

אסיפת גליזנות

פרשת תרומה

מיועד לבתי כנסיות
נא ונא לא להוציא מבית המדרש
בשופ"א עד מוצאי שבת

תוכן העניינים

אכני אפד - מודינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל.....ג

אוד מופלא - מאור תורת מרן הבעש"ט הקדוש ותלמידו זי"ע ועכי"א.....ז

זכר צדיק לברכה - מרן הגה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב זי"ע.....ט

מפתורא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמונת אברהם' מפייטסבורג זי"ע.....יא

מאודי הגולה - מרגן האדמו"רים מאודי גולת ארה"ב זי"ע.....יג

מחשבת חיים - מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ר ציריך.....כא

נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע ציינווירט זצ"ל.....כג

כאמונתו יחיה - המשפיע הגאון הצדיק רבי משה ואלפסאן שליט"א.....כה

ויטע אשל - הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל.....כח

בית ארזים - חכמי רומניא וגאונים.....כט

משיב נפש - הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א.....לא

מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א.....לג

מרוחת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביתר.....לז

עמק הפרשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א.....לט

פלאי פלאות - הלכות שבת הלכה למעשה.....מב

קול דודי - הרה"ג רבי דוד פראנד שליט"א.....מג

אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א.....מזה

חמידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א.....מז

במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק.....מט

היכל הוראה - הגאון הגדול נאב"ד היכל הוראה שליט"א.....נא

לב ההלכה - מפעל שונה הלכות.....נג

הוי זוהר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א.....נה

דורשי יחודך - הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א.....נז

פניני הלכה ומנהג - הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א.....נט

פניני הכהן - המשפיע הרה"ח רבי יצחק דוב מגרלסון שליט"א.....סא

כיבוד אב ואם.....סג

ניתן להזמין מניי עד הבית וכן לשלם על חוברת בודדת
דרך נדרים פון קופה 2905 או בטל': 079-969-7799

המעוניינים להפיץ בבתי כנסת ניתן להרשם בטל': 0733-57-50-59

ניתן להשתתף בהוצאות הגדולות דרך נדרים פון קופה: 5294 או בטל': 0799697542

למענה אנושי לגבי הפצה ומנויים ניתן להתקשר לטל': 053-417-8885
ליצירת קשר לכל נושא אחר ניתן להתקשר לטל': 050-4186-860

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

אבנו אבד

ממקור ישראל והלכות דבנו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו ז"ע ועבר"א כפי ששואב מבורים והשקה את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמאן זלה"ה זיע"א רב ביהמ"ד החדסידי בעלזא בלאגודאן

פרשת תרומה תשפ"ד

ספרה"ק באר מים חיים

הרה"ק רבי חיים מטשערנאביץ זי"ע א

ומנאות ותפילה ומעשים טובים אינו מנקש ממך כי אם ליראה את ה' פירוש עם היראה הוא מנקש ממך כל המורה והמנאות אבל בלתי יראה הרי מוטב שלא העלית, ומפורש נפקה הלכה (בשולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו סימן רמ"ג סוף ג) שתלמיד חכם שאין בו יראת שמים הרי הוא כקל שצניבור וכו' עד כאן. ואמר הכתוב שם ליראה את ה' ולא העצה אומרו וגו', כי ידוע שיראה והעצה הם תרין ריעין דלגא מתפרשין, ועיקר כל המורה והמנאות תכלית שלימתן הוא האהבה שהוא הדיבוקות בה' צהבה רבה עזה ועזומה יומם ולילה, כי לזה הימה עיקר הצריחה שיתדבקו כל המתחמטים בה' אלהיהם אחרי התרחקותן ממאמו.²

ואבן היראה היא השער לה', כמו מי שבא אל שער המלך נופל עליו פחד ויראת המלך, ועדיין אין לו אהבה, כי עדיין לא ראה פני המלך והדר זיו יקרו וכן תפארתו ותכמתו

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו'. כל המפרשים עמדו על אומרו מלת לי עיין בהם, והגנראה על פי מאמר חז"ל (שם ל"א ב) בפסוק (ישעיה ל"ג, ו) והיה אמונת עמך וגו' אמונת זה סדר זרעים עמך זה סדר מועד וכו' ואפילו הכי אי יראת ה' היא אלאו אין אי לא לא וכו' משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטין לעליה הלך והעלה לו אמר ליה ערבת בהן קב חומטין (פירש רש"י אך מלטה ומשמרת את הפירות מהתליש) ל"ל לאו אמר ליה מוטב אם לא העלית וכו' עד כאן. וזה אמרת פירוש הכתוב (דברים י"ג, יג) מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' וגו' ועוררו חז"ל (ברכות ל"ג ב) אטו יראה מילתא זוטרתא היא, ואמנם לפי הנזכר יאמר הכתוב מה ה' אלהיך שואל מעמך פירוש כל מה שה' אלהיך שואל מעמך מתורה

■ כפת האפר ■

פך (J.N.F.), שהוא איגרון לסיוע נזקקים מטעם הצינות, וכן נותן כסף לבית חולים [של גוים], וכן עודר לאיזה מושב זקנים, ובעיניו הוא כבוד כמו "צדיק גמור"...

וכן איתא בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר ז"ע ביאור נכון בזה, למה אלו העושים המצוות בעל כרחם מרגישים שביעה ממצוותן, ומעונותיהם אינם מרגישים כלל, ולהפוך הנהרליכער יודען שעושים מצוות בתשוקה וחשק מרגישים תמיד שלא עשו כלום עדיין מן המצוות וריקים הם מכל טוב, ולעומת זה אם עושים חלילה עבירה הרי שלבם נשבר בקרבם ביתר שאת ועונו, ולא יוכלו לשכוח מזה לאורך ימים, וביאר הרה"ק מקוזמיר על פי מה שאמרו בזהוה הק' (תק"ר תיקון י' בה) "אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרת לעילא", ונמצא שכשחסר להמצוה התרין ג' דפיין שהם האהבה ויראה, ואין להמצוה כנפים, הרי המצוה נשארת כאן בזה העולם ואינה עולה למעלה, לא כן אם עושים המצוה בדחילו ורחימו באהבה ויראה, אז או הרי היא פורחת עם הכנפים הללו של האבה ויראה למעלה לעולם העליון.

ונהוה אלו האנשים המקיימים המצוות בעל כרחם בדאי חסר הממצוות האהבה ויראה ואין להם מאין להיות פורח לעילא, ובכן הלך נשאר למטה לפני האדם שעשהו ורואהו בפניו תדיר, ולכן נעשה שבע ממנה, לא כן זה שקיים המצוה כראוי וכנכון באהבה ויראה שפורחת לו המצוה תיכף ומסתלקת מעיניו, ולכן מרגיש הוא שחסר תמיד מהמצוות וכפי שאמרו (ע"י ספ"ג) "אוהב מצוות לא ישבע מצוות". וכיוצא בזה גם להפוך, הנהרליכער יודען המשתוקקים לקיים המצוות אם ח"ו נכשלו בעבירה הרי עשו אותה ללא חשק והתלהבות ונשבר לבם בקרבם ולבם עליהם דוח, ובכן העבירה היא חסרה יד ורגל ואין לה כנפים לעלות ולכן רואה אותה בעליה כל הזמן ואינו יכול לשכחה עד שנדמה בעיניו שמלא הוא בעונות ופשעים, ולאידך גיסא האנשים האחרים שאין להם טעם וחשק ברוחניות ובבואם לעבור עבירה היו כלם מושקעים בתוך העבירה בתאוה וחמדה רבה, ונעשית עם התרין ג' דפיין רח"ל וסלקן לעילא תיכף, ולכן שוכחים הם מהר מהעבירות שבידם, ודפח"ח.

א. מתאמרי בעולם שאמרו להרוזינער ז"ע על ספר הקדוש "באר מים חיים" שהוא מאריך מאוד בלשונותיו ומאמרו, ואמר הרה"ק מרוז"ק "חס ושלום! אין שם שום דיבור מיותר!"...

ב. מסופר שכשהגיע הרה"ק בעל ה"אהבת ישראל" ז"ע לגראסווארדיין, היו שם הרבה יהודים אשכנזים תמימים שלא ידעו מדרך החסידות, ואמר ה"אהבת ישראל", האנשים האשכנזים הם אנשים טובים וקרים וראים לדבר ה', ולא יעברו חלילה על שום עבירה כלשהו, וגם יקיימו את כל מצוות התורה קלה כבחמורה מה שמחויבים לעשות. אך כשמגיעים לידי דבר המותר הרי שמותר ומוותר ומותר, ואינם יודעים שום גבולות בענינים אלו של קדושים תהיו - קדש עצמך במותר לך.

הרה"ק ר' יעקב משה מקאמארנער ז"ע חמיו של הרה"ק בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש זי"ע, ראה פעם אחת יהודי אחד שהתפלל תפלה בלא שום התלהבות ובלו חיות, התבטא עליו הקאמארנער ז"ע: "ער דאווענט אהן די יצר הרע!" - הרי הוא מתפלל ללא היצר הרע], כי היצר הוא הנותן בהאדם הרייתחא קדושה, בהיות האדם לוחם כנגדו ואינו מניח עצמו להתפתות מפיתוי היצר, אז מתחמם באש קודש ומתפלל ומקיים מצות ה' בדחילו ורחימו, ברם זה שתפלותיו הם בניחותא ללא התלהבות קדושה אות הוא שמתפלל הוא בלא היצר הרע.

וכן אנו רואים בחוש, שאלו שמסתובבים אצל הערליכער יודען, חסידים ואנשי מעשה, יודעים היטב של מה שעשו עדיין עומדים מרוחק עד מאוד, ולא יצאו די חובתם כלל וכלל, ולא ידעו יפֿעֿץ הממצוות ומעשים טובים, וכפי שידוע מאמרו של הרה"ק רבי משה לייב סאסובער ז"ע שמי שאין לו חשבון בבוקר לפני התפילה של מאה עבירות שכבר עבר אותו היום סימן שלא אהז אף קצה הידידת של יראת שמים [ער האט נאך נישט אנגעקאפט די קלאמקע פון יראת שמים]. ומאידך גיסא אלו שלא הרגילו את עצמם אצל הצדיקים וחסידים - מרגישים טוב במעשיהם, וכפי שפעם בעת שהלפתי מנות בסאנטיניו שבדרום אמעריקא אצל יהודי חלוש מאוד ברוחניות, אמר לי איש ההוא על עצמו שהוא "יהודי טוב", ומעולם לא גנב ולא גזל שום אדם, ועוד זאת שנותן צדקה פעם בשנה לדל"י. ען.

זיראת ה' שהוא השער ליכנס שיפול היראה צעמנו עליו מאימת המלך, אשר אין די ביאור לבאר ולפרש כבוד ויקר זיו הדרת יופים ומין ערכם, היכל לפנים מהיכל וחדר לפנים מתחר כולם מנזיירים ומכוזרים מכל מיני כיוור וזיוור הראוי להיכלי המלך וכל היכל היותר פנימי משתנה יותר לעלוי ביותר מיני יפויים וזיוורים מהם בכסף מהם צהב מהם באבנים טובות ומרגליות ובכל מיני אבן יקר אשר זיו יופים וחזן הדרת אורם מאזיר ומבהיק ומופיע ומפיק נוגה למאוד עד אשר תחשך עפעפי עין הרואה מהציט צמרחה הגדול ההוא, וכל מיני שירות וחמירות צבליים וכנורות וקול כלי זמר ישמע בכל היכל היותר פנימי ביתר שאת, ושמה עומדים עבדי המלך משרתיו ויועזי המלך ותכמו מלוכשים בכל מיני פאר ועטרות וכתרים על ראשיהן משוצצים צנופק ספיר והלום וכל אבן יקרה, ומתוכמס בכל מיני חכמה ומדע. ומיד כשרואה כל זאת ומצין מזה קצת גדולת המלך ותכמתו היקרה ורוב גדולתו, תיכף נתקק צלצו האבה ותמדה ותשוקה וששוקה אל המלך הגדול הזה, ואומר בצפשו הלוואי מי יתן שאהיה תמיד כאן כל הימים אשר אחיה על האדמה, ואינו מתאוה כלל לא לאכול ולא לשתות ולא שארי מיני תענוגים, ויראה צבלות נפשו אל המלך. ומכל שכן דכל שכן אם יכנס אל היכל המלך עגמו ויראה פני המלך ודאי אשר יתן כל נפשו ורוחו ושמתו לאהבת המלך. ותשוקתו ותמדתו ותאוותו אל האהבה הלזו אי אפשר להעריך כלל על המחשבה כי הוא צלתי שיעור וערך מרוב גדולת המלך וכבודו ומוראו על הקרובים שם יותר מן הרחוקים. ואמנם כי עיקר רצון המלך ותענוגיו היא האהבה והתשוקה והתמדה הנפלאה שיש צלצו זה האיש אליו ורואה צבלות נפשו וכל כוחי גופו אליו, ואף על פי כן באימה ויראה, כי אם יהיה אהבתו של א זיראה אין זה כבוד גדולת המלך חוה קרוב להוללות, לא אהבה. ואהבה הוא כשהוא זיראה האמיתיות.²

ובאשר ידענו קצת ממקבלי תורת אמת מהשרפים ואופנים וחיות הקודש מלאכים ארזלים אישים העומדים באימה זיראה צרתת צויע, ומתחדשים לנקרים בכל יום, ונהר דינור נמשך מויעת החיות הנושאות הכסף, וריצוי העולמות וגדולתן שאין להם שיעור, והם השמים הנראין אלינו אין שיעור לגדולתן, כי הלא כל היישוב כולו תחת כוכב אחד עומד כמאמר חז"ל (פסחים ז"ד ה) ואין הכוכב נגד הרקיע אף כטיפה קטנה נגד ים אוקיינוס ומכל שכן הרקיעין שאינן נראין וכמו שאיתא בזה"ק (פסלה ג"ו ב) צבעה רקיעין עבד קודשא צריך הוא וכל רקיע מתחת שנין ורומיה ה' מאות שנין וכו' והאי ערבות צורכו אלף וה' מאות שנין וכו' ופומיה אלף ות"ק שנין וכו' פרסות החיות ככולהו קרסולין דחיות ככולהו וכו', זה והדומה לזה כשישים אל לבו אשר אפילו צריה העליונה צבעליונות למעלה כל מה שהיא מצינה ויודעת קצת בגדולת אלהינו אינו אפילו טיפה מים הגדול נגד גדולת כבודו והדר יקר זיו תפארתו כציכול צרוך הוא, ודאי תנמא נפשו ויכמה צשר וימסור נפשו לגדול אהבה ותמדה ותשוקה ותאוה לעוה נעימות ידידות חפילות עריבות שמו הגדול והקדוש, וימדבק ויתפלל בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו בכל חייו ונפשו ומאמצי כוחו עד מינוי דם הנפש לאהבה זו לדבק כולם לאורו צרוך הוא על ידי התורה והתפילה והמנוחות שהוא נעלם בהם שהם רצונו ימצרך והוא ורצונו אחד מיוחדים בתכלית היחוד כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פסדק ב' מהלכות יסודי התורה הלכה י') ואהבה זהו ממילא נעשה זיראה כי כאשר נותן דעתו ולבו לגדולת מלכו של

הצלתי שיעור, אבל מיד כשמתחיל להכנס מהשער ולפנים לחדרי המלך, אשר אין די ביאור לבאר ולפרש כבוד ויקר זיו הדרת יופים ומין ערכם, היכל לפנים מהיכל וחדר לפנים מתחר כולם מנזיירים ומכוזרים מכל מיני כיוור וזיוור הראוי להיכלי המלך וכל היכל היותר פנימי משתנה יותר לעלוי ביותר מיני יפויים וזיוורים מהם בכסף מהם צהב מהם באבנים טובות ומרגליות ובכל מיני אבן יקר אשר זיו יופים וחזן הדרת אורם מאזיר ומבהיק ומופיע ומפיק נוגה למאוד עד אשר תחשך עפעפי עין הרואה מהציט צמרחה הגדול ההוא, וכל מיני שירות וחמירות צבליים וכנורות וקול כלי זמר ישמע בכל היכל היותר פנימי ביתר שאת, ושמה עומדים עבדי המלך משרתיו ויועזי המלך ותכמו מלוכשים בכל מיני פאר ועטרות וכתרים על ראשיהן משוצצים צנופק ספיר והלום וכל אבן יקרה, ומתוכמס בכל מיני חכמה ומדע. ומיד כשרואה כל זאת ומצין מזה קצת גדולת המלך ותכמתו היקרה ורוב גדולתו, תיכף נתקק צלצו האבה ותמדה ותשוקה וששוקה אל המלך הגדול הזה, ואומר בצפשו הלוואי מי יתן שאהיה תמיד כאן כל הימים אשר אחיה על האדמה, ואינו מתאוה כלל לא לאכול ולא לשתות ולא שארי מיני תענוגים, ויראה צבלות נפשו אל המלך. ומכל שכן דכל שכן אם יכנס אל היכל המלך עגמו ויראה פני המלך ודאי אשר יתן כל נפשו ורוחו ושמתו לאהבת המלך. ותשוקתו ותמדתו ותאוותו אל האהבה הלזו אי אפשר להעריך כלל על המחשבה כי הוא צלתי שיעור וערך מרוב גדולת המלך וכבודו ומוראו על הקרובים שם יותר מן הרחוקים. ואמנם כי עיקר רצון המלך ותענוגיו היא האהבה והתשוקה והתמדה הנפלאה שיש צלצו זה האיש אליו ורואה צבלות נפשו וכל כוחי גופו אליו, ואף על פי כן באימה ויראה, כי אם יהיה אהבתו של א זיראה אין זה כבוד גדולת המלך חוה קרוב להוללות, לא אהבה. ואהבה הוא כשהוא זיראה האמיתיות.²

ובן הוא להבדיל וכו' וכו' צדרכי ה' ועבודתו, כי השער לה' הוא היראה, כי כאשר יכנס האדם בקצת דקצת לידע את ה' יפול עליו היראה והפחד, וכל עוד שאין צאדם יראה ופחד ממלכו של עולם לא התחיל להכנס כלל צעבודה, ואף שידמה לאדם כי יש צו אהבה לה', טועה הוא כי אם לא היה התחלתו

■ **כתבת האפר** ■

עין הדעת נגזרה גזירה על האדם שפרנסתו תבוא לו בעמל ויגיעת כפיים, וכמו שכתוב (שם יט) "בזיעת אפיך תאכל לחם". והנה ידוע דרביבת "ויהי" הוא לשון צער, "ויהי" הוא לשון שמחה, ולכן אף ששני האחים שניהם הוכרחו לעבוד בגייעת כפיים אולם חילוק גדול היה ביניהם, שהבל אף שצורך לקיים הגזירה של "בזיעת אפיך תאכל לחם" והיה יגע במרעה הצאן, אך הדבר הפריע לו שצריך לבטל על ידי כך מתורה ותפילה ועבודת הבורא, ועשה מלאכתו כדי קיומו בלבד, לא כן קין שאף הוא עבד עבודת אדמה אך הוא עשה כן בסיפוק רב ושמח היה בעבודתו ויגיעתו על הפרנסה, ולכן אצל הבל כתיב "ויהי הבל רועה צאן", ויהי" לשון צער, שעשה מלאכת מרעה צאנו בלית ברירה ובצער, מה שאין כן אצל קין כתוב "וקין היה עובד אדמה", "ויהי" לשון שמחה שעשה כן בשמחה ובהנאה רבה - והנה הסיבה למה "וישע" ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה".

ג. הגה"ק ה"חפץ חיים" ז"ע היה לו ישיבה והושיב בה ראשי ישיבות ומגידו שיעורים, והוא עצמו היה טורח ונוסע ממקום למקום ואף מהלך רב עד למאסקווא וכדומה לאסוף מעות לקיום הישיבה. פעם אמר כי העשירים יש להם מזל, שבעל כרחם נותנים צדקה אף שפעמים הרבה אין זה ברצון, ובבוא שעתם באזניהם יסתובב לען ערך בעל כרחם - אמנם יש לציון שמסתבר שיש נפקא מינה גדולה בין הכנסת ברצון לתוך הגן ערך ובין זה שנכנס לשם בעל כרחו שנסחב לשם. וכן מובא על רבינו ה"חפץ חיים" ז"ע שבעת שהיה הולך לאכול היה אומר "לאמיר גיין אַפּאַפּאַטער דין עסין".... [הבה נלך ונתפטר מן האכילה].

מהקדוש ישראל הרה"ק הרוז'נער ז"ע מובא [וכן מובא בשם עוד] לפרש הכתוב (בראשית ד) "ויהי הבל רועה צאן וקין היה עובד אדמה", ובהמשך (שם פסוקים ד-ה) "וישע" ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה", שהרי אחרי חטא

עולם ברך הוא ודאי מפול עליו יראה ופחד עד אין שיעור. ואכן עיקר תקות כל מקוה להגיע לנחיצת האהבה האמיתית כי לזה היה עיקר הנריאה וזה השלימות מכל כמו שכתב המסיד הקדוש צעל חובת הלצבות (נשענר לשער אהבת ה' עין שם) וכו'.

והוא אומרו כאן ויקחו לי תרומה, שאני אהיה מרומם ומונשא צענייהם יותר מכל הדברים אשר על פני האדמה, עד שיהיה

■ כפת האפד ■

חשקם ופחם והאבתם צי יותר מכל הון יקר, וכל התאוות שצבולם יהיו בעולין ומוצטלין נגד אהבה הוה, ועל כן מחל כל אש אשר ידבנו לכו, פירוש כל אדם מה שלכו מתאוה ומתמדתו ביותר, כמו אחד אהב ממוון ואחד כבוד ואחד אכילה ושמיה, כל אחד צהצתו מקחו את תרומתי שיהיה אני מרומם בלכם וצחשקם צהצתם אותי יותר מכל תאוות הגוף.

ויש להביא סמוכין לדברינו מעובדא שיספר הרה"ק רבי אברהם שמחה מבארניב ז"ע – נגדו של הרה"ק רבי אליעזר ל' מד"קוב – שהיה נוסע לצאנא, וביקש פעם מהמשמש בקודש שיתן לו להיכנס לחדר משכבו של רבו הק' בעל "דברי חיים" מצאנא ז"ע כי ברצונו לראות עבודת הקודש בקימה מהמיטה של הרבי הק', וניתן לו רשות על זה, וירא איך שנתעורר הרה"ק משינתו והתחיל בהתרגשות ובקול רעש גדול בשאגת ארי באמירת "מודה אני לפניך מלך", ובהגיעו לתיבת "מלך" התחיל לחזור שוב ושוב על מילה ההוא "מלך, מלך, מלך", כמה פעמים עד שהתחיל להתאנח ופסק שם, באמרו לעצמו "איני מרגיש עדיין ה'מלך"!!... ונטל ידיו ובירך השחר וברכת התורה בעודו יושב על מיטתו, ואז ביקש ממשמשו להביא גמרא והתחיל ללמוד בעודו על מיטתו למשך כשתי שעות, ואז סגר הגמרא והחליק בידי הקדושות על ליבו בהנאה, ופתח ואמר: "אה! כעת הנני מרגיש כבר ה'מלך", והמשיך לומר "מלך חי וקים שהחזרת בי נשמת" וכו', וזה היה אמירת ה"מודה אני" של הצאנזער רב ז"ע.

וחזין מהכא שהרה"ק מצאנא לא היה יכול להרגיש ה'מלך חי וקים' עד שהתיישב ללמוד תורת השם למשך כמה שעות, ואיכא למילף מזה שדבר זה הוא הדרך לקנות הקרבת אלקים והתשוקה אליו, החמדה הגנוזה, הוא גנוז בהתורה הק'.

ובאמת דבר זה הוא מפורש יוצא בספרי (ואתחנן פסקא ח), ומובא ברש"י הק' בפרשת ואתחנן על מצות (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך", וממשיך הכתוב (שם ו) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך", וכתוב רש"י ז"ל בשם הספרי: ומהו האהבה, והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומתדבק בדרכיו, ע"כ. ונעתיק גם מקור הדברים בספרי, וז"ל: אשר אנכי מצוך היום, למה נאמר, לפי שנאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, איני יודע באיזה צד אהובים את הקדושים בריך הוה, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומתדבק בדרכיו, ע"כ. הרי לנו שרק זהו הדרך היחידי להשיג אהבת השם ית' על ידי שיתדבק בתורתו הק'.

הרה"ק מקצאע ז"ע היה רגיל לחזור על דברי ספר הקדוש "חובת הלבבות" (הקדמה) שמתאונן על אלו המעמקים את עצמם בסוגיות בעניני גיטין וקידושין בכל מיני שאלות שאינם מצויים, ובעניני חובות הלבבות באהבת ה' ויראת ה' שהם חיובים תמידים בזה אינו מתעמק דיו, ואמר על זה הקצאע ז"ע שאמנם בימי קדם כאשר הגופות היו מזוככים ביותר והמוחות היו גדולים, היו יכולים להשיג אהבת ה' ויראתו על ידי שיעמיק במחשבתו בעניני אהבה ויראה, ויארך להתבונן בהם, אולם כהיום שנחלשו המוחות והגופות מגושמים בלתי אפשר כלל להשיג האהבה והיראה האמיתית ללא ההתעמקות בלימוד התורה, ואף בסוגיות גיטין וקידושין וכדומה ואף בשאלות ותורות שבכלל אינם בנמצא, כיון שזוהו תורת השם רק בדרך זה ימצא אותו ית'.

ה. במה שכותב שנומק נקודת התשובה היא התשוקה והצמאון נפש להשי"ת הנוער כאלו להבה מרוב האהבה אליו, יצויין למאמר נורא של ה"שם משמואל" בפר' אמור שכתב בשם אביו הגה"ק בעל "אבני נד" מסאכטשוב ז"ע, שמי שבוער בקרבו אהבת השם אינו יכול לראות פני הגיגים, שהגיגים פולטו ואינו יכול לסבלו, והדברים מבהילים. ובדברי קדשו של ה"ז הזה" יש לבאר טעם הדבר דאהבת השם הוא עומק נקודת התשובה והוא התשובה הגדולה יותר מכל התשובות, ומיילא השב בתשובה אינו יורש הגיגים.

ד. כה פירש הרה"ק רבי וואלף מסטריקוב ז"ע בספרו זר זהב: **וגם צדה לא עשו להם** (שמות יב, לו). בתנא דבי אליהו (פרק ה) על פסוק (יהושע א, יא) "הכינו לכם צדה" וכי צדה היו צריכין ישראל, והלא אינו אלא אכילי המן, אלא עשו תשובה, ע"כ. ומדבריו הקודשים הבינותי, כי בצאת ישראל ממצרים היה בווער בקרבם חשק אהבתם ללכת אחרי ה' כלפידי אש, ולא יכלו להתמזמה אפילו לעשות תשובה, ולא הביטו לרחוץ טנופן ולכלוכם, כי לא יכלו להתאפק, אך רצו אחרי ה' מרוב אהבת כלולתם, כמו שהם. והוה וגם צדה לא עשו להם, ומעשה זו עלתה לרצון לפני ד' יותר ממאה תשובות, כתובו (ויפיו סיפור א, ב) דכרתני לך חסד נעוריי וגו'.

ובזה נבין מאמר רבי לוי (ב"ר שפלה פ' טג) הדא הוא דכתיב (שיר השירים ד, ח) אתי מלבנון כלה, בנוהג שבעולם כלה מקשטין ומבשמין אותה, ואח"כ מכניס אותה לחופה, והקב"ה לא עשה כן, אלא אמר לכנסת ישראל מטיט ולבנים עשיתין כלה, [ולשון שהש"ר על פסוק אתי מלבנון וגו' עד שאתם עוסקים בטיט ולבנים, קפצתי וגאלתי אתכם, דעה סרוחה של אחשוורוש אמר ששה חדשים בשמן המור, ואני לא עשיתי כן], והן הן הדברים אשר דברנו, ובאמת מעשה זה, הוא עומק נקודת התשובה הנרמזת במלת "ועתה", והיא התשובה הקודמת לעולם. עכ"ד הרה"ק מסטריקוב ז"ע.

וכעין זה ראתי בספר בשם הרה"ק רבי דוד'ל מטולנא ז"ע, שאין דרך הנכון של תשובה להיות נוסק בהיסור מרע ועושה תכנית לעצמו באשר שהלך עד עתה בדרך רעה כעת עליו לשנות דרכו לדרך טובה, כי אם העיקר ועומק נקודת התשובה האמיתית שכאשר יראה שכל כך רחוק הוא מהשי"ת יתחיל לחזור ולהתקרב אליו כמו שהבן שנתרחק מאביו חזר אליו, ומיילא כל מעשיו נשתנים לגמרי לטובה.

ועל פי הקדמת דברי קודש של הרה"ק בעל "זר זהב" מסטריקוב והרה"ק ר' דוד'ל טאלנער ז"ע נוכל לפרש הכתוב (תהלים פא, פ) "לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר", וידוע מה שביארו הספרים הק' מתלמודי הבעש"ט הק' "לא יהיה בך אל זר" – שהקב"ה לא יאה זר אצלך, ולדרך זה יש לבאר ההמשך שאם תראה לקיים הרישא ותתקרב עצמך להשי"ת ותרוץ אחריו כמו איל, אם כן מיילא "ולא תשתחוה לאל נכר", שתזנח כל העניני הבל תאות המאוסים.

ואם תאמר העצה הוא עצה נפלאה אך מאין נקח עצה לעצה ההוא, מובא בספרי חסידות שהתורה הקדושה נקראת "חמדה גנוזה", שכל מי שיעסוק בה יזכה להיות חומד וחושק אחרי השי"ת בתשוקה וכיסופין. ואין להקשות הרי בעינינו רואים אנו אנשים העוסקים בתורה וכל כך רחוקים מלהיות מתאוה וחושק אחרי הקב"ה, דיש לתרץ דבר זה על פי מה שמוספס על רב אחד שהגיע לבעלזא אל הרה"ק מהר"ד ז"ע וכיבדו הבעלזער רב הרבה יותר מהראוי לו עד שתמחו על זה מקורביו והביעו בפניו פליאתם, והסביר להם הרה"ק מבעלזא שכשיהידי בא אליו, עליו להושיעו במה שפבקש, ואם בא לקנות רוחניות עליו להשפיע לו רוחניות כדבעי, ואיש זה בא לקבל כבוד ולכן מיילאית בקשתו ונתתי לו כבוד במדה גדושה.

ולדרכינו יאמר, הנה בתורה הק' נמצא הכל "אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד", למיימינים בה אורך ימים ולמשאלים בה עושר וכבוד, ואם לומדים אותה לקבל כבוד ושאר ענינים ישגי את מבוקשו כפי שביקש, אך זה שמתיישב ללמוד התורה הק' בכונה תחילה שרוצה לזכות להתאוות ולכסוף אל אבינו שבשמים ולהיות דבוק אלו ית' ש ודאי הוא שזוכה על ידי התורה החמדה גנוזה לקנות חמדה ליצירנו ובוראינו.

אחר ימי החג נסע בשנית לקלויזנבורג כדי לעבור את הניתוח, אכן הרופאים לא ראו כל חולי בני מעיו, ושאלוהו האם לא עשה לבינתיים איזה דרך רפואה אחרת, תוך שהם מדגישים כי בדרכי הטבע אין מציאות שחלפה מחלתו בלא כל התערבות אנשי הרפואה. השיב הגה"צ רבי צבי ז"ע ואמר, כי לא עשה כל השתדלות על רפואתו, זולת אכילת המצה, שעליה נאמר בזוהר הקדוש (ח"ב קפג) כי היא מאכל הרפואה, ואף הרופאים הוכרחו בעל כרחם להודות על הנס שנעשה לו בזכות אכילת מצה.

ג) כאשר למדתי בישיבה אצל הגה"צ רבי צבי ז"ע, התגורר על יד הישיבה בן של קדושים שהתנהג עצמו בדרכי האדמו"ר, ופעם אחת כמה בחורים חמדו להם לצון, וכאשר התחיל האדמו"ר להתפלל, והוריד תחילה את מעילו העליון ומקל הזהב אשר לו, לקחו הבחורים והלבישו את אחד מהם במעילו העליון ונתנו בידו את מקל הזהב, והעמידוהו על יד האדמו"ר, אשר בפסעו אחר התפילה אחורנית, יבחין ויראה איך אחר עומד מלוכב במלבושיו. האדמו"ר אכן נבהל ביותר למראה הדבר, והפריע לו מעשה זה, על כן הלך וקבל על כך בפני הגה"צ רבי צבי ז"ע, אשר רוחו סערה ביותר על מעשה זה.

למחרת כאשר הגיע הגה"צ רבי צבי ז"ע למסור את שיעורו, התחיל ואמר, הנה אמרו חכמינו ז"ל (יומא עב): "זכה נעשית לו סם החיים, לא זכה נעשית לו סם המוות", והרי העושה ליצנות מיהודי וכל שכן מבגן של קדושים, הרי שבוודאי אינו זוכה לסם החיים על ידי לימוד התורה, ומשכך סגר את גמרתו, תוך שהוא מכריז ואומר, איני רוצה להנחיל לכם סם המוות, והלך מן המקום בלא שמסר את שיעורו. למותר לציין, כי דבריו אשר נאמרו מתוך צער עמוק על שביישו את היהודי, עדיין חקוקות בליבי לאורך ימים.

ד) הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע מדזיקוב היה בא להאזין לתפילותיו של הגה"צ רבי צבי ז"ע, שהיו נאמרות בהתלהבות עצומה ובאש קודש, וכבר מאמירת 'ברכי נפשי' קודם הנחת הטלית, כבר היה צועק בקולות משונים.

פעמים שהיה הרה"ק רבי יהודאלי ז"ע שואל בדיחותא אחר תפילת מנחה או מעריב בצל הגה"צ רבי צבי ז"ע, האם תפילות אלו שהתפלל הגה"צ רבי צבי ז"ע הינם תפילות יום הכיפורים...

ז"ע ועבי"א

הגה"צ רבי צבי קינסטליכער מסעבען ז"ע

י"ד ז' אדר א' תשכ"ה

א) הגה"צ רבי צבי קינסטליכער ז"ע היה כוחו גדול בפה, ובשבת שובה ובשבת הגדול כאשר היה יושב ודורש כמנהג רבני הקהילות, היו הכל יושבים ומאזינים בשקיקה לדבריו, אשר היו מתוקים מדבש ונופת צופים, אכן מלבד בשבתות אלו מיעט מלומר דברי דרוש, עד כי חדל לגמרי מלדרוש אף בשבתות אלו, כשהוא מכבד את חתנו הגאון הגדול רבי בצלאל שטערן זצ"ל בעל שו"ת 'בצל החכמה', שידרוש במקומו.

כאשר שאלתיו על כך, השיב ואמר לי, כי הנה פעם נכנס אדם אל הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא ז"ע, ותינה לפניו את צערו כי הנה הגידו לו כי אם האדם שומר עצמו מלדבר ארבעים יום דיבורים בטלים, זוכה הוא לרוח הקודש, והוא ניסה את הדבר ולא עלה בידו להשיג מדריגה זו. שאל אותו הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא ז"ע, האם התפלל במשך אותם ארבעים הימים, והלה נענה בחיוב, אמר לו הרה"ק רבי צבי הירש ז"ע, כי אם כן הרי דיבר דיבורים בטלים, ופשוט שלא יוכל לזכות לרוח הקודש, כשכוונתו שמאחר ולא כיוון בתפילתו כראוי הרי היא דיבורי תפילות כדיבורים בטלים, ורמז לכך הגה"צ רבי צבי ז"ע, כי לרוב ענוותנותו מחזיק הוא את דרשתו כדיבורים בטלים בלא תועלת, ולכן מבקש הוא להימנע מכך.

ב) בספרו באר צבי (אגרות, אגרת לב) כתב הגה"צ רבי צבי ז"ע, כי פעם אחת חלה רח"ל ימים אחדים לפני חג הפסח על בני מעיו, ונסע לקלויזנבורג לדרוש ברופאים על רפואת חוליו, אכן הרופאים החליטו כי לפי חומרת מצבו חייבים לנתחו תכף ומיד, ואין שהות להמתין עוד ימים נוספים.

אכן מאחר והיה זה ימים ספורים קודם החג, לא אבה שניתחוהו תכף ומיד, כי היה עליו להישאר בבית הרפואה ימים אחדים אחר הניתוח, וחשש שמא לא יוכל לקיים מצוות החג כראוי, ובוודאי שלא יוכל להחמיר את כל החומרות שהיה מתנהג בהם, לכן החליט כי יחזור לביתו על חג הפסח, וסמוך לבבו בטוח היה בה' שלא ינזק על ידי שמירת מצוות חג הפסח.

הרופאים שראו את נחישותו, התרו בו כי אף אם ברצונו לדחות את הניתוח, מכל מקום יזהר שלא לאכול לחם ומצות, כי מאכלים אלו מסוכנים הינם עבורו עד מאד, ולא יאכל אלא מעט חלב וביצים ומיץ תפוזים. אכן הגה"צ רבי צבי ז"ע אכל בשני לילי הסדר כזית מצה טבולה בחלב חם, ותיכף אחר ליל שני של חג, ראו איך שחלפו כל מכאוביו, וכאילו לא היה מאומה.

אור מופלא

רעות בגנים לאור תורת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב ותלמידיו הק' זיע"א

שנה ר' גלית קס"ח | פרשת תרומה תשפ"ד

נראה אור | אמרות קודש ופנינים יקרים על פרשת השבוע

אור חדש | אמרות קודש מרועי החסידות בדורינו

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה, ב)

הנה קשה מה זה הלשון ויקחו, דלשון קיחה שייך על הלוקחים, כמו שכתוב להלן זאת התרומה אשר יתקחו, אבל בהגותו שייך לשון נתינה, והיה צ"ל יתנו לי תרומה. גם תיבת ל"י אין לו פירוש, ורש"י פירש לי לשמי, וקשה למה לא כתוב בפירוש ויקחו לשמי. ונראה לתרץ, הדנה האיש הישראלי שיחשוב קודם עשיית המצוה שהוא עושה זאת אך בלתי לה' לבדו, ולא היה שום מחשבת פסול במעשה המצוה ח"ו. ובפרט במצות תבנית צדקה, הלב מתגדל והיצר הרע מתגרה בו שעשה דבר גדול בצדקתו מה שלא יעשה זולתו.

לכן לבל יפול ברשת הגאווה תוננת לו התהו"ק צעה, ויקחו ל"י, פירוש שיחוק אותי ויצרפו אותי גם כן לנתינת התרומה, ויחשוב כי אני המסייע לו והנותן עמו, כמו שאמרו"כ הכרת וגוי כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. וגם דוד המלך ע"ה אמר (דודיא טו, כ) ויאן אהים ממך הכל ומיך נתנו לך. ויאן אהים נתון כלום, רק השי"י נותן לו שיתן לאחרים. ואם ככה יחשוב שה' עמו בתבנית התרומה, והוא יתקחו העיקר, אז לא יתגאה בנתינתו. ויהיו ויקחו לי תרומה מאת כל איש, רצ"ל מאת כל איש שנותן אני מבקש שיחשוב כן בנתינת הצדקה, ואז ידבנו לבו, ידבנו שמו יד' בוני, רצ"ל ע"י תרומה כזו ויהיה בנוי די וכח לפעול בכל בבקשתו אליו יתברך, לעשות כרוצונו ולמלאות בטוב כל משאלות לבנו. (הרה"ק רבי צבי הירש מורמנאב זיע"א)

מבקש מכס רק עשרים קרש בצפון כו' וכן קול ה' בכח אין אומר בכוחו אלא בכח של כל אחד ואחד כו' כי הנה מצינו במדרש תנוחמא שעצי שטים היו מרומזים על תשובה. שהשיטים לשון שטות שאין אדם עובר עבירה אלא אי"כ נכנס בו רוח שטות וכן יש בסי' לכפר על מעשה שטים ורמו לדברים ששיטים גימטריא שטון לכפר על מעשה שטן שהשטן מסית האדם לחטוא נמצא שמורה על תשובה. והנה אמרו ד"ל בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין זהו עיקר העצה נגד היצר הרע ח"ש ועשו ארון עצי שטים לשון עצה שטים לשון שטות נגד היצח"ר עצה כצ"ל הניחו בארון זה של עצי שטים התורה כנ"ל לשבר כח השיטים שגימטריא שטן ע"י התורה ולכן היה בארון מדות שבורות חצי האמה לרמוז לשבור כח היצח"ר והגוף בכל מדה ומדה כי מן הסתם אם הגוף טבעו רוצה דבר זה אין טוב לנשמה ולכן ישבור טבעו ומדותיו וכן אם ח"ו כבר חטא ישבור לבו בקרבו ולב גשבר ונדכה אלקים לא תבוה ועיקר תשובה הוא התורה כמ"ש חז"ל אם ה' רגיל ללמוד דף אחד ללמוד שני דפין ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה כי אמרו ד"ל איזה חסיד המתחסד עם קונו הפירוש כי אורייתא וקובי"ה חד התהו"ק נקראת תורת חסד וקובי"ה חסד אל כל היום ואם תרצה אתה גי"כ להיות חסיד תתחסד עם קוב"ה שתרבך בקובי"ה ותרונתו הם חסד ותקרא גי"כ חסיד ח"ש במדרש הנ"ל על ועשו ארון עצי שטים שאין ית"ש בא רק בכוחו של כל איש ואיש שהארון עצי שטים מרמז על תשובה כנ"ל ויאמר נא האדם איך יש בי כח לתקן עותתי אין קץ להסגופים שצריך אני ואין שיעור להם לז"א שאין יתברך שמו בא רק בכוחו של כל אחד ואחד וכן במתן תורה היה בקלות של כל אחד ואחד שיתברך שמו אינו בא רק לפי כח האדם כנ"ל. (ורע קודש)

משכנס אדר מרבין כשמוחה
חדש אדר הוא אחרית לחדשי השנה, וחדש ניסן הוא ראשון לחדשי השנה, וזה פירוש הפסוק קבדושת כתר הן גאלתי אתכם אחרית, רצ"ל שאוכל לגאול אתכם בחדש אדר שהוא אחרית לחדשים, כראשית רצ"ל בבחינת ניסן שהוא ראשון לחדשים. (בת עין, ליקוטים)

ועשית מערת חוב טהור מקשה העשה (כה, לא)
על האדם להרחיק ומלעילא יסיעוהו בערו לנמוד

תנקשת משה במנורה והראה לו השי"י. ואח"כ כתיב שבעשית מעצמה. ויעשה כו'. אי"כ למה הראה לו. אך כי שני רצון האדם בלב נפש באמת. נגמר השאר מה שאינו יכול לעשות. נעשה מעצמו. וזה מ"ש השלך לאור כו'. כן הוא בכל מצוה מכל איש ישראל. כי ודאי אין בכח אדם לעשות רצונו יתברך. רק כפי רצון האדם נגמר מעצמו. ומ"מ הגמרא בא גם כן ע"י רצון האדם. וזה שהראו לו לידע מכוון רצונו יתברך. וע"י שרצה לעשות רצונו יתברך רק שהיה למעלה מבח אדם. לזה נעשה מעצמו. כענין זה פירש איז"ל מו"ר זצלה"ה על מה שכתוב יגעתי ומצאתי. ודוקדק כי מצאה בבחינת הדעת. ומה שבא על ידי יגיעה למה נקרא מצאה. אך מי יכול למצוא אדם על ידי יגיעתו. ורק שה' יתברך נותן במצוה הדרך שצריכה על ידי יגיעה. וכן כתוב בתורה באתה שומה מ' יום בשמים לחם לאוכל כו' אורייתא כתוב ויתן אל משה. וכתוב במדרש במתנה ניתנה לו כו' וקצאתי כי כתבתי כבר. (שפת אמת, תרל"א)

אמרות קודש
מב' אדמו"ר מ' מהאדנאסטייפאל שליט"א

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (ח, כה). ואחז"ל (תענית כו, ב) 'בעטרה עטירה לו אמו, ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה, יביום שמחת לבו זה בנין ביהמ"ק. והמשכן היתה בנייהם, וכבר היה מתן תורה, ומאות שנים אח"כ בזמן שלמה היה בנין ביהמ"ק. מהו המשכן אשר בנייהם אשר הפסוק עצמו מתרץ, 'ככל אשר אני מראה אותך', אשר שגני מראה אותך איך שאתה צריך להיראות, 'את תבנית המשכן, הלימוד בפרשיות אלו, מהו תבנית המשכן, הוא ללמד איך צריך להיות תבניתו של יהודי, ולכן כתוב זאת תבנית כל כליו וכן תעשו', וברש"י, 'יכן תעשו לדורות, עכ"ל, איך יש משכן לדורות, כשהודי הוא בתבנית המשכן, זו כוננת הפסוק, כל דור דור ובכל אי"א.

וענין זה תלוי בעיקר על דבר אחד, 'אשר ידבנו לבו, וע"י אחז"ל רחמנא ליבא בעי, וכך התורה הם מילי בעלמא לולי שהלמד"ם בסוף התורה והבניית בתחילת התורה הם יחד, כי ה' בכל לבו כביכול תורם את עצמו אלינו, ומבקש רק פתח לבדך והנסנס אותי. וענינו רואות שיש יהודים הפותחים סגור לבם במקצת ורוצים לשמור מצותיו כוללתא, אבל לא הרבה משכילים לפתוח פנימיות נפשם, ולהכניס אותו יתברך בכבודו ובעצמו, ולתת עצמיו לצאת אליך, ואין סיבה למה לא יעשה זאת, אלא למעלה מן הדעת הוא, כי מי הוא זה ואיזה הוא שלא ירצה לעשות זה.

וע"ז אומר שלמה המלך ע"ה (משלי יט, ב) 'אם בלא דעת נפש לא טובה' והלמעלה מן הדעת הלזו הוא יראשית גוים', וכן הכעניי והחתי והאמורי וכו' הם צרין בישין כל יו"א בעלמא דיליה, אבל היראשית גוים' הוא בלי שום דעת למעלה מכל טעם והיפך כל טעם. וענינו רואות שכמעט שהוא שולט בכיפה, רח"ל. והתורה הוא דעת וגם למעלה מדעת.

ומבשר התורה אל היהודי ואומר, אתה יכול להיות ידבנו לבו ואני מצוה אותך שתהיה ידבנו לבו. ועשו לי מקדש, וברש"י, ועשו לשמי בית קדושה, עכ"ל, כי כמה שבו דעת ומאמין בה' בכל לבבו ונפשו ומאודו רוצה הוא את זאת, אומר לו ה' רוצה אני יותר ויעשו לי לשמי, את שאני רוצה, בית קדושה - אתה הבית, וקדושה היינו יז"ר את מקדושת ל"י, להיות עם ה' בכלל ובפרט, ומעומק מהותו, דבעבור זה נברא העולם. והוא מבטיח פשוט ששמעו ישכנתי בתוכם'. וכתוב איש אשר ידבנו לבו, וממילא יוכן תעשו לדורות' גי"כ פשוט כמשמעו, והוא אומר ר' היום', לא על מנת שנתנו לו זאת באיזה שהוא זמן המשך החיים, שאז נעשה זאת, לכן אומר 'אשר אנכי מצוך היום' היום לעשותו, היום על פי מקדש, 'היום אם בקולו תשבעו'. (פספ' יחלו' ששעשים, רעוד"ר פרשת תרומה תשפ"ג לפי ערך ע"י מ"ן אור מופלא אדנאסטייפאל, ביתר עליות זצ"ל)

יהו למאורות | יומא דהילולא קדישא ושא דצדיק הדרות

דהד"ק רבי יוסף ברוך מניישטאט זע"א
'דער גוטער יוד'
'אוד א' תרנ"ז

יהי אור | סיפורי צדיקים השוורים בפסוקי דפרשה

יקחו לי תרומה (כ"ה)

פעם דרש הרה"ק רבי צבי הירש מרימנאב זע"א מעם כפרי אחד שיתן לו בעד פדיון נפשו סך מסוים, וחתנו של הרה"ק היה מעבד הדבר שבל ידרוש מעמו יען כי מעמדו דור ודריק הוא, ולא ארכו הימים, עד שנפלה שלהבתו על ביתו של הכפרי ואכלה את ביתו ושני ילדיו ובהמאות והכפרי בא אל הרה"ק הנ"ל ודמעו על לחיו על המאורע רח"ל והרה"ק כאשר שמע דברי הכפרי הלז אינן צו לקרוא לחתנו שיעבד לפניו, וכבואו אמר לו הרה"ק עד מתי לא תדע ותבין כוננת ה' יתעלה באמרו למשרעיה ויקחו לי תרומה ולא אמר ויתנו לי, רק עד טעמו הוא כי ה' יתעלה למד להצדיק משרעיה שלא יהיה הדין מתקחה עליו אזי יקח מעמו כופר נפש בזרוע ובדן חוקו ויקחו לי תרומה, והבן. (בארת המים)

מקבילות הלולאות (כ"ה)

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זע"א ישב פעם קודם ההפלה בחבורת חסידיו, ושח לפניהם מפעלות הצדיקים וקודשי עליון, ונתאחרה השעה ועבר זמן התפילה, הרגיע הרה"ק את היושבים לפניו ואמר להם: מצנינו בתהלה (ק"ה), שאמר דוד המלך ע"ה יללו את שם ה', ואח"כ יללו עבדי ה', ובמקום אחר (תהלים ק"ה) הקדים לומר יללו עבדי ה', ואח"כ יללו את שם ה', ונרמז זאת בפסוק 'מקבילות הלולאות', ילולאות' מלשון הללויות, ששתי הללויות, הללו את שם ה' יללו עבדי ה', הם מקבילות שוות במעלתם ודרגתם. (כנסת ערב)

יאבין איז לובלינא אמאר. והג' שבכל ערב שבת מזמינים לו לאקס [דג סלמון] על שבת קודש.

פעם נפגש רבינו יחזקאל עם הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זע"א והרה"ק ערך אז סיום השי"ס, ותמה רבינו מאד על הרה"ק כיצד יכול ללמוד ולסיים את השי"ס כולו, בודד בשעה ומתקשר מאד לסיים את כל ספר התהלים כולו ולא נחש לו כמה שרעותו או חודשים, וכל זאת בקושי גדול מאד. והגיע הרה"ק מצאנז לרבינו עסקת חליפין הוא ימסור לרבינו הזכות של לימוד כל השי"ס, ורבינו ימסור לו זכותו של אמירת ספר התהלים פעם אחת, ולא ינעה לו רבינו, והגיב על כך הרה"ק מצאנז: כנראה שגדול יותר סיום התהלים שלו מסיום השי"ס שלי.

פעם הלך רבינו לטייל עם הרה"ק בעל התפארת שלמה מראדומסק זע"א, והרה"ק רבי אליהו מראדומסק זע"א, ובדרך בא אליהם איש כפרי ובהנה לפניהם ואמר שהפריץ רוצה לזרוק מהכפר ואין לו היכן ללכת ולפרנס את ילדיו הקטנים, ואמר רבינו להני צדיק שסבבוהו, יהודי ומנצח בצרעה וצריכה לעזור לו, אבל כולם שנמתחו ונמשא ידיהם מהדבר. ואמר רבינו שזוכר פעם שהיה אצל הרה"ק הסבא קדישא מראדומש' זע"א, ובא אליו יהודי שגוי אחד עושה זה וזה צרות, ונטל הרה"ק מראדומש' מקלו ועשה כאילו זהו הרובה ויורה עם זה, ומת הגוי, וסיים רבינו: אבער ווער קען זיך גלייכן צום ראדושיצער, והכפרי המשיך לבכות, אמר לו הרה"ק מראדומסק, דו נער זעסט נישט אז די ביסט א געהאלפענער [שוטה], אינך ראה שכבר נושעת], ולאחר כמה שעות שמעו שהפריץ ירה עם רובה על עמו ומת, כן יאבדו כל אויבין.

זכונו וצ' קלמנו ועל כל ישראל + (מקורות: אבני אפר, גדולת הצדיקים, הן דהיס, די מאור ושמש, מן זכרון, שיח שרפי קודש)

אורו של רבינו הרה"ק רבי יוסף ברוך מניישטאט זע"א הפציע בשנת תקצ"ב לאביו הרה"ק רבי קלנימוס קלמן בעל המאור ושמש' זע"א, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת מילכה אדל ע"ה בת הנגיד ר' מרדכי גוטגאלד ז"ל. רבינו הסתופף בצל הרה"ק הרבי מזובלץ זע"א, והרה"ק רבי ישכר בער מראדומש' זע"א, והרה"ק בעל הדברי חיים' מצאנז זע"א. לאחר פטירת אביו ה"ק ניהל רבינו את בית מדרשו לא לא אבה לקבל על עצמו את עול ההנהגה, ועבר להתגורר בעיירה ניישטאט, שם נהרו אליו המוני יראים ושלמים, ומכין שלא נתן לקרוא רבי' כינוהו 'דער גוטער יוד'. יואסף אל עמי ביום י' לחודש אדר ראשון שנת תרכ"ז, ומנוי'כ בניישטאט.

פעם נתארח הרה"ק רבי יחיאל יעקב מקאנזין זע"א אצל רבינו וכאשר הגישו לפניו את מאכלי השבת לא היה אכול מהם כלל, רק היה טועם מכל מאכל תתינוק בן יומו. אמר לו רבינו: מה הוא העניין שלעתיד לבוא יהיה להצדיקים סעודה של שור הבור ולווייתן? כי לכאורה בעיה"ב אין צריכים כלל אכילה של שור הבר והלווייתן. אלא נראה לפרש כך, כי מי שהיה בעולם הזה קדוש וטהור ונהג להיבדל לגמרי מתאוות העולם הזה ולא נהנה ממיליה כלום, אח"כ לעוה"ב כשנותנים לו שכר על מעשיו הטובים ונהנה מזיו השכינה אשר עין לא ראתה וכו', יכול הצדיק שאפשר שתענוגי עוה"ב הם ג"כ טובים כמו תענוגי עוה"ב או טובים יותר, כי אם לא טעם מתענוגי עוה"ב מאומה אינו יודע להבחין מה טוב באמת. לכן נותנים לו קודם את הסעודה של שור הבר וסעודת הלווייתן, והיא מכוונת על כל תענוגי העולם הזה, ואח"כ אם יש לו תענוגי עולם הבא ליהנות מזיו שכינו, יודע הוא היטב החילוק שיש בין התענוגות הגשמיות והרחוקות, להיות דבוק בהשי"ו ולהינות מזיו השכינה עין לא ראתה אליקים וזולתך.

הוא אומר + יעקב הלך לדרוכ ויפגע בו מלאכי אלקים (בראשית ל"ב) היינו כשאישי ישראל הולך בדרך ה', ויפגעו בו מלאכי אלקים, היינו שנעשה יהודים ממלא.

טעם שנקרא רבינו בשם 'דער גוטער יוד' לפי שהיה נקי וטהור מחטאו של אדם הראשון.

אחד מחסידיו רבינו היה סוחר בעורות מעובדים, פעם הלך עליו הלגלג ר"ל והפסיד הרבה בסחורתו, והיה בעל חוב גדול, ונסע לרבינו והתאונן לפניו וסיפר לו מצבו, ואמר לו רבינו: ראשית אל תתן לבעלי החובות הרווחים, וכשבא לביתו ולא רצה ליתן הרווחים היה כל אחד תובע מעותיו, ויען שהיה נקי נאמן הוכרח ליתן להם מאד, הפלטה שמוך אהיה לו, ונסע לסוחר אשר היה כחירו מאד, אשר עסק אמו עד הנה במסחר, ונתן לו בהקפה כמה פעמים, וגם עתה רצה ליקח סחורה בהקפה, אך הוא לא רצה להקיפו עתה, והסוחר ההוא היה גם מחסידו רבינו, והסוחר היורה התחנן לפניו שיקיים מצות ההחזקת בו, אך הוא לא נתן און קשבת.

ונסע הסוחר היורה שוב לרבינו, ובא לשם לאחור צחות, ומצא שרבינו עדיין ער וסיפר לו כל המאורע עם הסוחר רבינו שאינו רוצה לתלוות לו בשעת דחקו, ותיכף עישן גבולת סקרטרנו ותנמלא כל האכלת עשן, ונתן יד לסוחר ופטרו לשלום.

וכאשר בא הסוחר, שלח אחריו הסוחר הגדול שיבא ויתן לו סחורה בהקפה כמה שירצה, ונסע אליו וקבלו בסבר פנים יפות, ונתן לו סחורה עד סכום הגון, ושאל הסוחר היורה את הסוחר הגדול בתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, וסיפר לו שבזו הלילה שהיית אצל רבינו, הלמתי שנסעתי גם כן אל רבינו ליום טוב, והיה עם המון חסידים, ורבינו נשם שלום לכל אחד ואחד, ולי לא רצה ליתן שלום, והתחלתי בוכה לפניו מאד אגרע שרבינו אינו נתן לי שלום, ואמר לי רבינו הכי אתה לך שלום שיש לך אבירות לב כזה, לא לא, רק אם תבטיח לי שתתן לו סחורה בהקפה כמה שירצה, אזי אתן לך שלום, והבטחתי לו ונתן לי שלום, ובכך רוצה אני לקיים מה שהבטחתי לרבינו.

רבינו סיפר מעצמו ג' פלאים, א' שאביו הרה"ק בעל מאור ושמש זע"א בירך אותו בשכל עת שיצטרך למעות, וישת יודו לכיס הבגד וימצא שם די צרכו, ומעולם לא עשה זאת חוץ פעם אחת, כשבא אליו אורח הגון לשבת והיה אז דחיקא ליה שענתא, והתיר לעצמו שמוע דבר מצוה, והושיט ידו לכיס הבגד והוציא שם ארבע זהב, והבי' שבאותו תשעה באב שנסתלק הרה"ק הר"ק אדם מלובלץ זע"א היה הוא בעיר אחת רחוק הרבה משם, והגיד לו איכר אחד תיכף בתשעה באב בלשון פויליש

זכר צדיק לברכה

ד"אח ועובדין טבין צאת האי עיר וקדיש
גהוק רבי יהודה הורוויץ מדו'קוב ז"ע ועכ"א

עובדות קודש

מדרן החתם סופר ז"ע ועכ"א

התנצלותו המפורסמת על העדפתו לעיין בספרי החתם סופר, "וואס זאל איך טוהן אז דער "חתם סופר" רעד צי מיר... מיט מיין שפראך... רעדט צו מיין הארץ.

(פתח דבר לקונטרס הגהות מהר"י דרשות חת"ס, הר"י חיים ברוך טשר שליט"א)

פעם שאלו לרבינו מה ראה בחת"ס שבדבק בהם יותר משאר ספרים, וענה שרואים בחת"ס שאינו מחפש אייגענע מדריגות אלא בוער ברצון הבורא.

(מאדמו"ר תולדות אברהם יצחק שליט"א - בשיחה)

רבינו היה אומר, שבכל ספרי החתם סופר לא מצאנו שיוכיז בדבריו עיני יראת העונש כדי לעורר את האדם לחזור בתשובה, רק הוא חוזר שוב ושוב לחזק את האדם בלימוד תורה וגדלות הבורא.

(מפני ספרים וסופרים - פרקי אבות)

אחד מן המקורבים שאלו פעם, שיפרש לו סיבת גודל התקשורתו אל החתם סופר וספריו, ענה לו רבינו: "דער חתם סופר רייסט פין מיר שטיקער", תוך כדי דיבור הצביע על דבריו בדרשות חת"ס (דף של"ה) אהא דאיאת במשנה בברכות שרבי חנינא בן דוסא אמר "אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל". דסימן זה ניתן רק לצדיקים מיוחדים, אבל אנחנו בעוה"ר לא זכינו לזה - כי הקב"ה רוצה להעניש אותנו יותר, על כן הוא מראה לנו כאילו תפילתנו שגורה, באופן שאנו חושבים שהוא מקובלת, ומ"מ הוא מטורף ע"ש. מאמר זה לא ניתן מנוח לנפשו, שאפי' אם מרגישים התעוררות בתפילה, עדיין אין בכלל הוכחה שאכן התפללו כדבעי.

(זכר צדיק לברכה)

ידוע לכל התקשורתו של רבינו עוד מצעירותו לספרי החת"ס, וידוע שרבינו

גליוני מהר"י | ספה"ק החתם סופר

הערות הם גליוני מהר"י

קכ"א טור ב' ד"ה ואל הארון תתן את העדות וגו' ונועדתי לך שם וכו' ובמקום אחר " אמרתי הא דכתיב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון ואחז"ל (ב"ב ג') בבנין ובשנים ונראה כמוסיף עוד, וליישב גם מה שנדחק בתי"ט (דמאי פ"ז מ"ג) מאי דקרי ל' אחרון אע"ג דאיכא עוד שלישי בב"א ותי' כדכתיב לאה וילדיה אחרונים ויוסף ורחל אחרונים ע"ש ועוד נ"ל דבית הראשון היה קדושת הארון עיקר והמקדש היה רק תיק ונרתיק להארון וכל ישראל עולים להשתחוות לה' השוכן בין הכרובים וכן יהי' לע"ל ברצות ה', אך בבית שני לא היה ארון הקודש רק הבית וכל פני ישראל פנו אל הבית והוא היה עיקרי, א"כ גדול כבודו של ב"ת מכבוד הבי"ת הראשון ולענין זה קרי ל' אחרון שלא יהי' עוד בית כזה כי לע"ל יתגלה הארון והלוחות ויהי' כבודו גדול והבית טפל ונרתיק לו (תקפ"ו ועי' בשו"ת ח"ס ח"י"ד סו"ס רל"ו)

א. גדול יהיה כבוד הבית האחרון בתי"ט כ' האי אחרון כמו אחר הראשון כמו לאה וילדי' אחרונים ויוסף ורחל אחרונים ע"ש ולפע"ד עוד בית הראשון הי' השכינה והלווח' עיקור והבית טפל כקליפה לפרי ואמנם בית שני החסר מהנ"ל הי' כבוד הבית עקרי יותר ולענין זה הוא אחרון כי השלישי שיבנה ב"ב יהי' כבוד ה' בתוכו ביתר שאת והבית טפל.
ב. ע' ח"י גיטין בסופו בשם בעה"ט [ד"ה הא בזווג ראשון וז"ל הנה בעה"ט פ' תצא כ' דמשו"ה כתיב כי ימות האישה האחרון משו"ה שהוא האחרון דנשאת לשנים ומת לא תנשא עוד וכו'].
ג. וע' ספורנו ר"פ פקודי [ז"ל אבל בית שני שלא הי' בו גם א' מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים כי אמנם בית שני לא הי' משכן העדות שלא היו בו לוחות העדות].
ועי' דרשות ת"ד ע"א [ד"ה ובמדרש וז"ל והנה ענין התורה והמצות שהענין עצמו קדוש רם ונשא וגבה מאד די לו במלבוש קטן אות א' מהקדושים ללבש בו ענין קדוש וגדול והמועט מחזיק המרובה משא"כ שיחתן של עבדי אבות עם לבן ובתואל שאין הענין קדוש כ"כ הלבישו באותיות קדושים הרבה להשוותן בקדושה עם תורה עצמו זה בעצמותו וזה במלבוש שלו].

ג'לוני מהר"י - המשך

טור ב' ד"ה ועשית קרשים וגו' גובה הקרש עשר ועביו אמה ורחבו אמה וחצי הרי בתשברתו ט"ו אמות כשם י"ה ומ"ח קרשים הרי מ"ח י"ה אותיות חימ"ה שר"ת ח'סד י'הו' מ'לאה ה'ארץ שהארכת במקום אחר

וע"ל נשא כ"א [טור א' ד"ה דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם ר"ת אותיות חימ"ה אלא שנתרחק שם י"ה ונתקרב אותיות מ"ח וזהו בתחלת חטאו דעכ"פ קדמה מ"ם לחי"ת ולא נעשה ממנו ח"מ ממש ואם לא שב אזי יעשה י'תמו ח'טאים מ'ן ה'ארץ שהוא ג"כ ריחוק בין אותיות י"ה ולא עוד אלא שנכתבו אותיות ח"ם כסדרן ר"ל ובשובו אל ה' אזי כתיב חסד יהוה מלאה הארץ משולב שם י"ה בין אותיות ח"ם לקררו ולבסמו בחדס ורחמי הוי' ית"ש ובהתהפכו לזכיות אזי כתיב חדות יהוה היא מעוזכם נתרחקו אותיות ח"ם ונתקרב שם י"ה להפסיק ביניהם עי' מ"ש מזה כבר במקום אחר (תקס"ב)

הרה"ק רבי יהודה הורוויץ זי"ע היה מונה כמה פעמים שהחת"ס כיוון בדבריו לרעיונות המצויים בקדושת לוי, וכן זכרני פעם בעת שהראה לנו רעיון חסידי בדברי החת"ס שהיה מתפלא ותמה "וכי היו לו לרבינו ה'חתם סופר' חסידים ואנשי מעשה בפרעשבורג שהיו במדרגה כזו לקבל דברים נשגבים כאלו?" (מפי ספרים וסופרים - פרקי אבות)

זה כבר לא עלה על דעך (?).

עובדא ידענא בא' מבאי ביתו הנאמנים הרה"ח מוה"ר נתן נטע הנדלר ע"ה שרוב שיחתו עמו נסבו על דברי החת"ס, לפני שנים רבות הי' הדבר, התעורר ענין אחד שבגללו נצרכו להזכיר דברי החת"ס, ר' נתן ציטט את דבריו והוסיף שהחת"ס אומר איפוא כך וכך, הישיר בו רבינו מבטו התקיף וגער בו בחיבה, החת"ס אומר זאת? החת"ס "צועק זאת".

הי' אומר תכופות בסוד שיח בני עלי' שעלו לביתו במוצש"ק לקבל הדרכה, החת"ס לא "צועק זאת" אלא גם "תובע זאת", החת"ס תובע שתתנהג כך וכך, החת"ס קורא אליך לשפר התנהגותך, את הלך מחשבתך ואת השקפותיך.

(מהר"ל)

פעם דיבר מדברי החת"ס עה"ת שנדפסו מחדש בפרשת וילך עה"פ ואנכי אסתרו הסתירי וגו', ובתוך כך אמר להעמוד לפניו להוציא את הספר ולקרא לפניו את לשון קדשו, כשהתחיל הלה לקרא בניחותא נודעק רבינו "אזוי גאזט מען א חתם סופר, הרי החת"ס כתב זאת בדם לבו" ולקח מידי את הספר והתחיל לקרוא בהתרגשות. (קובץ קול יהודה)

זכיתי לראות הגה"ק רבי יודא'לע יושב שבעה נקיים על קוצו של יוד בדבר החת"ס ונהג בו טובת עין ונתן לי רשות להעלות מהגהותיו שעל הגליון שו"ת חת"ס, ומהם פרסמתי בס' אמירה יפה בשנת תש"מ, ופעם גער בי כשנודע לו שאין לי עוד דרשות חת"ס ואמר לי בלש"ק "אלע שמאנצע'ס האסטו און דרשות חת"ס האסטו נישט?" והי' מפליא את דברי החסידות שנמצאו בספרו אשר לא נמצא בשאר ספרי הדרוש, ופעם שאלתיו ממי קיבל החת"ס את הדרך הזה, האם מתלמידי הבעש"ט זי"ע, והשיבנו בל"ק הוא קיבלם מהמקור שקיבל הבעש"ט עכל"ק.

(הרה"ג ר' אברהם יצחק אולמאן שליט"א, חבר הביד"צ והעדה"ח, בהסכמתו לספר אצורות החת"ס.)

מסר בשעתו כספי נדנייתו לידי הרה"ג מוה"ר יוסף נפתלי שטרן זצ"ל (חתן הג"ר שלמה אלכסנדר סופר זצ"ל מגזע החת"ס) כדי לפרוע הוצאת הדפסת דרשות חת"ס במהדורת הראשונה בהיותם גלות אירופה מבלי שבני המשפחה ידעו על כך.

לפני למעלה משלושים שנה התעוררה באר"י בחו"ל בעיית התייחסות להצעה של הנהגה מעשית (וקצת רוחניות) מסויימת, שבאה מפי גדולי ישראל, כמובן שגם בחצירו של רבינו זי"ע הועלתה השאלה, כדי לנסות לדלות מפיו מה דעתו בנידון, כמובן שהנהגות צדיקי השושלות מגזע מחצבתו להן הי' קשר כמו רופשיץ דו"קוב ויזניץ הועלו במהלך הדיונים, אבל תמיד חזרה השאלה העיקרית ומה עם החתם סופר שכתב כך וכך... ומה עם החת"ס במקום פלוני ושוב הרי זה סתירה לחת"ס ההוא... כאלו שכל עולמם של גדולי הדור העוסקים בשאלה זו חייב להתחשב בדברי החת"ס שהם חובקים עולם ומלואו וא"א להתעלם מהם.

(פתח דבר לקונטרס הגהות מהר"י, ה' חיים ברוך טשר שליט"א)

נכנס אחד מהמקורבים ושואלו למה יקרב כ"כ פלוני והרי כך וכך עשה ורבינו בעצמו מחה על כך באזני פלוני, ענה רבינו על אתר הלא זה חת"ס מפרשת במקום פלוני...

הי' אחד המשמשים שוכח לעשות דבר פלוני שהי' נהוג לעשותו בביתו, הי' פונה אליו רבינו במתק שפתים שכחת חת"ס פלוני בפרשה פלוני.

כשאחד מבאי ביתו התנהג באופן מסויים, בהזדמנות הראשונה כשפקד הלה את נוה קדשו אמר לו רבינו בודאי עשית ונהגת כך וכך כי כך ראיית בהחת"ס, והלה השתומם כיצד רבינו תפס מחשבתו וכוונתו, אבל אמור לעצמך הכי כך נראית הלימד בחת"ס? ומה עם החת"ס במקום פלוני שכתב בדיוק בהיפך,

מפתורא דאבא

ניצני אר מאוצר תורת של
ב"ק מין אדמו"ר הגה"ק רבי אברהם אבא ז"ע
בעל האמונת אברהם מפיטסבורג

ז"ל נסוע ידונו הנבר
ה"ר בנימין מאיר וינברגר ה"ו
ובשפתו שיחו
ביוק"ו נ.

פרשת תרומה תשפ"ד

ג'יו"י

עניני הפרשה

גם הכוונה הטהורה ליתן לשם שמים מקבל האדם מהש"ת

ויקחו לי תרומה וגו' (כה א).

ומדייקים המפרשים דהוי ליה למימר **ויטנו**. ונראה דהנה כתב רש"י **ויקחו לי תרומה, לי לשמי**, ובשפתי חכמים ביאר כוונת רש"י ז"ל דלא שייך לפרש תיבת ל"י כפשוטו שיתנו תרומה לה', דהלא כל הכסף והזהב הוא ממנו ית', על כן פירש רש"י ל"י לשמי, דהיינו שיתנו את התרומה בכוונה טהורה לשם ה'.
אכן באמת אפשר לומר דתיבת ל"י תפרש כפשוטו שיתנו להקב"ה, דהרי אמרו חז"ל (ברכות לג ע"ב) **הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים**, ונמצא דהגם שעצם תרומת הכסף והזהב היא מאת ה', מכל מקום הכוונה ומחשבת הלב הבאה מתוך מדה גדושה של יראת שמים, היא בבחינת מתנה להש"ת כביכול מאת האדם, לפי שאינה בידי שמים, והווי שכתב רש"י **לי לשמי**, רצה לומר דעל ידי שיתן אדם תרומה בכוונה טהורה בלתי לה' לבדו, אזי נחשב שנתן כביכול להש"ת, וחולת זה לא שייך שיתן אדם מאומה להקב"ה.

אמנם, **גם יראת שמים אי אפשר לאדם להשיג בלתי סייעתא מן שמיא**, וכמו שהאר"ק בזה **הרה"ק בעל התניא ז"ע בספ"ה ק תורה אור** (פ' משפטים ע"ג לא תהיה משלה), ע"ש, ומה שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, היינו דשאר דברים תלויים רק בידי שמים, ואף אם אין אדם חפץ בהם, יתכן שיגיעו אליו ושיגורו ברצון העליון ית"ש, אך לא כן יראת שמים אשר לא היא באה על ידי עזר ממרום, מכל מקום אינה נתונה אלא למי שחפץ בה בכל לבו ונפשו ומשתוקק להשיגה. ונמצא דהגם שבצד מה האדם הוא הנותן, על ידי תשוקתו להשיג יראת שמים, ולאמלא זאת לא היה בידו להפריש תרומה בכוונה טהורה, מכל מקום מאידך אינו נותן מושלם לן שגם ליראת שמים זו הגורמת לו

ליתן הוא זקוק לעזר ממעל. ופסיד אמר הכותב **ויקחו** ולא אמר 'ויתנו', **כי גם את הכוונה והמחשבה לשם שמים הוא לוקח במתנה ממרומים. אמונת אברהם**

ע"י המשכן זכו לקבלת התורה

אמרו חז"ל במדרש (תנא דבי אליהו פרק יז) **"בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה"**, וכבר האריכו בספ"ה לפרש מה ענין זה לזה. ונראה דמבואר בספרי הקדמונים (עי' בני יששכר סיון ב ט' בשם הרה"א" ב כסא דוד דרוש ד) בהא דאמרו חז"ל (שבת פח ע"ב) בשעה שעלה משה למרום לקבל תורה מפי הקב"ה טענו מלאכי השרת תנה הודך על השמים, שטענתם היתה מדין בר מצרא, כי המה שוכני מרום וקרובים אל הקב"ה ולתורתו יותר מישראל קבוצי מטה, ודין הוא שיתן הקב"ה את תורתו להם ולא לישראל יעו"ש. ולפי זה יש לומר דלכן תיכף כשרצו ישראל לקבל התורה והקדימו נעשה לשמע, וראה הקב"ה שנתעורר קנאה עליהם מאת מלאכי עליון, **אמר להם 'ויקחו לי תרומה, שיעשו לו מקדש כדי שיבאו לשכון בתוכם, ושוב יהיו הם קרובים יותר אל הקב"ה ולתורתו, כי קוב"ה ואורייתא חד הוא**, ודין הוא שיתן הקב"ה את תורתו להם ולא למלאכי עליון, כי להם יש דינא דבר מצרא.

אמונת אברהם (פ' בשלח ד"ה דבר)

ממשכן העדות נלמד להחשיב התורה

במדרש (שמו"ד לג, א) **ויקחו לי תרומה, הדא הוא דכתיב (משל"ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם וגו'.** מהכבוד שהקב"ה חולק להתורה להחזיק בבית המקדש לפני ולפנים בארון זהב, **מזה יכולין ללמד ולהביץ ערכה של התורה הק', שהי לא הכניס לפני ולפנים אלא את התורה.** והווי כוונת המדרש, והבן.

מילי דג'יו"י

מכת"ק רכ"ט ז"ע על ג'יו"ת הספרי

'דרך עץ חיים' לרמח"ל ז"ע

...הנה החקירה הראשונה אשר תחקור הלא היא על כוונתו ית"ש, על מה ולמה ברא את כל הבריאה הגדולה הזאת, ואל תאמר ומה האדם שיבוא אחר המלך לבקש מחשבתו, והמקרא מעיד (תהלים צ"ג ו) **"מאד עמקו מחשבותיו"**, וזה נראה כנראה וכנודל לכב לאמר שיוכל למצוא כוונת המאציל ית"ש, אדרבה, על זה נאמר (שם ס"ז ד) **"סוד ה' ליראיו וכבריתו להודיעם"**, והוא הסוד הכולל כל ענין המעשים אשר עשה ואשר הוא עושה, ושאריו נמשכים כל חוקת הבריאה כאשר שם לשמים ולארץ וכל תולדותיהם... והחוקים אשר הושמו עפי' הכוונה הזאת כלולתם הוא הברית אשר הזכיר 'ובריתו להודיעם', הוא הברית אשר שם לכל נברא לעמוד על מלכותו ולא יסור, והוא הנרמז במלת 'בראשית' 'ברית אשר'... וכתב רבינו על הגליון:

בס"ד והווי **"אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתני"** (ירמי' לג, כה), כי היות 'הצור תמים פעלו', הוצה בתמימות ושלימות הבריאה, ולכן הכרח ה' ליתן האפשרות לבני אדם שידעו סוד בריאתם ומטרתם, כי בלעדי זה הידיעה אי אפשר לבוא להשלימות והתמימות, ובעל כרחך שלא היו נבראים מתחלה מבלעדי זה, והבן.

עניני דיובא

מרבין בעבודת ה' בשמחה

כמו שאומרים (בתפילות שבת) **"שמחו במלכותך שומרי שבת"**. ולכן אומרים בו (בתפילת 'נשמת') **"וכל הלבבות יראוך וכו' כדבר שכתוב על עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך"**, פירוש 'כל הלבבות יראוך' הוא בחינת הנשמה שבצד עצמה רוצה להיות טוב, אך בנוסף לזה 'כל עצמותי תאמרנה וכו'', שגם הגוף יסכים וליה אפשר להגיע בשבת קודש ובימים טובים שאז האדם מתעלה יותר ומסוגל להגיע לדרגה זו של שמחה בעבודת הש"ת. וזה שמזמרים בשבת קודש **"לבי ובשרי ידונו לקל חיי"**, פירוש 'לבי' הוא הנשמה, וזה כנגד 'כל הלבבות יראוך', 'ובשרי' שלא יפריע כנגד 'כל עצמותי תאמרנה'. 'ידונו לקל ה', שבשבת קודש מגיעים לדרגה זו של 'ידונו לקל ה' בשלימות ויש להוסיף רבז כזה לי **לבי ובשרי** בגימטריא: **'שמחה רבה'**.

ליש"ק פ"ר תרומה ר"ח אד"א תשד"ם

ובשבת קודש הוא גם כן הוא זמן שמחה וקבלת מלכותו ית' ברצון,

מילי דשמיעתא

הטעם שנחשב שמואל למורה הלכה בפני רבו

הזוה"ק (ח"ג קכד.) מצוה בזר, כי הלא בשעת מתן תורה הבטיח לנו הקב"ה (שמות טו, י) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, ואפ"ל המכוון בזה, כי קודם מתן תורה היתה העבודה בבכורים, שהם היו הכהנים, והבטיח לנו הקב"ה שעי"קבלת התורה יהיה כל אחד מישראל כהן, והיו ישראל ממלכה שכולה כהנים, רק עי"הטא העגל נמנע מהעם כולו מדריגה זו, ונמצא שבתחילה היו כולם כהנים, ולפי דברי חכמים הנ"ל תו אין נקראים זרים, ולכן, בכדי לזכור שאנו במדריגה זו צויה אותנו לקחת חבל בהקרבתנו על כל פנים בשחיטה, והבן.

ובזה יובן מה שאמר עלי הכהן לשמואל 'מימור שפיר קאמרת' דהלכה בפני רבך את, וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, אתיא חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' (שמואל א ש, כו), אמר לה שבקי לי דאענשיה ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה, אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי. כבר דרדוקו המפרשים למה היה לו לומר לו החלק הראשון, 'מימור שפיר קאמרת', הלא היה מספיק אם יאמר לו 'מורה הלכה בפני רבך את'. ואפשר לומר בהקדים המשנה בתרומות (ז, א) בת כהן שנשאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה, חכמים אומרים אינה משלמת את החומש, ופירש הר"ב דלא היא זרה עד שתהא זרה מתחילתה ועד סופה, וזו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה משלמת את החומש, עיין שם, ור"ל הדויה לה קצת בגדר כהנות. ונראה שעפ"י זה אפשר לבאר מדוע שחיטה כשרה בזר, ולפי

במס' ברכות (לא ע"ב): אל הנער הזה התפללתי (שמואל א א, כו), אמר רבי אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה, שנאמר (שם, כה) וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי, משום דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי, אלא אמר להן עלי קראו כהן ליתי ולשחטו, חזינהו שמואל דהו מהדרי בנתר כהן למישחט, אמר להו למה לנו לאהדורי בנתר כהן למישחט, שחיטה בזר כשרה, אייתוהו לקמיה דעלי, אמר ליה מנא לך הא, אמר ליה מי כתיב ושחט הכהן, והקריבו הכהנים כתיב (ויקרא א, ה), מקבלה ואילך מצות כהונה, מכאן לשחיטה שכשרה בזר, אמר ליה מימור שפיר קא אמרת, מיהו מורה הלכה בפני רבך את, וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, אתיא חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' (שמואל א ש, כו), אמר לה שבקי לי דאענשיה ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה, אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי. כבר דרדוקו המפרשים למה היה לו לומר לו החלק הראשון, 'מימור שפיר קאמרת', הלא היה מספיק אם יאמר לו 'מורה הלכה בפני רבך את'. ואפשר לומר בהקדים המשנה בתרומות (ז, א) בת כהן שנשאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה, חכמים אומרים אינה משלמת את החומש, ופירש הר"ב דלא היא זרה עד שתהא זרה מתחילתה ועד סופה, וזו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה משלמת את החומש, עיין שם, ור"ל הדויה לה קצת בגדר כהנות. ונראה שעפ"י זה אפשר לבאר מדוע שחיטה כשרה בזר, ולפי

מילי יקרא

שביטה בשבת גם מתרומת ה'

כי בו שבת מכל מלאכת ר"ת ויקחו לי תרומה מאת כל איש, ונרמז בזה מה שכתב בהר"ב ברטנורא ריש מס' שבת, שאפילו מצות צדקה אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, עיי"ה.

מכת"ק

רבות אבין

השי"ת יעזור שנזכה לקיים בכל עת 'שוית ה' לנגדי תמיד' ונעבוד השי"ת בשמחה ודעה כי טובה לבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן ואמן.

רעווא דרעוין פר' מטו"מ תשמ"ט

דיוקנו של אבא

עוכרות מהאיכותיו בקודש של רבינו זי"ע

במחיצת קדוש ישראל

סיפר כ"ק מן אדמו"ר ה'תפארת מרדכי זי"ע, כי בשנות בחרותו של רבינו זי"ע, בעת לימודו ביישיבות ראוהו וסעקלהדי נסע כמה פעמים להתסופק בצל קדשו של הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע. הרה"ק זי"ע היה מכבד לשבת בין הכנבדים בשלחנו, ופעם אחת בעת לימודו ביישיבת ראוהו היה רבינו שב"ק אצל האהב"י ובאותה שבת היה שם גם רבו הגה"צ רבי שלמה זלמן פרידמאן זצ"ל ראש ישיבת ראוהו, והושיב האהבת ישראל את רבינו לפני ראש הישיבה, ואמר לו רבו **שכיבוד כזה הרי הוא בגדר 'סמיכה'**.

שורש נשמה

ידידות וקירבה מיוחדת היה לרבינו זי"ע עם ש"ב כ"ק האדמו"ר מסוליצא זצוק"ל [חנתן גיסו הרה"ק רבי ישכר בער מסטראניץ זי"ע] והיו משתעשעים הרבה בדברי תורה וחסידות בכל עת מצאו. בבית מדרשו של האדמו"ר מסוליצא בפאר-ראקווי נ"י היה יהודי אחד ר' ברוך ל. ז"ל מפליטי חסיד השואה, שהיה מלפנים חסיד דז'יקוב, ואחר מאורעות המלחמה שוב לא האמין בדור החדש של הרבי"ם והיה רגיל ללעוג על כל האדמו"רים.

פעם אחת כשבא רבינו זי"ע לבקר את ש"ב הסוליצער זצ"ל בבית מדרשו נישא אליו היהודי הנ"ל ושאל בשחוק: 'האם אתם רבי?' ענהו רבינו בשלוות הנפש: 'כן יש אומרים...' פנה שוב היהודי ואמר לרבינו: **אם כן שהנכם רבי, גלו לי מהו 'שורש שנשתל'...** רבינו לא נרתע ובמקום להשיבו החל משוחח עימו על מצוה ועל הקורות עימו בימים מקדם, והתגלגלה בנייהם שיחה בעימה ארוכה, כשסיימו את השיחה, פנה אליו רבינו ואמר: **'שמע נא ר' ברוך! הנה אני שומע ממך על פאר והדר של חסידות דזיקוב שזכית להתסופק שם, כמו"כ אני שומע ממך שזכית להתסופק הרבה גם בצל קדשו של האהבת ישראל בויזניץ זי"ע וידוע שיהיה בחי' 'מלכות' וכפי שאף זכית לראות בעצמי את המלכות בויזניץ, אם כן הרי שורש נשמתך הוא 'מלכות שבתפארת'!...**

אח"כ בא היהודי אל הסוליצער ודרכו תמיד ללעוג על האדמו"רים אמר לו בשחוק 'שמעתם מה שרבי' שהיה כאן אמר לי?...' והיו הדברים בעיניו לשחוק, ומידי פעם היה מזכיר זאת בשחוק. והסוליצער היה משיבו כי רבינו זי"ע הינו 'צדיק אמת' וכי בוודאי יש דברים בגו. כעבור שנים אחדות, היה זה באחד מלילי שב"ק של חודש אייר והיהודי הנ"ל שכבר היה למעלה מגיל גבורות אך בריא אולם וצלול בדעתו, התפלל כדרכו וספר ספירת העומר ברגשי קודש, ויהי בבוקר והגיע השמועה כי השתלק במיתת נשיקה על משכבו, וכאשר שמע זאת האדמו"ר מסוליצא נחרד במאו באותו כי היום הוא כ"א לעומר הוא 'מלכות שבתפארת'!...' ממש כפי שאמר עליו רבינו זי"ע. ואף הזכיר בהספדו ענין זה שאמר עליו רבינו ששורש נשמתו הוא 'מלכות שבתפארת' וזכה להשתלק ביום נכבד זה.

עושה צדקה בכל עת

כשנסע פעם רבינו זי"ע לאתרא קדישא מידון, להשתטח על ציון הרשב"י זי"ע, התלוו אליו קבוצה מתלמידי בחורי הישיבה. והיה בניסותו לחצר הציון הק' נישא אליו יהודי ופשט ידיו לבקש צדקה, ורבינו זי"ע נתן לו סכום נכבד, לאחמ"כ נישא עוד יהודי לבקש צדקה, וגם לו נתן רבינו סכום נאה, וכך כמה פעמים עד שלא מצא עוד אצלו מעות כלל והיה מורשט לשלוח את היהודי יריקם. אחר כמה רגעים נישא אליו שוב באו יהודי ופשט ידו לבקש צדקה, ורבינו החל לחפש בכל כיסיו אחר מעות עד שאמר להלה בכאב שאין לו מאומה לתת. דבר זה נשנה על עצמו בפעמים הבאות. התלמידים המה ראו כן תמהו, מדוע היה צריך לחפש שוב ושוב, הרי כבר בדק ומצא שאין מעות אצלו.

רבינו הכיר בתמייתם והסביר להם את הנהגתו, כי אע"פ שהוא עצמו יודע בבירור שאין ביזו מעות, הרי אצל העני יכול להראות כאילו דוחה אותם, אבל אחר שראוהו עני כי טובה לבנין בית המקדש מכוונד ודצוי, על כן אם אינו יוכל להטיבו במעות לכה"פ יטיב לו בהסברת פנים.

מתאורי הגולה

מדרשו ביתם של צדיקי הדור האחרון וז"ע ועבר"א שאיתו מוטבם היה
בגלות אר"ב והצדיק פני תבל מאור תורתם קדושתם ועבודתם

ב"ק ארמז"ר מטאהש זי"ע

עבודת והנהגות - עניני צדקה

נצרך הכי גדול נעשה הבעל צדקה הכי גדול...

פעם אחד בעת שרבינו ז"ל עמד להשיא אחד מיו"ח, הפסיקו זרם הלעקטע"ר אצל שלישי מתושבי קרית טאהש מחמת חוב גדול של שש"ם אלפים דאלע"ר, ואחד מהגבאים קרא או לאחד מתלמידי רבינו שהיה דר בניו יארק יצ"ו, וא"ל שיש לו הודמנות לקנות עוה"ב כאשר את מקלו ותרמילו בידו, ומיהר א"ע לנסוע תיכף בפליגע"ד למדינת קאנאדא, וכבר הגיע לרבינו באותו הלילה עם כל הסכום בידו, להחיות נפש צדיק, והיה באותו הלילה קרא רבינו לאיש אחד ונתן לו בחשאי דרך החלון כל המעות שקבל עתה ממנו! וציוו עליו שימסור מעות אלו בשליחותו לאיזה נצרך.

והיה כאשר עלה השחר, בקשו מרבינו שלם את החוב, אמר ע"ז רבינו: "ס'וועט זיין! וואס מ'דארף וועט זיין! [כן היה רגל לומר תמיד], ואכן כן היה שהשיג המעות הדרושה, וראה זה פלא, שרבינו ז"ל הבין איך לפתוח כח העלעקטע"ר לרגל שמחת החתונה ע"י תניית ממון לאנשים אחרים, ונצרך הכי גדול נעשה לבעל צדקה הכי גדול... הפלא ופלא, ע"כ (חב"ד, "גה"צ ר' אברהם כ"ץ שליט"א, אב"ד משכנות לאביר יעקב, בעצרת הספד על רבינו במאנסי).

וכספר הרה"ג ר' ישכר דוב מאירוביץ שליט"א, ר"מ ביישיבת טאהש, בדברי הספד על רבינו, שבכגון דא התבטא פעם רבינו בזה"ל: "אז מ'וועט יענעם לעכטיג מאכן וועט פאר אונו אויך לעכטיג ווערן".

עוד סיפור כעין זה, - כאשר פסקו פעם זרם הלעקטע"ר בקרית טאהש מחמת חוב עצום של ע"ב אלפים דאלע"ר! הגיע איזה איש למעונו של רבינו, ואמר לרבינו שמוכן ומוזמן לנגד כל הסכום הדרוש בתנאי שרבינו יבטיח לו איזה ישועה. ואכן רבינו הבטיח לו אותו הישועה בתנאי שיקח מעות אלו ויחלקו לשנים, ושל"ה אלפים דאלע"ר יתן לנצרך אחד, ול"ו אלפים המשארים יתן לנצרך אחר, ורבינו לא לקח מכל המעות אלו אפי' פרוטה אחת! ואכן יהודי הזה היה נושע באותה הישועה (מפי ב"ג של רבינו, הרב ר' שמעון מנשה וויינגארטן שליט"א מוויליאמסבורג, ששמעו מבעל העובדא).

פעם פסקו זרם הלעקטע"ר בבנין הבית חינוך לבנות בית צידל, בקרית טאהש יצ"ו, מחמת חוב גדול שלא נשלם, ובעת ההוא שהיה רבינו ז"ל בוויליאמסבורג, ונטל אז רבינו סכומים עצומים שקיבל אז מנדבת לבם של כמה אנשים, ונתנו להרה"ר ר' ישראל אברהם קרויס נ"י, וציוו עליו שישלח מעות אלו לכמה נצרכים.

הר"ד ישראל אברהם נ"י התחיל להתמרמר מאוד לפני רבינו, וטענתו בפיו דהלא פסקו כעת זרם הלעקטע"ר בהבית חינוך לבנות שעומדת תחת נשיאותו הרמה של רבינו, ואיך נהיה כדבר הזה למסור סכומים עצומים לאנשים אחרים במצב קשה כו, ורבינו הרחיב עמו אז את הדיבור בנועם שיה' במשך חצי שעה, מגודל מעלת אמונה ובטחון בהשי"ת באמונת אומן, ובאמצע דבריו התבטא רבינו בזה"ל: "אז מ'וועט העלפן אנדערע וועט קומען די ישועה", ע"כ.

הבטחת קעס"ט לכל אורך החיים

שמעתי מהרה"ג ר' יודא אליעזר יונגער שליט"א ממאנסי - דהנה באותן הימים ששימש בתור מגיד שיעור ביישיבת טאהש [לערך לפני ארבעים שנים], למד שם איזה בחור שהיה בא בשנים שלא הודמן לו שידוך ל"ע, וכאב רחמן לכל תלמיד עשה ופעל רבינו ז"ל הרבה לטובתו, והיה היום, שמע פעם רבינו ז"ל שיש איזה רב בוויליאמסבורג [היה לנו איזה קרובת אליו] שיש לו בת, ורבינו ז"ל רצה מאוד בשידוך זה, ואז קרא אותו רבינו ז"ל בחדרו הפרטי בבית המדרש, וא"ל שרצונו עז שיצלצל לאותו הרב, ויאמר לו כדברים האלו:

"איך [היינו רבינו ז"ל על עצמנו] בין דער מחותן, איך בין דער עומד מצד החתן, איי מ'דארף דאך עפעס צושטעלן פאר חתן כלה, איך שטעל צו א אויסגעצאלטע דירה אין וויליאמסבורג, טאמער די רב גלייבט נישט, נעם איך מיר אונטער, אז מ'וועט נישט גיין צום שידוך וויליאנג ס'לייגט נישט מוזמן אראפגעלייגט אויפן טיש פאר א גאנצע אויסגעצאלטע דירה אין וויליאמסבורג, און די צווייטע זאך איז, איך נעם מיך אונטער קעס"ט, אויסצוהאלטן דעם חתן אויף א גאנץ לעבן, טאמער די רב גלייבט נישט, זאל ער זאגן וויפיל יאהר ער וויל איך זאל אראפלייגן מוזמן פון פאראויס, פינעף יאהר, צעהן יאהר?...". ע"כ.

והוסיף הר"ד יודא אליעזר שליט"א, דכאשר שמעו את רצונו של רבינו נפל עליו אימתה ופחד, דהלא בימים ההם היה "כסף" בקרית טאהש כחמץ בפסח שהוא בכל ריאה ובל ימצא... לא תשלמו להמגידי שיעור את משכורתם חדשים שלימים, ולא היתה להרבנית ע"ה כסף לקנות מאכלים לצורכי בית רבינו [רבינו ז"ל בלבו הזהב לא היה יכול לסבול בשברון לבו של איש מישראל, ועמד תמיד מוכן ומוזמן לעזור לכל אחד במסירת נפש], והר"ד יודא אליעזר שליט"א היה רוא מאד שלא יתפרסם ענין זה שרבינו ז"ל רוצה לחלק הון תועפות לתועלת בחור זה, אמנם לא היה יכול לסרב לדברי רבינו, וכאשר ציוו עליו כן עשה, שהיה מצלצל לאותו הרב, וחזר עליו על דברי רבינו,

אמנם אותו הרב לא רצה השידוך, ורבינו קבל ממנו אח"כ הטעלעפא"ן, והפציר באותו הרב שיעשה שידוך זה.

זריקת כסף מהחלון

בספר זכרון אלימלך (תולדות הרה"ח ר' אלימלך קליין ז"ל, משב"ק, י"ל ע"י בניו, דף ע"ח) מובא בזה"ל: פעם אחת ביום ערב שבת קודש אחר הצהריים, ביקש רבינו את אביו, שיכנס אל חדר הבישול שבמעון קדשו, ויבשל ביצים, וגם הורה לו כמה זמן יתבשלו לערך כך וכך מינוט, והיה לו הדבר לפלא, אחר כך הבחין כי בזמן שהוא שהה בחדר הבישול, באתה אשה אחת ועמדה למטה מחלון בית רבינו, ורבינו ורק סכום כסף מבעד החלון, והבין אביו כי רבינו ציוו לו כן כדי שאף אחד לא ירגיש בדבר, ואמר אביו אל רבינו, שאם כבוד קדושתו רוצה להעניק מעות באופן שלא יודע לאיש, אין צורך להורות לו לצאת מן החדר, כיון שממילא אינו מפרסם שום דבר מעניניו של רבינו, וכל שכן בענינים שרבינו חפץ שישארו בסוד, רבינו סבר וקיבל את דבריו, ומאז ואילך לא הורה לו רבינו לצאת מן החדר כשעסק בענין סודי, בידעו ומכירו כי הוא שומר סוד להפליא", ע"כ.

הוצאת כל דמי הנישואין בהוספה גדולה

איש אחד שמרבה בעשיית חסד לבני ישראל, שאין לו שום שייכות עם קהילת טאהש, התאונן פעם לרבינו ז"ל שעומד להשיא אחד מצאצאיו, וכסף מגל, ונתן לו רבינו על אתר הון רב של מ"ב אלפים דאלע"ר!

ואמר הלה לרבינו ז"ל דהלא כל הוצאת הנישואין אינו עולה יותר מ"כ"ב אלף דאלע"ר [כן עלה הוצאת הנישואין בימים ההם], ואמר לו ע"ז רבינו, דיועד נאמנה הדוצאת הנישואין אינו עולה יותר מ"כ"ב אלפים, אבל היות שעוסק בעשיית חסד באמונה עם בני ישראל, על כן מן הראוי שיהלק העשירים אלף דאלע"ר היתרים לאנשים נצרכים! (מפי ב"ג של רבינו, הרב ר' שמעון מנשה וויינגארטן שליט"א מוויליאמסבורג).

מובא בספר בדידי הוה עובדא (מהרה"ג ר' שמואל דוד הכהן פריעדמאן שליט"א, דף שכ"ה): "עוד סיפר לי אחד מקרובי ומכירי, שהיה העשבר איש אמיד ובעל עסקים, ואחר שאבד פרנסתו והגיע העת להשיא אחד מצאצאיו לא ידע להשית עצות בפנשו, וחשב שאולי כדאי ליסע לטאהש, שמה משם תבא הישועה. והנה כאשר שפך מר בלבו לפני רבינו ז"ל השיט לו רבינו ז"ל סכום נכבד והון רב, לא פחות מחמישים אלף דאלע"ר!!! כדי שיוכל להשיא את בנו בדרך כבוד, מבלי שייצטרך לטפס על בתי בני ישראל", ע"כ.

ב"ק ארמו"ר מטאהש זי"ע

שיחות קודש

רבות על ציון קדשו של הרה"ק מקאלוב, ובכל שנה ביום ז' אדר זכיתי לראות ולהכיר שם הרבה צדיקים שהתכנסו לשם, יחד עם אלפי בני ישראל שעוררו שם רחמים מרובים, והרבה בני ישראל נושעו שם בישיעה רבה ביום ההוא בכחו של אותו זקן.

כי כשם שבחיים חיותו מסר הרה"ק נפשו להמתיק דינים מבני ישראל, וכל ימיו סבל יסורים נוראים בעד כלל ישראל, עד שמרוב חולשתו לא היה יכול ללבוש בגדים רגילים כי אם בגדים העשויים מנייר, כן ודאי גם אחר פטירתו עובד קשות בשמי מעל להמתיק דינים מבני ישראל.

גם על הגאולה שלימה הרעיש עולמות כל ימי חייו בכמה אופנים, כידוע כי פעם אחת בליל פסח היה שוהה שעות רבות, ולא רצה להתחיל בעריכת הסדר, אלא אם תהיה הגאולה באותו לילה כמו בעת צאתנו ממצרים, עד ששלחו אליו את שבעת הרועים מעולם העליון, והם התחננו אליו שלא יתעקש על זה, כי עדיין לא הגיעה עת לחננה.

ופעם אחת נרדם ביום ראשון של חג השבועות, והכירו עליו בני ביתו כי אין זו שינה רגילה, אלא עליית נשמה, ולכן לא הרהיבו עוז בנפשם להקיצו. אבל ביום השני של החג, כאשר ראו כי עדיין לא התעורר מדביקותו, נבהלו מזה והקיצוהו. אחר החג כאשר סיפרו הדברים לפני מחותנו הרה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע, אמר: חבל חבל, שהקיצוהו ביום שני מדביקותו, כי עלה אז לעולמות העליונים והרעיש על הגאולה, וכבר הגיע קרוב להיכל המשיח, ואילו לא הקיצוהו, היה פועל להביא את הגאולה שלימה.

ואף על פי שלא עלתה בידו לפעול הגאולה בימיו, הרי ודאי פעל בכל זה לקרב הגאולה. וגם בעולם העליון ודאי הוא ממשיך בעבודתו זאת ומרעיש עולמות על הגאולה, כי כמה שהצדיק עוסק בעולם הזה הוא ממשיך לעסוק גם בעולם הבא. לכן ביום הילולא דיליה החל בשבוע זו, יש כח גדול לפעול ולעורר רחמים על הגאולה שלימה שתבוא במהרה בימינו.

בא אל החתונות, הפריד שם עם מקלו בין אנשים לנשים, ולא נח ולא שקט עד שתיקן הדבר, ובכח זה הצליחו עוד רבנים שבמדינה לתקן הדבר בעיירות שלהם.

ובכל עיר ועיר אשר הרה"ק מקאלוב שבת שם אפילו רק פעם אחת, התחילו להתפלל שם בנוסח ספרד כמנהג החסידים, כי בשבתו שם שבת אחת לבד, הצליח להטות כל כך את לבבות בני העיר אליו, עד שהתחילו להתנהג כמוהו. וכגון עיר ניר-מאדע, היתה מיושבת כולה באנשים מבני גליל העליון (אויבערלאנד), אשר התפללו בנוסח אשכנז, ומיום ששבת שם הרה"ק, התפללו אף בבית הכנסת הגדול שבעיר בנוסח ספרד, וכך זכה הרה"ק להפוך קהלות שלימות לדרך התורה והיראה, על פי דרך החסידות.

ולכן סרו למשמעתו הרבה גאונים וצדיקים, אף הני דקשישי מיניה. והיה מעשה באשה אחת בגלילות העיר קאלוב, אשר היתה עגונה מבעלה כמה שנים, ועדים העידו שבעלה מת, אבל היה שאלה אם אפשר לסמוך על עדותם, וכמה גדולים נשאו ונתנו בדבר, ולבסוף התיירה לינשא, וראש המתירים היה הגאון מטרישט ז"ל בעל שו"ת שמן רוקח, אבל הרה"ק מקאלוב התנגד ויצא נגד היתר זה בתוקף. ואחד מגדולי וקדושי הדור זי"ע שבימים ההם, ערך מכתב ארוך אל הרה"ק מקאלוב, שיודיע לו הטעם למה הוא מתנגד להיתר זה, ומעגן את האשה בחנם, ואם לא יודיע לו טעם איסורו, יצא נגדו במקלו. הרה"ק מקאלוב לא ענה על זה דבר, ועמד בדעתו לאיסור. לבסוף בא בעלה של האשה לביתה חי, ואז הבינו למפרע טעמו של הרה"ק מקאלוב, שראה זאת ברוח קדשו, ועל ידי מעשה זה נתפרסם שמו ביותר בכל המדינות (עי' אגרות סופרים ח"ב מכתב מ').

ולא לחנם היה הילולא דיליה יום כנופיא של כל הצדיקים, ומכל המדינות באו לקאלוב ביום ז' אדר להשתטח על ציון קדשו, כי כל כך גדלה כח השפעתו, עד שכל הגדולים וכל הצדיקים מכל העיירות, הרגישו שיש להם שייכות והתקשרות אליו. ובלמדי כמה שנים בעיר קאלוב, בישיבת דו"ז מו"ר רבי מנחם בראדי זצ"ל אבדק"ק קאלוב, זכיתי להשתטח פעמים

ביום ז' אדר, חל הילולת הרה"ק רבי יצחק אייזיק טובי מקאלוב זי"ע. הנקרא בפי החסידים בלשון חיבה "דער אלטער קאלובער".

מה שהילולא דיליה חל ביום הילולת משה רבינו, הלא דבר הוא. ונראה כי זה רומז, כי הצדיק הגדול הזה, זכה וקיבל חלק גדול מבחינת משה רבינו ע"ה, מבחינת אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, וכענין שאמרו חז"ל (שבת ק"א ע"ב) משה שפיר קאמרת, שהאמורא קורא לתבירו בשם משה, כי היה בבחינת משה ממש.

הרה"ק מקאלוב מפרש על מה שאומרים בזמירות לשבת, בפיוט כי אשמרה שבת, על כן בו לבי כבורית, ודקדק דהיל"ל ותרבי לבך "בבורית" שהוא המנקה, ולמה אמר "כבורית". ומפרש הוא הק', דכונת הכתוב שהאדם צריך לכבס לבבו כל כך, עד שלבו יהיה כבורית עצמה המכבסת ומלבנת דברים אחרים, היינו שלבו יהא נקי כל כך, עד שיהא בכחו לכבס גם שאר לבבות בני ישראל. ופירוש זה נאמר בספרים בשם עוד צדיקים (דברי יחזקאל פ' דברים בשם רבי צבי מרימנוב).

ואכן ראויים הדברים למי שאומרם, שהוא הק' נודע שהיה בכחו לכבס ולטהר את לבב כל מי שבא אליו, כי מי אשר רק הביט עליו נתעורר לתשובה. ופעם אחת כאשר בא לשבות בעיר טאקאי, באו ביום חמישי לפני השבת כמה נערים קלי דעת ופורקי עול ל"ע, לעשות שחוק והיתול מהצדיק, הרה"ק נתן להם שלום, ונשאר ללון באכסנייתו בליל ששי, וכאשר הביטו על הרה"ק בעת שינתו, נתעוררו לבנם מאוד לשוב בתשובה שלימה, ושוב לא זזו משם עד שקבלו על עצמם לעזוב את דרכם הרע, ונשאר לשבות בצלו בשבת קודש, ונתהפכו ליראים ושלמים.

ובכחו הגדול הזה פעל לתקן היהדות בכל מדינת אונגארין, והעמיד בה הדת על תילה, ותיקן שם עניני דמתא, מה שלא עלתה להרבה רבנים לתקן טרם בואו. כגון ריקודי תעורבות בשמחת נשואין, היה נפרץ מאוד במדינת אונגארין, עד שהוא תיקן בעירו קאלוב ובכל הגלילות סביב, שלא יערכו שום חתונה בלעדו, וכאשר

ב"ק ארמו"ר בעל תורת מרדכי מיוז'ניץ זי"ע

עוברות והנהגות - שנות הבררות של רבינו זי"ע א (ה"ב)

לישיבת הגה"צ מפאפא זצ"ל ומצא ביהמ"ד מלא עם כמה מאות בחורים, ונתפעל מאוד לראות מחזה נורא כזה באמצע המלחמה, כשמבחוץ תשכל חרב וכאן יושבים הבחורים ולומדים בהתמדה, ובפרט שהי' ישיבה שהתנהגה על הדרך המסורה לנו מדור דור, ולכן נשאר שמה.

רבינו למד שם למשך י"ב חדשים [שנת תש"ג היתה שנה מעוברת], לבד מחודש אחד חודש תשרי (שנת תש"ד) שאז חזר לגרויסווארדיין לשהות בצל קדשו של אביו כ"ק רבינו האמרי חיים זי"ע, ותיכף אחרי הימים טובים חזר לישיבה, עד חודש אדר שאז נסגרה הישיבה.

תלמידי הישיבה בפאפא באותה תקופה שדיברנו ממהם התבטאו כולם באותה נוסח 'שאף שהיה אז ישיבה כשלש מאות בחורים, אך רבינו היה בחור בולט מיוחד במינו, וכל בחורי הישיבה הסתכלו עליו כבחור מורם מעם, ושעדי לגדולות נוצר'.

רבינו זי"ע זכה לקירבה יתירה אצל רבו הגה"צ מפאפא זצ"ל, מידי שבת בשבתו היה סועד בביתו את סעודות שב"ק, והוא היה הבחור היחיד מכל הישיבה שזוכה לזה, אך במשך הזמן ראה הרב מפאפא שרבינו אינו באקוועם לאכול אצלו לבד, לכן קרא עוד בחור אחד שיסעוד עמהם על שלחנו.

סיפר הרה"ח רבי משה גאלדשטיין ז"ל שהיה מקורב מאוד להרב מפאפא, שפעם שאל אותו מדוע מקרב את רבינו באופן יוצא מן הכלל, נענה הרב מפאפא על רבינו "ער איז א קדוש מרחם אמו".

כע"ז סיפר הגה"ח רבי יחזקאל קאטצבורג ז"ל שבפורים רקד הרב מפאפא עם רבינו על השלחן, והבחורים שאלו אח"כ את הרב מפאפא על כך, נענה ואמר "רבי מאטעלע איז הייליג אדורך און אדורך".

[רבינו עצמו סיפר פעם על כך, שבפורים היה הרב מפאפא מאד בגילופין, ועלה על השלחן ובאמצע חטף את רבינו מבין המסובים ועלה עמו על השלחן והתחיל לרקוד עמו, ובאמצע הירקוד לחש באזני רבינו בהתרגשות "עם רבין רבי בער'ס אן אייניקל" [כי לא היה מצוי באונגארן נכדי המגיד ממעזריטש זי"ע]. רבינו עצמו דיבר הריבה פעמים בהתפעלות על עבודת הרב מפאפא בפורים ובליל הסדר.

הגה"צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל העיד ששמע מתלמידי הגה"צ מפאפא שהוא צוה את בחורי הישיבה שילכו להסתכל ולהתבונן איך רבינו מברך ברכה בדחילו ורחימו.

(קונטרס מרדכי מטהלך)

בשמחה, ויש לרמוז דלשון משנכ"ס מרמז לכניס"ה לרשות היחיד, ונודע מהאר"י הק' ז"ל אשר רשות היחיד רומז להקדושה והתנהגות אך ורק על פי התורה, ורשות הרבים רומז להיפוך שהוא מקום הפקר, שמתנהגים שלא על פי התורה והמצוות בהפקירות. גם

עניני הזמן

להמשיך עבודת

ימי השיבוב"ם על להבא

דבר אל בני יוקנה לי תרומה מאת כל איש וגו', וזאת התרומה אשר תקחו (דה"ב, 2-3)

אנו עומדים עתה בסוף ימי השיבוב"ם, אשר כל אחד נתעורר בימים אלו בהרהורי תשובה, ומקבל כל אחד על עצמו להתקן המעשים. והנה כאשר האדם מתבונן שכבר נסתיימו ימי השיבוב"ם, ומתבונן בעצמו האיך הוא נראה, ועדיין לא עלתה בידו לתקן מעשיו בתשובה, והאם כבר תיקן את אשר מוטל עליו לתקן, הרי עלול לבוא לידי יאוש. ועל זה יש לו להתחיל עבודת הש"ת מחדש, ולשכוח מכל מה שעבר עליו עד עתה, ויתחיל א נייע סדרה.

וכמו שאח"ל דוגמא על עניני הגשמיים (ברכות א): אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, כן הוא בעניני רוחניים, שאסור לאדם להתייאש ולחשוב אז ער איז שוין פארפאלן. וזה מה שראינו ביציאת מצרים, דבני ישראל היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ואיאת בספה"ק שהתייאשו כבר מן הרחמים, ועם כל זה ריחם עליהם הקב"ה וברגע האחרון הוציאם משם מאפילה לאורה.

ההשפעה היורדת בימי השיבוב"ם

נמשכת גם לאחריה

ועל כן יצפה שזינה עוד לעשות תשובה בסייעתא דשמיא, כי גם בימים שלאחר שכבר נסתיימו ימי השיבוב"ם, עדיין נמשכים ושייכים לימי השיבוב"ם שלפניהם. והוא על דרך המובא (עי' מחצית השקל, או"ח סימן 107 ו) בטעם לאמירת תהלים לאחר התפלה, כי ההשפעה יורדת מלמעלה ע"י תפלת הציבור, וכל מה שאדם עוסק בבית הכנסת לאחר התפלה קודם שיצא מבית הכנסת, נכללת ג"כ בתוך אותה השפעה ועלה עמה, וכיון שתפלת ציבור רצויה, איך כשהתחיל בעת רצון, שוב גם מה שאומר אחר תפלת הציבור היא בכלל הרצון, כיון שהתחיל עם הציבור, עיי"ש. והנה כי כן נוכל לומר, שאע"פ שכבר עברו ימי השיבוב"ם, בכל זאת עדיין אינו מאורח לשוב בתשובה, כי גם ימים הללו נטפלים ושייכים עדיין לימי השיבוב"ם שהקדימו להם. ועצה המעולה ביותר היא, שיתחבר יחד עם כללות ישראל. ועי"ז אפשר להתחוק שלא יפלו לגמרי, כי איש את רעהו יעזרו ויזהירו.

מגיעים עכשיו פורים ופסח ורמי

הספירה המסוגלים כולם לתשובה

והנה אחר ימי השיבוב"ם, נכנסים לחודש אדר. ומגיעים עכשיו ימי פורים ופסח, ואח"כ ימי הספירה שניתנו כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאתינו,

שנת תש"ב

בחודש חשון שנת תש"ב נסע רבינו ללמוד בישיבת הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, ולמד שם עד חצי שבט, שבשבת שקלים נסע לגרויסווארדיין מחמת התייצבות לצבא, ומשם נסע לנישואי אחיו הישועת משה זצ"ל, ושבו לא חזר לסאטמאר.

תלמידי סאטמאר מאותה תקופה מספרים בהתפעלות על גודל ההתקרבות וההיכרות שהראה הרב מסאטמאר לרבינו, מחמת חשיבותו של רבינו אצל בביתו של הרב מסאטמאר כל שבת רק רבינו ועוד בחור (טיטלבוים מטאשנאד). וסיפר רבינו שהרב מסאטמאר ידע שרבינו מקפיד על זמן שקיעת החמה לכן סידר שייבאו לו בכל שבת לחם משנה ליטול ידיו לסעודה שלישית בעוד יום.

הגה"ח רבי דוד מאיר ווייס שלמד בסאטמאר בזמן שלמד שם רבינו, מספר שהרב מסאטמאר כיבדו ביותר, ורבינו ישב לצד הרב מסאטמאר (ובצד האחר ישב חתנו הרב מסעמיהאלי ז"ל), ופעם כיבדו לברך ברכת המזון.

סיפר הרה"ח ר' ישראל דוד ניוואוינער ע"ה ששאל את הרב מסאטמאר מדוע הוא מקרב כ"כ 'ויוניצער קינד', השיב "וואס ווייסט איי וואספארא רעיונות דער בחור דרייט זיך ארום".

סיפר הרה"ח ר' עריאל גליק ע"ה משב"ק הרה"ק מסאטמאר, שכאשר נהיה רבינו לאדמו"ר, דיברו בבית הרב מסאטמאר על כך, נענה הרב מסאטמאר "ער איז שוין א רבי דרייסיג יאר" [כלומר משנת תש"ב שרבינו למד אצלו].

רבינו סיפר כמה פעמים שבימי בחרותו התחיל בכתיבת שעות צעטיל כחשבון הנפש על לימודיו, וכתב ברמיזה שלא יבינו מה שכותב. וכן סיפר ששלח מכתב קצר להוריו מדי שבוע בשבוע.

שנת תש"ג

בחודש חשון שנת תש"ג הלך ללמוד בישיבת סעקעלהידי, שהיה בסביבה, והיתה לו הברירה ללמוד או בטאשנאד או בסעקעלהידי, ובאמת הפליא רבינו את ישיבת טאשנאד, אך מאחר שסעקעלהידי היה יותר חסיד'יש הלך ללמוד שם. אמנם אחר ב' שבועות נסגרה הישיבה מחמת מצב המלחמה, וחזר לגרויסווארדיין.

בחודש אדר שנת תש"ג הוצרך רבינו זי"ע להתייצב לצבא, וכנדי לקבל פטור מהצבא הוצרך לנסוע לעיר פאפא ששם היו יכולים לסדרו, אמנם כשהגיע לשם כבר לא היה ביכולתו לסדר הפאפין, ובהיותו שם נכנס

אשר כל זמנים הללו מסוגלים לתשובה. ועלינו לחזור על כל הקבלות שקבלנו על עצמנו במשך ימי השיבוב"ם, ולהמשיך התשובה גם על להבא.

משנכנס אדר - א'כילה ד'כבוד

ר'איה - מרבין בשמחה

ואח"ל (תענית טז) משנכנס אדר מרבין

כ"ק ארמו"ר בעל תורת מרדכי מויו"נניו זי"ע

על החסידים

הרה"ח ר' מרדכי חנא פוקס ע"ה (ה"ה)

והעמל בעבודת ד' ובתורתו ומצוותיו. ולא ידע מה זה 'עולם הזה'.

ו. דכירנא כד הוינא טליא, שחקתי פעם בשב"ק אחה"צ, יחד עם נכדו של הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה. ור' מרדכי חנא ראה אותנו משחק, וניגש אל נכדו ודבר אליו בגערה, "בשבת קודש אחה"צ, אין לך יותר טוב מה לעשות, מלשחק בחוץ (בתימה). תכנס לבימה", ותאמר קצת תהלים" (כי עיין היינו קטנים, ולא היינו בגדר שנוכל ללמוד). אח"כ פנה אלי, ואמר לי בניחותא, "לא יאה לנכדו של הרבי, לשחק בשב"ק אחה"צ בחצר" (כי לנכדי כ"ק אאזמו"ר זצ"ל התייסס בדרך ארץ ובדרך כבוד).

ז. ידועה העובדא, שפעם לאחר גמר בדיקת חמץ של כ"ק אאזמו"ר זצ"ל, עמד שם החסיד ר' מרדכי חנא ע"ה. ופנה אלי אאזמו"ר זצ"ל והראה לו על לבו, שיבדוק שם את החמץ. כלומר שיעיין לתוך לבו האם נקי הוא מן הרע. הודיעק ר' מרדכי חנא ע"ה ואמר, "הרי אמרו חז"ל (פסחים ב' ע"א) מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה".

ח. כשעמד הרה"ח ר' זיידא הערלינג ע"ה לפני נישואי אחד מבניו, ולא ה' לו לצרכי החתונה, ניגש הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה אל הרה"ח ר' חיים משגיח ע"ה, והסביר לו שר' זיידא נמצא במצב קשה, וביקש ממנו שיתן לו עשרת אלפים ליי לצורך החתונה, ומבטיח לו שעיי"ז יוכה לעולם הבא. שאל אותו ר' חיים, מי יה' ערב על כך. השיב ר' מרדכי חנא ע"ה, שהרבי יהיה ערב. ואכן נכנסו אל הקודש פנימה, לשאלו להרבי אם הוא מסכים. ואמר "כ"ק אאזמו"ר זצ"ל, שאם ר' מרדכי חנא מבטיח, בודאי יהיה כן. ומסר לו ר' חיים את הכסף [אף שלא היה עשיר, אך בשביל הבטחת עוה"ב הסכים ליתן את הכסף], וכן היה היכולת בידו של ר' זיידא לערוך את החתונה.

לאחר מכן נענה ר' מרדכי חנא, דלכאורה הא"ך הרהיב עוז בנפשו, להבטיח עוה"ב לר' חיים בשביל זה. אלא שחשב, שמאחר שעיי"ז יהיה לו לר' זיידא הרחבת הדעת, לכתוב הדברי תורה של אאזמו"ר זצ"ל, מגיע לו לר' חיים עוה"ב בשביל זה לחוד. [אמנם באמת לא היה ר' חיים משגיח צריך להגיע להבטחת ר' מרדכי חנא, שגם מעצמו ה' ראוי לזה].

(ספר 'זכר קדושה', סיפורי רבינו)

א. בעת שקלפו החסידים את הקארטאפל לפסח, בשביל ה'הויף' של כ"ק אאזמו"ר זצ"ל, היה הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה מספר סיפורים, וכולם נדחפו לשמוע הסיפורים.

ב. הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה היה בעל מספר גדול. כאשר כ"ק אאזמו"ר זצ"ל לא היה על שב"ק בגרויסווארדיין, היו עורכים באטעס בליל שב"ק בביהמ"ד, והרה"ח רבי מרדכי חנא ע"ה היה מספר סיפורי צדיקים.

ג. ידועה העובדא שלעת זקנותו היה הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה חלש, וצוהו כ"ק אאמו"ר זצ"ל בוילחאוויץ שיטעום בכל יום לפני תפלת שחרית, עד שיבואו לכ"ק אאזמו"ר זצ"ל. וכך היה גם כשכאב לאאזמו"ר זצ"ל, צוהו ג"כ שיאכל קודם התפלה. וקרה פעם בשבת ערב פסח [שמתפללים בהשכמה] לא הכין ר' מרדכי חנא ע"ה שום דבר לאכול קודם התפלה, והלך להגביא ר' משולם ע"ה, וביקש ממנו שיתן לו איזה קיכל, כי אינו יכול להתפלל עד שיאכל, כי כן צוה לו הרבי. הגם שהיה יכול ללמוד פשט בדברי הרבי, שלא הי' מתכוין ליום כזה שבת ערב פסח, שבלא"ה מתפללים בהשכמה - אבל לא רצה להרהר ולהקשות, וללמוד פשטים וחכמות.

ד. הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה זכה לקדש את אבריו באופן נעלה, וכאשר היו מדברים לפניו לשון הרע על איש אחר, תיכף הי' נופל עליו תרדמה. כ"ק אאמו"ר זצ"ל היה אומר על כך, שלא היה עושה את עצמו כאילו הוא ישן, אלא שכ"כ קידש וטיהר את עצמו עד שבאמת נדרם במציאות מפאת גדולי קדושת גופו. עד שלא היה מסוגל לשמוע דברים שאינם טובים, ולא נכנסו לאוזניו.

ה. סיפר לי הגה"צ הרב משטרסאבורג זצ"ל, שפעם אחת הלך לטייל עם הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה, וראו אנשים מבוגרים משחקים בכדור וזורקים זה לזה. ושאל אותו ר' מרדכי חנא בתימה, "איזה תענוג יש להם מזה שזורקים דבר מאחד אל השני, ומה נפקא מינה אם הכדור הוא פה או שם. מילא ילדים קטנים הרי עוודנו קטנים, אבל מדוע יתקוטטו אנשים מבוגרים לזרוק הכדור אנה ואנה". שמרוב תמימותו חשב שהם מתרוצצים היכן יונח הכדור, ולא היה מסוגל בשום אופן להבין איך אפשר להתענג מדבר כזה. כי כל תענוגם והנאתם של הצדיקים ויראי ד', הוא העסק

בשנה פשוטה קוראים אותה בפרשת שקלים שהוא בשבת פרשת משפטים, ובשנה מעוברת אז נגמרו ימי השובבים" בפרשת תצוה, ובקריאת התורה של מנחה קוראים פרשת תשא. ואפשר לומר השייכות של ימי השובבים" לפרשת כי תשא, כי מחצית

מצינו בגמרא (ברכות ז'): על הפסוק (תהלים קמו, יד) אין פרץ ואין יוצאת, שהוא על בחינת הסטרא אחרא, עיי"ש. אר"ד נוט' אכילה ד'יבור ר'איה, והוה שאמרו משנבנ'ס אד"ר, פ' שצריך להבני"ס דברים אלו לרשות היחיד, היינו להתנהג בהם בקדושה ובטהרה על פי התורה. אכילה כוללת כל עניני התאוות, שצריך להשתמש בהם אך ורק בקדושה וטהרה, ובדיבור ככלל הזהירות נכדו וכלי המעשה הרע ורכילות ושקר, וכן להזהר מלצער את חבריו, רא"ה היינו שמירת העינים, כדאינא בטור (א"ח, סימן א) שתעצים עיניך מראות ברע כי היא תחלת העבירה שהענין רואה והלב חוזק וכלי המעשה גומרין. ועל ידי זה מרביץ בשמח"ה, דאז יש לו על מה לשמוח, כי זה השמחה הנכונה. וביתר יש לרמוז מרביץ בשמח"ה, שכל מה שמרביץ להנסי דברים אלו בקדושה ברשות יחידו של עולם, יותר זוכין להיות בשמח"ה.

זה מרומם בדרך צחות בלשון קרע שטן, קר"ע נוט' ק'קן ר'עין ע"ס, שט"ן שעל דברים אלו מתעצם הגשן להכשילו. כי ג' ענינים אלו הם יסוד גדול של עבודת השי"ת, ולזה מבקשים קרע שטן, שיזכו לקרוע השטן באלו הדברים.

ע"י ההתדבקות בתורה יוכל להתקיים תשובתו

והעיקר הוא להתדבק בלימוד התורה, שעיי"ז אפשר להמשיך בתשובה על לבא, ולכן צריך כל אחד לפי מדינתו ויכולתו לקבוע לעצמו שיעורים קבועים לתורה. והסגולה לזה שיקבע עצמו ללימוד תורה ברבים, שעיי"ז יש קיום להקביעות.

וזהו שמרמו הכתוב ויקחו לי תרומה, תרומה א' תרומה ב' מ' (ע"י בעל השורים), שאפשר לו לאדם ליקח את עצמו ע"י לימוד התורה. מא"ת כ"ל, א"ש, פ"י כל אחד ואחד לפי מדינתו יקבל עצמו שיעורים קבועים לתורה. מא"ת אותיות מצבו, היינו שלא ירמה עצמו, רק ידע התרומה אשר תקחו, פ"י שדבר זה תקחו על לבא, להתדבק בלימוד התורה, כי התורה היא סם חיים נגד היצר הרע.

ואפשר לרמוז עוד מאת כ"ל, דאות כ' שייכת לחלק הראשון של הא"ב, ואת ל' היא מחלק השני של הא"ב, הרמז בזה שלא יסתפק במה שיש לו, רק ישאוף תמיד להתעלות מדרגא לדרגא, ויראה להתדבק במדת האמת בכל מצב ומדרגה שעומד בה, שבכל אופן לא ירמה עצמו כנ"ל. ועל ידי כל זה, יוכל להתקיים בתשובתו ולהמשיכה על לבא.

כטעם קריאת פר' כי תשא יתיף אחר ימי השובבים

והנה בכל שנה ושנה קוראים פרשת כי תשא יתיף אחר ימי השובבים, כי

השקל הביאו לתרומה חדשה, ותרומה רומז להתורה שניתנה למ' יום כנ"ל. ואפשר לומר, דאחר שהביאו מחצית השקל שהוא רומז על תשובה, צריך לקבל על עצמו עול התורה מחדש, והוה תרומה חדשה". (גלין ד'רכה של תורה, שיבת ויוניץ, בלומינגר נאו, ג')

ב"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מטורלי הרורות

הרה"ק הכבא קרישא מריזין זי"ע א (ה"ד)

כדברי הרה"ק מריזין זי"ע ששמחת המצוה היא הערובה לקיום המצוות לנצח. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע א - נוע"א תהלים קיט.)

שמחה הבאה מתוך שמחה

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

רבינו הרה"ק מריזין זי"ע דקדק בהפ' (תהלים ק, מד) וירא בצד להם בשמעו את רנתם, אשר לכאורה רנה' מורה על שמחה, ושמחה מה זו עושה בעת צרה ומצוקה, ויותר היה מתאים לומר 'בשמעו את צעקתם'. אמנם לפעמים יש שמחה המעוטפת בצער, ומתוך שמחתו ניכר צערו, כגון כשנראה אדם שמח על מצאו כמה פרוטות, הנה הוא יוכר עניו ומרודו, עד שמתוך מצבו הנואש מתולא בשמחה מכמה פרוטות עלובות, כמו"כ כאשר נמצא בשבי האויב, כל אשר לו יתן בעד נפשו, וכשעלה בידו להשתחרר ממאסרו תחת כל רכושו אשר עלה בפדיונו, וישמח על הצלת נפשו, הנה שמחתו זו באה בתגובה על איבוד רכושו, וזהו יזרא בצד להם, שהקב"ה רואה ומכיר בצרות ישראל, 'בשמעו את רנתם', במה הם ששים ושמחים, ומשמחתם ניכר כמה צר להם.

ומוסיף מרן רבינו זי"ע, לפרש בקשתינו בתפלה על הפרנסה (אשר נוהגין לומר לפני סיום ברכת שומע תפלה), "בנחת ולא בצער", היינו בנחת גמורה, ולא בצער, רצ"ל לא בנחת הבאה מתוך הצער, דהיינו שמחה של תוגה ח"ו, כי אם "שוש אשיש" בה' (ישעי' סא, ט), שמחה הבאה מתוך שמחה. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע א - נוע"א שחרית)

עמו אנכי בצרה

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

הרה"ק מריזין זי"ע היה מפרש התפלה (בסיום שמ"ט) עשה למענך אם לא למענו, שהכוונה 'עשה למענך' כי הלא עמו אנכי בצרה ועל כן עשה כביכול בשבילך, ובאם אינך חפץ לעשות למענך, אזי עשה למענו', אשר כשל כח סבלינו והפצנים אנו להוושע. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א - תהלים לה.)

ע"י פסד"ו וברכות קריא"ש נתבטל

האדם במציאות

כותב כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

שמעתי ממורי מוה"ר ר' יודיל מלמד ז"ל שאמר בשם הרה"ק רבי אברהם יהושע העשילי ממועזיבו זי"ע בשם חו"ז קדוש ישראל מרוזין זי"ע שלכן אנו אומרים קודם תפלת שמונה עשרה אד' שפתי תפתח וגו', כי ע"י אמירת זמירות ותשבחות בפסוקי צדומה וברכת יוצר והתבוננות בהם, ובפרט בספיקי קריאת שמע, נופלת פחד ויראה גדולה כ"כ על האדם, שבהגיעו לתפלת שמונה עשרה כמעט שבתל במציאות, עד שמרוב פחד אינו מסוגל לפתוח פיו בתפלה, ועל כן מבקשים אנחנו אד' שפתי תפתח. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע א - נוע"א תהלים קכח.)

טעם לקרוא שם החודש "מרחשוון"

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

הרה"ק מריזין זי"ע אמר טעם על קריאת

השפעות טובות

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

מתאמריה משמיה דרבינו הרה"ק מריזין זי"ע שהמנהג הי' בכל המקומות כשהי' בא אורח חשוב לעיר היו נוהגים כל בני העיר לשלוח לכבוד האורח מנות ומגדנות, ואח"כ הי' מחזירים את הכלים שבו הי' שולחים המגדנות, ובעיר ניקלשבורג הי' המנהג ששלחו לכבוד האורח את המגדנות עם הכלים ולא הי' נוטלים בחזרה את הכלים. ודרך הצדיקים הוא שמכל דבר מוציאים זכות ומליצה על בני ישראל, ואמר הרה"ק מריזין זי"ע: רבש"ע עשה נא גם אתה כן, הלא אתה שולח ומשפיע השפעות טובות לבני ישראל, נא תשלח עם השפעות גם הכלים לקבל בהם את ההשפעות הטובות. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע א - קדושת אליעזר)

הצדיקים מהללים השי"ת בשתיקה

כותב כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

מתאמריה משמיה דרבינו הקדוש מריזין זצוק"ל שפירש מה שאנו אומרים בתפלת שחרית של שבת בפי ישרים תתרום וגו', שיהיו ותתרום, דהיינו מהללים בפיהם, ובשפתי צדיקים תתברך, שהצדיקים שהם במדרגה גבוהה יותר מהללים בשפתם, ע"ד שנא' בחנה ר"ק שפתותיה נעות וקולה לא ישמע' (שמואל א, א, ג). ובלשון סבייה תתקדש, מכיון שהסביים מדרגתם גבוהה יותר ע"כ מהללים רק בלשון שהוא יותר נסתר ופנימי מהשפתים, ובקרב קדושים תתהלל, שמדרגתם עולה על כולנה, וע"כ מהללים רק בקרבם, ואמר הסב"ק בזה"ל "די קדושים שוואגען מען דערקענט נישט כמעט, און אינעווייניג ברענט א פייער צום אייברשטען".

וזהו הבחי' שאמר דוד מלכינו ע"ה לך דומיה תהלה (תהלים ס, ב), שבתוך השתיקה נטמן ההילול הגבוה ביותר. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - כת")

שמחה של מצוה מביאה לדביקות

בהשי"ת ובמצוותיו

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

רבינו הרה"ק מריזין זי"ע הפליג בגודל מעלת השמחה, אשר מביאה את האדם להידבק בהשי"ת ובמצוותיו, ע"ד אמרם ז"ל (שבת ל): אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, ולעומת זה מדת העצבות ר"ל, מביטלת את האדם מעבודת השי"ת, ובוה פי' הרה"ק זי"ע הפ' (דברים ה, ט) והיה אם שכח תשכח את ה' אלוקיך וגו', רצ"ל אם תשכח את מדת השמחה הנרמזת בתיבת "והיה", אז הסוף יהיה הלילה שתשכח גם את ה' אלוקיך, אבל בהיותך דבוק בהשמחה אז ממילא תזכור את ה' ותדבק במצוותיו.

ובמס"ך לזה מרן רבינו זי"ע דברי חז"ל (שבט קל). שכל מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה עדיין עושים אותה בשמחה, הרי לך

עוברות והנהגות

כבוד המצוות

א. ההכנות לקראת התפילות לא היו רק בפנימיות, רק גם בחיצוניות התכונן להתפלל לה' אלוקי, כך למשל, לא התפלל עם שיר קאפטן כי החשיבו לבגד של אכילה ושאר צרכים אבל לתפילה צריכים בגד מיוחד.

ב. בשנה אחת זירזו עצמו בשעת השוה"ט בשמיני עצרת בעת הגעזענענען מהסוכה, ומיד אחר השוה"ט התחיל להתפלל מנחה, ובאמצע קרבנות תפס את עצמו שאינו הולך עם הבגד המיוחד לתפילה, ועל אף שהיה כבר כמעט לילה, הפסיק ונכנס לביתו להחליף לקאפטן המיוחד לתפילה.

ג. מענין לענין אפשר לציין מה שהשיב רבינו לכ"ק אדמו"ר זי"ע מוומס"ב, כששאל אותו האם יש ענין ציון גי' מיט א פארנייטע קיטל (דהיינו שתפור החצי התחתון) ואמר לו "אודאי" והחצי הסיף "היינט גיבט מען קיטלעך אזוי ווי א דאקטער - א נארס, מ'איז אין שול נישט אין שפיטאל" (היום הולכים עם קיטלאך כמו רופא, הרי נמצאים בבית כנסת לא בבית חולים).

ד. מספרת בתו תליט"א שבהיותם בראמעניע הסתובב רבינו תמיד מיט א פלעשל ספירט (אלכוהול) און א שמאטע, ולפני כל תפילה ביקר את בגדיו וניקה כל כללון בשמץ, ואף כמה פעמים היה מסייג את הבעקטישע כדי לקנותו יותר טוב. ועוד זאת, כשמצא כללון על בגד אביו הק' גם ניקה את זה.

ה. הגארטל שהוא בגד מיוחד לתפילה (אע"פ שהלך עם גארטל כל היום) נהדר מאוד שלא יגע בקרקע ובעשה שלבשו ופשטו היה עומד אצל כסא או שולחן ואחו את כל הגארטל בידו שלא יפול ח"ו על הארץ, ואמר ע"ו: "א גארטל איז נישט קיין בעזעם" (גארטל אינו מטאטא).
ו. גם קאפל לא היה סובל שידו"ה על הקרקע, באמרו: "ס'איז דאך א אידישער מלבוש".

ז. למוותו לציין שהבגדים החשובים של התפילה, דהיינו הכובע והגארטל, לא נכנס עמם למקום טמא כגון ביה"כ או מקוה וכדו' כי צריכים לשמור כבודם.

ח. גם הקפיד שהבגדים היו מוכובדים, ויהיה בו כל הכפתורים. ושמענו מבתניו של רבינו זי"ע שזוכרות שביום אחד היה באפשרותו לעמוד להתפלל מוקדם ואז הבחין שכפתור אחד נפל, ולא התחיל להתפלל עד שתפור כפתור חדש...

ט. בעת שביקר כל ברכה ג"כ ראה שיהיה בדרך מנוכב, וסיפר אדמו"ר זי"ע מירושלים שבשנה אחת (כשעדיין התגורר בארה"ק ונסע לימים נוראים) לשהות בצל הקודש) הבחין שקודם הגדלה במוצאי יום הק' יצא רבינו מהחדר לחצר הפנימי, לחרוץ פניו והדיח פיו,

ב"ק ארמור'ר מסקולען זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מגדולי הרורות - הבשר

דיבורים בזה לקשר זאת במקור מחצבתם שהיו נכדי המגיד הגדול ממעזריטש זצוק"ל מגזע דוד המלך ע"ה, ועל רבינו הקדוש שהיה מגזע דוד המלך ע"ה אי' כמה פעמים בגמ' הלשון, רבי אומר אומר אני (עירובין ג: ועוד) והדברים עתיקין. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - כת")

עמו אנכי בצרה

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל: ידוע בשם רבינו הרה"ק מריזין זי"ע, שבעת שבתם אותו הרשעים ברוסיא לבית האסורים, אמר בקדשו: 'אם כי אלך בגיא צלמות לא אירא' (תהלים כג. ד), והיינו שאני מצדי ובשביל עצמי לא אירא כלל, אבל רע', עס איז מיר שלעכט (כואב ומיצר לי), כי אתה עמדי', שאתה כביכול ג"כ סובל יסורים מזה, ועל דא קא בכינא יען כי עמו אנכי בצרה, ועיקר הצער הוא על צער השכינה הקדושה.

(כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע א - נוע"א תהלים ד.)

אחר שתיית לחיים בג' חשון תשס"ח, פצח **כ"ק אא"ז זי"ע** בריקוד 'ובכן צדיקים', ופ"א: 'ובכן צדיקים' הצדיקים אפילו כשהם בעלמא דקשוט, 'יראו' משקיפים עלינו ממכון שבתם בשמים, 'וישמחו' אויף צו דערפרייען אידישע הערצער עכ"ל. (כ"ע)

שם החדש "מרחשוון", כי אחר שעברו עלינו בעזה שיי"ת הימים הנוראים חדשי אלו ותשרי המלאים וגדושים בתפילות ותחנונים, מיד סומך לזה בא החדש "מרחשוון" והוא מלשון מרחשן שפוותייהו (הגיגה ג.), שעדיין פניו ושפתיו ממלמלים בתפילות ובזמירות, אחרי שנתרגלו לזה בהימים הקדושים שעל"ט. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - דב"ק)

מה שנהגו צדיקי בית רוזין להתחיל דברות קדשם בלשון "אומר אני"

כותב כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

שמענו מהצדיקים מגזע הצדיק הקדוש מריזין זצוק"ל, שפתחו דברי תורתם בלשון "אומר אני" זאג איך, ובדואי טמון בזה כוונת גדולות, וכ"ק אאמו"ר (שליט"א) זצוק"ל אמר בקדשו שאני רומז על השכינה הק' כש"א הלל בשמחת בית השואבה "אם אני כאן הכל כאן" (סוכה גג.), ופירש"י ז"ל דכוונת ה' הלוקח על השכינה הקדושה, דאני רומז על אני ה', ואם השכינה הק' כאן אני הכל כאן, והנה כשהצדיק פותח פיו לדבר בדי'ת אזי שכינה מדברת מתוך גרונו ע"ד דא' אצל משה רבינו ע"ה (וזה"ק ח"ג רלב.) וע"כ פתחו צדיקי בית רוזין בלשון זה.

עוד הוסיף כ"ק אאמו"ר (זי"ע) זצוק"ל

ואדמו"ר שאל מה זה ועל מה זה, השיב רבינו: 'מ'צייט דאך מאכן א ברכה, אינדערפרי'ה האט מען גישט עקענטט (מחמת התענית). שטייט דאך: 'חייב אדם לרחוץ פניו בכל יום לכבוד קונו'...

י. רבינו היה בכל בוקר רוחץ פניו וידיו לפני שאמר ברכת התורה, והיות ששמנהגו היה לא לישון בלילה, שאלנו אותו בהזדמנות למה רוחץ פניו, הרי לא ישן? והשיב בלשון קדשו: "וואס גישט געשלאפן? מ'צייט זאגן א ברכה!!"

יא. ברכה חשובה כמו קידוש נהג לומר וקא עם בעקיטשע לכבוד המצוה, וכן השיב לנו כששאלו על זה: "קידוש איז אויך מיט א אקאפטן. ס'איז מער חשוב'ער, ס'איז מער פאר עבודה". ואע"פ שהסעודה היה אוכל עם טיש בעקיטשע, הטה שכמו לסבול הטיש בעקיטשע ועליו הבעקיטשע החלק, וכך עשה כל עבודתו של השלום עליכם עד לאחר קידוש (שערך יותר משעה!) וגם אז כני שלא יהיה הפסק בין קידוש לסעודה, נטל קודם ידיו לסעודה ובצע הפת ורק אז פטט מעליו הבעקיטשע החלק...

יב. כמעשהו בליל שבת כך מעשהו בקידוש יום השבת, שכדי לכבד המצוה עשה קידוש עם בעקיטשע ובלט ביותר בחג הפסח שנטל ידיו לסעודה מיד לאחר קידוש (מפני שאין אוכלים מזונות) גם עשה כנ"ל.

יג. כאשר אכל סעודת ליל שבת באופן פרטי, נגון בליל שבת שלאחר עשרה בטבת שחל להיות ביום שישי, ראו שמקפיד לעמוד בשעה שאחרים עושים קידוש, והיות שכל המשפחה אכלו שם וכל אחד עשה קידוש בפני עצמו, עמד עוד פעם ועוד פעם ולא חש לזקנותו המופלגת ולחולשתו.

יד. הטעם שעמד כאשר אחד עשה קידוש, הוא כי קידוש במקום עדות, ועדות צריך להיות בעמידה, ואם לא יעמוד יראה כאילו לא מעיד עמו... אבל גם ראו ביום טוב שהטריח עצמו לעמוד ולכאורה כי רצה לכבד הברכה.

טו. וגם במצוות ציצית. נזהר מאוד שלא לישב על חוטי הציצית, וגם המציא לעצמו דרך שלא ישב עליהם, ותחב את ראשו כנפי הציצית לתוך המנכסנים. בטלית גדול הקפיד שבעת שישב לא ישב על הטלית והגביה אותו.

ו. וכן כשראה ראשי כנפי הציצית של אנשים נגרות על הארץ, תיכף עורר ע"ז וציזה להגביהם.

ז. וכן במצוות תפילין היה כן, ופעם נתכבד בחור צעיר ב"גלילה" ובעת הגלילה הפסיק אותו רבינו בהראותו שרצועות התפילין נגרות על הארץ ושיגבינו.

זו. ובכבוד המזווה היה רבינו נזהר בו באופן מופלא. בבית רבינו ידעו להזהר שלא יהיה ח"ו דבר מאוס לפני, אצל או

נגד המזווה, שקי האשפה היו צריכים למצוא את מקומם רחוק מהמזווה ובאם לא היתה ברירה היו צריכים לכסותם שלא יהיה האשפה מגולה, גם בעזעם (מטאטא) וכדו' הצטרכו להרחיקו מהמזווה, ובאם רבינו היה רואה בבית (למשל, כאשר ירד לשפאציר היומי) שקי אשפה לפני המזווה, לא חש על כבודו, ובעצמו הזיז את השקים שלא יהיה לפני מזווה.

יח. וכן כמובן, נשיקת המזווה לא היתה כלאחר יד רק בכבוד אמיתי. גם בשנות זקנותו, אפילו בזמנים שלא היה יכול לילך בכוחות עצמו, והיה ממש נראה שישן, והיה נשען על המשמשים, כאשר עבר ללל היה מגביה ידו לנשק המזווה. אף שמחמת חולשתו עבר בעיניים סגורות ובדרך הטבע לא ראה את הדלת...

וכן כאשר עבר באיזה צורת הפתח שהיה באמצע הבית והיה בו מזווה, ומשום רוחב הפתח כמה פעמים עבר ובטעות לא נשק המזווה וכשתפס זאת חזר לשם לנשק המזווה.

יט. עוד מה שנהגו רבינו זי"ע שבחדרי השינה יהיו הדלתות מכוונות שהמזווה יהיה מחוץ לחדר, מפני שאין כבודו לו מזווה שיהיה בפנים חדר שינה.

כ. והיותו בכבוד הספרים היה להפליא! פעם כאשר התפללו תפילת שחרית באיזה מקום ארעי, לאחר שבירך על הטלית "להתעטף" ופשט אתו כובעו, לא ראה שכל השולחן מלא ספרים, לא

עלתה על דעתו להניח כובעו על ספר אפי' לדהק, רק סיבב את כל השולחן עד שמצא מקום שיכול להניח הכובע ורק אז התעטף בטליתו. (ונראה שסבר שכבוד הספרים אין חשיב הפסק).

כא. ואם בכבוד הספרים כן, על אחת כמה וכמה כבוד ספרי תורה, כאשר נגיש לארון הקודש, היה מנשק את הפרוכת. וכשפתח הארון בזמנים מיוחדים, כגון באמירת שמע קולינו וכדו', התכופף לכל ספר תורה בנפרד כדי לנשקו ואז הוציא הספר שקראו בו.

כב. כאשר עלה לתורה לא אחז אפילו בעצי חיים רק בטליתו, וכאשר הס"ת הלך היה מלווה ולא משנה באיזה גיל הוא היה אז...

כג. בהוראתו נאסר להביא ספר תורה לכבודו, וכאשר התפללו למעלה בביתו, הסתירו מלפניו שהס"ת בא מביהמ"ד שלמטה, ופעם בחודש ניסן, לאחר התפילה שהמנהג הוא לקרוא או את פרשת הנשיא, ואמרו לרבינו שמדי ביאו ס"ת מביהמ"ד, והוא לא הרשה שהרי אין זה כבוד הספר.

כד. באחד השנים בשמחת תורה, כאשר רבינו זי"ע היה במצב של חולשה נראה, ורצו שישב בכל הקפה, אבל כל זמן שהוא ראה הוסי' לא רצה רבינו לשבת, וביקש שהאוחזים הס"ת ילכו לרקוד במקום שלא יראה אותם כדי שיוכל לשבת.

ב"ק ארמו"ר מרצה מאסטריווקא זי"ע

עיברות והנהגות

מזה, ולא רצה רבינו לשמוע עוד כלום.

ובדומה לזה מספר א' מבני המשפחה שבשנת תשע"ח בשבת חוה"מ סוכות חל בו אושפיזין דיעקב אבינו, ולפני השוה"ט נכנס לרבינו זי"ע בסוכתו חדב"נ הרה"צ ר' מנחם נחום טווערסקי שליט"א, ושאל את רבינו זי"ע שהרי יצחק שלח את יעקב ללבן למצוא את זיווגו, וא"כ איך התעכב יעקב בבית שם ועבר ארבע עשרה שנה הלא יש לו ציווי של אביו, ואיך התעכב בזה במצות כיבוד אב ואם, מיד פתח רבינו זי"ע את עיניו והגיב בפליאה: "וואס?... א קשיא אויף יעקב אבינו?! א קשיא אויף די אבות הקדושים?! ווי איז שייך צופרעגן קשיות אויף די אבות הקדושים, מיר האבן דען עפעס א השגה", (מה? קושיות על האבות הקדושים איך שייך לשאול האם יש לנו משהו השגה בהם?) וניסה הרה"צ שליט"א לומר שח"ו אינו שואל קושיות רק רוצה להלך איך היה כך, ואמר לרבינו זי"ע: "איך וויל נאר פארשטיין", אמר לו רבינו זי"ע: "ווי איז דען שייך צו פארשטיין די דרכים פון די אבות הקדושים, מיר האבן דען עפעס א השגה צו קענען פארשטיין" (איך שייך להבין באבות הקדושים האם יש לנו משהו השגה בהם).

מספר הגה"צ אב"ד סאנטוב לעיקוד שליט"א ששמע מא' מנכדי רבינו זי"ע שהיה עמו בביה"ה בקליוולאנד בשנתו האחרונה, ופעם אחת בשעה שקרא רבינו זי"ע קריאת שמע, באמצע התחילו כל המכשירים לצפצף והמספרים ירדו, מיד בא הרופא במהירות לראות מה שקרה, ורצה לבדוק ולטפל את רבינו זי"ע, ואמר לו הנכד שימתין כמה דקות עד שיגמור קריאת שמע, והרופא לא הבין ורצה לטפל, אבל הנכד מנע בעדו, ואכן עברו כמה דקות כשגמר רבינו זי"ע את קריאת שמע התחילו כל המספרים במכשירים לעלות והכל נרגע וכלא היה, וכך מספרים המשבקים שליט"א שבשנתו האחרונה כששכב על ערש דוי בכל יום כשקראו קריאת שמע לפניו היה גופו מזדעזע קצת.

(תהלים יט, ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, "דער קדושת התורה ברענגט אייך א שמחה", (קדושת התורה מבאי שמחה), מחמת גודל המתקוות שיש בתורה, ואין בזה שום חסרון, אדרבה יש בזה תועלת גדולה, כי ע"י שלומד תורה מתוך חשק רואה הצלחה בלימודו, "דורך לערנען מיט א געשמאק האט מען הצלחה, מען פארשטייט וואס מען לערנט", (עי')

מספר המשב"ק הגה"ח ר' יהושע היים קאסטען שליט"א, ששמע פעם שיחה מיוחדת ממגיש גדול שהוא ג"כ ת"ח וירא"ש וכבר הוציא כמה חיבורים, ובתוה"ד אמר פפרת נאה, וכך אמר, שרואים בריאת העולם שבכל יום מימי הבריאה שברא הקב"ה את העולם היה כביכול בלשון בני אדם איזה "דארעכ'פאל" (נפילה) שלא היה כפי שהקב"ה רצה מתחילה, כיום הראשון ברא את האור, ואח"כ ראה שאינו כדאי להשתמש בהם רשעים וגנוו לצדיקים לעת"ל, וביום השני ברא את המים, ואח"כ טענה מים התחתונים שהרחיקו אותה והיה צריך לפייסו בניסוך המים, וביום השלישי צוה הקב"ה להארץ להוציא עץ פרי עושה פרי, והארץ לא הוציאה אלא עץ עושה פרי, וביום הרביעי ברא את השמש ואת הירח, ואח"כ טענה הירח שא"א לשני מלכים להשתמש בכתר אחד ומיעטה הקב"ה את הירח ואח"כ ביקש הביאו לי כפרה על שמעטתי את הירח. וביום החמישי ברא את התנינים הגדולים, ואח"כ הרג את הנקיבה ומלחה לצדיקים לעת"ל שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם. וביום השישי ברא את האדם, ואח"כ היה חטא עץ הדעת.

הרי רואים שבכל יום ויום לא היה הבריאה בדיוק כפי שרצה מתחילה, ואפ"ה כתוב בסוף מעשה הבריאה (לא) "וירא אלקים את כל עשה והנה טוב מאוד", והנה מה שרצה המגיש הנ"ל להוציא מכ"ז שרואים מזה שאפ"י שלא בכל פעם הולך כפי מה שרוצה אפ"ה הרי זהו חלק מהבריאה. וכשהמשב"ק שליט"א נהנה מאוד מזה נכנס לרבינו זי"ע בכדי לספר לו את העיון והמוסר השכל שהתאים הלה, וכשאך התחיל לומר שרואים בשעת בריאת העולם שבכל יום מימי הבריאה היה איזה דארעכ'פאל וכו', ורצה להמשיך, מיד הפסיק רבינו זי"ע ונודעק: חס ושלום! חס ושלום! א דארעך'פאל... עס איז אפיקורסות צו טראכטן אזוי און אוודאי צו רעדן אזוי, (נפילה! ח"ו זה אפיקורסות לחשוב כך כ"ש ליבר כן) ורצה המשב"ק שליט"א להצטדק של נתוין לזה רק להמוסר השכל היוצא

המתקוות והנעימות), ואילו היה איזה חסרון בהרגשת עריבות התורה, הרי לא היה שייך להתפלל על דבר שאינו ראוי, אלא מבואר מזה כי אף שאמת ונכון שאין ראוי ללמוד כדי להרגיש הטעם והמתקוות שבתורה אלא צריכים ללמוד מפני שהשי"ת צוה ללמוד, עם כל זה כאשר לומד באופן הראוי, הרי בהכרח ירגיש טעם נפלא בלימודו, וכמו שנאמר

פנינים מבנילי ההלול'א מלוקט מתוך ספרי אמות סוחרות

י' באדר - הרה"ק רבי יוסף ברוך הגוטער איד מניישטאדט זיע"א אמירת תורה אצל הרה"ק המגיד מטרסקי זי"ע היה בחי' שכינה מדברת מתוך גרונו, כאשר שמעתי פעם מאחד מנכדי הרה"ק זי"ע בשעה שסיפר זאת לכ"ק מו"ח זצוק"ל, שפע"א אמר הרה"ק תורה משך שעה ארוכה, ואחר גמרו התורה קודם ברכת המזון לחל דבר מה באוון בנו הרה"ק רבי יעקב לייב זי"ע, והיה נוכח שם בשלחן הרה"ק דער גוטע איד פון ניישטאדט זי"ע בנו של הרה"ק מאור ושמש זי"ע, ושאל להרה"ק רבי יעקב לייב זי"ע מה אמר לך אבין הק', והשתמש ואמר וועסט מיר נישט גלייבן... (שלא תאמין לי), ואמר איך וועל יא גלייבן (איך כן יאמין), אז אמר ששאל אותו אביו הק' האם כבר אמר תורה... ער האט אינגאנצן נישט געדענקט שאמר תורה (הוא כלל לא זכר שכבר אמר תורה), כי לגמרי לא היה בזה העולם בשעת אמירת תורה... (ח"ד עמו' קנ"א).

י"א באדר"א - הרה"ק האבני נזר זיע"א

לרגל יומא דהילולא קדישא של האבני נזר נביא לכאן שמועס מספר רבינו זי"ע פון מתיקון התורה ומיוסד עפי"ד' האבני נזר בספרו אגלי טל: האגלי טל בהקדמתו כתב בענין מתיקות התורה, כי ישנם קצת בני אדם הטועים מדרך השכל בענין לימוד תורתנו הק' ואומרים שאם שמה אדם בלימודו ומתענג בה אין זה לימוד תורה לשמה, רק אם לומד בפשיטות, שאינה מרגיש בלימודו שום טעם, אלא לומד לקיים המצוה, זה הוא לימוד לשמה, ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבה זה הוא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש שומה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ונעשה דבוק עם התורה, אלא שאם לומד רק בכדי להרגיש תענוג בלימודו, הנה זה נקרא לימוד שלא לשמה, אבל הלומד לשם מצוה, מחמת שכן צוה השי"ת, בלי לעשות עסק אם מרגיש טעם ותענוג בלימודו או לא, אז אף אם מרגיש תענוג בלימודו, הרי זה קיים מצות לימוד התורה בתכלית הראוי.

ובאמת כן מוכח ממה שאנו מתפללים בברכת התורה והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו - "דער אייבערשטער זאל מאכן זיס דער תורה, מ'זאל שפירן דער זיסקייט, דער געשמאקייט", (שהקב"ה יעשה את התורה מתוך ושירגישו את

ב"ק ארמו"ר מראהמאסטרוויקוא זי"ע

שלומד עם עריבות מצליח ומבין מה שלומדו, והלימוד קלט בזכרון, כדברי האגלי טל אשר 'דברי תורה נבלעין בדמו', 'און אז עם לערנט זיך מיט א געשמאק הייבט עם אויף דעם כח הנשמה', (וכשלומדים בעריבות ונעימות הרי זה מעלה את כח הנשמה), והאדם עולה ומתעלה בתורה וביראת שמים.

גם בדורינו זה יכולים לראות בחורים ואברכים שזכו להגיע לאהבת התורה, 'זיי האבן א געשמאק אין לערנען אז עם גייט זיי נישט אהן קיין שום זאך וואס טוט זיך אויף דער וועלט', (יש להם עריבות ונעימות בתורה ולא מעניין אותם שום דבר שקורה בעולם), כי החיות שיש להם מלימוד התורה מספיק להם יותר מכל התענוגים והחדשות של העולם הזה, אבל בכלליות צריכים על כך הרבה חיזוק בדורינו, כי ירדה חולשה גדולה לעולם ונתקטנו המוחין עד שכל דבר המתרחש בעולם מפריע לאדם ללמוד תורה.

פעם נכנס אלי בחור צעיר ושאלתי אותו אם לומד בהתמדה, והשיב בפה מלא שאין לו כל כך חשק ללמוד, והוסיף בדבריו כי להתיישב וללמוד תורה כמה שעות רצופות הוא דבר קשה מנשוא ובגדר בלתי אפשרי, שאלתי אותו למה אומר כן, מדוע יהיה זה בלתי אפשרי, 'אויב מען שפירט א געשמאק אין לערנען איז דאך צוויי דריי שעה גראנישט! וואס איז צווי דריי שעה... עם גייט אדורך ווי א מינוט!!'

(אם מרגישים נעימות בלימוד הרי שב' או ג' שעות אינו נחשב לכלום אלא עובר כמו רגע), אז השיב ואמר שאינו מסוגל לזה, כי הוא צריך לדעת את הנעשה ונשמע בעולם, כל

עניני המלחמות וכיוצא!

"עס איז נישט צו פארשטיין", (אי אפשר להבין זאת), הוא אינו יכול לרכוז את מוחו בתורה כיון שהוא צריך לדעת את החדשות המתחדשות בעולם, זה מספיק להיות לו אמתלא להרפות בשביל כך מלימוד התורה, ואף מרגיע אותו, וכי מה יש לו מזה, האם הוא מנהל את העולם, "עס האט עפעס צו איהם... וואס גייט עס איהם אהן בכלל", (וכי זה שיך לו, ומה איכפת לו), אמנם כל זה נובע מקטנות המוחין, וגם מחמת האויר הקשה והסביבה הקשה שמפריעים מללמוד תורה בישוב הדעת, וצריכים להתחזק ולהתגבר על זה, לידע ולהכיר האמת של החדשות המתהוות בעולם המה דברים בטלים, ובפרט שחיות דעתו של כל יחיד ויחיד לא מעלה ולא מוריד כלל, והרי זה הפסד גדול לבלות את הזמן בדברים כאלו, אלא יש להשקיע את כל השאיפות ללמוד תורה בדעה צלולה ומיושבת, ומתוך חיות ושמחה בהרגשת אהבת התורה. (השמועס אבר' בפר' כי תבוא עמו' שס"ו)

נביא כאן עוד שמועס שדיבר רבינו זי"ע בענין הנחיצות ללמוד הל' שבת ובין הדברים מביא את ד' האגלי טל בענין זה:

בהנהגת הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע (ליקוטי תורה הנהגות אות י"ז) כותב: הוזהר בשמירת שבת כהלכתו, ותהיה בקי בהלכותיו, כי הם כהררים התלויים בשערה (תגיגה י, ג), ועי"ז תזכה לכמה מדרגות:

אצל כ"ק מו"ח ראיתי בקיאות נפלאה בהלכות שבת, בכל קוץ וקוץ, כל פעם ששאלתיו איזו הלכה מסובכת בכמה פרטים היה משיב תיכף בבהירות, וכמה

פעמים ראיתי אצלו זהירות מופלגת בכל חומרא שהחמירו הפוסקים, בשבת האחרונה שהיה כ"ק מו"ח זצוק"ל בשינון סקווירא סמוך להסתלקותו היה חולה מסוכן וחלש ביותר, והציע אחד המקורבים להביא לו כוס חמין עם לימון, אך הוא סירב ולא רצה בשום אופן, גם כאשר באו עמו בטענה ושאלו אותו איזה חסרון יש בכך, הלא זו הלכה מפורשת (סי' שכ, 1) מותר לסחוט לימוני"ש, והמג"א והט"ז כולם בדעה אחת בזה שכך הלכה, לא הסכים שיעשו זאת עבורו, משהפצירו בו ענה ואמר: "דאכט זיך מיר אז אין רב"... (גיל שכ' בשו"ע הרב), וכוונתו על מה שמיסיים הרב (שם י). לאחר שכותב ההלכה שמותר לסחוט לימונים, מסיים 'זמל מקום לדברי האוסרים לסחוט שאר פירות לצורך מימיהן לשם משקה, אסור לסחוט בשבת לימונים'.

באגלי טל כתב (בהקדמה) שכשם ששמירת שבת שקולה ככל המצוות שבתורה כמו שאמרו רז"ל (ש"ד כה, יב) כך גם ללמוד וללמד הלכות שבת שקול כנגד ללמוד וללמד כל שאר מצוות שבתורה, וכותב שם באריכות שלימוד הלכות שבת הוא תיקון מועיל על כל הענינים החמורים.

האמת היא שהמציאות פשוטה, שאם אין לומדים הלכות שבת היטב, אין יודעים הלכה למעשה, "אז מ'לערנט נישט וייסט מען נישט", כמו שכתב ביערות דבש (ח"ב דרוש ג), הובאו דבריו בהקדמת המשנה ברורה (חלק ג) שאם אין לומדים הלכות שבת לא שיך להנצל מלעבור על איסור שבת, הרי זה מקצוע גדול, הלכתא רבתי לשבת (עי' שבת יב). כהררים התלויים בשערה, (השמועס אבר' בפר' צו עמו' ע"ה).

פנינים על פרשת תרומה (מ'קוט מספרי אגרות טהורות)

א. בספרי חסידות (מגן אברהם, זרע קודש, קהלת משה לקוטי מהרי"ל) פירשו על "ויקחו לי תרומה" ופירשו "לי לשמי", הרמז שבכל הפעולות והענינים שיכול להתערב בהם גם תאוות גשמיות ח"ו, צריך להזהר בהם להתקדש ולהטהר ולפרוש מהנאות עוה"י, ולעשות הכל רק לשם שמים בלבד.

ב. בספרים איתא (רב ייבי, צמח ה' לצבי, ראשי בשמים) עה"פ ויקחו לי תרומה, לתרץ קושיית המפרשים למה נאמר "ויקחו" ולא "ויתנו", עפ"י מה שאמרו רז"ל במדרש יותר ממה שהבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם הבעה"ב, וזה"פ ויקחו" לי תרומה, רצ"ל הניתנה היא באמת קיחה

להם, כי הם מקבלים מזה הרבה טובות עוד יותר ממה שנתנו.

ג. ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כ"ה, ח), פירשו בכל הספרים (תולדות, מאור עינים, אורח החיים, זאת זכרון, מאור ושמש, מגן אברהם) "ועשו לי מקדש" רצ"ל שצריכים ישראל לזכך ולקדש עצמם להיות טהורים ונקיים מכל דבר רע, ועי"ז ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד, שאז יוכל הקב"ה למצוא מקום ראוי ומוכשר לשכון בהם.

ד. בראשי בשמים (ד"ה ועשו לי) כתב עה"פ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, יש להבין אמרו "ועשו" ולא "עשית" כמו שאמר בכלי המשכן (חוץ מהארון).

ומבאר העניין כי הנה אמרו רז"ל (עי' סוטה

ט, א) שאילו היה משה רבינו בעצמו בונה המקדש לא היה יכול להחבר, ועוד אמרו (איכה רבה פ"ד, יד) כי בחורבן ביהמ"ק שפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ועי"ז ניצלו בני ישראל, ונמצא שאילו היה משה רבינו עושה המקדש ולא היה יכול להחבר, לא היה הקב"ה יכול לשפוך חמתו על עצים ואבנים אלא על שונאי ישראל עצמם ולא היתה להם תקומה ח"ו, על כן אמר הקב"ה ועשו לי מקדש דייקא, שלא יעשה אותו משה עצמו אלא בני ישראל יעשו את המשכן, ועי"ז יוכל ה' לשפוך חמתו על עצים ואבנים ותהיה תקומה לבני ישראל, ועי"ז "ושכנתי בתוכם", שיוכל השראת השכינה לשכון תמיד בכל הדורות בתוך בני ישראל, "דאם איז גאר א הויכע ווארט".

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת תרומה - שנה י' גליון שפ"א (י"ב)

מאוצר החיים

בעניני בשר בחלב

- תשובה בכת"י -

בס"ד, יום ד' כסלו תשס"ו, ציריך יצ"ו

לכבוד הרה"ג מוהר"ר וכו' שליט"א, בעיה"ק
ירושלים ת"ו

אחדשה"ט כראוי, קבלתי את מכתב הפאקס
שלו, וע"ד שאלותי אשתדל לענות על ראשון
ראשון.

א. ע"ד שאלתו, מה הדין באוכל בשר וגמר
סעודתו, ובתוך השש שעות המתנה, מצא בתוך
השיניים חתיכת בשר ובלעו, האם צריך להמתין
מחדש שש שעות משעת הבליעה, והביא רא"י
דצריכין להמתין מחדש, מדברי הר"ן (מובא דבריו
בדרכ"ת ריש סימן פ"ט) שכתב דאי מצא בשר בין
השיניים והסיר דא"צ להמתין מחדש, ולכאוי'
אי בבלע ג"כ דאינו צריך להמתין, טפי הו"ל
לאשמעינן דאפי' בבלע א"צ להמתין.

הנה ז"ל הר"ן (חולין ל"ז ע"ב מדפי הרי"ף) שאינו
צריך שהייה כדי סעודתו מאותו זמן שנטל
הבשר משם אלא מאכילה ראשונה חשיבין ליה
לזמן שהייה עכ"ל. מבואר דכל שנטל הבשר
"משם" אף שבלעו, מאכילה ראשונה חשיבין ולא
מאכילה שניה, דהיינו זמן הבליעה, דאם לא בלעו
שוב אין כאן שום אכילה שניה רק אכילה אחת.

ב. וע"ד שאלתו על מנהג העולם שאופים
ואוכלים מיני בליצע"ס וכדו', ובתוכם ממולא
עם גבינה וחלב, והחלב בהם לא מינכרא, דזה
לכאורה נגד מש"כ בשו"ע (סימן צ"ז) דאיכא איסור
לישה ואכילה בלחם העשוי מחלב.

הנה כל האיסור הוא רק על הלחם, ולא גזרו
רק על הלחם, שעל הלחם יחיה האדם, ורגילים
לאוכלו הן עם בשר, הן עם חלב, אבל לא על
שאר המאכלים, וראה בזה עוד בפר"ח (שם סק"א).

ג. וע"ד שאלתו מה הדין בשני מאכלים א'
בשרי וא' פרווה, ומחממם ביחד ונגעו זב"ה, האם
האוכל המאכל פרווה צריך להמתין ו' שעות.

מבאר החיים

וכן תעשו לדורות לעבוד את ה' ע"י התעוררות מלתתא

ככל אשר אני מראה אותך
את תבנית המשכן ואת תבנית
כל כליו וכן תעשו (שמות כ"ה
טו). ובאור החיים הק' (בד"ה
ואני אומר) כתב וז"ל: ואמרו
ז"ל באגדת שמואל רבי ירמיה
בשם ר"ש כו' בית המקדש
מסרה הקב"ה בעמידה למשה,
ומשה מסרה ליהושע בעמידה
וכו', יהושע מסרה לזקנים
בעמידה דכתיב ויאסוף יהושע
וגו' ויתיבבו וגו', וזקנים מסרוה
לנביאים בעמידה, ונביאים
מסרוה לדוד בעמידה וכו', דוד
שלמה וכו' עכ"ל.

והנה במגילה (כ"א ע"א)
אמרינן כתוב אחד אומר ואשכ
בהר, וכתוב אחד אומר ואנכי
עמדתי בהר וכו'. רבא אמר
רכות מעומד, וקשות מיושב.
ופירש"י רכות, דברים רכים
ונוחים שאדם מהיר לשמען.
ולכאורה צ"ע לומר דבית
המקדש הוא בכלל דברים
שמהיר לשמען שהרי מצינו
כמה דברים שנתקשה בהם
משה, וגם נראה שרוצה ללמד
על חשיבות בית המקדש
שנמסר בעמידה, ולא לומר
שהוא בכלל רכות.

ולפ"י? ונוכל להבין את
דברי אגדת שמואל שבית
המקדש נמסר מדור לדור
בעמידה, שהשראת השכינה
והתעוררות החסד והרחמים
שנשפע ע"י בית המקדש
הוא כולו מעלמא דעמידה,
ושבכל דור ודור הם מתעוררין
מלעילא, ואין נסמכות על
מעשה התחתונים, ורק אח"כ
אנו מצווים לעורר עצמינו
לעשות המקדש ולעבוד את
ה' בביתו'.

ואולי יש לפרש על פי
זה את הפסוק ככל אשר
אני מראה אותך את תבנית
המשכן ואת תבנית כל כליו
וכן תעשו. וכתב רש"י (והוא
מגמ' סנהדרין) לדורות. והיינו

ואולי יש לפרש ע"פ מה
דאיתא בקדושת לוי (פרשת
בשלח בד"ה וזהו נכון כסאך מאז)
כתב וז"ל: כי הנה בארנו
במקום אחר על הא דתיקנו
תקיעות דמיושב ותקיעות
דמעומד וכו', כי ידוע מהזהר

מבאר החיים

שה' הראה למשה את תבנית המקדש של מעלה, וצוה לישראל אחרי כן "וכן תעשו" לדורות, דהיינו שנעורר עצמינו לעשות המקדש של מטה ולעבוד את ה' בביתו.

וכאשר בארו לנו חז"ל שזיווגו של אדם הוא גם בבחינת מקדש, שאיש ואשה שכינה שרויה ביניהם, הרי גם מקדש זה הוא בבחינת עמידה והתעוררות העליון כבר ארבעים יום קודם יצירת הולד, ורק אח"כ נתחייבו החתן וכלה להשתדל לעורר את עצמן לבנות את ביתם בבחינת מקדש של מטה, ולעבוד את ה' בכל עניניהם, כנאמר וכן תעשו לדורות, ובזה יזכו להשלמת זה הבנין ולראות דורות ישרים יבורכו שתולים בבית ה' כל ימיהם וליזכות לחסדים ולרחמים מלעילא ולכל מילי דמיטב עד שנזכה לראות בנין בית המקדש העתיד לבא בידי שמים כמבואר ברש"י ר"ה (דף ל' ע"א) אכ"ר.

(תשס"ב, לשבע ברכות)

מאוצר החיים

ומע"כ רצה לדמותו לדברי הש"ך שם (סקי"ט) דא"צ להמתין לאחר האכילה מהקערה שלא הודחה יפה, וא"כ ה"ה הכא.

לכאורה אדרבא מדברי הש"ך שם מוכח שאם נתבשל או נתחמם יחד עם חלב או בשר בעין, הוי דינו כתבשיל של חלב או בשר, וא"כ פשוט דצריכין להמתין לזה.

ד. וע"ד ששאל בסוגי הגבינה הקשה שבימינו אם ממתנים בהם ו' שעות. הנה המנהג כהיום הוא להמתין על גבינות שהועמדו בעור הקיבה, או באבקה מעור הקיבה.

ה. וע"ד לחם שיש בו רק חשש מפירורים של נגיעה מחלב, או גבינה בצונן, אם מותר לאוכלו בשש שעות ההמתנה שבין בשר לחלב. הנה בוודאי אין בו איסור לאוכלו בשעות ההמתנה של חלב אחרי בשר.

והנני בזה דושה"ט בלונ"ח ומברכו בכל מילי דמיטב משה חיים שמרלר

שיח חיים

אין בין אדר ראשון לשני

עליהן וכו', וזה מרדכי מן התורה מנין שנאמר קח לך בשמים ראש כלומר שהראש הוא הראשית יאיר בכל העולמות עד עולם התחתון, שהרי נעשה נס בתוך הטבעים וכו', עיי"ש בדב"ק.

נמצא שעיקר הדברים בנס פורים וזכרון הנס, הוא ענין עבודת ד' ע"י הסתכלות בראשית הבריאה, ולזכות עיי"ז לגאלתי אתכם אחרית כראשית, וזה צריכים גם באדר הראשון כמו בשני, שגם אז צריך להשתדל לזכות להמשיך ההשפעת שמן המשחה ובשמים ראש גם בזמן הזה אף בזמן החורבן, כמו שנאמר לדורותיכם, וזהו הלשון 'אין בין', דאף בלי מקרא מגילה צריכים לזה הזכות.

(רשימות כתבי תלמידים)

כמו ראשית המחשבה, מה ראשית המחשבה לא נבראו אלא בשביל ישראל וזאת המחשבה מאיר עד מדריגה אחרונה ומדריגה תחתונה אזי ישראל במדריגה עליונה ומנצחין כל המלחמות ונגאלין מיד, וזהו הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, ולכן בימי מרדכי ואסתר נעשה נס בתוך הטבעים אשר הוא סוף המדריגות וכו', והנה העבדות והמחשבות של מרדכי וכו' היה מסתכל בראשית שלהן, כלומר מאין היה התחלתן של העולם והתחלת הראשית של כל העולם בשביל ישראל אשר בך אתפאר וכו', כדי שיהיו ישראל ממליכין הבורא ב"ה ונמצא בזה המחשבה היה מוזכר העוה"ז שכולם יהיו משועבדים לישראל אשר המה ממליכין הבורא

במתני' מגילה (דף ו:): אין בין אדר ראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים. ויש להבין עומקן של דברים, דהא כתבו בתוס' שם דגם משתה ושמחה אין צריך באדר ראשון, וכן כתב הרמ"א להלכה, ודעת הר"ן דגם משלוח מנות אין צריך לשלוח, אלא שאסור בהספד ותענית, וכי על זה קאי מה שאמרו 'אין בין וכו', דמשמע דבעיקר הדבר הם שוים ממש, פורים דאדר ראשון לפורים דאדר שני, הלא איסור הספד ותענית מצינו בכל ימי מגילת תענית, ולא שייכא דייקא לפורים.

ואמר כבוד רבינו זצ"ל עפי"ד הקדושת לוי (בקדושה שניה) שהאריך לבאר דאם סוף המדריגות מאירים

הגה"ה רבי נטע זצ"ל

נפיעה של שבת

♦ לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמדות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע צינורט זצ"ל ♦

נפיעה של חזק

ה"חידוש" של ר' נטע, טירדות מבטלות זו את זו

כשהגוף וצרכיו אינו תופס שום חשיבות, כבוד וממון ושאר עניני גשמיות אין להם שום חן, וכל מעייניו נתונים רק להרבות כבוד שמים ולקיים רצונו של מקום, אזי ניתן לחדש ולהעלות "בשכלו" חידושים כאלו... המבטלים ומדמהים אכן כל שומע...

בנוסף הוא התבטאו אנשים כששמעו על ה"תורה" וה"חידוש" דלהלן שחידש ר' נטע בעומק עיונו, וחזר ע"ז כמה פעמים, בצחות נעימות לשונו, כאשר דיברו אודות עניני טירדות ודאגות המטרידים את המח והלב ואי אפשר להתרכז בתורה ועבודה כיאות.

והיה זה חידוש לא רק לפלפל בעלמא אלא ממש להלכה למעשה ועכ"פ הוא בעצמו היה מקיים אותה ג"כ הלכה למעשה.

וזהו החידוש: הנה מצינו בגמרא סוגיא ערוכה אודות מצוות אם מבטלות זו את זו או לא, דהיינו כשאדם אוכל מצה וגם מרור בבת אחת, הרי יתכן שהטעם של המצה מבטל הטעם של מרור וה"ה להיפך וממילא ה"ז נחשב כאילו לא טעם טעמה של אכילה זו ולא יצא ידי חובתו...

ממילא, עד"ז יש "לחדש" גם סוגיא נוספת, והיא ש"טירדות" מבטלות זו את זו, כלומר שכשיש לאדם טירדה אחת גדולה, כגון כאב שיניים חזק, הרי באותה עת לא ניתן לחשוב ולהיות טרוד מדאגות אחרות, כי טירדה זו מבטלת וגורמת לשכוח טירדות ודאגות אחרות, מאידך כשיש לאדם דאגה וטירדה מ"חובות" גדולים שנשטרטו על צוארו המטרידים את הדעת והמח, בכח טירדה זו לשכח ולהסיר שאר דאגות וטירדות שונות המעיקים על האדם.

אם כן, כאשר מזדמנים לאדם שתי טירדות חזקות וגדולות, הרי כל אחת ואחת מהם בכוחה ויכלתה לשכח ולהבריח שאר כל הטירדות, ועל כן כשמזדמנים לו ב' טירדות יחד, כל אחת אכן מבטלת את רעותה ויכול האדם לשכוח ולהסיר דעת מב' הטירדות גם יחד, ולהשקיע כל הראש והמח בעיון התורה וגיעת התפלה ושאר עניני עבודת השי"ת...

נמצא, שגם אם אדם לפעמים לא מוסוגל להתעלם ולהתגבר על טירדה מסויימת, אבל אם נדמנו לו ב' טירדות יחד, הוא כבר יכול להתעלם מהם ולהתגבר, לפי שיטתו ופולפולו של ר' נטע...

נפיעה של רוחניות

חפץ להביאו לביתו עקב שהיה לו בנות וסבר שאין זה מדרכי הצניעות להכניס אדם כזה לבית עם בנות, ע"כ העדיף והביא לו לביהמ"ד טשולנט על אף שנהג לא לטלטל בשב"ק.

ללמוד מ"בעלי התשובה"

מספר הרה"ג ר' משה בוימל, כשידיבר ר' נטע פעם בשיעור באמ"ח אודות הטבת המעשים והתנהגות הנכונה, התבטא בהתרגשות, כי עלינו ללמוד ולהתעורר מבעלי התשובה שמעשיהם מחייבים אותנו מאוד, שהם עזבו את כל ענייני העוה"ז שהיו שקועים בה וכל סביבם היה רק אנשים וענינים רחוקים מאידישקייט ועזבו את הכל, משפחתם וכל עניניהם והתדבקו בתורה ומצוות, הרי זה מסירות נפש ממש, ומהם נלמוד אנו כל אחד בעניינו לעזוב ולהשליך את ההבלים, ולא לתרץ עצמו שקשה לי והוא רגיל כבר בזה וכדומה... כי גם הם מחוברים וקשורים היו לגמרי אל דברים וחברים רעים, ואפ"כ קרעו עצמם מהכל והלכו אחרי ה'...

למה אין לו ויטרינה

מספר המגיד הרה"ג ר' אברהם יודלביץ שפעם ענה ואמר לא' ששאלו, וכי מה יש להם לאנשים המשקיעים מיטב כספם וכוחם בהידור ופיאור פני הויטרינה. הלא רוב היום האדם אינו בביתו ואף כשהוא בביתו, ע"פ רוב אינו ניגש לראות ולהתענג על יופי הכלים המהודרים שבוטרינה, ורק מפעם לפעם מסתכל ומביט או מוציא כלי או מראה למאן דהו, וע"ז תפארתו וגאוותו. אכן לעומת זה, אני יש לי הרבה יותר

החשק והתשוקה לרוחניות

הוא היה אומר, בא וראה החילוק בין רוחניות לגשמיות, דבגשמיות לא מצאנו שאדם ישתבח בכך שהוא "צמא" ויראה בכך מעלה וחשיבות, כי אם כשצמאים נדרשים לשתות ותו לא... שזה בעצם חסרון ולא מעלה... אבל ברוחניות מצאנו דוד המלך ע"ה מספר בשמחה "צמאה נפשי לאלקים לקל חי", כי ברוחניות עצם הצמאון זהו שבה וחשיבות ומעלה בפני עצמה, ולא חסרון, דאדרבה זה ג"כ תכלית ומטרה לכשלעצמה.

היה חוזר הרבה על מאמר הצדיקים, על מ"ש ישבעו ויתענגו מוטובך, שבגשמיות כשאדם שבע אינו מתענג לאכול עוד ואדרבה הוא קץ בה, משא"כ ברוחניות כמה ששבע יותר הוא יותר מתענג וצמא לעוד, הגם וואס "ישבעו" פונדעסוענגן "ויתענגו".

והגה"ח ר' סנדר פריינד היה אומר בשם ר' נטע בכהאי לישנא, כי בגשמיות אין מציאות שיהיה אדם מאושר ושמוח מאוד, כי ממה נפשך, או שהוא רעב ומצטער ע"י הרעב, או שאחר שאכל שוב אינו יכול לאכול עוד, נמצא גם העני הרעב וגם העשיר השבע, שניהם אינם יכולים ליהנות מהגשמיות בשלימות, משא"כ ברוחניות יכול להיות גם ישבעו וגם יתענגו...

חפד לא על חשבון חינוך הכנות וצניעות

עוד סיפר ממו"ח, כי בליל שב"ק כשפגש את היהודי המסכן שרצה טשולנט, (הסיפור הידוע) ר' נטע לא

של "אכילה", תמיד אכל מה שנותנים בלי שום דיבורים והערות ועשיית עסק כלדהו מן המאכלים, לא דיברו כלל ע"ז לא לטב ולא למוטב.

וכשאל בימות החול אכל ע"פ רוב לחם ושמן ולפעמים ג"כ איזה ירק בסוף האכילה, אבל זה לא היה אצלו נושא אפילו בכלדהו, גיגעסן און גיגינגען ווייטער, ורק הנטילת ידים הברכות ובפרט ברהמ"ז זה היה בעסק גדול ונפלא.

כמו כן ענין של תמונות והקלטות, פשוט לא תפסו אצלו מקום כהוא זה, לא עניין אותו כלל וכלל, כשדיברו על נושאים כאלו היה בעיניו "ככלום" ממש, לא היה לו שום רגש לזה כלל, וזה נכנס בלב הילדים בראותם אביהם כל שיחו ושיגו ומחשבתו נתונה רק לדבר א', לעשות רצון אבינו שבשמים, וכל הענינים הללו לא תפסו אצלו מקום כלל, גם דברים שלא התנגד להם, אבל פשוט זה לא דיבר אליו כלל.

אכן יש מספרים כי פעם נזדמנה לו לראות תמונה שלו על השולחן, ונתפלא על הדר זיו דיוקן האברך הזה באמרו, הלא הוא נראה אברך משכמו ומעלה גבוה ומי הוא, וראו כי לא ידע כלל איך הוא נראה, גם אם לא דיבר כ"כ נגד הסתכלות בתמונות ובמראה וכדו' עכ"ז לא היה לו שום רגש לזה.

וכן ענין עשיית הפיאות והזקן, לא התנגד לסרוק את הפאות ואף סירק את פיאותיו אבל זה נראה היה כאילו עשה לצאת יד"ח, והעלה חיך על פני הרואים, כי העביר המסרק על הפיאות ויצא י"ח בזה, וכן הרחיצה במרחץ בקיצור נמרץ, אבי צו יוציא זיין... לא היה לו זמן ומקום פנוי במחשבתו אפילו משהו בשביל לתרום ל"עבודה" זו.

וכן היתה כל קומתו השלימה, כולה רוחניות, כשכל ענינים אחרים לא תופסים מקום כלל וכלל.

חזר הדבר על עצמו, וכך חזר ונשנה הדבר כמה חודשים, עד שאמרתי לו כי אני כבר כאן חצי שנה.

ובכן ראיתי, כי ר' נטע עושה תפקיד דו במסירות, מקרב ומכבד, אבל הוא לגמרי גבוה מעל עניני גשמיות ואינו זוכר אפי' כי אמר כבר שבוע שעבר... אבל מדרגותיו והשגותיו אינו מפריע לו לקרב בחביבות ובידידות מופלגת, ובשעת מעשה נראה כאילו הוא מכיר אותי היטב מגודל החביבות שאמר בה השלום עליכם...

כמו כן מספר א' מחסידי באיאן, שגר אז בירושלים, אכן אביו הגיע לפני שנים רבות מחו"ל לגור בירושלים, ואביו היה מיווד עם ר' נטע, אבל את הבן לא הכיר כלל, ומנין אני יודע, כי פעם הגיע הרה"ח ר' סנדר ביסטריצקי לירושלים ור' נטע ניגש אליו ואומר לו שלום עליך - כם בניעמות, ולאחר מכן פונה "אליו" ואומר לי גם שלום עליכם, ושואל אם אני בנו של ר' סנדר... אף שהייתי תושב ירושלים והתפללתי כל שבוע בקלויז בהורנשטיין, אבל ר' נטע לא מכיר "אנ"שים"... כי הוא כולו שקוע בעבודת ה' ואין לו זמן להסתכל ולראות סתם מה נעשה ומה נשמע.

כמו"כ מספר א' מתושבי בני ברק דאו שהגיע ללמוד בשיבת רוז"ן והתפלל כל השבת בקלויז בהורנשטיין, בזמן שהקהל לא היה גדול כ"כ, ותמה על כן שאחרי כמה חודשים שלמד כאן והתפלל בקלויז בשבתות. הגיע אליו ר' נטע ובחביבות יתירה קירבו בשלום עליכם לבבי, "וראיתי כי בחודשים שהייתי כאן הוא פשוט לא הבחין בי, אבל ברגע שהבחין בי הוא מקרב אותי בקירבה כזאת"...

קומה שלימה של רוחניות והגשמייות לא תופס מקום כלל
גם הילדים הקטנים בבית ראו והרגישו תמיד שאצל האבא לא קיים כלל נושא

תענוג מן הכלים מבלי שאשקיע שום ממון וכח משלי, כי כל יום בדרך הליכתי לתולדות אהרן עובר אני דרך כמה וכמה חנויות שיש להם ויטרינה מפוארת עם כלים שונים יפים ומפוארים, ויכולני להתענג על ראייתם ויפוי תוארם הן בהליכתי והן בחזרתי, לפחות פעמיים ביום, הרי בלי להשקיע יש לי יותר תועלת והנאה...

בכל עת ומצב לא נטרד מן התורה ועבודה

על דרך זה בעת מלחמה, אם בשנת תש"ח ואם בשנת תשכ"ז - או בעת שבתו הקטנה חולה היתה ושוכבת בביה"ח ל"ע, וכן בעת ששרוי בדאגה על קביעת הרופא שא"א לו לזכות לזש"ק, גם בזמן שרבעו עליו חובות, וביותר בעת שכב על ערש דוי ביסורים נוראים ועצומים ושאר הרפתקי דעדו עליה, והתאמץ ופעל רבות עבור ענינים אלה, עכ"ז בהגיע זמן התפלה או בשעה שה' תחיל ללמוד או שאר עסק של מצוה ועבודה, הסיח דעתו ולבו מכל אלה וכל כולו שקוע בתורה ועבודה כאילו לא היה כלום... לא יאומן כי יסופר, אולם, רבים הם העדים הנאמנים שראו זאת לא פעם ולא פעמים, כ"א פעמים רבות מספור.

מכבד אנשים ואינו "מכירם"...

לכבד ולקרב אנשים הלא גם זה עבודת ה', ולא עושים את זה מחמת הידידות וההיכרות שיש עם זה שמקרבים אותו, וא"כ גם את מי שאין מכירים כלל, ג"כ צריך לקרב ולכבד.

סיפר א' מחסידי באיאן, בחור הייתי והגעתי מחו"ל ללמוד בשיבה בירוש-לים, בשב"ק בראות אותי ר' נטע כיבד אותי וקרבני באמירת שלום עליכם לבבית, כיאות ל"גאסט פון אמריקה", אכן לגודל פליאתי כעבור שבוע שוב מושיט את ידו ואומר בלבביות שלום עליכם ומקרב אותי... ונהניתי מזה שמר כיני ומקרבני מאוד, ובשבוע הבא שוב

באמזונתו יהיה

דברי תורה ממזרינו המשגיה שליט"א

פרשת תרומה תשפ"ד

גליון ל'

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

אמונת הפרשה

איירה של חיות וחמימות - במקום השארת השכינה

"ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד." אמרו חז"ל (מנחות 53) שהלחם הפנים הוצרך להיות מונח על השלחן בתמידות בלי הפסק יום אחד, ולדעה אחרת בלי הפסק רגע. והטעם, כי הנה כלי המשכן היו מכוונים להמשכת השפע לכל העולם, וע"י השלחן ה' נשפע פרנסה וכלכלה לכל הברואים (כמ"ש ברבינו בחי), וע"כ ה' צריך להיות הלחם מונח שם בתמידות. ובזמנה"ז שאין לנו שלחן ומשכן, **אזי כל בית הנבנה בישראל על אדני התורה והקדושה הוא משכן לשכינתו ית"ש**, ושם נמצא מנורה ושלחן וכל כלי המשכן, כמ"ש 'אסדר לדומא מנרתא דסתימא. ושלחן עם נהמא בצפונא ארשין'.

הנה איתא בגמ' שהלחם ה' מונח מושבת לשבת, וכשנטלוהו אח"כ לאכילה ה' חם כעת הוצאתו מן התנור. והענין בזה, כי הנה ע"י חטא אדה"ר באכילת עץ הדעת נקנסה מיתה לעולם. ונכלל בזה כל נמצאים שבעולם שתשלוט בהם המיתה והכליון, ובעלי חיים מזקינים והולכים ומאבדים נערותם עד שכלים מן העולם, וכן הצומח נרקב ומתקלקל וכלה מהעולם. וכל המאכלים יש בהם מתערבות טוב ורע שבעץ הדעת, וע"כ הם מתקלקלים ונאבדים והכל בעטיו של חטא אדה"ר שעי"ז נקנסה גזירת המיתה והקלקול על כל הנמצאים.

ואולם, לחם הפנים שה' עומד על השלחן טהור אשר לפני ה' **במקום משכן כבודו**, שם **לא שלטה בחי' הרע והמיתה**, ולכן אף שברוך כלל המאכלים נפסדים ע"י המשך הזמן, מ"מ בבחימ"ק לא ה' הלחם נפסד, **ונשאר בחמימותו** כמו בעת הוצאתו מן התנור.

חשיבות ההכנה - לכל דבר שבקדושה

בגמ' (מגילה יב) דרשו עה"פ 'הקרוב אליו כרשנא שרת אדמתא תרישית', א"ר לוי כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר: 'כרשנא' אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך. 'שת' כלום הקריבו לפניך שתי תורין. 'אדמתא' כלום בנו לפניך מזבח אדמה. 'תרישית' כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה דכתבי ברוח תרישית שהם וישפח. 'מרס' כלום מירסו בדם לפניך. 'מרסנא' כלם מירסו במנחות לפניך. **'מומכן' כלום הכינו שלחן לפניך**, ע"כ.

והנה אח"ל ש**מומכן** זה **המן**, ויל"ד למה נרמז דוקא בשמו ענין עריכת לחם הפנים על השלחן. ויתבאר ע"פ המובא בספ"ק (עין קהלת יעקב ערך המן) **שהמן הוא הנחש הקדמוני** שה' המסית הראשון לעבור את פה' באכילת איסור של עץ הדעת, והוא הסית ג"כ שיאכלו ישראל מסעותיו של אותו רשע. ודבר זה מרומז ג"כ בדברי הגמ' שדרשו, המן מן התורה מנין, שאין "המן העץ וגו'" הרי ששמו מושרש בתורה אצל חטא עץ הדעת.

והנה **לחם הפנים** הוא ה**ניגוד לחטא עץ הדעת** כמו שנתבאר, שבו אין תערובת הרע הגורם לקנס המיתה. ולכן א"ש ששמו של המן (שהוא הנחש המסית לעץ הדעת) עורר את הניגוד אליו שהוא ענין הכנת לחם הפנים על השלחן, ע"כ שכל השמות שם עוררו דברים המנוגדים להם.

אמנם צ"ב מה שנרמז **ענין השלחן** בשם '**הכנה**' שלא כדרך שאר הדברים הנזכרים שם ששמן רמוז במפורש, כי כל רואי פני המלך ששם מרמז על איזה עבודה, כגון כרשנא, ששמו גופא נוט' כרים בני שנה וכו'. אבל מומכן ששמו מרמז על הכנה, מנא להו דקאי על השלחן, הלא מצי קאי גם על שאר העבודות שברכי"ן הכנה.

ויל', כי השלחן יש בו הוראה אל **מעלת חשיבות הכנה לעבודה**, כי צריכים להתכונן **בהכנה דרבה לפני כל מצוה** ולא ליפול לתוכה פתאום בלא הכנה. ו**בכל בוקר** נוטלים ידיים כדי להתקשר ולהתכונן לעבודה, ו**לפני התפלה** עוסקים בכל אופני ההכנה, ומה גם כשהש"ת עורר שזוכים ללמוד דף גמ' לפני התפלה, וכן לפני **ברמה"ז** נוטלים מים אחרונים כדי לקיים 'התקדשותם והייתם קדושים', ואומרים הני מוכן ומוזמן. וכן **לכל מצוה** כת"ש ומגילה ועוד, מתכוונים בהכנה להיות מוכשר ומוכן לקיים המצוות. וכזאת היתה עבודת השלחן, שאין בה כלל עבודה מיוחדת כמו שאר כלי המשכן (שהמנורה מיוחדת לעבודת ההדלקה, והמזבח מיוחד לזריקה ולהקטרה, וכן כולם). **אבל השלחן, אין שום עבודה עליה, שכולה רק משמשת לצורך הכנת הלחם** משבוע לשבוע, כדי שאח"כ יקחו הלבונה ויקטירו על המזבח, ואדרבא שם היא עבודתה. ואח"כ יקחו הכהנים את הלחם ויאכלוהו, והשלחן רק לערוך המאכלים ע"כ כדי להכניסו לסעודה. ומטעם זה נקרא שמה על שם ההכנה, כי זה על עבודתה. וכן מומכן שדרשו

המשך בעמ' ג'

אמונת השבת

שבת זו - לעשות את עצמו 'משכן'

וזאת תורת האדם שיטהר עצמו להיות משכן להשראת השכינה, ואיתא בספר **נפש החיים** (שער א' פ"ד) **שהאדם הוא בדומת ותבנית המשכן** וכליו, כי תבנית המשכן הוא תבנית הבריאה כולה והאדם הוא הכולל כל סדר הבריאה, ולב האדם הוא כללות הכל נגד בית קדש הקדשים. וכאשר יתור בלבבו לחשוב מחשבה לא טהורה הוא מגביר כח הטומאה בבית קדשי הקדשים יותר מאשר גרם טיטוס בהביאו זונה בבית קדש קדשים, עכ"ל.

ובחדש אדר אנו קורין **פרשיות של בנין המשכן** שאז הזמן להכין האדם עצמו להיות משכן לשכינה, ואז הוא א"ד ש' שאלופו של עולם בא לזור בתוכנו, וע"כ צריך לטהר הלב ממדות הרעות של קנאה תאוה וכבוד להיות ראוי להשראת שכינתו בתוכנו. ובשבת זו ראוי לכל אחד לפי מדרגתו לעשות עצמו **משכן לשכינה**, והקב"ה יטהר אותנו ואת כל אברינו ויגידנו לעבדו באתמ.

(תרומה תשנ"ה)

שבת זו - הכנה ל'פורים קטן'

והנה כל השיטות שנחלקו בהם חכמי ישראל ניתנו מרועה אחד, ואלו ואלו דא"ח, ועל **בריטב"א** (עירובין דף יג) ש**מבאר** ענין זה, וכן בהשקפת **ל"ה התניא** עיי"ש, ולכל שיטה יש כנגדו מתיבתא בשמים ששם ההלכה כשיטה זו, אף שלא נפסק כן בהלכה, וכמו שמקובל שמי שאינו מניח תפילין דר"ת אף שעפ"י הלכה עשה כראוי עכ"ז במתיבתא של ר"ת לא יוכל להכנס, כי שם ההלכה נפסקת כר"ת, ואין לו חלק שם, והנה כתב הרה"ק **מקאמורא** זצ"ל שבפורים הוא זמן שניתן בו רשות ליכנס להיכל איזה צדיק שרוצים, ונראה ביאורו כי פורים הוא יום של אחדות, כמ"ש לך כנוס את כל היהודים, ושולחים מנות איש לרעהו, ובוה מתאחדים כל ישראל בסעודתם.

ולכן מנ"ת **אי"ש** לרעה"ו בגימ' שמ"ע **ישראל ה' אלקינ"ו ה' אד"ח**, כי כל ישראל מתקבצים בבחי' אחד, וכמ"ש ישנו עם אחד. ולכן פורים יכולים ליכנס להיכל איזה צדיק שרוצים כי אז מתאחדים כולם ברזא דאחד, ולכן ע"ל כ"ן **קרא"ו לימ"ם האל"ה פורים** עולה בגימ' ע"ה **תח"ש**, שרומז לבחי' האחדות (כל הגוונים יחד), והנה בשבוע הבעל"ט חל בו **פורים קטן**, ויש שיטה בגמ' והיא דעת רבי אליעזר ברבי יוסי שיכולים לצאת ידי חובת המגילה באדר ראשון לכתחילה, ויש כנגדו היכל בשמים ששם התלכה כן היא, וע"י סעודת פורים קטן מתקשרים בגוון שלו בעור התחש, ונהנין מקדושת פורים, ויכולים להתקשר עם **רבינו יחיאל מפרי"ז** הסובר שחייבים במשטה ושמהה בפורים קטן (ע"י א"ה סי' תצ"ו), ויש להוסיף רמז כי **יש"ו ע"ה אה"ד** בגימ' **פורים קטן** (חסר בלא וי"א כמ"ש רוב פעמים במגילה). **ובשבת זו יש בה הכנת קדושה זו**, ויזכנו השי"ת לשיעוה ונפלאות וטוב לב משתה תמיד.

(תרומה תשנ"ה)

אמונת הפרשה

חז"ל הוא ממוכן לפורענות, וע"ז עצה זו שאמר ממוכן לפני המלך והשרים לתלות את ושתי, זו היא הכנה לאסתר שתכנס למלכות, והוא המן ממוכן ע"ז לפורענות.

(תרומה תשס"ז)

פנימיות הקרשים: שורש האמונה - מאברהם, נצחיות האמונה - מייעקב

ויקחו לי תרומה וגו'. במדרש **תנומא** "הה"ד הלא אח עשו ליעקב ואהב את יעקב ואת עשו שנאתו, צ"ב שייכות פסוק זה לאכן. ועשת את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. במדרש **תנומא יעקב אבינו טעם ארזים מצרים**, אמר עתידים אתם לבנות משכן וכו'. ולזה נאמר הקרשים (ולא קרשים) לרמז על הקרשים שהכין יעקב, ע"כ צ"ב מאיזה טעם הכין דוקא את הקרשים.

בגמרא (וימצ' עב) עה"פ עצי שטים עומדים, שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין של הקרשים משנגנו המשכן, ת"ל עומדים לעד ולעולמי עולמים, ע"כ. וצ"ב **בבראשית רבה** עה"פ עה"פ ויטע אשכל **יעקב אבינו** למצרים נסע לבאר שבע כדי לקוף משם **ארזים שנטע אברהם אבינו** שם, והם הארזים לצורך קרשי המשכן. ועוד מובא במדרש אגדה שזו היה הברית התיכון. ולא"ו הוא של אברהם התנומא הנ"ל שעקב אבינו נטע הארזים במצרים. וצ"ב להשוות הדברים.

ונקדים דברי ה**תניא** (פ' ברכ' ז') וז"ל והנה מדת האהבה זו האמורה בנינונים בשעת התפלה ע"י התגברות הנפש האלקית. הנה לגבי מדרגת הצדיקים עובדי ד' באמת לאמתו אין בח' אהבה זו נקראת בשם עבודת אמת כלל מאחר שחולפים ועוברת אחר התפלה וכתוב שפת אמת תכון לעד. ואע"פ"כ לגבי מדרגת הבינונים נקראת עבודה זו עבודה תמה באמת לאמתו שלהם איש איש כפי מדרגתו וכו'. האיל וכוכה נפשו האלקית לחזור ולעורר בח' האהבה זו לעולם בהתגברות בשעת התפלה וכו' כפי ערכה ומדרגתה. כי הנה **מדת האמת היא מדהוה של יעקב** (ע"ז וזה"ק פ"א א) הנקרא בריח התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה מרום המעלות עד סוף כל דרגין. ובכל מעלה ומדרגה מבורח תוך נקודה האמצעית שהיא נקודת ובה"ן מדת אמת שלה ודוק, ע"כ.

ועפ"ז יבואר בענין הקרשים, שהיה **תחילתן נטוע ע"י אברהם אבינו שהוא שורש האמונה**. וע"י שהיה שורש טהרה ממקור הקדושה ניתן בהם כח נצחי וזה ענין אמת האמונה, כי אברהם הוא האמונה ויעקב הוא אמת. שעות חיל קבני עיניו עיניו נצחי. כי נקודת האמונה של אברהם אבינו מבריא בתוך כל הקרשים מן הקצה אל הקצה עד סוף כל דרגין ע"י **כח האמת והנצחיות של יעקב** שהוא הברית התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה. והוא בח' יעקב כח נחלתו, וכל הדורות מקושרים

יחד בחבל אחד עם יעקב אבינו. הבר"ח התיכון בגימ' יעקב"ח חבל נחלתו. וגם בני יעקב"ב ל"א כ'ליתם בגימ' מברי"ח מ'ן הקצה"ה אל הקצה"ה.

והאבות הקדשים בקדושתם הטהרה נטעו האמונה לדורות ע"י הקרשים שהם במספר מ"ח הכוללים כל המדרגות עד סוף כל דרגין. וגדולים מעשה אבות כדרך שאמרנו בגמ' גדולים מעשה חייא. **ותחילת הנטיעה היתה ע"י אברהם אבינו שנטע אשל בבאר שבע, ויעקב אבינו קצצם והורידים למצרים וחזר ונטעם שם. והמשיך את נצחיות נקודת האמונה של אברהם אבינו**. והוא בח' הברית התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה. והבר"ח התיכון בגימ' יעקב"ח אבינו"ו ל"א מ"ח, בח' הנצחיות. ונטיעת האשל של אברהם אבינו היא נטיעת האמונה לדורות. ויש לרמז ועד"ו ד"ר דוד"ר אמנתו"ו בגימ' ויטע"ו אשל"ו בבאר"ר שבע"ו.

והנה זה לעומת זה עשה האלקים. אברהם אבינו נטע אמונה לדורות ולעומת זה עמלק נטע עפירה ורועה לעקור האמונה, שעליה נאמר **"ועד דוד ודוד אמונתו"**. ולכן **"מלחמה לה'** בעמלק **מדוד דוד"**. ועמלק אין לו אחרית כי אחריתו עדי אובד. וכמ"ש אחרית רשעים נכרתה. ולעומת זאת האמונה היא נצחית ונמשכת לדורות בכוחו של יעקב אבינו. וזה ענין יעקב אבינו לא מת, כי הוא כח נצחיות. ולכן יעקב"ב אבינו"ו ל"א מ"ח בגימ' ואחריתו" עדי"ו אבי"ד. זה לעומת זה.

וכל יעקב פרשה זו היא ענין הקרשים. שהיא נטיעת אברהם ויעקב וכמו שנתבאר אשר **המשיכו כח האמונה לדורות** עד הקרש האחרון. ולכן הביא כאן במדרש הפסוק **"הלא אח עשו ליעקב ואהב את יעקב ואת עשו שנאתו"**. ללמדך כי יעקב חבל נחלתו נמשך לעולם אף באותם זמני הסתר אשר נדמה לעין כי ניתק קשר חיו"ו. וזה שרמז הפסוק **"הלא אח עשו ליעקב"** וגו' וכמו שבמבאר **"צדוק הכהן שואף כאשר לפי ארצות העין לא נראה החילוק בין עשו ליעקב עכ"ז** "ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתו". ויש לרמז בש"ת תרומה" בגימ' ה"ל"א א"ח ע"ש"ו ליעקב"ב נאח"ה הוי"ה נאה"ב א"ת יעקב"ב. ופורים הוא חיזוק לאובדים שחבל יעקב לא ניתק. ולכן יעקב"ב אבינו"ו ל"א מ"ח בגימ' פורים (במילוי האותיות ע"ו י"ו ר"ש י"ד מ"מ).

וזהו שדרשו חז"ל עצי שטים עומדים, שמא תאמר אסד סכרם בטל סיכויים, וזהו ת"ל עצי שטים עומדים לעד ולעולמי עולמים. והיינו שחבל יעקב קיים לעולם והבר"ח התיכון מבריא בתוך הקרשים כולם עד למדרגה תחתונה.

וקורין פרשה זו בתחילת חדש אד"ר שהוא נוטריקון **"ראש ד' בך א"מת**, שהאמת עובר בכל המדרגות וע"ז הסוף מקושר עם הראש, ולכן המגילה היא דברי שלום ואמת".

אשרי מי שאוחז בחבל של יעקב אבינו בתוך מים הזדיונים השולטים בדור הזה, ואוחז בתורת אמת ובאלקי אמת עד יעבור זעם ויאיר אמת. ויקוים ת"איר א"ץ מ"כבודך (ר"ת אמת), מהר אהוב כי בא מועד וחננו כימי עולם. (תרומה תשס"ה)

ואני תפילה

התחזקות לתפילה כראוי - ובפרט בחודש אדר

והנה בעת סעודה שלישית אשר הוא זמן פטירת משה רבינו דבא"י רצון אסתלק משה, הית מוכשר שיתבונן האדם בדעתו מה חובתו בעולמו. ולא"ה כללית היא ביאתו לעוה"ו. כי האדם נעשה לשעות כ"כ בעיניו עוה"ו עד שנשכח ממנו תכליתו. עד שידמה לו ששטרותו הוא אמת. ולעשות חיל קבני עיניו עוה"ו. ונטפל לה יש לו לעסוק בתורה ותפלה, ויש לעורר על ההתרשלות בתפלה, שמתאחרים לבוא בזמן, וכשמתחילים "הודו" הוא כקול קורא במדבר. וזהו קליפת עמלק ששולט ב'נחשלים' וכמו שאמר התרגום ע"ו **"דמתאחרין"**. וכעת **בחדש אדר** הזמן של מחיית עמלק, וכל מלאכי מעלה **עומדים ומייחלים עתה, מתי יאה הזמן שיעלו מושיעים לשפט את רשעים** והיתה לה' המלוכה.

(תרומה תשמ"ז)

מעלת התפילה עם חברים יחד

הרב"ז בתשובה (ה"ג סי' ע"ב) כתב, כי האדם המבקש להתפלל בבית הכנסת עם חבריו הקרובים, ואילו אבינו או אמו אינם מניחים לו להתפלל לו בבית הכנסת זה, אינו צריך לציית לאביו בדבר זה, אלא יכול להתפלל בבית הכנסת עם החברים שהוא רגיל בהם.

והוא, כי מצות התפילה הוא להתפלל עם כוונת הלב, וכמו שאמרנו בגמרא (תענית ב): **"ולעבדו בכל לבבכם"** (דברים א. ג.), איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפילה", והרי אם האדם מתפלל עם חברים המורגלים אצלו, הרי הוא מתפלל ביתר הכוונה, ולכן אין לו לשמוע עזה לקול אביו ואמו (וה' פתחי תשובה י"ד י"ו מ"ס ק"ב כ"ב בשם חמודי דניאל).

ענה אחר שבת ההתאחדות שהתאחדו יחד, הרי כל אחד חוזר לביתו, ויש לראות בכל הזדמנות להתאמץ ולהשתדל להתפלל דוקא עם חברים שבטיב, כי אם מתפללים יחד עם החברים הקרובים, הרי אחדות הרעים יחד פועל להתפילה תהיה מעולה יותר.

יעזור השי"ת שיהיה אחדות בינינו ובין כל בני ישראל, ויעזרו השם יתברך שנזכה לאחדות השלם של 'בנים' שהוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

(דברי פרידה לברכים אחר שבת פורשת יתרו במיאמי, יום א' פרשת משפטים תשפ"ד)

בהירות האמונה - מביאה שמחה

וענין 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'. כי בחדש זה שזכו ישראל לנס וקבלו התורה מרצון נתאשר ונתקיים שריר ישראל דבוקים ומושרשים באלקי אמת. ולכן הוא הזמן של שמחה על האמונה הקדושה ועל קבלת מלכותו אשר מלכותו ואמונתו לעד קימת. נאמנים ונחמדים על אבותינו ועלינו על בנינו ודורותינו. וכל שלשלת הדורות תקועים באברהם אבינו שהוריש האמונה בכל הענפים הנמשכים ממנו. ובחדש זה הוא זמן חיזוק האמונה ומגילת אסתר' הוא מלשון 'גילוי ההסתר' (כמו שבי' בעבודת ישראל).

ונס הפורים יש בו הוראה על ההשגחה הפרטית על כל פרט ופרט, ושאיין מקרה כלל. ולא כעמלק, אשר קרן, התולה הכל במקרה. וידוע דברי הרמב"ם כי אין שמחה כהתרת הספקיות ולכן בחדש זה הוא זמן השמחה. שזהו שמחת פורים שמסתלקים הספקיות והאמונה מבהיק ומאיר.

ובברכת 'אמת ויציב' אנו מתחזקים בכל יום ביסודות האמונה, ואומרים שם ח' פעמים 'אמת' כמו ממניא אפי. וראוי להאריך בברכה זו ולקבוע בכל יסודות האמונה הכלולים שם ולשמוח בקבלת מלכותו ואמונתו ית' ש. והוא מעשה בעד' שימחרו בברכה זו.

ומבואר בדברי רבי צדוק הכהן זצ"ל ענין סמיכות גאולה לתפילה. כי בברכת אמת ויציב אומרים 'אמת מצמיצים גאלתנו וגו' כל כבוריהם הרגת' וגו', ומאמתים האמונה ביצ"מ וקריעת ים סוף, ומכת בכורות. והרי מכת בכורות וקרי"ס הם בח' עתיקא, ונמצא שאז אנו עומדים לפני המלך בבחי' עתיקא, ולכן ראוי להסמיך לזה התפילה שהוא עומד לפני המלך.

ויזכנו השי"ת לאמונה שלימה ולהרגיש את מאמרו ה' האבתי אתכם ולשמוח במלכותו ואמונתו. על זאת שבחו האבותים ורוממו ל-אל ונתנו ידידים זמירות שירות ותשבחות וגו' בשמחה רבה. אמן.

(תרומה השנייה)

הרה"ק רבי יוסף ברוך ה'גוטער יוד' מניישיטאט זי"ע

י"ד י אדר א' תרכ"ז

א) הגוטער יוד' זי"ע היה אדם גדול מאד, ונדוע שהיה מרבה באמירת תהלים, ובכח אמירת התהלים היה פועל ישועות גדולות ליהודים שבאו לבקש ממנו ישועה.

לכל הבאים אצלו להיושע, היה מורה לומר פרקי תהלים, ופעמים רבות אף היה אומר שיאמרו י"ח פרקי תהלים.

פעם הגיע לפניו יהודי והתאונן כי הוא מצפה לישועה זמן רב, כשהוסיף שאף כבר אמר י"ח פרקי תהלים ועדיין לא זכה להיושע, אמר לו הגוטער יוד' זי"ע בתמימה, וכי מדוע חושב אתה שאם אומרים י"ח פרקי תהלים זוכים לישועה, השיב לו היהודי ואמר, כי אם כן מה עליו לעשות בכדי לזכות לישועה, אמר לו הגוטער יוד' זי"ע, כי יאמר י"ח פרקי תהלים, ועל ידי זה יזכה לישועה.

והיינו, כי הישועה לא היתה רק מצד הפעולה, אלא מצד שהגוטער יוד' זי"ע היה המצוה לעשות כן.

ב) פעם הגיע הגוטער יוד' זי"ע לצאנו אצל הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע, ומשהגיע אמר לו הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע, כי טוב שהגיע עתה כי הולך הוא עכשיו לעשות סיום הש"ס, אמר לו הגוטער יוד' זי"ע, כי אף הוא אומר כן שטוב שהגיע על שעה זו, כי הולך הוא לעשות סיום על התהלים.

אמר לו הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע וביקש ממנו, האם מוכן הוא להחליף עמו את זכות סיום הש"ס תכור זכות סיום התהלים שלו, אף הגוטער יוד' זי"ע אמר לו, שאינו מוכן לכך, ומבקש להישאר עם זכות סיום התהלים שלו.

(לחיים י אדר תשפ"א)

ג) פעם אחת הגיע הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע אל הגוטער יוד' זי"ע, ואמר לו שיש לו שני שאלות שברצונו לקבל את תשובתו והזכרתו עליהם. ופתח ושאל את שאלתו הראשונה, כי היות ומנהג הרבה מן הצדיקים להלביש ביום השבת בגדי לבנים, ואכן אף הוא עצמו מתנהג כך זמן רב, אך עתה לגודל ענוותנותו חושש הוא שמא אינו ראוי לאיצטלא זו, ולכן נפשו בשאלתו האם עליו להמשיך בהנהגתו זו, או שמא יוכל הוא להפסיק מהנהגתו זו, ויכול מעתה להלביש בגדים שחורים ככל היהודים, כי זה הוא רצונו שלא להתהדר מעל שאר המתפללים עמו בימי השבתות.

אמר לו הגוטער יוד' זי"ע, כי לפני שיענה לו על שאלתו זו הראשונה, מבקש הוא לשמוע ממנו גם כן את שאלתו השנייה, ואחר כך יאמר לו תשובה על שאלותיו.

המשיך הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע את שאלותיו ואמר, כי נוהג הוא להתפלל לפני התיבה בימי ראש השנה וביום הכיפורים, אכן מבקש הוא להפסיק ממנהג זה, ורוצה הוא לידע האם אכן יוכל הוא להפסיק מלהתפלל לפני העמוד בימים אלו, או שיש לו להמשיך להתפלל לפני העמוד בימים הנוראים.

שאל אותו הגוטער יוד' זי"ע, מדוע זה מבקש הוא להפסיק מלהתפלל לפני העמוד בימים הנוראים, אמר לו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע, כי הוא משום שאין לו חשק להתפלל לפני הימוד, הגם כי זוכה הוא לסיוע המלאכים הבאים לסייעו בעמודו לפני העמוד בצלצלי תרועה, בפרט כשהוא בא לפיטו 'אין קצבה', אך אף על פי כן מרגיש הוא כי אינו ראוי להיות בעל תפילה בימים קדושים אלו, ולכן מבקש הוא להפסיק ממנהגו זו.

השיב לו הגוטער יוד' זי"ע ואמר, כי כבר קיבל בכך תשובה והזכרעה על שני שאלותיו, וכי יש לו להמשיך לליך בבגדי לבנים ביום השבת, וכן יש לו להמשיך להיות בעל תפילה בימים הנוראים, כי מחמת שאלתו השניה הבין אל נא נתן ההכרעה גם על שאלתו הראשונה

(שבת אחים פרשת בראשית תש"ס)

זי"ע ועבי"א

חלק חשוב מהוצאות הגליון נתנדבו ע"י הר"ר גדליה מילר שליט"א זכות הפצת התורה תעמוד לו להתברך בכל מילי דמיטב

חלק חשוב מהוצאות הגליון נתנדבו ע"י הר"ר אשר בעיקוביץ שליט"א לרגל הולדת נכדו למול"ט זכה אביו להכניסו בבריתו של אביו"ה בעינתו ובזמנו

תשעים ימי רצון של אדר וניסן

באים אנו עתה לשישים יום של 'מרבין בשמחה', שהוא בשני חודשי אדר הבאים לקראתנו לשלום.

האמת הוא, כי על דברי הגמרא (תענית טו): 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', כתב רש"י (ב"ד"ה משנכנס): 'מי נסים היו לישראל, פורים ופסח', נמצא כי בשנה זו הכלל של מרבין בשמחה הוא על תשעים ימים, ימי חודשי אדר וניסן.

זמן זה הוא עת רצון מופלאה, וכמו שכתוב (ספר יצירה פ"ה) כי כל דבר שיש בעולם הוא בבחינת עולם שנה נפש, ומצות מגילה הוא בזמן של חודש אדר, וכל החודש כולו יש בו את העניין של מצות קריאת המגילה, ובצמח צדיק (חודש אדר, ב"ד"ה משנכנס) כתב, כי אדר נותיקון ר'עוא ז'רעיון אשתכח, וכמו שבכל שבת יש שלושה זמנים, תחילה בליל שבת הוא זמן שאומרים בתפילת שמו"ע יונתנו בה', וביום השבת אומרים יונתנו בו', ואילו בסעודה שלישית אומרים יונתנו בש', הוא התאחדות בני ישראל עם הקדוש ברוך הוא, והוא עת רצון גדול ביותר.

ניצול ימים אלו לעבודת התפילה

איתא מהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע בדברי אמת (לפרשת תרומה ב"ה לראש הפרשה) על דברי הגמרא (ניצה טו): 'הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר', ופירש כי נכסיו הכוונה אל התפילות, שהרוצה להכניס עבודה בתפילותיו, העצה הוא לנצל את ימי חודש אדר, הן בראש חודש אדר עצמו, והן בימי החודש כולו, כי צריכים לנצל את העת רצון הגדולה.

(שבת אחים פרשת משפטים)

ניתן לשמוע שיעורי מורה שליט"א בפרשה השבוע ומעוררים ומונים במערכת השיעורים שע"י בית מדרש אמונת ישראל באר"ב: 6665-559-718 בארץ ישראל: 0046-704-079

לקבלת הגליון: 602-0226/0548476309

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת: אמירת קריש מ"ב סי' נו ס"ק א', חזרת הש"ץ מ"ב סי' קבר כמ"ז-ה, ברכת כותים ק"ה סע' כג, כו, קריאת התורה סי' קמי סעי' ב, וכן בעת ששקם בתפלה או ברכה מ"ב סי' קנא סק"ה

ויטע אש

ניצוצי חיזוק והתרוממות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר ז"ע ועכ"א

עובדות והנהגות

הדרך לביהמ"ד שהתארכה

רבי שמואל אהרן היה נוהג לצאת מביתו וללכת מיונה הנביא ולהיכנס לקדושת אהרן שבוע אחד בלכתו לבית המדרש הוא תעה בדרכו והגיע עד מעלה רחוב רבי עקיבא, שם הוא תפס את עצמו והוא שאל מישוהו איך מגיעים לבית המדרש, ואותו יהודי החזיר אותו לקדושת אהרן. בתחילה לא הבינו מה קרה השבוע, עד שהתברר שהעירייה החליפה את הצנרת התת קרקעית ברח' יונה הנביא, והורידו את כל האבנים מהמדרכה, ולכן הוא לא מצא את דרכו. כי הוא כבר הכיר את מרצפות הרחוב ורק לפי זה הוא ידע איך להגיע לבית מדרש, אבל באותו שבוע שהורידו את האבנים, הוא לא ידע היכן להיעצר והוא המשיך עד שהגיע לרבי עקיבא.

אני נכנסתי לבית המדרש אחרי שהביאו אותו, וחשבתיו אז בשעת מעשה, שהנה יש כאן כזה יהודי פשוט מכל העולם הזה, ודווקא הוא עסוק בשמירת עיניי לא להרים עיניו בשבת בלכתו ברחוב, זה הרי דבר מחייב ומעורר, לראות יהודי בכזו דרגה עסוק עם שמירת עיניי שחס וחלילה לא יפגום, ועוד בשבת בבוקר כשאנשים לא הולכים ברחוב, ברחוב כמו יונה הנביא, אבל הוא בתומו ילך ורק לפי האבנים מכיר את בית המדרש.

ולפעמים אומרים שסיפורים כאלו הם לא בעבילנו, זה רק לאנשים המורמים מעם, אבל מצד שני אפשר להגיד עליו "נשקו שמיא וארעא", הוא היה כל כך מעורב בין הבריות, היתה שבת אחת שלא הייתה בית המדרש, אז בשבת שלאחריה הוא אמר לי שלום עליכם. לא היה אף אחד שזכר או חשב על כך, אבל הוא שם לב ששבוע שעבר בשבת בבוקר לא הייתי בבית מדרש.

(מתוך שיחה במגה"ח רבי יחזקאל טוסיג שליט"א)

רש"י פירש שיהיה תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף [ובספר ערך שי א"ח סימן א] מאריך לבאר זאת על דרך הקבלה. אולם יש לומר רמז בדברי חכמים וחידותם שפותלהו מותוכו הוא מלשון 'פתיל אש', וגם 'ציצית' לשון הצתת אש, שמצות ציצית צריכה שתיעשה מתוך אש התלהבות וברען. ועל דרך שמצינו בגמרא (שבת נו) שהיה תנא שהיה נקרא 'תנא דצוציאתא', ופירש רש"י (סנהדרין לא: ד"ה לדיו) שהיה נקרא כך מפני שהיה בעל תשובה, וכשהיה יוצא לשוק היה נו דולק בראשו מן השמים. וכתב בבאר מים חיים (שמות כח) ש'הוא כח האש אשר בעירי באהבת הבורא לתשובתו ואהבתו'.

לקיים כל מצוות התורה, ככתוב שם 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי'. ובאליהן הקדוש (סוף פרשת שלח) מאריך בענין סגולת הציצית לזכור את כל המצוות, שהוא דווקא על ידי שמכוונים בעת עשיית הציצית לעשותה לשם מזכרת מצוות ה'. זה לשונו [הנוגע לעניינינו]: הנה אין ספק כי רצה הקב"ה לזכות את ישראל ולקדשו, עד יהיו כל רמ"ח איבריו וש"ה גידיו קודש לה'. וזה על ידי מצוותי, רמ"ח מצות עשה וש"ה מצות לא תעשה, כי יגיעת שניהם יקדשו את האדם, כי על כן היו במספר חלקיו וכו'. והנה אין ספק כי לא כל האדם זוכה לעשות כל תרי"ג מצוות, ולקדש גם כל תרי"ג איבריו וגידיו. על כן מה עשה הוא יתברך, נתן לנו מצוה אחת, שבה בכל יום תמיד נזכר כל מצוותיו ונקבל לעשותם. ידוע, כי מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצדפה למעשה (קידושין מ), ומעלה עליו כאילו עשיתו את כולם יום יום וכו'. שעל ידי מה שתזכרו יום יום נחשב לפני כאילו כבר 'ועשיתם אותם', ועל ידי כן 'והייתם קדושים' כל כלותכם איברים וגידים. מה שאין כן אם לא היתה מצוה זו, כי לא יחשב לכם רק אשר תקיימו בפועל, וישארו כמה איברים וגידים משללי קדושה וכו'.

וממשיך האלשיך הק', ואם תאמר נא ישראל, כי הלא איך תאמר אלי שבראותי אזכור כל המצוות, והלא הנני לובש ציצית יום יום ורואה אותו ואיני זוכר כל מצוות ה'. לזה אמר 'והיה לכם לציצית' וכו', והוא משל אל מה שדרך אנשים לשזכרו דבר מאשר יצאו לעשות, קושרים חוט באחת מאצבעותיו לראות ולזכור כל שישכח ממנו. ואם יקרה שאיש אחד קשר לו חוט באצבעו שלא בכוננת מזכרת על שום דבר, והיה היום אשר היה החוט הואו קשור באצבעו, והיה לו חפץ שהיה צריך לזכרו ושכחו, ויתמה ויאמר, איך שכחתי הדבר ההוא, ולא שוה לי החוט הנקשר באצבעי לזכור אשר חפצתי לעשות. והנה נגד מצותנו ויאמרו לו, הלא אתה סכל ואין לב, כי על מה אתה נאנה כי לא זכרת חפצך ועודנו החוט קשור באצבעך, כי אחר שלא קשרת אותו בכוננת מזכרת חפצך זה, הרי על ידו זכור תזכור את הדבר הזה. והנה בדמותו ובלצולו הוא הדבר הזה, ובאמרו הוא יתברך הנה ידעתי תאמרו לי הנה ועשינו ציצית על ארבע כנפות כסותנו, אך מה נעשה כי נראה הציצית ולא יעלה על לבנו זכרון כל מצוות ה'. על כן הנני בא להעיר אזנכם למען תדעו במה תכשלו, והוא, כי אילו בעשיתם הציצית - תכוונו יהיה לכם סימן להציץ בו לזכור כל המצוות, אז כאשר תראו אותו תזכרו אותם, כאדם הקושר חוט באצבעו לזכור להביט בו דבר מלפניו. אך אם תעשו הציצית מצות אנשים מלומדה שלא בכוננת הציץ בו לזכור, אז ודאי כי כאשר וראיתם אותו לא תזכרו מצוות ה'. עד כאן דבריו.

והנה מצות ציצית צריך לקיימה מתוך התלהבות גדולה, כמו שדרשו בגמרא (בימותה) על הפסוק (שם פסוק לח) 'נתנו על ציצית הכהן פתיל תלתי' - פותלהו מותוכו. ויש בזה כמה פירושים,

שיחה בעיני שמירת עינים

יסוד גדול מאוד בעבודת ה' הוא הזהירות בשמירת העינים מראה שאינה טובה, וכן שמירת האוזניים מלשמע דיבורים שאינם הגונים. הרה"ק רבי מנדל מפרימשלאן ז"ע היה אומר, שכאשר היה רוצה להתענות, לא היה מתחיל מתענית שלא לאכול ולשתות, אלא בתענית מדיבור דברים בטלים, וכן שמירת העינים בלבד, הרי זה כבר דבר גדול מאוד. וצריך האדם לבקש הרבה הרבה רחמים גדולים מאת ה' שיזכה לשמור עיניו כראוי. ומעלתו עצומה ביותר, כמו שכתוב בפרשת השבוע (שמות כח ב) 'ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פיתוחי חותם קודש לה', 'ציץ' הוא מלשון הסתכלות, ו'זהב' רמז על יראת שמים, שעל ידי שאדם עושה את הציץ' והראה שלו מתוך יראת שמים, שנזכר ביותר בשמירת העינים, ממילא זוכה שיפתח עליו 'פיתוחי חותם קודש לה'.

וכן אומרים בשם הגאון מטייסק ז"ע הפסוק (שם כח כ) 'ובעל השור נקי', ודרשו בגמרא (ב"ק מב) נקי ממדי ולדות, 'שור' מלשון הסתכלות, [כמו 'בנות צעדה עלי שור' (בראשית טב כג)], ופירש שמי שהוא בעל הבית על ראייתו, הוא נקי ממדי ולדות, היינו שלא יבוא לידי מה שאמרו החכמים ז"ל שהיה כשופך דמים.

ועד"ו פירש בבית ישראל (שופטים תשי"ב, ועוד) עה"פ (דברים א ח) 'דינו לא שפכה את הדם הזה ועיניו לא ראו', מפני שהעינים לא ראו במקום שלא נצרך לראות, בזה דינו לא שפכו. ועוד יזכה בזה למעלה עליונה, כמו שכתב רבינו יונה (אגרת התשובה ים ב): ואשר לא ישא עיניו וכו' זוכה תחזינה עיניו בנועם ה', מידה כנגד מידה חלף עבודתו לאו עיניו ממראה האסור. שכן ארז"ל (ויק"ב כ ג) מצינו שכל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה זוכה להקבל פני שכניה, מאי טעמא (וישעיה לג טו) 'ונצובם עיניו מראות ברע', הוא תרין בשריה (שם) 'מלך יופיו תחזינה עיניך תראה אותו מרחוקים'.

ואפשר להוסיף ולומר, שפסוק זה כתוב בישעיה פרק ל"ג, 'אותיותי גל', רמז שעל ידי שמירת עינים משה לגלילי 'מלך יופיו תחזינה עיניך' וגו' ביראתם זוכה צדקתו במורה בימינו. וכן כתוב (תהלים קלט יג) 'כחשיכה כאורה', ומפירש הרמ"ק בעל הפלאה ז"ל, שכפי מה שיהיה מחשבתך על עיניו שלא לראות מה שלא צריך, כן הוא זוכה לאור, לאור התורה.

והרבי בעל הבית אברהם מסלונים ז"ע היה אומר, שאם יהודי היה יודע שכל הסתכלות עולה לו חתיכת זהב, היה נזהר יותר. וצריך לדעת, שבאמת כל הסתכלות עולה יקר מאוד, וזה לא פשוט.

ובשביל זאת שמירת העינים כנגד נתנה לנו תורה שתי מצוות ציצית ותפילין. מצות ציצית כמו שכתוב בתורה (במדבר טו טל) 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם'. וגם זוכה על ידי מצוה זו

פרשת
תרומה

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנות "ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאווניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הר"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש זצ"ל, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

כח לימוד התורה לבטל פיתויי היצר הרע

ועשו ארון עצי שטים (שמות כה, י)

נראה לרמז בזה על פי מאמר חכמינו ז"ל (קידושין ל:): "בני, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", ואמרו עוד (קידושין ל:): "אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימות, אם ברזל הוא מתפוצץ", והיינו כי לימוד התורה הוא העצה נגד היצר הרע.

וזהו שאמר הכתוב 'ועשו ארון', הוא התורה הקדושה, שכן הלוחות היו בתוך הארון, 'עצי' וזה הוא עצה, 'שטים' שטי"ם בגימטריא שטי"ן, הוא השטן הוא יצר הרע (בבא בתרא טו:), שלמוד התורה הקדושה יומם ולילה לשמה להמשיך אורה בשלימות, הוא עצה נגד היצר הרע וכל כח דלילה.

(פרשת תרומה ליל שבת קודש, בד"ה ועשית)

*

הכנסת אורחים על שולחנו סגילות שלא יתפתה אחר עשירותו לילך אחר תאוות העולם הזה

ועשית שולחן עצי שטים (שמות כה, כג)

יש לרמז בדברי הכתוב, כי הנה יש בני אדם שמשפיע להם השם יתברך עשירות, ואילו הם על ידי זה יורדים משלימות התנהגותם בדרכי התורה והמצוה, בבחינת הכתוב (דברים לב, טו) 'ישמך ישרון ויבעט'.

אכן העצה להתגבר על היצר הרע העומד וממשיך את האדם שילך אחר תאוות העולם הזה, וימלא עולמו במאווי שרירות לבו, על זה הוא העצה, על ידי שיארח עניים על שולחנו ויתן להם אוכלם בפיהם, ובזה יזכה שיוכל להתחזק נגד היצר הרע, שלא ימשיך אותו אחר דרכי העשירים.

וזהו שאמר הכתוב, 'ועשית שולחן', היינו שיערוך את שולחנו לפני כל דכפין הבא לפניו, 'עצי' וזה יהיה עצה, 'שטים' שטי"ם בגימטריא שטי"ן, הוא עצה להתחזק נגד פיתויי היצר הרע.

(פרשת תרומה ליל שבת קודש, בד"ה ועשית)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאווניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף מדלילה הגה"צ רבי יצחק מאיר מאירילוס זצ"ל אב"ד מיהאלפן, באקו ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

על ידי שקיבלו בני ישראל את התורה לא היה להם עוד התנצלות על חטא העגל ולכן הקים השם יתברך עבורם את המשכן לכפר על חטא העגל

ויקחו לי תרומה (שמות כה, ב)

איתא בתנא דבי אליהו (רבה, פרק י"ח): "בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, מיד אמר הקדוש ברוך הוא למשה 'ויקחו לי תרומה'."

כותב הגאון רבי שלמה מעהר זצ"ל אב"ד בראיובול לפרש דברי המדרש, בהקדם דברי המדרש (שמות רבה טו, ד; טו כה נב), כי יש לנו התנצלות למול הקדוש ברוך הוא על החטא, משום דנתן לנו היצר הרע, אבל אמרו חכמינו ז"ל (שיר השירים רבה א, טו): "בשעה ששמעו ישראל 'לא יהיה לך' (שמות כ, ב-ג), נעקר יצר הרע מלבם", ובגמרא (בבא בתרא טו:): "ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע, ברא לו תורה תבלין", ופירש רש"י, בראת רשעים על ידי היצר הרע, לפיכך אין ניצול מידך, כי מי יעכב, אנוסים הם החוטאים, ברא לו תורה תבלין, שהיא מבטלת את הרהורי עבירה", ובמהרש"א (ברכות לב. בד"ה נתמוטטו) משמע, כשישראל עוסקין בתורה יצדם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצדם, הרי דהתורה מבטלת את ההתנצלות משום שנתן בנו יצר הרע, ואם כן אחר שאמרו ישראל נעשה ונשמע שהם מוכנים לשמוע מפי הקדוש ברוך הוא ועל ידי השמיעה יעקר היצר הרע, וגם זה שהתורה היא תבלין, אם כן שוב לא יהיה להם תירוץ על עשיית העגל.

והנה במדרש (שמות רבה נא, ח) איתא, אמר הקדוש ברוך הוא יבוא זהב המשכן וכפר על זהב העגל, ועל פי זה אתי שפיר המדרש, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, והרי אין להם עוד שום התנצלות על חטאם אם יחטאו, לזאת כיון שהיה גלוי וידוע לפני הקב"ה שיעברו על נעשה, כמו דאיתא במדרש (שמות רבה א, לו): "'וירא אלקים את בני ישראל' (שמות ב, כה), רבי יהושע בן לוי אמר, ראה שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל", עד כאן, ושוב אין להם תירוץ על חטא העגל, מיד אמר הקדוש ברוך הוא 'ויקחו לי תרומה', רצונו לומר דיבוא זהב המשכן וכפר זהב העגל, כמו שמובא במדרש הנ"ל.

*

טעם הקדמת הארון לשולחן לעומת הקדמת השולחן למנורה

ועשית שולחן וגו' (שמות כה, כג)

הוקדם השולחן למנורה, מאותו טעם שמובא ברש"י על הכתוב (דברים לג, יח) 'ולבולון אמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך', כי זבולון ויששכר עשו שותפות, זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר, והוא יושב ועוסק בתורה, לפיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולון היתה.

**האכילה תהיה אך ורק כבדי שיהיה לו כח לעבוד
את השם יתברך ולא לתאוות נפשו**

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד (שמות כה, ל)

נראה לי לפרש על פי מה שמוזכר בגמרא (ברכות מ): "אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח לפני כל אחד ואחד". ובשלחן ערוך (או"ח סי' קס"ז וסי' קס"ח): "לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח", וברמ"א: "מצווה להביא על השלחן מלח קודם שיבצע כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבן תקריב מלח", ובמגן אברהם (שם ס"ק ט"ו): "אף על גב דאין אנו נוהגין באכילת מלח, משום דיש בפת מלח, מכל מקום מצווה להניחו על השלחן, וכתבו המקובלים לטבל פרוסת הבציעה במלח", עד כאן לשונו.

כתב הרה"צ רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל אב"ד סיגעט (ייסב לב פרשת תרומה בד"ה ונתת על השולחן) טעם הדבר, שהוא להורות לאדם שיאכל הלחם בזה האופן שיהיה נדמה לו שהיא מלח, והיינו כי מלח כשהוא לעצמו, לבדו, מוזק לאוכלו, ולהטעים המאכל הוא טוב, ואי אפשר מבליעו כדכתיב (איוב, ו): 'היאכל תפל מבלי מלח', כמו כן ידע ויווכח כי אכילת הלחם לבדו בשביל עצמו, להשביע עצמו, לא טוב הוא, אלא הרי זה מוזק, כדכתיב (דברים ה, יב-יד) 'פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך', אך לחזק גופו ונפשו לעבודת הבורא ברוך הוא, הוא טוב לתבל העבודה, ואי אפשר בלעדו, ובכוונה זאת יאכל לחמו.

בזה כתב באר את הכתוב (רות ב, יד) 'ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחומוץ', כלומר לאכול הלחם בבחינת חומוץ, כשהוא לעצמו הוא מוזק, ויש לו לאכול כי אם לתבול המאכל, אשר לזה הוא טוב.

ולמען יהיה זה למזכרת להמיסב לאכול, מביאין מלח על השלחן ומטבילין בו פרוסת המוציא ראשית אכילתו, להורות לו דרך אכילה שהוא לחזק את גופו לעבודת השם.

והוסיף רמז לזה בתיבת 'לחם', כשקורים אותה למפרע היא אותיות מל"ח, להדגיש לאכול לחם בבחינת מלח.

ובזה כתב לרמוז את דברי הכתוב 'ונתת על השלחן לחם פנים', ומפרש הרמב"ן: "שיש לו פנים רואים לכאן ולכאן", ואפשר להעמיס כוונתו, כי שני פנים יש באכילתו, יש אוכל לשם אכילה גסה, ויש אוכל כמו שהזכרנו לחזק גופו לעבודת הבורא, ועל זה אמר 'לפני תמיד', הכוונה תהיה לפני תמיד לשמי לעבודתו.

כך גם, שלחן מרמז על המחזיק, ומנורה על העוסק בתורה, כי אמרו ז"ל (בבא בתרא כה): הרוצה שיחכים ידרים ושיתעשר יצפין שהרי שולחן בצפון ומנורה בדרום.

[יש להוסיף להביא להביא ראיה יתר מדויקת, מדברי הגמרא (מנחות צו): "שולחנו של אדם מכפר עליו", וכתב רש"י: "בהכנסת אורחים", ובוודאי ככוונת רש"י לאורחים תלמידי חכמים, כדברי חכמינו ז"ל (שבת קכו): "גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש", יען כי גם מהם שומע דברי תורה, והמנורה שתכליתה היתה להאיר מסמלת תורה (משלי ו, כ) 'כי נר מצווה ותורה אור', ונאמר (ישעיה נא, ד) 'ומשפטי לאור עמים', ונאמר (תהלים יט, ט) 'מצות ה' ברא מאירת עיניים', ואמרו רבותינו (איכה רבתי פתיחתא, ב: 'ירושלמי חגיגה ה"ז): "שהמאור שבה יחזירנו למוטב", ואמרו עוד (ברכות ד): "ענינך יאירו במאור תורה", ואיתא (מגילה טז): "'אורה' (אסתר ה, טז), זו תורה"].

והקשה החתם סופר (תורת משה פרשת תרומה בד"ה ועשו ארון), כי אם כן למה הקדים הכתוב הארון לשולחן, הרי הארון גם כן מסמל לתורה, והיה צריך להקדים לו השולחן.

ותירץ הכתב סופר (בד"ה ועשית מנורת זהב הב'), כי יש שני סוגי תלמידי חכמים, סוג אחד שאינו צריך בכלל שיחזיקו אותו, כמו רבי חנינא בן דוסא שאמרו חכמינו ז"ל עליו (ברכות יז): "כל העולם ניזון בשביל חנינא בני" [ועוד אמרו (ברכות יז): "כל העולם כולו ניזונין בזכותם של צדיקים"]. סוג שני הוא קודם לכל, שהרי העולם צריכים לו. ויש סוג שני של תלמיד חכם שצריך לזבולון שיפרנסו, אז המחזיקו קודם לו, לכן ארון הקודש שבו הלוחות ואשר עמד בקדשי הקדשים, מרמז על תלמיד חכם כרבי חנינא בן דוסא, והוא קודם לשולחן, אבל המנורה מרמזה על תלמיד חכם שאינו מסוג זה וצריך למחזיק, השולחן קודם לה.

והגאון רבי מנחם מענדל שפירא זצ"ל אב"ד דראגמירעשט (מאזני צדק פרשת תרומה בד"ה או כה יאמר) מתרץ באופן נאה ומתקבל, כי אף על פי שהוקדם זבולון ליששכר מטעם הנוכח, מכל מקום ישנו מקצוע שיש לו יתרון ליששכר, והיינו על פי מה שראה בשם הרצ"ה חריף זצ"ל פירוש הכתוב (קהלת ז, יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה', כי הן אמת שלולא המחזיק לא היה לו ליששכר אפשרות לישב באהלה של תורה, ועל כן חלקיהם שווה בשווה בסגולת לימוד התורה, אבל בזה שאמרו חכמינו ז"ל (יבמות צו): "כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר", זה אינו הולם את זבולון, כי מה יאמרו בשמו. וזה שמדגיש הכתוב כי בצל החכמה, כי החכמה מסתופפת בצל הכסף, ועם כל זה ויתרון דעת, הוא התורה, יתרונו בזה שתחיה בעליה, שתתן לו חיות בעולם הבא, וליתרון זה מרמז הארון שבו התורה ויש לו קדמות.

ברכת מזל טוב
ברכת מזל טוב לדיינו הנעלה והנכבד
הגה"ח המפורא רבי **יחזקאל משה נויבירט** שליט"א
ראש כולל טארטיקוב
להגל שמחת נישואי בנו החשוב
הרב **שמעון א.ז. נויבירט** שליט"א
יה"ד שהיווג יעלה יפה, קשר של קיימא, בניין
עדי עד, דורות ישרים ומבורכים

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויזיאם
מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאלה השתא בעגלא ובינון קריב ואמרו אמן

תקופת יציאתו: 05331.05646

משיב נפש

מאמרי השקפה, חינוך וחינוך, במשנתו של הגה"צ פאר הדור רבי יעקב מאיר שטנער שליט"א

15 תרומה תשפ"ד

מכתבים

פירקת ופירקת חזור ובנה את משכנך

ב'ה יום ג' כ"ב סיון תשל"א ירושלים עה"ק ת"ו בב"א
אל כבוד ידיד נפשי ולבני הרה"ח המופלג ר' ... שליט"א
ושלמיה ישגא לחדא עם כל אשר אתו ועמו ה' עמאם יחזו
ויענגו על רוב עוז ושלום.

ראשית הנני מודה לך וכו', כל נא ימשי ה' חסדו
מאתך מעתה ועד עולם.

מה שלומך ושלוש משפחתך היקרים שיחיו,
כתבתי כעת להרה"צ ר' יוסף צבי וואסילסקי
שליט"א (זצ"ל). שראיתי באיזה ספר קדוש שמובא
שמהו שחלקו בני ישראל על מלכות בית דוד, מאז
כל מה שעושה אדם איהו דבר שבקדושה, יש לו
קטרוגים ומתנגדים, ועל ידי שאנו ממשיכים ולא
מתפעלים מהמניעות ומהקטרוגים וכו', על ידי
זה דייקא אנו מתקנים את הפגם של המלכות,
לכומר שעוסקים בתיקון סוכת דוד בתוך החושך
והקליפות.

וכתבתי לו דוגמא של התחזקות מהנתא רבי
עקיבא שהעמיד עשרים וארבעה אלף תלמידים
ויכולם תתו בין פסח לעצרת. והגמרא אומרת
ביבמות שאחר זה היה העולם שמם עד שבא אצל
רבותינו שבדרום ושנאה להם.

תתאר לעצמך ההתחזקות גדולה ועצומה כזאת,
שאחר שהיתה לו ישיבה של כ"ד אלף תלמידים,
וכמובן שעלה לו ביגיעה עצומה של שבועות,
המשך במגדול הבא <

הטבועה באדם - מראה לו את שרשו בקדושה אלא
שנאחו בה הרע והטומאה, ודייקא עם מידה רעה זו הוא
יכול להמליך את בוראו ולהתקרב אליו באופן נפלא. מיד
בשמעו זאת, החל להתבונן ולעשות חשבון נפשו: מה
בי טבועה מידת העקשנות ואני עקשן ונצחן גדול, מה
לי להשתמש עמה להרע לאמי ולצער את אחרים, מה
טוב שבאנו בזה אל המלך מלכו של עולם ביה, לנצח את
יצרי ולהדיק בהשית בחוד קטירא. ומה תואם זה עם
מה ששמעתי מאיש בשם רבינו זל, שהרבי ר' זוסיא
היה מהלך עם התלבוטות הלב של התחלת התקרבותו
(כידוע הפתגם "איך חוזק כתחילת החסידות") במשך
כא שנים רצופות. ועיין בחיי מוהרן (אות תקיח) מה
שאמר רבינו עליו, שבשנין זה היה חידוש גדול וכו',
עייש. וזה מוכיח על גודל עוצם עקשנותו בקדושה,
ששום דבר לא היטיב כמלוא נימה, ושום מעבר לא פגע
בו ולא השפיע עליו אפילו בזיו כל שהוא מהתלבוטות
הרבה שנמשכה זמן רב כל כך ללא הפסק כל דהו. וראה
בכתבי מהר"ח מסלונים, שפני הרבי ר' זוסיא היו בעורות
גם בעת שיתנו...

...נמצא אם כן שכאשר יתבונן האדם ברע שבו ימצא
דרכו את תפקידו עלי אדמות, את הנקודה הנפלאה
ששייכת אליו אותה עליו להרים תרומה לה".

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם

תרומתך מסתרת בקליפתך

שרהי כל קליפה הינה המניעה להגיע אל הפרי
שלה עצמה. נמצא אם כן שהיא אמנם המגנד
הגדול ביותר של הפרי הטמון בה. אך מאידך,
דוקא כשהנך אווז בקליפה זו הרי הינך קרוב יותר
אל הפרי אותו היא מסתירה. שבור את הקליפה,
הסר אותה, והנה הפרי בידך מוכן ומזומן.

**אם האדם מסתפק כיצד ואיך עליו לעבוד
את השית, שומה עליו להתבונן במאוויו לבו
הגשמיים וכו', להשתמש במידות הרעות שבו
לעבוד את השית וכו'. ובוזה אפשר לפרש את
הכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את
תרומתו' - ממה שללב שמתוק וכו בעניני
עולם הזה, מזה תקחו את תרומתי - תראה
להתרוםם בעבודת השית על ידי כך" (לק"א
למ"ד שליט"א בשם באר-משה).**

לפיכך כאשר מתעוררת באדם איזו מידה או
תאוה רעה, עליו לדעת כי הנה זה עתה הודמן פרי
נפלא לידו, אלא שהוא מלובש בקליפה. ומה עליו
לעשות, פשוט לשבורה, להסירה, לזרוקה, ממש
כפי שהוא נוהג לעשות עם הקליפות הגשמיות
בטרם יהנה מהם. אינו מתפעל מיופיין של
הקליפות, אינו מכניסן לפיו כמו שהן, יודע הוא
כי מרים הם כלענה, ואין לו אלא לקלפן בסבלנות,
להסירן ולזרוקן, או אז יגלה הוא את הפרי הנפלא
אשר בתוכן.

**"ולכן אל יבהל האדם בראותו שיש עליו
התגברות מיוחדת על תאוה ומידה מסויימת,
כי אדרבה, הוא צריך לדעת ולחרוט בלבו כי
עת ההתגברות הוא זמן תיקונו המיוחד לו
מיוחד תעלומות, וזה אשר ה' אלקיך שואל
"מענך" ממש. וכן כל המשברים שסובל האדם
וכל המעברים שעוברים עליו בענינים שונים
באתגליא ובאינסנסיא, כאשר יודע כל אחד
בנפשו - אינם במקרה דהו, כי אם בהשגחה
מדוייקת לפי שורש נרן שלו, לטהרו ולזככו,
ולהביאו לתכליתו הנצחי המיוחד לו, שתגלה
ותאיר סגולתו שהיא יחידה ומיוחדת בכל
העולמות."**

ואף גם זאת. הלא יידע האדם, כי כגודל הקליפה,
כן גודל הפרי; בקליפה קטנה מסתתר לו פרי קטן,
ובגדול נמצא פרי גדול יותר, ואולי אף בשל ומתוק
יותר.

**"מסופר על הרבי ר' זוסיא זיע ועכ"י, שבימי
ילדותו היה עקשן נורא, ובעת שיהיה רב עם
אמו שתניה לו לעשות דבר מה או שתקנה
לו מה שלבו חפץ, היה מתעקש עד כדי כך
שהיה צם ולא אוכל כמה ימים, עד שנתמלאה
משאלתו. באחד הימים שמע מהחסידים
שמשוחחים ביניהם אשר כל מידה רעה**

סובב לו אדם בשוק לבקש לו פירות וירקות,
מחפש הוא את שאיוותה נפשו, את המתוק או
הערב לחינו. אך אויה, השוק המלא וגדוש בכל
המינים אינו מציע בפניו אלא קליפות רוב,
קליפות אגוז, קליפות רימון, קליפות האבטיח,
קליפות השום, קליפות הבצל וכו'... קליפות
לרוב ואף לא פרי אחד נראה בו לרפואה.

האם יעזוב הוא בפחי נפש את השוק, או שמא
השכל אשר נתן אלקים בלבו ילחש לו את הסוד
הכמוס מתחת לקיבוצי הקליפות, הלא הם
הפירות אותן איוותה נפשו לאכול.

תהיה הקליפה אשר תהיה, הלא בתוכה מסתתר
לו פרי נאה ונעים אותו הוא מבקש כל כך. בלעדה
לא יגיע לעולם להנות מפרי ולשבע משובו.

אם בגשמיות עדיין לא נמצא האדם שיתאונן
על כך, על המציאות העגומה שכל פרי בקליפתו
נחבא ובקליפתו נקנה. למה זה ברוחניות יהיה
האדם נבהל כל כך במצואו את עצמו מלא קליפות
לרוב עד שהוא נופל בקול ענות הלושה. מרגיש
הוא שלעמוד מול לב ומח מלאים בקליפות
כאותו שוק פירות וירקות, הלא זה ממש למעלה
מכוחותיו. תפקיד הקליף והסרת הקליפות נראה
קשה מידי עבורו ולפעמים אף בלתי אפשרי.

אך לא כן הוא. כי אילו יבין את הסוד הכמוס
בקליפות, הלא יבין לאשורו כי מלבד תפקידם הרי
הקליפות להגן על הפירות עד שעת אכילתם, הרי
שבצורתם ומראיתם מגלים גם את מין הפרי
או הירק המסתתר בתוכם, כך שבהתבוננות על
הקליפה יידע האדם איזה מין פרי כמוס בה, והמו
מין טעמו וריחו:

**והדיינו שאם מרגיש האדם פגע הנפש באיזה
מידה רעה יותר מדאי, כנאווה יתירה, או קנאה
במידה מרובה ועינו רעה בשל אחרים, או כעס
או תבערת התאוה, או שהקיטו הורה או מורה
או אשתו או חבר או שכן, שבמעייר בו רצון רע
של שנאה או נקמה - שאילבא דאמת באין
ה' היתה זאת הוא מקרה הוא - ידע נאמנה
שתחת קליפה זאת טמון פרי נחמד ויפה, ובתוך
פנימיותה של מידה רעה זו מונח אוצר חשוב
ויקר, ויגון מיוחד במינו בהשגת אלוקות יתירה
ובהתגלות פנים של תורה. וזאת היא הנקודה
שהייתת לו שעליו לעמוד בתיקונה בהתרחקות
מהרע שבה כמחשיו קשת, לנקותה ולזככה,
ולאחר מכן להמתיקה ולהעלותה, עד שתאיר
כראוי כפי ערכה."**

רצה לדעת מה הן המעלות והמידות שביכולתך
לרכוש? בדוק אילו מידות רעות יש בך. התבונן
מה הן חסרונות שלך. והרי ההיפך מזה, הלא הן
הפירות - שלך!

מעשה בבעל עגלה נסע ונסע, וכשאלוהו "רבי איד לאן ??? ענה בפשטות "איני יודע! שכחת!".

זכרונו של המסכן נע ונד ממוחו, אך תחת לשאלו ולברר אצל מי שכן יודע, ממשיך הוא לנסוע ולנסוע כל זמן שהנשמה בקרבו, שהרי הוא בעל-עגלה ומה יעשה אם לא ייסע וייסע.

גילוי יעד הנסיעה הינה מיסודות החינוך, חובת האדם לצוות את בניו ולמלמד את יעד הנסיעה, עד... לאן אתה הולך...

לצורך זה נוהג מו"ר לספר לרוב המעשה הבא, מעשה שהיו מרבים לספרו בעבר ולהעבירו מאב לבן, אך כפי הנראה מרוב הרגלו כבר לא היה טעם לחזור עליו שוב ושוב ומשום הכא הלק נשכח:

באחת הממלכות נהגו שרי המלוכה לצאת אחת לשלש שנים לחפש עני מרוד חובק אשפתות אשר הוא נע ונד בארץ, הם היו מתחברים אליו ומשקים אותו במשקה המעטר עד שהיתה נופלת עליו תרדימה עמוקה, ואז היו נוטלים אותו אל בית המלוכה, רותצים וסכים את גופו בעידונים, מלבישים אותו בגדי שש עם שני, ומניחים אותו במקום משכב המלך.

כאשר התפכח מיניו, מצא את עצמו מוקף בפאר הודו, משרתים עומדים ממעל לו, נכונים לשרתו ועל כל מוצא פיהו, ובפינים יכנו אותו "אדוני המלך".

העני אשר לא ידע את נפשו מרוב פליאה, בטוח היה שאין זה אלא הלום אשר עוד מעט ילך אל אשר שם הרוח, בעוד רגע ימצא את עצמו שוב בין האשפתות פומט את ידו למעט יד. אך ככל שחלבו הימים התרגל הוא למציאותו החדשה. שוב לא שת לבו לחקור בדבר מוצאו ודבר המלכותו, לא היה לו עוד כל נפקא מינא אף הפך להיות למלך כן בפתע פתאום. חשוב חשב בלבו כי ימי העוני היו המה אשר היו הלום ועתה היא המציאות. ואשר על כן השקיע את כל כוחו ומרצו להתחוק במלכותו יותר ויותר, עד שהיה נראה בעיניו כמלך בן מלכים אשר לא ידע טראון מעולם.

כן החזיק במלכותו בתוקף ועזו עד אשר חלפו להם ג' שנים. אז השקוהו השרים שוב במשקה המשכר, ויטלוהו וישליכוהו תחת אחד השיחים הרחוק, לבשו באותם בגדים מרוטנים אשר נפשטו ממנו לפני שלש שנים. וילכו לבקש להם עני אחר למלך עליהם לשלש השנים הבאות.

כן התנהל ענין המלוכה שנים רבות, ורהעניים/המלכים" לא הטירוהו את

ברכת מזל טוב

לידידנו הר"ח רבי יחזקאל משה נויבירט שליט"א לרגל שמחת נישואי בנו החתן המופלג הבה"ח שמוען אלכסנר זושא הי"ו עב"ג שתחי' למד"ט יהיה שיעלה החיווג יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל

מסילות בחינוך

אילו היית יודע...

עצמם להתעמק בדבר, כולם היו בטוחים בממשלתם שתתמיד לנצח, ולמה זה דיאגו מיום אתמול כי יעבור.

אך כמו שבכל כלל ישנו יוצא מן הכלל, כך היה גם במעשה דני - היה זה עני מרוד אף יותר מקודמיו, אשר מאשפות הרימוהו השרים אל בית המלוכה, אך כדלתו זו פקחותו. כאשר התעורר ומצא את עצמו מוקף בגיגיו כבוד ומלכות, תהה עד מאוד, הוא הבין שבוודאי יש כאן רמיה גדולה ואין זה אלא חוק המדומה או אחיזת עיניים. אמנם כלפי חוץ נכנע אל מצבו והניח את המלוכה ביד רמה, אך לא שכח אף לרגע את ימי העצה. העושר והכבוד לא העביירו על דעתו והיה לבו נחוש לברר את הדמיה הגדולה הזאת.

לצורך כך התחיל לקרב כמה משריו ועבדיו בכל מיני קירוב, ויעשרים לרוב עד שמצא חן בעיניהם וגילו לו את "סוד המלכות", שאין זו אלא מלכות ארעית אשר אחריהתה אין.

משנתגלה לו הסוד, לא נח ולא שקט עד אשר מצא את תחולתו. הוא החליט לנצל את מנמנדו הארעי להצלחתו התמידית, כי אינני שמלכותו הנוכחית עומדת אמנם להגיע אל קיצה בהקדם. עכז יכול הוא לנצל למען עתידו, שהרי לעת עתה אין שום דבר העומד בפניו, שהרי הוא מלך לכל לבד.

מיד קרא לנאמניו, ויצו אותם לבנות לו עיר ומבצר מחוץ לגבולות המדינה, ובמשך ימי מלכותו הנותרים העביר לשם שכיות חמדה ואוצרות אין מספר.

כן נהג עד היום האחרון למלכותו. מן השפה ולחץ הנהיג את המדינה כאילו לא אירע דבר, ובלבו היה בז אל המלכות אשר אינה אלא תעתוע ודמיון שוא. כל מחשבתו היתה נתונה תמיד לחטוף עוד ועוד אוצרות וגזי מלכים, להעבירם מחוץ לכתלי המדינה.

ואכן, כאשר תמו שלש השנים והחזירוהו אל בין האשפתות, היה שש ושמוח מאוד, כי הרי עד הנה לא היה אלא מלך מדומה שאין לו מאומה, ועכשיו מוכנת לו עשירות מופלגת, בפלטין אשר בנה בהיותו מלך ארעי, ומעתה מלכותו נצחית היא, לו ולזרעו אחרייו."

עד כאן המעשה, ומכאן והילך למעשה; מצויים אנו לקחת זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת-שני ושש ועזים וכו' וכו' וכו' מעט ואם הרבה מאשר יש לנו בארמון המלוכה של העולם הזה, שאינו שלנו. וממל אלו לבנות אל בני העצת, אותו בניו בו נזכה לחיות לאחר שנפשוט את בגדי המלוכה הארעיים, אותו בניו בו "צדיקים וישיבים... ונהנים מזיו השכינה", או כפי שהוא מופיע בפרשתנו: "ועשו לי מקדש - וישבתו בו בתוכם..."

"כאשר האדם מתהלך בזהירות זו, שהעולם לא ירמה אותו, הרי גם גשמיות העולם הנפתח אצלו לרוחניות. בכל פעולותיו נעשים תיקונים ונפלאים, שהרי לכן נועד העולם הגשמי, להיות מרכבה אל הקדושה ולקנות על ידו חיים נצחיים."

"כל חלק מצברי האדם יש בו חכמות נפלאות עצומות עד אין חקר, וכמאמר המשרד: ולו יחיה גבר שנין אלפין לא יעול גבורתיך בחושבניא, שאינו לשון גוזמא אלא מציאות אמיתית שבדא הבורא ב"ה... כי כל הגוף, מלבד שיש בו חכמות גשמיות לאין סוף הרי הוא מורכב מסודות ורמזים ונפלאים ברוחניות, כמאמר רביז"ל בשם התק"ז על הפסוק "בצלם אלקים עשה את האדם" ש"ציורא דגופא כציורא דמשכנא" - כלומר, שזורת גופו של האדם הוא כדוגמת צורת המשכן, והרי המשכן ניתן להשראת-השכינה. וכמו כן

פנינת חיווך

האדם ביסודו נברא, שותכל לשדות עליו השכינה, ולבדד שלא יקלמק. ואילו ידע האדם לאיזה ענינים נעלים מרמז גופו, ואיזה חכמות השקיע הקב"ה באדם, לא היה מסוגל לעבור עבירה.

הדבר מבהיל, האדם נוטל את גופו שנברא בחכמה אלקית גדולה כזאת ונרמזו בו רמזים עליונים ונשגבים כאלו עושה עמו עבירה, געוואלד! ה' ישמרנו. והוא הדין להיפך, כאשר האדם עושה מצוה עם הגוף או אפילו איזה תנועה הכנה למצוה, עד כמה גדולה ונשגבה היא ולאיה מקום עליון היא מגינה."

המשך מכתב

לריק, אבל באמת התפילות בוניס את קומת המלכות בבח הצדיקים שהם לוחמים התפילות ובוניס מהם את המשכן דקדושה שהיא קומת גילוי מלכותו ותיבך, וכישתלם שיעור קומתה אז יבא משיח דא משה ישלם את אותה ויקים אותה בשלמות, ומבואר שם אין כל זה מבואר בסוד "ואפינן ובשלינן וכו', שכמו שאפיה ובשילם הם הכנה לאכילה כן התפילות הם ההכנה לגילוי המלכות, יעו"ש).

ומובא מהבעש"ט שבעת שהמלך הוא על כסא מלכותו אז לא יכ"ל קל שהמלך יתאמך אצל אדם פשוט, ובאם שהמלך בגלות אזי הוא נכנס אצל מי שהוא, והעיקר שיאמרו למלך שיש הוא קצת נקי, והיינו עם קצת עבדות היא זקצת נקיות דקדושה יוכלים זקצת כהיום הרבה מאד, ואשרי לכל מי שעוסק במלכות המלך בעת גלותו כביכול.

זהו הכח נמצא בכל אחד מדוע ישראל, ועל זה באנו לזה העולם, ואשרינו שאנו יודעים על מה אתינא להאי עלמא, בעבור מה באנו לזה העולם, עבור מה ועבור מי, כי כל תיקון זה העולמות כולם תלויים בנו ע"י קיום המצות וע"י תורה ותפילה שלנו, וע"י הקמת דור שירים עוסקים בתורה ובמצות, וה' יזכנו לזה. כל זה מה שפלט הקולמוס.

ירוש בשלום בנימין... נ"י ואמור לוי כי זה זמן רב שלא ידעתי משלומי, ויהי רצון שנשמע כל טוב תמיד. והנינו בזה דרוש שלומי וטובתו והצלחתו בלב נפש חפיצה יעקב מאיר שנטער

מעיינות ההיילים

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש והלמדניו זי"ע דעכ"א
שטאמרו בנעימה מפי פה מפיך מרגליות
כ"ק אדמו"ד מטעמעשדודאד שליט"א

שיעור חוצץ
רע"ז

פנינים מעינינו
שבת קודש

הידור המצוות על ידי כוונת ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה עם אורייתא וישראל

בויון תתקטר (סדר 'אומר בשבחך לאריזל לליל שבת
קודש)

מזבא (טיל בפרדס קמא מערכת ג' אות י' ור' ויגד משה
התלים ית. ג.) בשם הרה"ק רבי דוד צבי שלמה
מלעלוב זי"ע לפרש דברי הפייט, על פי
מה שהובא בזוהר הקדוש (ח"ג עג.): "תלתא
הרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך
הוא אורייתא וישראל", והיינו שהקשר בין
שלושה אלו, הוא על ידי האות ו', כי האות
ו' יש לה שלושה מיני מילואים, ו"ו ואו
וי"ו, ו"ו בגימטריא י"ב, הוא כנגד י"ב שבטי
ישראל, ואו בגימטריא אח"ד, הוא כנגד
הקדוש ברוך הוא שהוא יחידו של עולם, ו"ו
בגימטריא כ"ב, כמספר כ"ב אותיות התורה,
ועל זה כוונת הפייט 'בויון תתקטר', שהוא
מכוון הקשר שבין הקדוש ברוך הוא התורה
וישראל על ידי מילוי האות ו'.

על פי זה אפשר לפרש את דברי הגמרא (בבא
קמא טו): "בהידור מצוה עד שליש במצוה",
ולכאורה יש לדקדק הלשון 'שליש במצוה',
ולכאורה היה די לומר 'הידור מצוה עד
שליש', בלא להוסיף תיבת במצוה שהוא
למותר.

רק הנה תיקנו לנו רבותינו הקדמונים ז"ל
לומר לפני כל קיום מצוה לשם יחוד קודשא
ברוך הוא ושכינתיה כו' כמו שכתוב בתורה
כו' בשם כל ישראל, והיינו בכדי לקשר
את השלושה דברים שהם קודשא בריך
הוא אורייתא וישראל, וכנזכר הוא על ידי
שלושת המילואים של האות ו'.

והנה שלושת מילואים אלו הנזכרים ו"ו ואו
וי"ו עולים למספר מ"ז, שהוא שליש של
הגימטריא של תיבת מצוה, ויש לכוון לפי
זה את כוונת הגמרא 'הידור מצוה עד שליש
במצוה', היינו שבכדי להדר את המצוה
וליתן לה את שלימות כוחות הקדושה,
לזה צריכים להקדים לה אמירת לשם יחוד
קודשא בריך הוא ושכינתיה כו' כמו שכתוב
בתורה כו' בשם כל ישראל, שהוא יחוד ג'
מילואי האות ו', המעורר קשר הקדוש ברוך
הוא עם ישראל ועם התורה, שהוא כמספר
שליש תיבת מצוה, וכנ"ל.

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה
מאת כל איש אשר ירבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה, א-ב)

הקמת המשכן לכפר על חטא העגל שנגרם משום טעותם של בני ישראל במניין ארבעים הימים שהיה משה בהר

ראיתי מובא (באר יצחק פרשת תרומה דרוש א') לקשר סמיכות סיום פרשת משפטים בדברי
הכתוב (שמות כד, יח) 'ויבא משה בתוך הענין ועל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים
לילה, אל תחילת פרשת תרומה בדברי הכתוב 'ויקחו לי תרומה', על פי דברי הגמרא (שבת
טפ:): "בשעה שעלה משה למרום, אמר להן לישראל, לסוף ארבעים יום בתחילת שש אני
בא. לסוף ארבעים יום, בא שטן וערעב את העולם, אמר להן, משה רבכם היכן הוא, אמרו
לו, עלה למרום, אמר להן, באו שש, ולא השגיחו עליו, מת, ולא השגיחו עליו, הראה להן
דמות מטתו", והיינו כי משה רבינו אמר להם שיהיה בהר ארבעים יום וארבעים לילה
שלמים, ולכן אין להחשיב את היום בו עלה למרום, כי לא היה יום זה לילו עמו, וזה היה
טעותם של בני ישראל, אשר מנו ארבעים יום מן היום בו עלה למרום, ועל כן יכול היה
השטן לערעב את דעתם.

נמצא כי חטא העגל רח"ל בא לבני ישראל על ידי שהיה משה רבינו בהר ארבעים יום
שלמים, ועל ידי זה טעו בחשבונם והקדימו את באתו יום אחד לפני סוף החשבון, ועל
זה הוצרכו לתיקון על ידי המשכן, אשר כידוע דברי חכמינו ז"ל (תנחומא פרשת פקודי סי' ו')
עדות היה על כפרת חטא העגל, וזהו סמיכות הכתובים, 'ויבא משה וגו' ויהי משה בהר
ארבעים יום וארבעים לילה' ועל ידי זה חטאו בני ישראל בעגל, ולכן 'וידבר ה' וגו' ויקחו לי
תרומה, שהוא הציווי על מלאכת הקמת המשכן לכפר על חטא העגל.

מצות הצדקה מקובלת אף כשאינה לשם שמיים כי העיקר הוא המטרה והתוצאה כריעות העני

פירש רש"י, ויקחו לי תרומה, לי לשמי, עד כאן.

הובא בספרים הקדושים (ילקוט הגרשוני פ' תרומה בדה"ה ויקחו) לפרש בזה, כי הנה ידוע כי
במצות צדקה אף העושה שלא לשמה מקובל ומרוצה הוא, והאריכו בזה ספרים וסופרים
לבאר הדבר (האבהת ציון דרוש י'), כי הנה במצות הצדקה עיקר המכוון הוא להחיות נפש עני,
ולכן אף אם הנותן לא היתה מחשבתו רצויה, מכל מקום בסופו של דבר אחר שפועלת
נעשית והתוצאה מושגת, אין כל חסרון במחשבתו, אף אם כיוון טובת עצמו. כך גם
בתימכה בלומדי תורה, אשר העיקר הוא שבסופו של דבר מקבלים לומדי התורה את
תימכתם, ואין חסרון בהעדר הכוונה הראויה במעשה הצדקה".

כך ראיתי מובא בספה"ק זי"ע על דברי רש"י (בראשית יח, טו): "כל השקפה שבמקרא
לרעה, חוץ מה'שקיפה ממעון קדשך' (דברים כו, טו), שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת
רוגז לרחמים", וביאר בזה, כי עניין ההשקפה הוא ההבטה אל הדבר לפני ולפנים, כעין
צילום ונענטגען' החדוד להביט אל תוך הדבר עצמו, כי פעמים בעוד שכלפי חוץ נעשה
רושם מסוים על הדבר, הרי שעל ידי הבטה חודרת אל החפץ יכול לראות דברים אחרים
עליו, כך גם בעניין קיומי המצוות, אשר הגם אומנם אמרו חכמינו ז"ל (ברכות נו): אפילו
ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון, מכל מקום אם יתחילו לעבור על המצוות אחד
לאחד, ולהשקיק על מהות עניינם, הרי שלא יהיו פני הדברים טובים כל כך, כי יראו אין
כל מצוה ומצוה שעשו אינה בשלימות הנרצה, כי לא נעשו לשמה וכדו'.

א. הרה"ק מטאטמאר זי"ע היה רגיל על לשונו לומר בדרך צחות בעניין נוסח אמרינו בברכת החדוש:
"חיים של עושר וכבוד", כי שילוב הדברים יחד עושר וכבוד אינו בכדי, כי אם יש לאדם עשירות בלא
מאות הכבוד, אין כל תועלת בעשירותו, כי מדוע זה יאבה לחלק ממונו ולפזר מהונו עבור החזקת
תאוות התורה, לכן מתפללים שישפיע השם יתברך עושר וכבוד, שיהיו שניהם כרוכים זה בזה,
וממילא תמיד יהיו לעשירים גם כן תאוות הכבוד, ובוזה יהיה תועלת מעשירותם, כי ירבו ליתן צדקה
וחסד, בכדי שיכבדו אותם ואף יצאו את שמם לזכרון עד על רוב תרומותיהם למוסדות התורה...

זהו שכתב רש"י 'כל השקפה שבמקרא לרעה'; כי כל השקפה שמשקפים להביט אל תוככי המעשים הוא לרעה, כי בכל הדברים על ידי שנראה כי אין כוונתו בשלימות לשם שמים, הרי זה ממעיט בערך המעשה אשר עשה, 'חוף מהשקיפה ממעון קדשך שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת רוגז לרחמים', כי במצות הצדקה אף אחר השקפה והבטה חודרת לתוככי ליבו של האדם בקיום מצוה זו, אין בכך כל מתום, כי אף אם לא יכוון בזה בשלימות הכוונה הרצויה, מכל מקום גרם רווחה והנאה לעני, ואין כל חילוק בדבר באיכות כוונתו.

והנה כל זה אמור דוקא בנתינת צדקה לבשר ודם, כי בזה אף אם אין כוונתו רצויה, מכל מקום הועיל במעשהו להביא רווחה וברכה לעני המתפרנס מן הצדקה, אמנם בצדקה שנותנים להקמת המשכן לבורא כל העולמים, הרי אין כל תועלת בתוצאה בלבד, כי כדברי הכתוב (חגי ב, ה) 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות, ולכן אם רוצה האדם ליתן צדקה לגבוה, אין לו אלא ליתן לשם שמים, אך אם אין נתינתו לשם שמים, אין כל משמעות ומעלה בנתינתו זו.

והוא כוונת רש"י 'ויקחו לי תרומה, לי לשמי', כי נתינת התרומה להש"ת צריכה להיות לשם שמיים, בשונה מכל דיני הצדקה שבהם מועיל אף נתינה שלא לשם שמיים, כי בסופו של דבר השיגו תכלית מכון מצות הצדקה.

הכוונה לשם שמים בכל צרכי הגוף הגשמיים

השפת אמת (מענינה של תורה פרשת תרומה בדי"ה ויקחו ה') היה אומר על הכתוב (חגי ב, ה) 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות, שהרי לכאורה אינו מובן, כי לא רק הכסף והזהב הינם של הקדוש ברוך הוא, אלא כל העולם כולו שלו הוא, כאמור (תהלים כד, א) 'לה' הארץ ומלואה, ואם כן מה כוונת הכתוב לציין ביותר על הכסף והזהב שהינם של הש"ת.

רק ביאר בזה, כי אין שיעור הכתוב מצד השם יתברך האומר כי הכסף והזהב שלו הוא, אלא אדרבה הוראה יש כאן לאיש הנלבב, כי אם משפיעים לאדם כסף וזהב, מחובת האדם לראות, כי 'לי הכסף ולי הזהב', אשר מטרת הכסף והזהב יהיו עבור צרכי המקום, שבכל עשיותיו והצטרכויותיו יראה לעשות נתת רוח להשם יתברך, שהרבות פעלים לתורה ועבודתו באמצעות כספו, וזהו הכוונה שמבקש השם יתברך 'לי הכסף ולי הזהב', היינו שיתכונן עם הכסף עבור צרכי גבוה, ובלעשות אך ורק דברים שיש בהם נתת רוח לגבוה.

בכלל הדברים נכלל שאף בצרכיו ההכרחיים שאינו יכול בלעדיהם, מכל מקום יכוון בהם עבור גבוה, שיעשה כל ענייניו אך ורק לשם שמים, להיות הכל בבחינה של ויקחו לי תרומה, לי לשמי.

ייחוד שם הוי"ה הנעשה על ידי צדקה

עוד הובא (חקל יצחק פרשת תרומה בדי"ה עור יש לרמוז) על כוונת דברי רש"י 'לי לשמי', היינו כי על ידי נתינת צדקה יש ייחוד שם הוי"ה, וכמו שהובא בשם הארי"ז ז"ל (חומת אנך משל כ, ב) על הכתוב (משלי כב,

א) 'עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה', והנה בפשטות כוונת הכתוב הוא, כי הכל רגילים לחשוב כי העשיר לצד היותו מוצלח זכה לעשירותו, ואילו העני לסיבת חוסר מזלו לא שפר עליו גורלו בהיותו עני ואביון, ועל זה אמר הכתוב כי הכל הוא מעשי ה', וכדברי הכתוב (שמואל א ב, ז) 'ה' מוריש ומעשיר, אך כתב הארי"ז ז"ל לרמז בדברי הכתוב, 'עשיר ורש נפגשו', היינו כאשר נפגשים יחד העשיר והעני שהוא על ידי נתינת צדקה מן העשיר לעני, 'עושה כולם ה', יוצא מביניהם שם הוי"ה, כי המטבע הוא האות י, וחמש אצבעותיו של הנותן הוא האות ה' עילאה, והושטת המטבע לידו של המקבל הוא באות ו', וחמשת אצבעותיו של המקבל הוא האות ה' תתאה, ומבין שניהם יוצא ייחוד אותיות הוי"ה.

בעניין זה הובא (מרגניחא דרבי מאיר קידושין פב) על הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן ז"ע, שפעם לא היה צורך באה אשה לפניו שנוקקה למתת יד, ואכן העניק לה הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן ז"ע מתת יד הגונה, אלא שתחילה נטל את המעות מידו האחת לידו השנייה, ורק לאחר מכן הניח המעות על השולחן, שתוכל האשה ליקח המעות אליה. כמובן שהדבר היה לפלא לכל הנוכחים, כי לא הורגל לעשות כן, ופלא היה בעיניהם על שלא נתן לה תכף המעות על גבי השולחן.

לנוכח תמיחת העומדים במקום, הסביר הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן ז"ע את פשר מעשיו, כי הנה בכל נתינת צדקה נתהווה ייחוד על ידי הצטרפות נתינת המטבע מחמשת אצבעותיו של הנותן על ידי הושתת ידו לתוך חמשת אצבעותיו של המקבל, אכן באשה אינו יכול ליתן לה המטבע בחמשת אצבעותיו, וממילא חסר במציאות הייחוד על ידי מעשה הצדקה, ולכן העביר מידו האחת לרעותה, ובזה עשה את הייחוד בעצמו.

על פי זה פירש את דברי המשנה (קידושין פב): "כל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים", והיינו שאם האדם נותן צדקה לאשה, ועסקו בצדקה הוא עם הנשים, לא יתיחד עמהם, היינו שלא יעשה את הייחוד עם חמשת אצבעות ידיה של האשה, כי הדבר אסור, אלא יש לו לעשות את הייחוד בעצמו, בין שני ידיו.

שייכות אמירת 'נעשה ונשמע' לאמירת 'ויקחו לי תרומה'

ידוע דברי התנא דבי אליהו (רבה, פרק י"ז): "וכיון שקיבלו ישראל מלכות שמים בשמחה ואמרו (שמות כד, ז) 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', מיד אמר הקדוש ברוך הוא למשה, 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה' וגו'", ורבו הביאורים מפי ספרים וסופרים על שייכות הדברים זה לזה, בביאור דברי התנא דבי אליהו.

משכבר ביארתי את דברי התנא דבי אליהו בדרך צחות, כי להורות לנו בא הקדוש ברוך הוא כי עבור מצוות התורה צריכים להיות מוכן להוציא מעות הרבה עבור קיומם, ואל יקמץ במעותיו עבור צרכי המצוות, בעוד שבעבור צרכי גופו מפוזר הוא את ממונו בהרחבה ללא כל מניעה'.

ב. מובא (בשם אמרו ויקרא טז, ה) בדרך צחות על דברי המשנה (יומא סב): "שני שעירי יום הכיפורים מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים, ולכאורה פלא גדול הוא הדבר, שהיו צריכים ליפית ולייקר את השעיר לעזאזל באותו שלימות שעשו עבור השעיר לה, כי היו שניהם צריכים להיות שווים, ואין יתכן כדבר הזה. אלא האמת הוא להיפך, כי כוונת התנא לומר, כי יש לייקר את השעיר לה' לכל הפחות שיהיה שוה למשה שהאדם מוכן לשלם עבור השעיר לעזאזל, כי לתאבוננו רבים וטובים היו מוכנים לשלם על השעיר לעזאזל יותר מאשר הנצרך עבור דברים שבקדושה. זקני הגעז' רבי ישראל אברהם אלטר לאנדא זצ"ל אב"ד עדעלין (חתנו של הרה"ק ר' ישעיהו מקערעסטיר ז"ע) פירש על דרך צחות את דברי המשנה (אבות פ"א מ"ב): "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", היינו שעל שלשה דברים אלו העולם עומד ונעצר מליתן ולהזייל את ממונו עבור צרכים אלו, כלומר אשר עבור כל צרכי הגשמיות יש ביד האדם בהרחבה לכל צרכיו, ואילו כאשר באים לבקש מלפניו עבור לומדי תורה, או עבור בית המדרש, או עבור גמילות חסדים, הרי הוא עומד ונעצר מליתן כאשר בהרגל עמו, כשהוא מנמק את עצמו, שאין לו תחת ידו די הצטרכויותיו עבור זה...

ג. בשם הגה"ק המהר"ץ ווישניסקי ז"ע הובא (ארו בלבנון עמ' שס"ג אות י"ד) שפירש הדברים על דרך צחות, כי בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ביקשו הכל שישמע משה רבינו איך אומרים הם בקול רם נעשה ונשמע, ונעשה דוחק גדול על ידי שביקשו הכל שישמע משה את קולם באומרם נעשה ונשמע, לזה אמר לו הקדוש ברוך הוא, שיאמר ויקחו לי תרומה, ותכף ברחו הכל מן המקום, כי לא חפצו ליתן צדקה, וזה היה העצה שלא ידחקו כולם לומר נעשה ונשמע...

ד. זקני הגאון רבי יעקב שפירא זצ"ל רבה של טערצאל היה גבאי צדקה, והיה אומר (עולמו של אבא עמ' קל"ה), כי לפני קיומי המצוות אומרים: "הנני מוכן

התורה הזאת, ממילא שוב לא יהיה בממונם כל חשש גזילה, ולכן מיד אמר הקדוש ברוך הוא ויקחו לי תרומה, כי יכולים ליקח מהם צדקה להקים את המשכן, כי אין בממונם כל חשש איסור.

אף עבור קיומי המצוות אין היתר לעבור על סרך איסור

במדרש (שמות רבה לג, א): "ויקחו לי תרומה, הדא הוא דכתיב (משלי ד, ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו', אל תעזבו את המקח שנתתי לכם", ואינו מובן השייכות למצות ויקחו לי תרומה.

ונראה לבאר זה, כי הנה יש אנשים המדמים בעצמם, כי פעמים מטרת הדבר שהוא לצורך מצוה, יש בה כח להתיר עבירות שונות בכדי להשיג תכלית המכוון של המצוה, אך האמת הוא כי אין כל היתר לעשות סרך איסור בכדי לקיים מצוה, אלא צריכים לראות שעל אף הצורך בקיום המצוה, לא יבואו על ידי זה לשום חשש איסור.

כך הובא לפרש (פרדס יוסף פרשת וירא אות ל"ד בשם ילקוט הגרשוני) את הכתוב (בראשית י"ט, ט) '**כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט**', ומהו שאמר '**צדקה ומשפט**', רק הוא לרמז, כי אין כל תועלת בקיום צדקה בלחוד, וזה לימד אברהם אבינו את בני ישראל, כי אף במקום שבאים לקיים מצוות צדקה, מכל מקום נצרך עם זה '**ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט**', ולא יבואו להתיר האיסורים בכדי לקיים מצוות צדקה.

וזה יכולים לומר בביאור דברי המדרש, שבקש הקדוש ברוך הוא, כי בד בבד עם מצות 'ויקחו לי תרומה', יש לראות 'כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו', שלא יעזבו את התורה בכדי לקיים מצוות התרומה, כי הכל מוכרח להיות על פי דיני התורה, ואין מקום לעבור עבירה בכדי לקיים מצוות הצדקה.

הקב"ה אמר למשה לפייס את בני ישראל

הבעל הטורים (שמות כה, ב) כותב: "פתח 'דבר אל בני ישראל' בלשון פיוס, כמו 'דברו על לב ירושלים' (ישעיה מ, ב), שבביל שהיה בו חסרון, פייסם. ואיתא במדרש (ילקוט שמעוני רמז ס"א), אמר רבי אבהו, ומה לעשות משכן כבוד וכפרה לישראל אמר דבר אל בני ישראל לשון פיוס, הדוחקים את ישראל ונטולים את ממונם בעל כרחם מה תהא עליהם".

ומזומן", ולכאורה מדוע אין די בכך שאומרים 'הני מוכן', ולמה הוצרכו להוסיף גם 'ומזומן'. רק אמר, כי יש הרבה שמוכנים לקיים את המצוות ובלבד שלא יעלה להם קיום המצוות ממנו, אלא לוקחים שופר של חבירו וכדו', ולכן תיקנו לומר 'הני מוכן ומזומן', שאינו רק מוכן לקיים את המצוה, אלא מוכן גם כן להצניע ממונמים עבור קיום המצוה. לכבד את ה' מהונו (וכשאמרתי זה לפני הרה"ק מסקולען היה לו הנאה גדולה מאוד מזה והפליא את זה מאוד).

כך אמר הרה"ק רבי מאיריל מפרמישלאן ז"ע (מרגינא דרבי מאיר, משיחותיו בד"ה על צדיק אחד), אחר שסיפור לפניו על יהודי אחד בו עליה, שמאריך תפילתו שעה ארוכה, ועם זאת כאשר באים להתירמו לדבר מצוה, קומץ את ידו מלטרומ ממונו עבור צרכי גבוה, אמר על זה הרה"ק רבי מאיריל מפרמישלאן ז"ע, כי יש להסמיק בזה את דברי הכתוב (תהלים כד, ו) 'זה דור דורשי מבקשי פניך יעקב סלה', 'זה דור', הדור הזה הוא, 'דור-שיו' היינו דור שוא, העושים עבודתם את ה' רמיה, 'מבקשי פניך', כי אף אלו המבקשים את פני האדון ה' באריכות התפילה, עם זאת 'יעקב סלה', יעקב - יעקב, סלה - סלע, מעכבים הם את עצמם מליתן סלע לצדקה...

על יהודים מעין אלו היה זקני הגאון רבי יעקב שפירא זצ"ל רבה של טערצאל אומר (עולמו של אבא עמ' קל"ה), כי הם בבחינת הכתוב (בראשית כז, כב) 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו', כי בעוד שבקולם מתפללים בקול שיש ערב מתוך התלהבות וחמימות, מכל מקום בכל הנוגע לנתינת צדקה בידו, הרי שידיו ידי עשו הם, ואינו נתן צדקה.

ה. תירוץ ידוע שגור בפי כל, כי נתינת הצדקה אין לה מקום להיות רק אחר הכנה דרבה, כי אם בבוא לפניו עני הגוע מערב, יתחיל להכין את עצמו בהכנה דרבה, להלביש מלבושו העליון ולהגור עצמו באבנט בדחילו ורחימו, או אז יש לחוש שמא יגועו העני תוך כדי מרוב רעבונו הגדול, ולכן אף לא תיקנו ברכה לפני קיום מצות הצדקה, כי תכין ומיד בבוא לפניו עני המבקש צדקה, יש ליתן עבורו הצדקה בלא כל שיהיו.

ו. מסופר (מעניה של תורה פרשת וירא בד"ה המכסה), כי הגאון המלבי"ם בחינתו רבה של בוקרסט, מתוקף תפקידו כרב העיר הוצרך לעמוד על המשמר בענייני שמירת הדת, כי היו אז רבים מבני העיר שלא החזיקו בשלימות היהדות, ולכן הוצרך לעורר פעמים רבות על פירצות שהתהוו בכרם ישראל שבעירו. פעם אחת הוצרכו להשיג סכום גדול לצרכי צדקה, והגיע אחד מבני המקום שרחוק היה משמירת היהדות, כי יבואו לעשות נשך גדול בו יהיו כל ההכנסות קודש עבור צרכי הצדקה, ואף שיש בדבר משום חשש איסור וחוסר צניעות, מכל מקום הדבר שוה את תוצאת הדבר בהשגת סכום נכבד עבור המטרה הנצרכת.

השיב לו המלבי"ם כי הדברים מפורשים לאיסור בדברי המשנה (אבות פ"ד מ"ב): "הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה", ופוסק את דברי המשנה בדרך צחות, 'הוי רץ למצוה קלה כבחמורה' שיש לראות לרוץ לדבר מצוה, אך 'ובורח מן העבירה שמצוה גוררת', ויש לברוח ביותר מן העבירה שנגררת אחר המצוה שבביל קיום המצוה, כביכול שמוצאים דרך היתר לעשות איהו עבירה בכדי להשיג באמצעותה דבר מצוה, וזאת כי מצוה להשיג סכום גדול לצרכי צדקה, וכשיש מצוה יחד עם עבירה, 'גוררת עבירה', העבירה היא הגוררת את קיום המצוה, ושוב הכל נעשה כדבר עבירה רח"ל.

עוד אפשר לבאר את דברי התנא דבי אליהו, על פי שכתב הרה"ק הבני יששכר ז"ע (אגרא דפרקא אות קכ"ה) בשם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, כי מה שרואים ילדים שבקטנותם היו מתנהגים בדרכי יושר, ויושבים על תלמודם, ואילו במשך השנים יורדים מן הדרך הישרה בלא כל סיבה הנראית לעין, ואמר כי טעם הדבר הוא על ידי שהילדים אוכלים דברים שנקנים ממזון שאינו כדת וכדין, כי האב אינו עושה עסקיו באמונה, ועל ידי שהמאכלים נהיים חלק מגופם של הילדים, הרי זה משפיע על נפש הילד, וברבות הימים יורד ונופל מטה רח"ל.

כענין הזה הוא גם כן בנוגע לנתינת צדקה, שצריכים להקפיד ליתן לצדקה אך ורק מעות שהרוויחו בדרך כשרה, ולא מעות שהרוויח על ידי עסקים שאינם בדרכי משא ומתן באמונה, ועל דרך שהובא (מכתם לדוד פרשת תרומה בד"ה ועשית שולחן, ור' דבש לפי מערכת פ' אות כ"ה) לפרש את הכתוב (שופטים ה, ג) '**בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'**, כי הנה התעוררו המפרשים (תשובות הרשב"א ח"א סי' י"ח) לדון מה טעם לא תיקנו לברך על מצות צדקה, כמו שתיקנו לברך על שאר המצוות, וכתבו הטעם בזה, כי ידוע דברי הכתוב (תהלים א, ב) 'בצע ברוך נאך ה', שאין לברך על מה שאיננו עושה, או איסור או גזילה (בבא קמא דצד), ולכן אף לעניין קיום מצות צדקה, אין מקום לברך על קיום המצוה, כי מי יוכל להעיד על כספו כי נקי הוא מכל חשש וסרך גזל, הרי יתכן מאד שהיה לו איזה חוב ישן שנשכח הימנו ברבות הימים, או שחשב באיזה מקרה כי על פי דין אין לו לשלם, ובאמת טעה בדבר ומחויב היה לשלם לרעהו על כך, ולכן אין אדם יכול להעיד על עצמו שהפרטה שהוא נתן לצדקה אין בה כל איסור, ולכן אין מברכים על קיום מצות צדקה. ובהו ביאור את הכתוב '**בפרוע פרעות בישראל**', אם כל בני ישראל פרעו את כל חובותיהם האחד לשני, ואין עוד בהם החייב חוב כל שהו אחד למשנהו, '**בהתנדב העם**', או אז כשיתנדבו ליתן צדקה, 'ברכו ה', יוכלו לברך ברכה על נתינת הצדקה, כי אין חשש מנאץ בברכה זו, כאשר ברור שאין האדם חייב מאומה לרעהו.

מעתה, כאשר באו לבנות את המשכן, הרי היה ברצון הבורא ברוך הוא שיקימו את המשכן מכסף שאין בו חשש גזל, ולכן כשאמרו ישראלי נעשה ונשמע, וקיבלו על עצמם לשמור לעשות את כל דברי

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע י"ד ד' אדר הקפ"א

עם זאת, כל ימיו היה שרוי בשמחה גדולה, וכאשר שאלוהו פעם איך יכול להיות בשמחה תוך שהוא מסובל בייסורים עצומים אלו, השיב ואמר בפליאה, וכי כל כך קשה לסבול בייסורים של רגע אחד, והסביר את כוונתו, כי הייסורים שכבר היו לו לפני כן, הרי כבר עמד וסבלם, ומה לו להתאונן עתה על ייסורים אלו שכבר היו ואינם, ואילו הייסורים שעוד לא באו, מדוע לו לדאוג עליהם, הרי ישועת ה' כהרף עין, וסמוך ובטוח הוא כי כהרף עין יושיעו ה' וימנעוהו מן הייסורים, ואם כן אין לו להצטער אלא משום ייסוריו שבזה הרגע, וזה יכול עוד אדם לסבול ולהישאר בשמחה תמיד.

עבודת ההקפות בשמחת תורה של הרה"ק מאקאליב זי"ע

שנה אחת בשמחת תורה קודם ההקפות, פתח הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע ואמר, כי ברצונו לומר כמה דברים לפני ריקודי ההקפות, וסיפר לפני אנשי שלומו, כי פעם היה יהודי שהחזיק לפרנסתו פונדק, בה היו באים אנשים לאכול ושלמו עבור האוכל אשר אכלו, ובזה עשה את פרנסתו.

פעם אחת הגיע לפונדק יהודי אחד וביקש לסעוד את לבבו, ואכן הגיש לו את ארוחתו כמבוקש, אלא שלאחר מכן כשביקשו לשלם, אמר כי אין בדעתו עוד לצאת מן המקום, אלא הוא ישאר לאכול גם את סעודת הערב, ואכן סעד את לבבו אף בערב, אלא שאף אז לא אבה לשלם, ואמר כי הוא יבוא לאכול בימים הקרובים גם כן, ולכן אין לו עוד צורך לפרוע את חובו. כך חזר הדבר ונשנה פעם אחר פעם, כשהיהודי חוזר ואוכל פעם אחר פעם, ודוחה התשלום.

כעבור ימים אחדים שנמשך הדבר כן, אמר לו בעל הפונדק, כי אין לו אפשרות עוד להמתין על תשלום ארוחותיו, ותובע הוא ממנו שישלם לו עבור כל הסעודות שאכל אצלו, אך הלה השיב ואמר דברים כהווייתם, כי אין לו מאומה תחת ידו, ואין לו אפשרות לשלם עבורו. בעל הפונדק שהאכילו ימים אחדים ממיטב מאכליו, התכעס עליו על שאין בדעתו לשלם, וביקש להפליא מכות רבות ונאמנות, למען ידע כי אין הדבר ראוי להיעשות כן.

יהודי זה השיב ואמר לו, כי אין לו כל תועלת בכך שיכהו מכות נאמנות, כי אין לו פרוטה לפרוטה, ואף אחר שיכהו נאמנה, עדיין לא יוכל לפרוע לו את חובו, ולכן מייפץ הוא לו, כי אף שאין לו אפשרות לשלם, מכל מקום יכול הוא לרקוד באופן מיוחד, וממילא ירקוד הוא בפונדק זמן מה, ובמשך ריקודו יבואו אנשים על ידו אל הפונדק כי יחפצו לראות את ריקודו המיוחד, ובזה יבואו כבר גם כן לאכול אצלו, ונמצא מרוויח על ידו, ובזה ישלם את חובותיו. סיים הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע את דבריו ואמר, רבוננו של עולם, הרי אנו חייבים חוב גדול עליך, משך כל ימות השנה חטאנו ועוינו ופשענו, וכי מה יכולים אנו לשלם ולפרוע את חובותינו כלפיך, וכי אם תקרע מאתנו גזרים ותייסרנו בייסורים מרים, לא יהיה לך מאומה מכל זה, אך דבר אחד יכולים אנו לעשות, והוא לרקוד יפה, ובזה יכולים אנו לקרב עוד יהודים לעבודתך יתברך שמו, ותיכף התחיל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע לרקוד את ריקודי ההקפות.

זי"ע ועכי"א

התקרבותו של הרה"ק מאקאליב זי"ע לדרכי החסידות

התקרבותו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע לאור החסידות התגלגל זכות זו ביד זכאי, הוא הרה"ק רבי לייב שרה"ס זי"ע, שהיה דרכו להרחיק נדוד עבור פדיון שבויים, ופעם אחת עבר בקאליב, שם פגש בשדות העיר את הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע, שילד קטן היה באותה שעה, ורח"ל התייתם מאביו בעודו רך בשנים, ואילו אמו הענינה לא היה באפשרותה לפרנסו, לכן היה רועה אווזים בשדות העיר, בכדי להביא מעט טרף עבורו ועבור אמו.

תוך כדי שהיה רועה את אווזיו, היה משורר לעצמו שירים ותנועות שונות, אשר היו נאמרים עם מילים בלשון הונגרית, אלא שכמובן פנימית עמוקה היו לשירים אלו, אחד מתנועות אלו הוא ניגונו 'גלות גלות', והמעשה היאך חיבר הניגון היה דבעת שהיה רועה את צאן ביער, שמע קול נעימה מאחד מגויי הסביבה המנגן ניגון ערב, שתוכנו הוא 'וואלד, וואלד, ווי גרויס ביסטו, בלום בלום ווי וויט ביסטו, וואלט דער וואלד גיווען קלענער, וואלט דער בלום גיווען נענטער', שכוונתו לפרחים אותם הוא רואה מרחוק אליהם הוא משתוקק לראותם. הבחין הרה"ק מאקאליב בניגון זה, וכן בעוד ניגונים אחרים שניגן, כי לא דבר ריק הוא, וכי יש בהם ניצוצות קדושות, על כן ניגש לאותו הגוי וביקש ממנו לקנות את ניגוניו, הגוי הסכים לכך בחפץ לב, ומכר לו זאת בכמה מטבעות, ומאותו זמן נעלם מהגוי כח הנגינה, ולעומת זאת נטלם הרה"ק מאקאליב והעלים אל הקדושה, ומאותו ניגון השתוקקת שניגן הגוי, יצר את הניגון המפורסם 'גלות, גלות ווי גרויס ביסטו, שכינה הקדושה ווי וויט ביסטו', אשר כיון את הניגון על השכינה הקדושה.

כשמע הרה"ק רבי לייב שרה"ס זי"ע את שירים אלו שהיה הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע משורר תוך כדי שהוא רועה את אווזיו, עמד ושאל את הילד מי הוא, ולאחר מכן שאל רשות מאמו אם תסכים שיתן לה כל צרכיה, ויקח את הילד עמו לגדלו ולחנכו בדרכי התורה והעבודה, ואכן לאחר שנתנה את הסכמתה, הביאו לפני הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, ושם נעשה הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע לאיש קדוש, והשיג את מדרגותיו הנוראים.

מעלת שירי הקודש של הרה"ק מאקאליב זי"ע

ואמר הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע, כי בכל פעם שהרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע משורר את אחד מניגוניו אלו בלשון הונגרית, כמו 'סאל א קאקאש מאר' או 'שירנהק רינהק', מגיעים מחנות מחנות של מלאכים אצל הרה"ק רבי לייב שרה"ס זי"ע בהיכלי מרומים, ונותנים לו הודאה ושבח על כך שגילה את אורו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע.

סבל ייסוריו של הרה"ק מאקאליב זי"ע מתוך שמחה

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מאקאליב זי"ע סבל כל ימיו ייסורים נוראים, כאשר היו רוחשים תחת עור בשרו תולעים, שהסבו לו ייסורים עצומים, עד שכמעט לא יכול היה לסבול את לבושו אשר עליו, ובאחרית ימיו הוצרכו לתקן עבורו מלבושים שעשו מנייר, אשר בקושי רב יכול היה לסבול מלבושים אלו שדקים וקלים היו ביותר, ואף זאת עדיין סבל ייסורים קשים ומרים.

מזקחת חיים

פרשת
תרומה
תשפ"ד

ענינים בפרשת השבוע מותך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זוייס שליט"א
גאב"ד ביתר עלית

במצות בנין בית המקדש לשעה ולדורות, ובדין קדושת גג ביהכ"נ ובהא דחיישינן שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ה)

בפלוגת הרמב"ם והסמ"ג אם הפסוק דועשו לי מקדש קאי על מצות בנין בית המקדש לדורות עולם

נחלקו הרמב"ם והסמ"ג אם מצות עשיית המקדש לדורות ילפי לה מקרא דועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דעת הרמב"ם (פ"א מה"ב בית הבחירה ה"א) דגם מצות עשיית המקדש לדורות הוא מקרא הג"ל וז"ל: מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו, והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו'. אולם הסמ"ג (עשין קטג) לא הביא הפסוק דועשו לי מקדש אלא כתב דהמצוה לבנות בית הבחירה הוא ממה שנאמר ועברתם את הירדן וישבתם בארץ ואח"כ והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עלולותיכם והבחיכם.

ובביאור מחלוקתם כתב הכסף משנה (ביה"ב שם) דהסמ"ג לא רצה לומר שהמצוה היא ועשו לי מקדש כמיש הרמב"ם משום דהוא קרא במשכן שבמדבר מיירי, ואילו הרמב"ם לא רצה לומר דהמצוה היא והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם וגו' וכמש"ס הסמ"ג משום דהתם לא פקד לבנות בית הבחירה אלא סיפור בעלמא הוא דקאמר שיבאו קרבנות למקום אשר יבחר ה' אבל לא מציונו במקרא שיבנו בית הבחירה ע"ש.

ולדעת הסמ"ג נראה דבנוב וגבעון לא היה צווי שיבנו בית המקדש, כיון דלדידה ילפי לה מקרא דכי לא באתי אל המנוחה ואל הנחלה דהיינו כשהגיעו לשילה ולירושלים ועד אז ליכא חיוב בניית המקדש, ומה שהקיומו משכן בנוב וגבעון היה רק כדי שיוכלו להקריב שם קרבנות דלזה לא בעינן מקדש, ובזה יובן מה שלא היה ארון בנוב וגבעון דכיון שלא היה אז מצוה בבניית המקדש לא היה צריכים ארון דבנינו דבעינן ארון היינו משום שהיא מצורת הבה"א אבל בנוב וגבעון שעדיין לא היה החיוב דבניית המקדש ומה שעשו שם משכן היתה רק כדי שיוכלו להקריב קרבנות ע"כ לא היה שם ארון דלהקרבנות לא בעינן ארון, אולם לדעת הרמב"ם דמצות בניית המקדש ילפי לה מועשו לי מקדש אי"כ גם בנוב וגבעון היתה מצוה זו, וכמבואר ברמב"ם שם בהלכה ב' וכמש"ס הכס"מ שם להדיא.

ונראה דבזה תלי מה שדנו הראשונים אם היה דין עלי' לרגל בנוב וגבעון, בדבריו הרמב"ן בפרשת ראה (טו, יא) מבואר דליכא דין עלי' לרגל רק בבית הבחירה, ולהנ"ל י"ל דבדעת הרמב"ם דגם בנוב וגבעון נאמר המצוה דועשו לי מקדש אי"כ הוי בכלל מקדש ושפיר איכא חיוב עלי' לרגל, ועי' בלשון הרמב"ם (שם) דמחלקי המצוה של לעשות בית לה' הוא שחוגגין אליו שלש פעמים בשנה, הרי להדיא דאיכא חיוב לעלות לרגל גם בנוב וגבעון, ולהנ"ל י"ל דהרמב"ם לשיטתו דגם נוב וגבעון בכלל מקדש הוא, ומאיזך לדעת הסמ"ג דנוב וגבעון לא הוי מקדש אלא היה רק מקום להקרבנות קרבנות י"ל דאכן לא היה שם דין עלי' לרגל, ועי' בקרן אורה ובחב"ם (קטז, ב) שהוכיח מדברי הרמב"ם הג"ל דאיכא חיוב עלי' לרגל בנוב וגבעון, [א.ה. עי' במכות ב'] א) שאמר דוד לפני הקב"ה שמעתי בני אדם האומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל". הרי להדיא דרק

בבנין בית הבחירה אפשר לקיים מצות עלי' לרגל וצ"ע].
עוד יש לדון לפי מחלו' הרמב"ם והסמ"ג הג"ל במה שדימו כמה פוסקים דיני קדושת ביהכ"נ לדיני קדושת המקדש, דזה מובן רק לדעת הרמב"ם דמועו לי מקדש ילפי גם למצות בניית המשכן ושילה ונוב וגבעון, אך לדעת הסמ"ג דמצוה זו לא נאמרה כי אם לענין בנין בית המקדש ולא לגבי משכן וכ"ש ביהכ"נ.

בענין קדושת גג ביהכ"נ

נפסק בשו"ע א"ח (ס" קנא ס"ב) דיש לזהר מלהשתמש בעליה של גבי ביהכ"נ תשמיש קבוע של גנאי כגון לשכב שם, ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם. וכתב ע"ז הרמ"א דכל זה דוקא בביהכ"נ קבוע שנבנה מתחלה לכן, אבל בית שיחוד לאחר שנבנה לביהכ"נ מותר לשכב עליו. וצדדי הספק אם מותר להשתמש שם בשאר תשמישים ביאר המוש"ב (שם סק"מ) וז"ל: יש להסתפק - אם לדמותו לעליות העזרה דלא נתקדשו או כיון דבהכ"נ וביהמ"ד נקרא מקדש מעט יש לדמותו לעליות היכל דק"ל דנתקדשו בקדושת היכל, ולפי מה שכתב בשו"ת בשם תשובת פאר הדור יש להקל חוץ ממקום שע"ג ההיכל [ר"ל הארון ששם מונח הס"ת] שם יש לזהר שלא להשתמש שם.

ומבואר דהצד לאסור שאר תשמיש הוא משום דהוי כעליית ההיכל, ונראה לפי"ז דאיסור זה הוא רק בעליית ביהכ"נ ולא בגג ביהכ"נ דלא נתקדש ועי"כ אין לאסור בו שאר תשמיש, והוה עי"פ משי"כ התוס' בשבועות (י, ב ד"ה וטמא) שהקשו למה טמא שנכנס דרך גגין להיכל פטור תיפ"ל דחייב משום גג היכל ההיכל גופיה, שהרי נתקדש כדמשמע בפסחים (פ, ב) גבי הא דאמר רב גגין ועליות לא נתקדשו ופרכי' עלי' מהא דתניא בית קדשי קדשים חמורה מקדשי הקדשים ומשני רב יוסף שאני היכל וכו', ומשמע שהעליות נתקדשו ומסתבר דגגין ועליות דין אחד להם, ותירצו התוס' דצ"ל דאע"פ שנתקדשו עליות גגין לא נתקדשו דעליה גופה לא דיעינן אלא מקרא דדוד והתם לא כתיב אלא עליות ע"ש. הרי שכתבו דרק עליות ההיכל נתקדשו ולא הגגין, ואי"כ י"ל דה"ה בגג ביהכ"נ שלא נתקדש, ואולי יש להוסיף לפי"ז דגם באופן שבשעת בניית ביהכ"נ לא היה עליה והיה רק גג ואי אף שאח"כ הוסיפו שם עליה אין דינה כעליה ולא נתקדשה, וקא"י נימא דבכה"ג נתקדשה מי"מ י"ל דבאופן שבנו העליה על יסודות חדשים ולא על יסודות ביהכ"נ אלא על עמודים שמחוץ לביהכ"נ דבכה"ג אין דינה כעליית ביהכ"נ ולא נתקדשה.

אמנם בביאור הלכה מבואר דלא כדברינו שכתב (שם ד"ה יש להסתפק): עד דכל זה לענין להשתמש בתוך העליה שהוא חדר בפני"ע וגם לא מינכר לכל, אבל להשתמש על גג ביהכ"נ כגון לטטוח עליו בגדים לייבש או פירות [במקום שהגנות שוות] שהוא מקום גלוי לכל פשיטא דאסור ומשנה שלמה היא [מגילה כח] דאפילו בחורבנו אין שותחין על גג פירות ולענין שטיחת בגדים מוכר בירושלמי בהדיא לאיסור ע"ש. הרי שנקט הביאור"ל דגג חמיר טפי מעליה כיון דמינכר, וצ"ע דמאחר לגגין לא נתקדשו אין אפ"ל דחמיר מעליה.

והיה נראה לענ"ד דמה דאסור לשטוח פירות על גג ביהכ"נ היינו משום דלא גרע מכותלי ביהכ"נ שיש בהם קדושת ביהכ"נ גם מבחוץ ואסור להשתמש בהם ולנתוח מהם וכמו שהביא השערי תשובה (שו"ת) מהש"אל"ח ע"ב (ח"ב סי' ד), וגם הגג לא גרע מכותל חיצוני של ביהכ"נ ואף דלית בה קדושה, והיינו דלא נתקדשו גגין ומ"מ אסור להשתמש בה מצד דהוי תשמישי קדושה וכמו צד החיצון של כותל ביהכ"נ, ואף דבתוך ביהכ"נ מותר להשתמש בכותל ביהכ"נ וכגון לתלות כובע בכותל וכדו' ולא אסרינן מצד תשמישי קדושה, צ"ל דקדור החיצון חמיר יותר בזה מקדור הפנימי, וטעמא דמילתא משום דקדור הפנימי כיון שניתן ליהנות בה לצורך תפלה ולימוד ע"כ הותר לגמרי ליהנות ממנה, משא"כ הכותל החיצוני והגג שלא נתקדשו כלל לענין תפלה ולימוד ולא ניתנו ליהנות מהם כלל ע"כ אסור להשתמש בהם משום דהוי תשמישי קדושה, וכעין מה אדיתא ביאמא (ט"ז, ס"ט, כ) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות גם שלא בשעת עבודה רק במקדש אבל במדינה אסור ליהנות בהם.

אך לפי"ז אכתי דא"כ גם בעליית ביהכ"נ אפי' נימא דלא נתקדשה בקדושת ביהכ"נ מ"מ יאסר להשתמש בו בתשמישי חול משום דע"כ הוי תשמישי קדושה וכמו הכותל חיצוני והגג, וצ"ל דשאני עליה כיון שלפעמים מתפללים שם דרך מקרה ניתן ליהנות בו ולא דמי לגג שאינו עשוי כלל לצורך תפילה ולימוד ולא ניתן כלל ליהנות בו.

ובפשטות נראה דא"כ דאסור לשטוח פירות גם בעליית ביהכ"נ דרק בשימושים אחרים לא נחשב כמשתמש בתשמישי קדושה והוי כעין תשמישי תלמישי, עוד נראה דרק תשמישי שיכול ליהנות ממנו לצורך תפלה ולימוד מוגן גם שלא לצורך תפלה, אבל שטיחת פירות דלא שייכא הנאה כזו לצורך תפלה אסור לעשות תשמישי כזו שלא לצורך, ונמצא לפי"ז דגם בעליה אסור לשטוח פירות.

שוב התבוננתי דגם ההיכל והה"ד של ביהכ"נ לא נתקדשו כלל ואינם אפי' בגדר תשמישי קדושה וגרעי מכותל חיצון של ביהכ"נ, והוה ממה שכתבו התוס' בערכין (י, א ד"ה וכן אמה) וז"ל: פ"י הערוך זה לשונו לפי שבמקדש ראשון היתה קדושתו בכל הקהל והיתה שכינה שרויה בו ולא היו עופות פורחין עליו אבל במקדש שני פחדו מטעמא דאין קדושתו כקדושת ראשון שמא יפרחו העופות על המקדש וישליכו שם דבר טמא עשו צורה להבריח העופות מגג ההיכל וקרא אותו קליה עורב כלומר זאת נודעת העורבים מלפרוח בגג ההיכל ע"ש, וממה שכתבו "שמו ישליכו בזה טמא" ולא כתבו דעצם הדבר שיש שם עורבים הוי בזיון מוכח דס"ל דגגין לית בהו קדושה כלל, ומה דאסור לשטוח פירות בגג ביהכ"נ י"ל משום דהוי בזיון גדול, או כמש"כ הביאור הלה דכיון דהוי גלוי הוי בזיון דמינכר, או י"ל דהזין דאין שוטחין פירות לא נאמרה רק בחורבנה כדי שיחזרו לבנותה וכשאר הדברים המנויים במשנה במגילה דהוי רק בחורבנה.

שהקדישו עדיין יש שייכות לבעלים עם הקרבן כמבאר בב"ק (טו, א) מ"עיקרא תורא דדאובן והשתא תורא דדאובן וכיון דשם בעלים על הקרבן גם לאחר שהקדישו ע"כ חיישינן בה שמא לא ימסרם יפה יפה, משא"כ בבדק הבית דמיד אחר שהקדישו כבר יצא מרשות הבעלים לא חיישינן בה שמא לא ימסרם יפה יפה.

וא"כ הגמ' דב"מ וד"ה שפיר יש לדון ולמחש שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה כיון דמייירי מקרבנות הקדושים בקדושת הגוף ושם הבעלים עליהם גם לאחר ההקדש, אך ממה שאמרו ביאמא לענין בגדי כהונה דגם בהם חיישינן שמא לא ימסרם צ"ב דכיון דקדושים רק בקדושת בדק הבית (כמבאר במ"ב) למה חיישינן בהם שמא לא ימסרם יפה ומו"ש מכל תרומה לבדק הבית, ודוחק לומר דכיון דבגדי כהונה מכפרים הוי קדושת הגוף.

מבאר טעם חדש למה בנגדי כהונה איכא חשש שלא ימסרם יפה יפה

ונראה דמה שחששו בבגדי כהונה שמא לא ימסרם יפה יפה הוא מצד אחר דכיון שמשמש בבגדי כהונה כהונה ממונ גם אחר העבודה חששו שמא לא יכוון להקדישם, ונראה להוסיף ולבאר זה אכן הטעם למה התירו ללבוש כתונת שעשה לו אמו עצמו רק בעבודת יחיד דעי' ברש"י שם שבי' ההכונה לעבודת סילוק של הכף והמחתה מק"ק, ולכא"צ צ"ע מאי שנא עבודה זו משאר עבודת יוה"כ"פ דאסור לעשותם בבגדי עצמו, ולהנ"ל י"ל דכיון דמיד אחר הוצאת הכף והמחתה נגזו הבגדים ואין משתמש בהם יותר ע"כ אין לחשוש בהם שמא לא יקדישם ורק בשאר עבודות הוי דמותר ליהנות מהבגדים עד שיגזו חיישינן שמא לא יכוון להקדישם.

ויש ליישב בזה שיטת הרמב"ם (פ"ה מהל' כלי המקדש ה"ו) דס"ל דגם כל שאר עבודת היום כשרים כבתונת שעשה לו אמו ולא דוקא עבודת יחיד, ונתקשו מפרשי הרמב"ם דבריו דהרי בגמ' הנ"ל התירו לעשות בנגדים אלו רק עבודת יחיד ולא עבודת ציבור וא"כ כתב הרמב"ם דכל עבודה מותרת בו, ולהנ"ל י"ל דהרמב"ם ס"ל דלרבותא נקטו בגמ' עבודת יחיד דלא מיבעי' בשאר עבודות דכהן זה יכול להיפסל ואז ילבש כהן אחר בגדים אלו דאז יש יותר סבא שימסרנו לציבור יפה יפה כיון דיתכן דכלל לא ינהה הוא בהם, אלא גם עבודת יחיד דלזמן מועט כזה אין הכהן העובד חושש שמא יפסל מלעבוד והו"א דניחוש שמא לא ימסרנו יפה יפה קמ"ל.

ובזה הדרך יש ליישב גם ע"פ מה שכתבו התוס' ביאמא (שם ד"ה ניוחש שפא) דאף לרבנן דחששו שמא לא ימסרם יפה יפה מ"מ בבגדי כהונה כיון דהוא נהנה מהם לא חששו, ולפ"י י"ל דה"א בעבודת יחיד דלא נהנה ממנו כ"כ כיון שעובד רק בשעת הסילוק דלא ימסרנו יפה יפה, קמ"ל דגם בזה אין דס"ס ממונ מוסרו יפה, וא"כ בשאר עבודות פשיטא דאין חוששין ודו"ק.

למה ליכא האיסור דהעשיר לא ירבה במגדב לתרומת הלשכה

ובעיקר הדין שהבאנו מהגמ' ב"ה דמותר ליחיד לנדב לתרומת הלשכה לצורך הקרבנות, צ"ע אחרי דמפורש בקרא בנדבת המשכן דהעשיר לא ירבה והדל לא ימעיט א"כ מ"ש מנדב לתרומת הלשכה ממחצית השקל.

ונראה ליישב בתרי אנפי, א. י"ל דמה דאסור לעשיר להרבות היינו כשנותן בבת אחת יותר ממחצית השקל, אבל אם מוסיף אח"כ מותר, והו"ע פ"ה מה שיש להסתפק בהלאו הדל לא ימעיט מי חייב ליתן את כל המחצית השקל בבת אחת מועט זה, או דכיוול ליתן קמטא קמטא והאיסור אינו אלא שלא יפחות ממחצית השקל בסך הכל, והשתא אי נימא כהצד הב' דהעיקר הוא מה שבסופו של דבר יתן מחצית השקל א"כ גם לענין האיסור דהעשיר לא ירבה אם לבסוף נתרבה אסור אפילו שלא נתנו בבת אחת, אבל אי נימא כהצד הא' דהאיסור הוא לתת פחות ממחצית השקל גם אם לבסוף ירבה עד מחצית השקל אלא צריך ליתן את כל המחצית בבת אחת א"כ לכא' ה"י"ד דגם לענין הלאו דלא ירבה היינו רק בבת אחת אבל לאחר מכן מותר להוסיף.

ב. י"ל דהמזוה ממחצית השקל הוי דוקא שקלים ולא בשוה כסף וכדאיתא בבכורות (ט"ז, א) [ועי' שוה בשוה] אגרות משה יו"ד סי' ס"ז (צ"ע), וא"כ רק כשתורם שקלים ממש עובר באיסור זה אבל אם נותן שוה כסף אינו עובר, וא"כ ל"ק מהא דר"ה דמייירי משוה כסף.

מחלק בין קדושת בדק הבית לקדושת הגוף לגבי החשש שמא לא ימסרם יפה יפה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (ה, כה, ב)

נהה בכמה מקומות מצינו דבברי חז"ל שחששו ביחיד שמתנדב שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה, ונביא ככאן כמה מהם, א. בגמ' שבא מציעא (ק"ח, א) מוקמ' לאת דתנן דשומרי ספיחי שביעית נוטלין כסן מתרומת הלשכה, רבי יוסי אומר הוצגה מתנדב הוא ושומר חנם, אמרו לו אתה אומר כן אין באין משל צבור, דקמפילגי אי חיישינן שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה, דרבנן סברי יהבינן ליה אגרא ואי לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה, ורבי יוסי סבר לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה.

ב. בגמ' ראש השנה (ה, א) בהא דתניא דיחיד שהתנדב בהמות לקרבן ציבור משלו כשרין ובלבד שימסרם לציבור, ומקשי' פשיטא, ומתריצ' מהו דתימא ליחוש שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה קמ"ל.

ג. בגמ' יומא (ה, ב) שינו דכהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לציבור, ומקשי' פשיטא, ומתריצ' מהו דתימא ניוחש שמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל.

ולפי זה צ"ב למה בכל תרומה לבדק הבית לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה, ונראה לחלק בין תרומה לבדק הבית לתרומה לקרבנות הקדושים בקדושת הגוף, דשאני קדושת הגוף דגם אחר

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

השראת השכינה בישראל על ידי ההשתוקקות

א

שני דקדוקים בפסוקים

נצטוו משה רבינו ע"ה למסור לבני ישראל פקודת השי"ת להקמת המשכן 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו' (כ"ה, ה ט), בפסוק זה נקרא המשכן בשם 'מקדש' ובשם 'משכן', וכמו שאמרו חז"ל (עירובין ב.) 'אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן', אך דקדקו המפרשים במקרא זה מדוע פתח הכתוב בלשון מקדש וסיים בלשון משכן.

עוד יש לדקדק בלשון הפסוקים שמלבד מקרא זה נאמרו עוד שלש פעמים 'כאשר הראית' וכדומה ובכולם נזכר הר סיני, 'וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר' (ש"ס, ט) לגבי עשיית המנורה, 'הקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר' (כ"ו, ל), 'כאשר הראה אתך בהר כן יעשו' (כ"ז, ה) בעשיית המזבח, ובמעשה המנורה דרשו חז"ל שנתקשה משה רבינו בעשייתה עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש וכמו שכתב רש"י, 'אך עדין צריך ביאור מה ענינו של הר סיני לכך וכן בשאר הפסוקים שישנו קשר בין מעמד הר סיני למעשה המשכן והקמתו, וצריך ביאור.

המשכן גילוי פנימיות ותכלית הבריאה

ונראה על פי המבואר ברבינו בחיי בריש פרשתו 'שהמשכן שקול כבריאת עולם' וכן הביא השל"ה הק' מקדמונים וביאר רבינו בחיי על פי יסוד זה כל עניני המשכן וכליו עי"ש, והיינו שבמשכן נתגלה פנימיות הבריאה והקמת המשכן היה כעין 'מהדורא תנינא' למעשה הבריאה וכמו שאמרו בגמ' ברכות (נה.) 'יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ', כי הקמת המשכן הייתה מעשה בראשית בפנימיות הענין ולכך הוצרך בצלאל לדעת סודות מעשה הבריאה בכדי לקיים את עבודת מלאכת המשכן וכליו.

הטעם שבמשכן נתגלה פנימיות הבריאה הוא משום שאז בא העולם לתכליתו במדה מסוימת באשר כל סיבת בריאת העולם הייתה משום שמתחלת בריאתו של עולם נתאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים כמו שאמרו חז"ל (ע"י במדרשים ב"ר ג, ט, תנחומא בחוקותי ג, ובאלשיך ויקרא יט, ג.) ובהקמת המשכן נוצר מקום ראוי למשכן השכינה הק' ובכך נשלם תכלית הבריאה מצד השי"ת מלעילא, וכן מצד התחתונים רצון בני ישראל והשתוקקותם הגדולה היו לקבל בתוכם את השראת השכינה הק' ובהקמת המשכן באו לתכלית זו.

המשכן וביהמ"ק המשך למעמד הר סיני

ומדברי חז"ל עולה שמלאכת המשכן הייתה המשך השפעת מתן התורה במעמד הר סיני, כי הנה איתא במדרש (ילקוט שמעוני

דברי הימים א רמז תתפ"א) שמגילת בית המקדש בה נכתב בכתב מיד ה' תבנית בית המקדש וכל כליו [כאמור בדברי הימים א פכ"ח] נמסרה מאת השי"ת למשה רבינו ע"ה בעמידה שנאמר (דברים ה, כח) 'זאתה פה עמוד עמדי ואדברה אליך' ואף משה רבינו מסרה ליהושע בן נון בעמידה על פי ציווי ה' כאמור (שם ל, א, יד) 'קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצוונו, וכך נמסרה מדור לדור עד שמסרה שמואל הנביא לדוד המלך. והפסוק ממנו נלמד שמסר הקב"ה למשה רבינו את מגילת ביהמ"ק אמור בפר' ואתחנן אחר קבלת התורה שאמר הקב"ה (שם ה, כז) 'לך אמר להם שובו לכם לאהליכם' דהיינו שנסתיים מעמד קבלת התורה, אך 'אתה פה עמוד עמדי' עבור משה רבינו לא הסתיים מעמד הר סיני ועודנו מקבל את התורה במגילת בית המקדש, ומבואר שבנין בית המקדש וכליו הם המשך למעמד קבלת התורה, ותחילת דבר זה הייתה בהקמת המשכן ועשיית כליו שהיתה ראשית השראת השכינה בתוך כלל ישראל שעבור זה נמסרה מגילת בית המקדש.

וכן מבואר ברמב"ן בריש פרשתן שסוד המשכן היה שדרגת השראת השכינה שהיתה במעמד הר סיני היתה במשכן באופן נסתר וכן התגלות הדיבור מאת השי"ת למשה רבינו ע"ה במשכן היתה באותה מדריגה כפי שהיה במעמד הר סיני.

ב

התורה מקור הבריאה

ביאור הענין נראה דכיון שהמשכן וביהמ"ק הם גילוי פנימיות כל הבריאה צריכה מלאכת הקמת מקום זה להיות המשך למקור הבריאה, והרי התורה הק' היא מקור הבריאה כמו שדרש בזה"ק בפרשתו (קס"א.) מהפסוק במשלי (ל, ה) 'זאהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום' שעל ידי התורה ברא הקב"ה את כל העולמות 'דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא ובאורייתא אתברי עלמא כמה דאוקמוה דכתיב (משלי ט) ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אומן, ואמרו חכמי האמת שבפסוק זה נתגלה שקדושת התורה ומעלתה היא למעלה מכל דרגין וגובה ונשגב למעלה מכל הספירות והיא מקור כל הבריאה.

וכיון שהתורה היא מקור הבריאה כשזכו בני ישראל וקבלו את התורה יכלו על ידי זה להתחיל בגילוי פנימיות הבריאה על ידי הקמת המשכן. ומשכך מבואר היטב מדוע בכל ענין וענין אמר הקב"ה למשה רבינו שיעשה מלאכת המשכן כאשר הראו בהר סיני כיון שמשם מקור מלאכת המשכן וקדושת אותו המעמד נמשכת למלאכת המשכן ומכחה בא גילוי פנימיות הבריאה שבמשכן.

הבריאה באה על ידי השתוקקות מלעילא

נתבאר שאופן התגלות פנימיות הבריאה שבמשכן היה כדרך שנבאר העולם עצמו דהיינו על ידי כח התורה הק', ועוד יבואר בדרך זה לאור האמור במדרש (במדב"ר י, א) על הפסוק בשיר השירים (ה, יו) 'שוקיו עמודי שש' - 'שוקיו זה העולם שנשתוקק הקדוש ברוך הוא לבראתו', שבריאית העולם באה על ידי התגלות רצון מאת הבורא ברוך הוא לברוא את העולם, וקיום כל הבריאה הוא גם כן על ידי השתוקקות כמו שכתב האור החיים הק' בפר' בראשית שהיות העולם עגול ככדור הוא משום שיש בו אור אין סוף פנימי ואור אין סוף המקיף את כל הבריאה וההשתוקקות לאור אין סוף שמכל הצדדים מחזקת ומקיימת את הבריאה.

על כן גם הקמת המשכן ומלאכתו היה על ידי השתוקקות וציווי השי"ת להביא תרומות למלאכת המשכן היתה 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', כל מי שהיה לו רצון להביא לבית ה' להקים מקום להשראת השכינה הוא הביא את תרומתו, כי כח הרצון וההשתוקקות של בני ישראל להשראת השכינה בתוכם הוא אשר הביא את השראת השכינה לתוככי בני ישראל.

השראת השכינה במקדש נעלה מבמשכן

אך ענין זה מדובר דוקא במלאכת המשכן ולא בבית המקדש והביאור בזה נראה על פי המבואר באלשיך הק' בפרשתן בביאור ענין בית המקדש והמשכן שמצד אחד נראה שמעלת בית המקדש היתה גדולה על המשכן כי הגם שעצם מציאות השראת השכינה בעולם הזה הוא דבר פליאה ותמיהה היאך ישרה אלקי עולם שכינתו בעולם הגשמי, אך מכל מקום בית המקדש היה בהר המוריה מקום שהוכן מתחילה להשראת שכינתו יתברך עליו והוא שער השמים מקום מקור השפע האלקי שם טמון הקשר שבין ברואי העולם הזה לבריאה העליונה באשר משם נשאת העולם, ובית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, אבל המשכן היה דוקא במדבר מקום ציה ושממה המוכן לכל כחות החיצונים כמ"ש בזה"ק בפרשתן (קנו), וכן מבואר בשל"ה הק' שבבית המקדש היה המקום עצמו ראוי להשראת השכינה והיה מקום קבוע לקדושת המקדש ואילו במשכן לא היה מקום קבוע וכשנסעו בני ישראל ממקומם במדבר לא נשאר רושם במקום בו היה המשכן לפנים.

השראת השכינה בתוך בני ברצון

אמנם אף שהשראת השכינה שבמשכן היתה במדרגה נמוכה באופן עראי מכל מקום נראה שמאיך גיסא שמעלה גדולה היתה במשכן שעל ידי המשכן נוצר האופן שתשרה השכינה בתחתונים אף שלכאורה העולם הזה סותר להשראת השכינה כנ"ל, והוא על פי המבואר בזה"ק ברע קודש בפרשתן שבאמת תמוה הוא מאד היאך שכן השי"ת על בית המקדש ובמשכן והלא אף השמים ושמי השמים אל יכלכלוהו כמו שאמר שלמה המלך כשבנה את ביהמ"ק (מ"ה, כז) והיאך יתכן שתשרה השכינה במקום מוגבל, אך תירץ הרה"ק מראפשיץ ז"ע דלכך נאמר 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי' שבאותו זמן התגברה ההשתוקקות בליבות בני ישראל עד אין שיעור והיה כל אחד רוצה ומשתוקק להביא את כל העולם

כולו למלאכת המשכן אלא שזאת אין ביכולת כיון שאין ביד אדם מלא עולם אלא מה שברשותו, אך בכל זאת הרצון נשאר ללא גבול ובאותו רצון שרתה השכינה.

וביאר בזה את מאמר הכתוב בפר' ויקהל (ל, ו) 'ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביאי, שלא צוה משה רבינו שלא יביאו עוד לתרומת המשכן אלא שלא יעשו עוד מלאכה, כי לא היה שייך לעכב את בני ישראל מלהביא עוד מחמת ההשתוקקות הגדולה שהיתה להם להביא את השראת השכינה לתוך בני ישראל, ורק כאשר פקד משה רבינו שלא לעשות עוד מלאכה ממילא לא יכלו להביא עוד ויכלא העם מהביאי.

השראת השכינה במקדש מכח האהבה דבני

וכן איתא בזה"ק ערבי נחל בפרשתן בשם האלשיך הק' בפירוש הפסוקים בשיר השירים (ג, ט) 'אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם', שהכתוב אמור כמתמיה היאך עשה שלמה המלך אפריון מעצי הלבנון הגשמיים והגבוליים הן הקב"ה אינו מוגבל כלל, והיאך עשה עמודי ביהמ"ק כסף רפידתו זהב ומרכבו ארגמן, ומתרץ 'תוכו רצוף אהבה' שכל אחד מישראל נתן נדבתו באהבה רבה ויראת שמים ורצון לבו, וכיון שזו היתה פנימיות בית המקדש על ידי זה היתה השכינה יכולה לשרות בבית העשוי מעצם ואבנים כי החיצוניות היתה תפלה לרצון הפנימי.

בדור המדבר היתה התגברות ההשתוקקות ביותר

ומבואר שהשראת השכינה תתכן רק על ידי השתוקקות ורצון רב של בני ישראל, וזאת היתה מעלת בני ישראל במלאכת המשכן יותר משהיה בבנין בית המקדש, שההשתוקקות באותו זמן להשראת השכינה היתה בלי גבול ושיעור וכמ"ש בזה"ק מאור ושמש (פר' פקודי) על פי דברי המדרש (שמ"ד נא, ב) שאמר משה רבינו להקב"ה שנשתייר הרבה מתרומות בני ישראל למשכן ומה יעשה בהן, אמר לו השי"ת ומבאר המאור ושמש שכלל ישראל שבאותו הדור הרגישו את גודל הקדושה הנוראה שבכל המשכן והשקיעו בתרומותיהם ובמלאכת המשכן את כל כוונותיהם וכל השתוקקותם מעבר למה היה נצרך לעצם קדושת המשכן ונשתייר מזה כח רב להשראת השכינה לכל הדורות הבאים, ומכח זה באה השראת השכינה בבית המקדש על ידי כח הרצון וההשתוקקות שהיו במלאכת המשכן.

הרי שבזה היה המשכן מעולה מבית המקדש שעל ידי שזכו בני ישראל שתשרה השכינה הק' במשכן במדבר מזה בא כח השראת השכינה לדורות הבאים בבית המקדש.

ביאור הדקדוקים בפרשה

ובזה יבואר הדקדוק שפתחנו בו שפתח הכתוב בלשון 'מקדש' וסיים בלשון 'משכן', כי עבודת בני ישראל היתה להביא בחינת מקדש שתהיה השראת השכינה בישראל לדורות בקביעות ועל זה נאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' שעל ידי ההשתוקקות הביאו בני" את השראת השכינה בתוכם לדורות עולם, אך בפועל לא היתה השראת השכינה שבאותו הדור אלא בדרך עראי בבחינת משכן ועל כן במעשה המשכן נאמר 'את תבנית המשכן ואת כל כליו'.

(מתוך שלים היחספן)

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (מג)

בעלי התוספות שבאשכנז (טו)

בתשובות בעלי התוספות, הוזכר פעמים מספר, בתשובות רבי שמריה בן רבי מרדכי (ס"י י"ח; ס"י י"ט), כאשר באחת מהם (ס"י י"ח) כותב רבי שמריה בן רבי מרדכי: "ובתוספתא דשבת ראיתי שכתב רבינו יואל הלוי והתיר לערב עירובי חצירות לאחר שיצאו הקהל מבית הכנסת בערב שבת, וכתב שהוא הדין עירובי תבשילין ביום טוב". המהדיר (אייגוס, שם הע"י 9) מציע פירוש לתיבות: "ובתוספתא דשבת", כשהכוונה לדעתו לתוספת שבת, אך לשון זו דחוקה ומשובשת, ויותר נראה לקבל הצעה אחרת (תוספתא כפשוטה - ליברמן ח"ד עמ' 896 הע' 22) שהכוונה לתוספות על מסכת שבת, ואם כן הרי לנו תוספות על מסכת שבת לרבינו יואל הלוי.

[את השערתו מעלה ר' שאול ליבערמאן בהרחבה בקונטרסו תשלום תוספתא (אות ג) שם הוא מביא הוכחות מספר מדברי הראשונים שכינו את התוספות בשם 'תוספתא', כשהוא מקדים: "ושיבוש זה כל כך רגיל שאיני מביא דוגמאות ממנו, ומניח שבכל מקום שאין הכרח מתוך הפיסקא עצמה (כגון תניא בתוספתא, גרסין בתוספתא, וכדומה) שהכוונה היא לתוספתא, אנו יכולים לשער שהכוונה היא לתוספות (אם התוספתא אינה נמצאת לפנינו)", אם כי הביא שם כמה הוכחות לכך, עי"ש]

נראה כי הראב"ה אף כתב תוספות לפני אביו [ויתכן שהוא משום בקשתו הנזכרת של אביו, ואכ"מ], כעדותו (ראב"ה תשובות וביאורי סוגיות ס"י אלף כ"ז): "וזכור אבא מרי את אשר למדתני להקשות בלומדינו נדרים כו' דאיכא לפרש נמי בניזר טהור, כמו שפירשתי בתוספות שהוספתי בצל קורתך".

בתשובות מיימוניות (משפטים, ס"י ע"י) הובא: "וזו העתקה מתוספות בבא בתרא של רבינו יואל הלוי כתיבת ידו, אשר פירש לפני ריב"א ולפני רבינו אפרים בן רבי יצחק", כמובן שמדובר בטעות הדפוס, ואין הכוונה לריב"א אשר יתכן ולידתו של רבינו יואל הלוי היתה אחר פטירתו, ולכל המוקדם בזקנותו המופלגת של הריב"א, אלא הכוונה לריב"ם מרענגשבורג. והרי לנו כי כתב תוספות על בבא בתרא.

כך גם במרדכי (סנהדרין רמז תרצ"ה) הובא: "הועתק מכתב ידו של רבינו יואל", ויתכן כי מדובר בפירושי תוספות שהיו לרבינו יואל הלוי על סנהדרין.

מובאות רבינו יואל הלוי בתוספות שלפנינו

מדברי רבינו יואל הלוי הובאו באיזהו מקומן בדברי התוספות שלפנינו, כאשר פעמיים הוזכר שמו בפירוש, בתוספות תענית (יג. בד"ה וכל שהוא): "רבי יואל אביו אסר לרחוץ בחמין", וכן בתוספות יבמות (קיה. בד"ה דכל לא): "נראה לרבינו יואל".

פעם נוספת הוזכר בתוספות סוטה (כה: בד"ה בית הלל הב'): "מפי מורי"ה", כאשר ההשערה המקובלת, היא כי מדובר בצייטוט מפי רבינו יואל הלוי, וכמו שהזכרנו זה לעיל.

במקום נוסף בתוספות קידושין (עח: בד"ה לא צריכא) הובא נידון בדין גוסס אם הוא כחי, ודברים אלו הובאו שם על ידי הרא"ש בתוספותיו (קידושין עח: בד"ה בנכסים): "ומתוך דברי רבינו חננאל דקדק הרב רבינו יואל מבונ"א, ועוד שם: "והקשה רבינו יואל על זה", כשהדברים מופיעים בראב"ה (תשובות וביאורי סוגיות ס"י תתקל"ג). כך גם בתוספות רבינו שמואל (קידושין עח: בד"ה כשהוא) הביא שם: "והיה רבי יואל מדקדק מכאן". אף התרומה (ס"י ק"ל) מביא: "ועל הגוסס כבר שלח רבי יואל מנונא אל מורי רבינו". וכך מופיעים הדברים בשמו על ידי הרשב"א (גיטין ע: בד"ה ולענין גוסס), ובאגודה (גיטין פ"ז ס"י קכ"ו).

הרא"ש הביאו בתוספותיו בשנית (חולין מה: בד"ה בהמה): "וכתב רבינו יואל הלוי", כאשר מתוכן הדברים נראה יותר שמדובר בהעתקה מתוך תשובת פסק של רבינו יואל, ולא מחיבור תוספות שכתב או שערך.

חיבורי התוספות לרבינו יואל הלוי

בידינו לא השתמרו חיבורי תוספות שלמים של רבינו יואל הלוי, ואף לא חיבור אחר ממנו, זולת תשובות וחלקי ביאורים שהובאו בעיקר על ידי בנו הראב"ה, וכן על ידי גדולי אשכנז שונים מדורו ולאחריו.

אם כי הדעת נוטה, שאף אם לא הוציא רבינו יואל הלוי חיבור שלם, מכל מקום הכין חיבור כזה והיה בדעתו להוציאו לאור, כך עולה מתוך דברי רבינו יואל הלוי לבנו (ראב"ה תשובות וביאורי סוגיות ס"י תתקכ"ב): "זוהי הכתב תקשור עם קובץ דברך, למען תזכירני, וידובבו שפתי ישנים", אך ככל אופן בידינו אנו אין קובץ מסודר מדבריו.

פרשתי פרשתי

פרשת תרומה | גליון ב'

הלכה למעשה לשו"ת שבת

חיתוך קוגל עם התבנית + החיסת פח אשפה + איך יתכן שמשתכל בעיניו על הרצפות ועישה בזה איסור + איך נותנים מתנה לחתן בר מצווה בשבת + מצוה לפרסם כיצד הוא היה הבלעך + תכשיטים מזהב + בשכר שבת + שומר שבת מחללו או שומר שבת כראוי לו

מצוה לפרסם כיצד הוא היתר הבלעך בשכר שבת

בש"ע (סי' שו ס"ה) מבואר דאסור ליתן שכר על עבודה שעשו בשבת, אך אם הוא מובלע בשכר שאר הימים, מותר. בספר פסקי תשובות (שם סק"ט) כתה שהיתר שכר שבת הבלעך הוא רק אם הסכם ההתקשרות הוא כמקשה אחת, שבת עם ימות החול יחד, אבל אם הסכם ההתקשרות הוא באופן שאם ירצו הצדדים ויכלו לחזור בהם ולבטל את ההסכם של ימות החול, או שעבד אצלו בשבת ואחר כך עבד אצלו גם בימות החול, אף שמשלם על שניהם יחד, אין זה נגדר הבלעך, ומצוה לפרסם זאת כי רבים נכשלים בזה בחשבם שבוה שיעשה עבודה גם בימות החול סגי שיקרא הבלעך, ולא חלי ולא מרגיש שצריך יהיה הסכם התקשרות אחד תלוי זה בזה ימות החול עם שבת, ורק בזה הוא נקרא הבלעך.

בענין תכשיטים מזהב

בענין תכשיטים מזהב שעדיף להשאיר את העגילים על האוזניים בשבת היות והוא מביא שמחה, הדנה כתב בשלטי' גבורים (על המרדכי שבת פ"ו אות ג) שטעם היתר של היוצאים בשבת עם טבעת על אצבעם, משום שהטבעת היא כמו קמיע ממוחה, כי הוזהב טוב לרפואה מחמת שהוא משמח. וראה עוד בספר מנהגי מהר"ל (ליקוטים אות כג) שרבינו תם ז"ל כשהיה רוצה ללמוד הלכה חמורה, היה נותן לפניו תל של זוזבים לשמוח בהם, ונתרחב לבו מחמת השמחה, ועל ידי היה יכול ללמוד בתוספת כח. וע"ע בספר אוצר החיים (אות קמח) שהביא דמין הקדוש מצאנו ז"ע נהג לקדש על כוס של זוב.

שומר שבת מחללו או כראוי לו

כתב הש"ע (סי' שו ס"ה) הרהור בעסקיו מותר, ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל ויהא בעינו כאילו כל מלאכת עשיית. בספר בית ישראל (פ"ב) כתב החפץ חיים: אנו אומרים בזמירות של ליל שבת 'כל מקדש שביעי כראוי לו כל שומר שבת כדת מחללו שכרו הרבה מאד על פי פעלו, ולכאורה צריך להבין כפל הלשון 'מקדש שביעי כראוי לו' 'שומר שבת מחללו', ויש לבאר דקידוש השבת כראוי קאי על אותם האנשים שמקדשים את השבת במעשיהם ודיבוריהם ומחשבותיהם, ואינם מסחיסים דעתם מקדושת השבת, והם נקראים מקדשי שבת כראוי, וישנם אנשים הנוהגים בשבת רק לא לחלל אותו במעשה, אבל אינם שמים על ליבם לקדשם כראוי בדיבור ובמחשבה, והם נקראים 'שומרי שבת מחללו', ואף שלשניהם יש שכר שמירת שבת, אבל בכל זאת אין דומה שכרם זה לזה, וזהו מה שכתב 'שכרו הרבה מאד על פי פעלו' ששכרו של כל אדם הוא כפי פעלו אם הוא ממקדשי שביעי כראוי לו יש לו שכר גדול יותר ממי שהוא משומרי שבת מחללו.

חיתוך קוגל עם התבנית

במאור השבת (ה"ד עמוד תקכ"ו) מביא בשם הגר"י פישר זצ"ל: תבנית חד פעמית שאפה בו קוגל ורוצה לחתוך פרוסות בסכין, אסור להוציא ממנו פרוסה פרוסה באופן שחותך גם את התבנית דהוי סותר, ואף שהתבנית חד פעמית אין בוה היתר כי הוא כלי גמור והיה ראוי קודם הסתירה להשתמש בו עוד ומה שזורקים אותו אחרי השמוש אין מגרע מהיותו כלי.

החיסת פח אשפה שיש בו כלים חד פעמיים

עוד כתב שם בשם הגר"י פישר זצ"ל: פח אשפה שנתמלא נפחו ורוצה לדחוף ברגליו כדי שיתפנה מקום להכניס עוד אשפה, אסור לעשות זאת אם על ידי כך ישרבו צלחות ושאר כלים חד פעמיים המוטלים באשפה שהוא סותר כלי.

איך יתכן שמשתכל בעיניו על הרצפות ועישה בזה איסור

ומהלכות בונה וסותר, נעבור בסייעתא דשמיא לסימן שו: בש"ע (סי' שו ס"ו): 'מותר למדוד בשבת מדידה של מצוה'. אבל מדידה שאינה של מצוה אסורה כמבואר בסימן שג סעיף א, על פי זה כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פכ"ט ס"ה) ראוי להימנע מלספור את הרצפות שבדידה אם הוא סופר אותם לדבר שברשות כגון כדי לתכן את ריהוט החדר, אבל מותר לספור אותם כשכוונתו לצורך מצוה כגון לספור ד' אמות לפני המתפלל, ובהערה שם מציין שהגר"ש אויערבאך זצ"ל הסתפק בזה היות ולא עושה מעשה של מדידה ושקילה, ומכל מקום לא בריר לו דבר זה להיתר.

איך נותנים מתנה לחתן בר מצווה בשבת

כתב המגן אברהם (סי' שו ס"ק טו) אסור ליתן מתנה בשבת (דמי למקח וממכר שהרי יוצא מרשותו), ולפי זה כתב המג"א 'צריך עיון מה שנהגו ליתן כלים במתנה לחתן הודרש בשבת'. המהר"י אסאד בספרו שו"ת יהודה יעלה (ח"א סי' כג) כתב לחדש שמונת לתת מתנה בשבת ולומר למקבל שיזכה בה רק במוצאי שבת. בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' כג) כתב שהיות ועושה מעשה נתינה, אף אם אומר למקבל שלא יזכה במתנה עד מוצאי שבת, יש במעשה זה התחייבות שאינו יכול לחזור ממנה (שמדברים יכול לחזור, ולא במעשה), נמצא שכאשר נותן את המתנה מחייב את עצמו ליתנה, והרי זה כפוסק בשבת ליתן מתנה שבאשר נותן שאינו יכול לחזור בו יש בוה גם איסור, ולכן ראוי ונכון שיאמר לחתן הבר מצוה שעד מוצאי שבת אין לו התחייבות כלל לתת לו את המתנה במוצאי שבת, ורק במוצאי שבת אם לא יחזור בו - יקנה בחבור את המתנה.

א. וע"ע בשו"ע הרב (סי' שו ס"ו) דאיסור מדידה אינו אלא כשמתכוון לאיזה צורך, אך אם מודד שלא לצורך כלל אלא כמתעסק בעלמא לית לן בה.
ב. וע"ע בשם משמואל (פרשת וירא שנת תרע"ב ד"ה במדרש רבה) שהביא מאמר אדמו"ר הקדוש הכהן הגדול מאלכסנדר זצ"ל שדקדק בזמירות של שבת, כל מקדש שביעי כראוי לו כל שומר שבת כדת מחללו שכרו הרבה מאד עפ"י פעלו, ששני ענינים הם, מקדש שביעי כראוי לו על זה לא נאמר שום שכר, ואך על שומר שבת מחללו נאמר שכרו הרבה וגו', והיינו שכל השומר שבת יש עוד מקום לומר שבשבילו ישיג שכר, והנה השמירה היא הכנה לשכר, אבל מקדש שביעי כראוי לו זה ענינו התכלית ואינו נתפס בלשון לומר עליו שכר רק הוא נדבק לשבת, ומה שבת שמא דקודשא בריך הוא, והנה שכרו אותו עמו בין בעוה"ב בין בעוה"ג.

קול הרב

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול דורי עה"ת ומיערים מאת הרב"ג רבי דוד פראנר שליט"א
נשיא רה"מאות קהילות ההרדים בעיר הבירה לניוו ימי

נדבת רצונו של כל אחד קרויה "תרומתי"

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו' (כ"ג, ב). ברש"י: "שלוש תרומות אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגולת שנעשו מהם האדנים וכו', ואחת תרומת המזבח בקע לגלגולת לקפות לקנות מהם קרבנות ציבור, ואחת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד שהתנדבו". והנה בה"ג תרומות הכתובות כאן מצונו פעמיים שכתוב "תרומה" סתם דהיינו 'ויקחו לי תרומה' וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, ופעם אחת כתוב 'תקחו את תרומתי', ויש לפרש דשני התרומות של בקע לגלגולת קרויות תרומה סתם, כי אינן חשובות כ"כ להיות נקראים "תרומתי", באשר כל אחד נתן בעל כרחו שיעור קבוע, אמנם תרומת המשכן שכל אחד נתן בה כפי כוחו ורצונו, זאת קרויה "תרומתי", שהש"ת כביכול קורא שמו עליה ומחבבה, אשר עליה קאי מאמר הכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', כי בה ניכרת נדבת הלב באמת, ואחד המרבה ואחד הממעיט כפי נדבת לבו כך זכה בה.

לפי נדבת לב כל אחד לקחו וקבעו את תרומתו

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כ"ג, ב). יש לרדק דמתחילה כתיב 'דבר אל בני ישראל ויקחו וגו' דמשמע דכל ישראל מצווין לקחת תרומה, ואח"כ מסיים 'מכל איש אשר ידבנו לבו תקחו וגו', דמשמע רק מי שנדבו לבו. תו יש לדייק דמתחילה אמר 'יקחו' שכל אחד יקח מעצמו, ולבסוף מסיים 'תקחו' שאתם תקחו מהם. ונראה דלעולם כל אחד צריך לקחת בעצמו, אלא דלפי הכלל שיהא לטהר מסייעין אותו הרי כשאחד מכוי לתרום בנדבת לבו יותר מאחר, או מסייעין לו יותר, ואתם תקחו ממנו לפי נדבת לבו והסיוע שרכש לעצמו בזה שלקח מעצמו, ותוכלו לכיין לאיזה מקום מגיעה הנדבה שלו למקום ודבר מקודש לפי דרגת נדבת לבו, וזהו מה שאומר 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו' דהיינו לפי גודל נדבת לבו 'תקחו' ותקבעו את התרומה שלו לעשותה 'את תרומתי' קרובה ומקודשת לי כביכול.

עצי שטים לצורך המשכן צריך שיהיו שורשים בקדושה

ועורות אילים מאדמים וגו' ועצי שטים (כ"ה, ה). ברש"י: "יעקב אבינו צפה בוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם, וצוה לבניו לטלם עמהם כשיצאו ממצרים". ולכאורה למה היה נצרך להביא ארזים למצרים ולנטעם שם, וכי לא היו ארזים מעולם במצרים שאפשר לקחת משם לצורך המשכן, ועיי' בשפת"ח. ונראה דכיון הדוצרכו הני ארזים לצורך בניית המשכן היה צורך שמקורם יהיה מארץ ישראל אם משום קדושת ארץ ישראל שתשרה במשכן, אם משום דאי אפשר לקחת דבר שמקורו ממצרים שהיא ארץ טמאה ולבנות ממנה את בית ה', על כן היה צריך יעקב אבינו להביא ארזים מאר"י ולנטעם במצרים שיהיו שורשם בקדושה.

קדושת נדבת המשכן נמשך לדורות

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה וגו' וכן תעשו (כ"ה, ח). ברש"י: "וכן תעשו לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים וכו'". ולכאורה צריך להבין למה התחיל בלשון נסתר 'ועשו לי מקדש' וגמר בלשון נוכח 'וכן תעשו'. ונראה דלגבי המשכן

שנדבו אותו כל ישראל יחדיו נחשב כאילו כולם עשו אותו, ולזה רמז לשון 'ועשו לי מקדש' שכולם עשו אותו ע"י נדבת כל אחד, וגם בהשראת השכינה ששרתה שם היתה חלק לכל אחד, והיינו דכתיב 'ושכנתי בתוכם' דממונו של אדם החביב לו כגופו וע"י ממונם היתה השראת השכינה על כל המתנדבים, אמנם לדורות - והיינו בבית ראשון שבנה שלמה ובבית שני שבנה עזרא בממונו של מלך פרס, הלא שלמה המלך ועזרא הסופר ודרישו הם שהתנדבו כל הצריך לבנין הבית, וע"כ כתוב 'וכן תעשו' ומפרש רש"י דהכונה "לדורות" ומדבר בלשון נוכח דוגמת הדיבור למשה רבינו שהקב"ה מדבר אליו, והיינו אתם מנהיגי הדור תעשו, שלא תהיה עוד השתתפות כל ישראל בהבאת הדברים הנצרכים לזה. וי"ל דאין זה מגרע מזכותם של ישראל, אלא אחר שכבר זכו להשראת השכינה בתחילה בנדבת המשכן ע"י כל אחד, שוב נמשכה הקדושה מעצמה לדורות על כל אחד מישראל ולא הוצרכו בכל פעם לנדב ולעשותו מחדש.

שמה בחלקו רק בגשמיות

ועשו ארון עצי שטים אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו (כ"ה, י). ולהלן (פסוק כ"ג) כתיב 'ועשית שלחן עצי שטים אמתיים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו', ונראה לרמז דאצל הארון הרומז לתורה מצונו בכל המדות חצי אמות 'אמתיים' וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו', לרמז דבתורה אין שלימות לעולם, דארכה מארץ מדה היא ולעולם לא ישיג אדם את שלימותה, ואף אם יעסוק בה כל ימי חייו לא יגיע לתכלית, אמנם אצל שולחן המרמז לפרנסה מצונו שתי מדות שלמות 'אמתיים' ארכו ואמה רחבו' ללמד על מאהו"ל "איהו עשיר השמח בחלקו" שיהשוב דדי לו במה שיש לו, 'ואמה וחצי קומתו' דקומתו איכא חצי אמה ללמד דלא יחזיק העשיר את עצמו בקומה זקופה להתגאות בעשרו, אלא ישאר בהכנעה וידע ויכיר דאי אפשר להשיג קומה שלמה ע"י העושר.

להיזהר לא להסיר הכדים - היינו התמיכה בתורה

בטבעות הארץ יהיו הכדים לא יסורו ממנו (כ"ה, ט). ברש"י: "לא יסורו לעולם". לכאורה יש לתמוה אם לא יסורו לעולם למה אמרה תורה לעשות טבעות לכדים ולאסור הכדים, ולמה לא יעשו בדים מחוברים לארון וממילא לא יסורו לעולם. ונראה דשם הדבר הלא אמרו 'הארץ נושאת את נושאי' והיינו דהתורה בעצם נושאת ומחזקת את המחזיקים בה, ובהא דאין הכדים מחוברים ויכולים להסירם אלא דאסור לעשות כן, מרומז בזה דהא דכל המחזיק תורה אכן מתחזק על ידה כמ"ש 'עץ חיים היא למחזיקים בה', אך בתנאי שלא יפרוש מהחזקת התורה, אלא יתמיד בה לישאר דבוק אליה תמיד.

המתחזקים בתורה זוכים להתעלות למעלה ראש

ועשית שנים כרובים וגו' משני קצות הכפורת (כ"ה, ט). וברש"י: "קצות הכפרת ראשי הכפורת". אפשר למצוא רמז בדברי רש"י דהכרובים מרמזין על ישראל העוסקים בתורה - דהינו הלוחות המנוחות בארון - ומקיימים אותה, ובתחילה נחשבים ישראל כעומדים על "קצות הכפורת" היינו מן הצד, אבל כשמתגדלים ומתקרבים ע"י עסק התורה או לא נחשבים עוד עומדים בקצות אלא אדרבה הם עומדים ב"ראשי הכפורת".

הלומדים תורה לשמה למעלה מכולם

והיו הכרוכים פרשי נפנים למעלה סוככים כנפיהם על הכפורת וגו' ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת וגו' (כ"ה ב). א"תא בגמרא (כ"ב ע): "יוסף בריה דר' יהושע חלש אינגיד, א"ל אבוה מה חזית, א"ל עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה וכו', ואנן היכי חזיתין, א"ל כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם וכו'", ופירש בזה מרן החתם סופר ד"תחתונים למעלה" הכוונה לתומכי התורה שכאן הם למטה מהת"ח, אבל בעו"ב הם למעלה, שמקבלים שכר כלומד תורה לשמה, כי על זה כיוונו תמיכתם, "ועליונים למטה" הם הת"ח שלמדו תורה שלא לשמה, ושאלו "ואנן - היינו ת"ח שלמדו תורה לשמה - היכי חזיתין, א"ל כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם" הדיינו שנשארים גם שם למעלה ע"ש, ויש לרמוז כל זה בהני קראי הדכא, 'ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה היינו תומכי התורה הסוככים ומגינים עליה הם למעלה ומקבלים שכר תורה לשמה, 'ואל הארון תתן את העדות' הדלוחות למטה בארון כנגד תלמידי חכמים שלא למדו תורה לשמה, 'והיו הכרוכים פרשי נפנים למעלה סוככים כנפיהם על הכפורת' הם התלמידי חכמים שלומדים תורה לשמה שהם למעלה מכולם.

המאור שבתורה מאירה בכל המצבים

ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך (פ"ה, לא). ברש"י: "לא ידעתי למה נכפל וכו' י"ל שבא ללמד שבעודו הארון לבדו בלא כפורת יתן תחלה העדות לתוכו, ואח"כ יתן את הכפורת עליו". נראה דבא לרמוז דאף הדכרוכים שעל הכפורת משתתפים בעמידתן לפי מצב כלל ישראל כמוש אמרו בגמ' (יומא ד.) דכשישראל עושין רצונו של מקום מעוררין יחד וכשאין עושין רצונו של מקום מתפרשין ומרוחקים זה מזה, מ"מ הלוחות שבארון צריכין ליתנן שם לפני שיתנתן הכפורת על הארון, ודלוחות הן התורה והתורה היא נצחית ומגינה ומצבים בכל המצבים, ואמרו "הלואי אותי עזבו ותורתו שמרו" דהמאור שבה מחזירן למוטב, עי' ירושלמי חגיגה פ"א ה"ו.

פנינים על דת היובי מספרי קול דודי יל ש"ס

קא:] בגמ' דאמר ליה לית לך גבאי ולא מידי וכו'. והווי כמי שגול אוכל שנתקלקל מעצמו ולא שוה כלום, ואף דשם צריך לומר לו מיהא "הרי שלך לפניך", הכא פטור גם מזה, מכיון דהסמנים הם על גבי צמרו שלו ואינו מחוייב להפסיד צמרו כדי להחזיר לו דבר שבלא"ה לא שוה מאומה ובלא"ה לא קאי, כיון דלא נתקלקל מעצמו אלא הוא עשהו, ושפיר מקשה לו תיכף "הלא יכול לומר לו את אפסדתינהו".

קא:] בגמ' ואם לאו שטורה. ברש"י ד"ה ואם לאו שטור מסיק "אלמא חזותא לאו מילתא היא", ותנן דיש לחלק ולומר דחזותא מילתא ומ"מ לא חשיב כדם בעין [ועיי' בתנ"ה מקוילי שחילוק קעין זה אליבא דר"ן], אך כנראה דהגמ' ס"ל דאי חזותא מילתא הוי ראייה דכל הממשות ישנה כאן, דהחזותא הוי רק ראייה דלא בטלה הממשות, [והווי דומיא דטעם כעיקר, דאי איכא טעמא ישנו לכל האיסור, אך דבזה פליגי באמת רבותא ואיכא דס"ל דטעם כעיקר אינו כעיקר ממש, עיי' בתנ"ס פרק גיד הנשה חולין צ"ח: בוח].

קב:] בגמ' אי הכי אפילו חטין וחטין וכו'. תמוה דלא פירש רש"י כלום בזה. ונראה דהכוונה דכיון דבעל חטין מקנה למי שהמעוה שלו, והלא בעל המעוה אינו כאן ומי עושה מעשהו הקנין עבורו, ועתה ס"ד דשליח אין בכוחו לעשות קנין עבור מושלחו, אך דכל המקנה מכיון להקנות לו להדיא, דאז אם קנה שוב מקנה למשלחו, אבל כאן לא קנה דלא נתכוון המוכר להקנות לו, ועי' מתרץ דאדרבה השליח עושה מעשהו הקנין במקום בעל המעוה וכידו אריכתא הוא.

קג:] בגמ' נזיר שגילה אחת אחת מיבעיא ליה לרבא. עיי' רש"י. ומבואר מיהא דאף דלגבי נזיר פשיטא דגילוח מעט מעט הוי גילוח, אעפ"כ

יש להשתוקק לשלימות דרגות בלימוד התורה

ועשית מנורה זהב שטור מקשה תיעשה המנורה וגו' (פ"ה, לא). ברש"י: "תיעשה מאליה לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה", ולהלן (פסוק ב) כתיב 'וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר' ופירש"י שם "מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש", ומשמע דרק הראה לו הקב"ה מנורה של אש ולא אמר לו להשליך ככר לאור. ושני הפירושים ברש"י סותרים לכאורה זא"ו. ועיי' בשפת"ח. ואולי יש עוד לומר בדרך רמז, דבא כאן רמז לשתי מדרגות ישיש אצל לומדי תורה, דכידוע המנורה מרמזת לתורה שהיתה בדרום, ואמרו "הרוצה להחכים ירדים", דיש מי שקשה לו להקדיש כל יומו לעוסק בתורה כלבד בחשבון מאין תהיה לו פרנסה, ולזה מראים לו "מנורה של אש", דהיינו שהוא עצמו אינו חושב עצמו כראוי להיות מוקדש לגמרי לתורה, אמנם הוא מתנדב בחכמים שהם המנורה של אש ומסתכל ורואה את דרכם ומתחזק בזה, וזו היא ההנהגה של "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" שדיבר בה רבי ישמעאל (ברכות ל"ה), ועליה אומר אב"י שם "הרבה עשו כדברי רבי ישמעאל ועלתה בידם", אבל יש כאלו שהם עצמם משליכים את עצמם לאש ומוסרים נפשם להתקדש לזכות לשלימות התורה, ואז הקב"ה שולח להם חלקם, וכדבריו הנפלאים של הרמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל פ"יג ה"יג "ולא ששבת לוי בלבד אלא כל איש ואיש מקל פאי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדיל לעמוד לפני ה' לשקריו ולעבדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צנאוהו על הששכנות הרבים אשר פקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונתלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים. הרי דוד עליו השלום אומר (תהלים טו, ה) 'ח' מנת חלקי יבוסים אתה תומיך גורלי", וזו היא ההנהגה עפ"י דברי רשב"י (שם) וזו היא מדרגה עליונה שכל אחד ראוי לשאוף אליה, ועיי' הזכיר רש"י תחילה שאמר הקב"ה למשה השלך את הככר לאור, היינו שלזה צריך לשאוף ולהשתוקק.

לגבי גול י"ל דהשבה מעט מעט לא מקרי השבה, דאל"כ למה לא תמה לעיל כמו כאן גשהשביב אגודה אחת ליהווי מיהא התחלת השבה, [ואף אי נאבד האגודה השנה או שלא השיבה, מ"מ השבת הראשונה תישאר בדין התחלת השבה דהייק], ונראה דהחילוק הוא דלגבי גילוח של חצי שיעור ועוד חצי שיעור, הראש המגולח מצרף כל הח"ש של הגילוחים הנפרדים להיות נחשבים יחד, משא"כ לגבי השבה אין דבר שיצרף כמה ח"ש של השבה יחד. ועיי' כעין זה לגבי בית דבעי צירוף מובה לגבי המוסף האות או צירוף ידי הכהן לגבי המוסף ברכה אחת משלו, עיי' בריש"ב א"ר ע"ה דף כ"ח: בוח].

בגמ' שער אין כאן גילוח יש כאן וכו'. לכאורה לא דמי לגמרי, להדיא דגול דאצל גול איכא אסור גול ומצות השבה לתקנו, משא"כ לגבי נזיר לא מצינו שיהיה ענין שלא יהיה על ראשו שער, רק שצריך לגלח, ומנ"ל דאם אין כאן שער ממילא הוי כאילו חלק האיסור ביטל מעל עצמו. ועיי' בתנ"ה מצות גילוח דמשמע מדבריהם ג"כ דאף דשיער אין כאן מ"מ לגבי מצות גילוח לא מעלה ולא מוריד מידי.

קו:] בגמ' והאמר אילפא שבועה קונה וכו'. אף דלכאורה יש לדחות בקלות, וכי גברא אגברא קרמית, דגם אילפא אמורא הוא ולא עדיף מרב ששת, מ"מ כיון דהיה אילפא מאמוראי קמאי בן גילו של רבי יוחנן, ע"כ הוה משמע ליה להש"ס דקשה לחלוק עליו.

בגמ' כאן בקפץ כאן בשלא קפץ וכו'. בפשטות הכוונה דרישא בקפץ וסיפא בלא קפץ, דומיא דמה שאמר לפני כן רישא חוץ לב"ד סיפא בב"ד, אמנם ברש"י ד"ה כאן בקפץ מפרש דכאן בשלא קפץ היינו ההיא דרב, ודו"ק.

פלאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

פלאות הפרשה

בנין בית מקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו

אמר חגי הנביא (פ"ב פ"ט): 'גדול יהיה כבוד בית האחרון מן הראשון, ואמר זכריה הנביא (פ"ב פ"ט) 'ואני אהיה לה נאם ה' ונבואת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה', והיינו כשירד בית של אש בני ומשוכלל. וכבר קרוב לאלפים שנה מחזיקים בני ישראל בכבודו, ויהי רצון בנאוה העתידה, ומצפים לבנין בית מקדשו ותפארתו ומחמדנו, שיבנה במהרה בימינו אמן.

והנה בחז"ל ובראשונים ז"ל מצינו שביט המקדש העתיד, יהיה בית של אש, וירד משמים בניו ומשוכלל, והבטיח הקב"ה שהוא יבנה אותו, וכדכתיב (ישעי' נ"ז) 'מקדש ה' כוננו ידך, וכתוב (תהילים כ"ב ז') 'כי בנה ה' ציון נראה בכבודו', ויהי רצון שיקיימו מקראות אלה במלאם במהרה.

לעומת זאת, יש דעה בחז"ל שאם בית מקדש השלישי יבנה בידי אדם, כדאיתא במדרש ויקרא רבה (פ"ט ז') 'מלך המשיח שנתון בצפון, יבא ויבנה בית המקדש הנתון בדרום'. וכן כתב בתרגום יונתן על ישעי' (נ"ה) 'והוא יבני בית מקדשא'. וכן הוא דעת הרמב"ם בתלכות מלכים (פ"א ה"א) וזה לשונו: 'המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושבי הממשלה הראשונה, וזבונה המקדש' ומוקבן נדחי ישראל, וכן דעת המאורי במסכת סוכה (ס"א).

וכן היא גם דעת רבינו בחיי ז"ל בפרשת מינוי (יא ז'), שכתב דבר נפלא מאד, שעל כן נמשלה מלכות אדום לחזיר, מפני שביט מקדש השלישי עתידה אומה זו לבנותה, והו' 'חזיר' מלשון שפתיים לחזירי העטרה ליושנה.

וראה בספר 'משיבת נפש' שכתב בפרשת ויקהל (שמות כ"ג), שראוי לכל אשה ללמוד את אומנת המחט הטוויה ואריגה, כדי שכשנזכר לבנין הבית במהרה בימינו, יהא בידן לעזור בעבודת הקודש, במלאכת המחט והטוויה ואריגה. ומשמע שגם הוא סבר שהכלים שיהיו בבית השלישי יעשו בידי אדם, עיני שם.

אגב יש לציין לחידושו הנפלא של הרש"ש מסכת בבא בתרא (קכ"ב) שביט המקדש השלישי יעמד במקום מרוחק מעיר ירושלים. וזה לשונו: 'אזנב עמדתי על פירש"י ביחזקאל מ"ח, שראה ליישב אשר ירושלים תהיה במקומה הראשון, ולא העיר דלפי המבואר שם יהיה המקדש רחוק מחזירי מ"ה מיל לצד צפון, ד"ק שם. ואולי לזה כיוונו ישעיה הנביא (כ"ג) וימה רחוק ה' (א) באמרו, באחריית הימים נבא בית ה' רחוק הרבה מירושלם, ונל' דרבה לומר שיהא אז המקדש על הר אחר אשר הוא ראש ההרים גבוה. דלא כפירושי המפרשים, והאלישיך הקשה שם האם משתנה?'

ענינים נפלאים בתפילת 'נשמת'

כתב הרוקח ז"ל בפירושו לסידור התפילה על תפילה נפלאה זו של 'נשמת כל חי', וזה לשונו: 'נשמת, במקלות, ויוצר, הרי ג', כנגד קדוש קדוש קדוש. לפי שכתוב (ישעי' ו') 'עש כנפים לאחך' כנגד ששת ימים, וכנגד ישראל. 'מכנף הארץ זמירות שמענו' (שם כ"ד טו) וזה בשבת, הרי כנף אחד בשבת כנגד ישראל, על כן כל איש אשר בו רוח חיים יכוין בנשמת בכל כוחו, כי הוא שבת שיר השחרים, ואשרי המכוין בכל תיבה ותיבה, ואומר בכל כחו בקול רם בניעמה?'

שם המחבר

תפילת 'נשמת כל חי' הנהוג לאומרה בתפילה בצפרא דשבתא היא תפילה עתיק יומין שחלקים ממנה מוכרזים כבר במדרש תנא יב' אליהו (פרק לא) ובגמרא מסכת ברכות (נ"ג). אך רבו הדעות בספרי הראשונים והאחרונים מי היה המחבר של תפילה נפלאה זו. ואציין, שהנוסח של כל תפילת 'נשמת' כפי שהוא מודפס בסידורים שלנו, כבר מוזכר בספרי הראשונים ז"ל כמו 'מחזור יוטר' (ס' קס"א), ובערך ראשונים.

דבר פלא כתב הרמ"ק ז"ל בסידורו 'תפלה למשה ז"ל': 'השיר הזה נשמת כל חי בו המשיים תיבות, לפי מה שפירש הוזהר הקדוש פרשת תרומה, אמנם אין לנו הנוסח ההוא מפני שהדורות האחרונים ע"י מעשה נס שהיה הוסיפו בו ושנוו מצאותו, עכ"ל. ולכן אף אלו שמצאו רמזים בתפילת נשמת לשמו של מחברו, עדיין לא ידוע כמה מהתפילה הוא חיבר, שהרי בנוסח תפילת נשמת שלנו כרוזים שיש כולשו מאות המשיים תיבות. ואביא כמה דעות המוזכרים בספרי הקדמונים על מי היה מחברו.

א] יצחק איבני. בסידור הראב"ן לרבינו אליעזר ב"ר נתן ז"ל אחד מבעלי התוספות כתב וזה לשונו: 'גרשם בו יצחק ורבקה, ושמה בעקידה נעשה שבת זה לכן נרשם יצחק, ושמה בשעת שהתפללו על בנים כמו כן ולכן נרשם יצחק ורבקה.'

ולכאורה דבריו תמומים, שהרי בשעת העקידה עדיין לא נישא יצחק את רבקה. אם כי אפשר לדחוק ולומר שחיברו על שם העתיד.

ב] יצחק הפייטן. כתב בספר 'האשכול' [הובא בשו"ת הגאונים החדשות ס' לז] וז"ל: 'נראה לנו שנשמת כל חי' מסורת היה בידם [נכמי התלמוד], ואילו פינה הזכירוה בהרד"ק הגאונים (ביב"ט נ"ט) אך אינו ממשטב הראשונים כי אם עד זה הפרק נמצא שכל קומה לפניה תוספת הפייטנין הוא, ושם הפייט הוא יצחק שמו כאשר סימן שם בפי ישרים ובדברי צ"דיקים ובלשון חסידים ובקרב קדושים עכ"ל. וכן כתוב בכלבו (ל"ז).

ג] שמעון כהן, או שמעון בן שטח. בסידור חסידי אשכנז מבית מדרשו של רבינו יהודה החסיד ורבינו אליעזר ממריזיא בעל הרוקח המודפס בסידור רבינו שלמה הגבאי בשם רבינו יהודה ב"ר יעקב שרבי שמעון כיפרי יסוד אותו עד 'מי דימה לך ומי שוה לך. וכן ראיתי בסידור רבי הירץ ש"ץ הנקרא 'מלאה

המשיח אלמים

מעשה מובא בספר מדרש תפילות (אתא א"ה א"ה במעין), וזה לשונו: 'שמעון על פה, מנער אחד מרואי פני המלך שנמצא הרוג, והעלילו על היהודים שהרגוהו, ונמצאו בסכנה גדולה, עד שהוצרך חכם אחד מקובל להחיותו כדי שיגיד מי הרגו, כתב במצחו אותיות אמת, ועמד על רגליו והגיד לפני המלך מי הרגו, וכיון שהגיד מוק החכם אות האלק מתובת אמת, ונפל ומת, ונתפרסם גדולת מעלת אותיות תורתנו הקדושה לפני עמים רבים, והיה קדוש ושם גמור.'

החידא ז"ל בפירושו 'שמת הרגל' (שם) הביא בשם הגאון המקובל רבי אברהם גלאנטי ז"ל תלמיד הרמ"ק ז"ל, שעל שם מעשה הג'ל, הוסיפו הקדמונים בסוף תפילת 'נשמת' התיבות: 'המשיח אלמים והמפענח נעלמים', כיון שאז יבטל צלו בני ישראל על ידי שהקב"ה השיח אלמים והוא פיענח נעלמים, עיני שם.

ואכן בסידורים הקדמונים, כסידור רב עמרם גאון, וסדר תפילות של הרמב"ם ז"ל, וכן באבדרהם כשהוא מפרש כל השבט של 'נשמת', אין תיבות אלו מוזכרים, שמע מינה שזו הוספה מאוחרת.

אמנם במחזור יוטר' (ס' קס"א) ובפירושו הרוקח על התפילה (נשמת כל חי) הזכירו התיבות 'המשיח אלמים' בפירושם, עיני שם.

קבלת נשמה יתירה באמירת נשמת

כתוב המקובל האלוקי רבי אברהם אזולאי זצ"ל בספרו 'חסד לאברהם', וזה לשונו: 'ודע כי נפש יתירה שעת ביאתה היא בעת הכנסת שבת. וצריכה למצוא הבית מתוקנת לשבת, שולחן ערוך ונר דלוק ובעל הבית מוקטש ומלושב בבגדי שבת. ואם יש יכולת בידו לטובל הרי זה משובה, ואם לאו ירחוץ ידיו ורגליו במים חמים ואז נכנסת בשמחה בגוף האדם. ובשחרית בעת שיאמר שלח צבור נשמת כל חי, אז זמן ביאת הנשמה [יתירה], ותתבלת הנמחה בעת שעלית ציבור אומר 'ואני תפילתי אזי זמן ביאת הרוח וכו', ע"ש.

גיו יארק	ח'פה	ב'גי ב'רק	י'רושלים	ה'דלק"ג
17:12	16:59	17:06	16:50	
18:14	18:03	18:05	18:04	
18:45	18:39	18:40	18:39	

יארצייט

ש"ק ח אדר א - רבי אליהו הכהן
איתמרי ז"ל - שבט מוסר

הגאון רבי אליהו הכהן איתמרי זצ"ל מגדולי חכמי עיר איזמיר שבטורקיא. נולד שם בשנת ת"ה בערך, לאביו הגאון רבי אברהם שלמה זצ"ל. חיבר קרב לארבעים חיבורים שנסארו רובם בכתובים, וחלק גדול מהם נשרפו בשריפה הגדולה שפרצה באיזמיר בשנת תר"א. המחבר זצ"ל נדע בשערים בעיקר על שם ספרו 'שבט מוסר' שנדפס לראשונה בקושטא ת"פ, ונדפס עד היום כששים פעמים, וכן תורגם לכמה שפות. שאר ספריו ששרדו והודפסו הם: 'אגדת אליהו על אגדות הירושלמי', 'אזור אליהו על מסכת אבות והגדה של פסח', 'תהלות ה' על תהלים', 'עניני העדה על תנ"ך', 'דנא פשרא' על שיר השירים ומגילות רות ואסתר, 'מדרש האיתמרי על דרושים', 'מעיל צדקה' על מצוות צדקה, 'מדרש תלפיות' ליקוטים שונים, 'מדרש אליהו דרושים והספדים', 'מגלה צפונות' על התורה, 'מזבח אליהו עה"ת', 'סמוכים לעד' עה"ת, 'חוט של חסד' עה"ת, 'ולא עוד אלא' לבאר כל מקום שזכר לשון זה באגדות הש"ס ובמדרשים, 'ידו בכל עה"ת. נפטר ביום ה' אדר תפ"ט, ומנו"כ בעיר מולדתו איזמיר.

הוא היה אומר - דבר פלא בענין מיתה מכח הנגינה מובא בספר 'שבט מוסר' (פרק כב) וז"ל 'למוד אדם מן הזמירה וויגארה' בלע"ז שלא להפסיק פיו מעסק התורה ולהלל ולזמר להקב"ה בלתי הפסק, ואע"פ שימות בעמלו, על דרך אדם כי ימות באהל, שהרי הזמירה בימי הקיץ משוררת באילן בלתי הפסק עד שמתבקעת כריסה ואינה חוששת על מיתתה כדי לזמר, ואע"פ שאינה מקבלת שום שכר על זה, כל שכן וקל וחומר שלא יפסיק אדם פיו מעסק התורה ואע"פ שימות לא ישים לבו על זה בערך דיש לו שכר בעמלו'.

יום שלישי יא אדר א - רבי אברהם
בארנשטיין ז"ל - אבני נזר

הגאון הרה"ק רבי אברהם בארנשטיין ז"ע. נולד בעיר בענדין שבפולין בשנת

תקצ"ט, לאביו הגאון רבי זאב נחום זצ"ל אבדק"ק ביאלא ומח"ס 'אגודת אזוב'. בגיל שלש עשרה נשא את בת הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק ז"ע, והתגורר בבית חמיו עד לפטירתו בשנת תרי"ט, שם שאב מעיינות החכמה והקדושה. שימש ברבנות בקהלות קדושות פארצאוו, קראשעוויטץ, נאשעלסק. בשנת תרמ"ג נתמנה לכהן פאר כאבדק"ק סאכאטשוב, ונתפרסם בעולם כגאון הגאונים, צדיק וקדוש, שר התורה מגדולי גאוני דורו, מכל אפסי הארץ הריצו לפניו שאלות חמורות, ואלפי ישראל נהרו אליו ליהנות מזיו תורתו וקדושתו. השאיר אחריו ברכה הספרים שו"ת 'אבני נזר' על ד"ח שו"ע, 'אגלי טל' על ל"ט מלאכות שבת, 'נאות הדשא' על התורה ומועדים. מובא בספר 'ראש גולת אריאל' שבזמן שהאבני נזר היה חולה קודם פטירתו שלח שליח לגור אל הרבי האמרי אמת' ז"ע ובקשתו בפיו 'מכיון שהרבי נשמה הכוללת את כל היהודים ואת כל תפלותיהם, יעתיר נא בעדי'. נפטר בסוכטשוב ביום יא אדר א תר"ע. מסופר שהרבי האמרי אמת ז"ע הגיע לסוכטשוב להשתתף בהלוויה, ובשובו מהלוויה אמר 'אבד חסיד מן הארץ' אב"ד ר"ת אברהם בן ד'אברוש כשמו של רבינו האבני נזר ז"ע.

הוא היה אומר - מובא בספר 'אביר הרועים' (אות ע) דבר פלא על האבני נזר שבהיותו אצל חמיו הרה"ק מקאצק ז"ע למד עצמו להיות לו הרגשה להבחין בין מאכל כשר לטרפה, וכן בפסח להרגיש אם יש בו חשש חימוץ או לא. ולא עוד, אלא פעם אחת גילה להשוחרים דמתא, כי בבואם לפניו עם השאלה על הבהמה, אז תיכף כשמכניסים הבשר לביתו מרגיש בהריח של הבשר אם הוא כשר או טרפה. ועל חמיו העיר וקדיש מקאצק ז"ע היה אומר, שהיה לו עוד יותר הרגשה להבחין אפילו בין מצה מקמח שמורה לבין מצה פשוטה.

עוד מובא בספר 'אביר הרועים' (ה"א אות קמח) על האבני נזר שפעם אחת נכנס אל הקודש פנימה אחד מאנ"ש להזכיר ילדו החולה שהיה שמו 'משה', ויהי

כאשר הביט האבני נזר בפתקא נבהל, ושאל את אבי הילד בהתרגשות: "אחר מי נתת לו את השם משה?", ענה לו האב שברית המילה שלו היתה ביום ז' אדר יומא דהילולא של משה רבינו ע"ה, ולכן קרא לו בשם משה. התאנח האבני נזר ואמר לו: "תדע שזו סכנה גדולה ליתן שם אחר מי שהוא כבר מבורר ומתוקן בכל ניצוצי נשמתו, וכל שכן אחר משה רבינו ע"ה".

מובא בספר 'תולדות יעקב' שרבינו הקהלות יעקב' סיפר על רבינו האבני נזר שפעם למד בליל יום הכיפורים את כל מסכת בבא בתרא, ובבקר אמר ב"ב" אכלתי היום 'קעז', [קע"ז היא גבינה ובמסכת ב"ב יש קע"ז דפיס].

רבי יוסף ראזין ז"ל - צפנת פענח

הגאון רבי יוסף ראזין זצ"ל, המכונה ה'ראגאטשובער גאון', נולד בעיר ראגאטשוב בשנת תרי"ה, לאביו הרבני התורני החסיד רבי אפרים פישל ז"ל מחסידי הרה"ק בעל 'צמח צדק' מליובאוויטש ז"ע. בימי נעוריו הלך ללמוד בסלוצק בישיבת הגאון רבי יוסף דוב הלוי סאלאווייטשיק זצ"ל בעל 'בית הלוי' אב"ד בריסק, משם נסע ללמוד בשקלאוו אצל הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל. בתחילה נתמנה לאב"ד דינאבורג, ובשנת תרמ"ט נתמנה כרב ואב"ד לעדת חסידים בק"ק דווינסק, ושרת שם בקודש ארבעים ושבע שנה, עד פטירתו ביום יא אדר תרצ"ו, ושם מנו"כ. ספרו 'צפנת פענח' על ארבע סדרי הרמב"ם נדפסו בחייו בווארשא תרס"ג. חיבר עוד: שו"ת 'צפנת פענח', 'שלמת יוסף'. השאיר אחריו הערות על גליוני כל ספריו.

הוא היה אומר - בזמן שלטון התורכים גזרו פעם שכל מי שלא נולד בארץ ישראל יש לגרשו, אלא אם כן ישבע שנו"ל בא"י, מכיון שהיה הדבר בבחינת פקוח נפש, שלחו אל רבינו האם מותר לשקר בזה, השיב רבינו במברק כדרכו בציון מרא מקום, וכתב: עי' כתובות ע"ה ע"א. וכוונתו היתה בזה שמבואר שם שמי שמצפה לראות ארץ ישראל הרי הוא מבניה וכאילו נולד בה.

חמיידא דאודייתא

פניני הלכה מאת הרב"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

כוונה שלא להוציא בברכתו בברכת המצוות והנהנין

היות וחלק מן היסודות הנוגעים לעיקר השיעור התבארו בשיעור הקודם, נביא בתמצית את הנוגע לשיעור זה.

א. נחלקו התבואות שור והפרי חדש האם יכול אדם הבא לאכול כמה תפוחים לכוון להוציא בברכתו רק תפוח אחד, ובוזה יתחייב לברך אחר כך על שאר התפוחים, דעת הפרי חדש כי יוכל לעשות כן, ואין בזה אלא משום ברכה שאינה צריכה, אך אין בדבר משום ברכה לבטלה, ואילו דעת התבואות שור, כי אין כל תועלת בדבר, ואף אחר שכבר עשה כן יש בזה משום ברכה לבטלה, כי הברכה מאליה פוטרת את כל האמור להיכלל בברכה זו.

ב. עוד נתבאר, נידון הפוסקים אם מחלקותם הוא רק במקום שכוונתו שלא להוציא בברכה הוא על אותו המין עצמו שהוא כן מוציא בברכתו, או שאף בשני מינים שברכתם שוה, אין מקום לפי התבואות שור שיוכל להועיל כוונתו שלא להוציא בברכתו את המין השני, ואף בזה בברכה לבטלה.

ג. להשלמת הנידון שהובא בשיעור הקודם, באוכל תפוח ודעתו לאכול גם כן בננה שיש הסבורים שבידעבד יצא אם בירך עליו בורא פרי העץ, האם יש מקום להתיר לפי התבואות שור לברך בורא פרי האדמה על הבננה, או שאנו אומרים שנכלל בברכת בורא פרי העץ שבירך על התפוח, ואסור לו לברך בורא פרי האדמה, והבאנו בזה כי נראה שאין מקום לחשוש לפי התבואות שור לברכה לבטלה, ולכתחילה יכול לברך בורא פרי האדמה על הבננה.

ושוב ראיתי כי הפרי מגדים (סי' ר"א מ"ז ס"ק ב') כתב בפשיטות, כי בכל מקום ספק ברכת העץ או האדמה, אם צריך לברך מתחילה בורא פרי העץ או האדמה, יכוון שלא להוציא את המין המסופק, ע"ש, ואם כן בדעתו צריך לומר, או דס"ל כדעת הפרי חדש שיכולים אפילו במין אחד לכוון שלא להוציא הכל בברכתו, או דס"ל דאף לפי התבואות שור בשני מינים יכולים לכוון כנ"ל.

א. סתירת דעת המגן אברהם בדינים אלו

דברי המגן אברהם בדיון ציצית וסוכה

א. הב"ח (א"ח סי' תרמ"א אות ג') כתב: "ומשמע לפי המנהג, דאף אם לא יצא מן הסוכה כלל כל היום, אפילו הכי כשחזור וסועד, חוזר ומברך לישוב בסוכה, והכי משמע להדיא במהרי"ל ודברי שאר אחרונים, והיינו שעמא, דכל אדם דעתו מן הסתם שלא תהא ברכת לישוב בסוכה פוטרותו אלא עד שעה שיהא חוזר וסועד, כי אז יחזור ויברך".

המג"א (סי' תרל"ט ס"ק י"ז) אחר שהביא את דברי הב"ח תמה עליהם, וכתב: "ודבריו תמוהין, דאטו מי שיש לו ציצית בבגדו ויכוין שלא יפטרנו בברכתו אלא עד חצות, וכי יחזור ויברך בחצות, הא ודאי ליתא, וגם לא ראיתי באחרונים שום משמעות, לכן אין לברך, דיש לחוש לברכה לבטלה".

כפשוטו, מחלוקת הב"ח והמג"א היא מחלקותם של התבואות שור והפרי חדש, כאשר הב"ח מקבל את דעת הפרי חדש שיכולים לכוון שלא לפטור בברכתו חלקים מסוימים, ואילו המג"א מקבל את דעת התבואות שור, שאין מקום שיועיל לחייבו לברך בשנית על מה שכבר היה נכלל מצד עצמו בברכתו הראשונה.

דברי המגן אברהם גבי ברכת התורה בנייעור כל הלילה

ב. אלא שעל כך יש להקשות, כי לפי זה מוצאים אנו סתירה ברורה בדעת המגן אברהם, כי במקום אחר לגבי ברכות התורה כתב המגן אברהם (סי' מ"ז ס"ק י"ב): "משמע דאם נעור כל הלילה אינו צריך לברך בבוקר, וצריך עיון, דבשלמא לסברת הטור דסבירא ליה דבשינה תליא מילתא, אם לא ישן אינו צריך לברך, אבל לפי מה שנהגו שלא לברך כשישן ביום, אם כן דמה שמברך בבוקר היינו משום שקבעו חכמים ברכה זו בכל יום דומיא דשאר ברכות השחר, תדע דהא לרבינו תוס' כשעומד קודם עלות

השחר אינו צריך לברך, וכשמאיר היום צריך לברך, אם כן לדידן נמי, אף שלא ישן, כשמאיר היום צריך לברך, שלא היה דעתנו לפטור רק ליום אחד כתקנת חכמינו ז"ל, הרי שהזכיר סברא זו גבי חיוב ברכת התורה לנייעור בלילה, אלא שהיה מקום לפקפק בזה כי סוף כל סוף הגדיר בזה 'כתקנת חז"ל', היינו שהוא משום שהשווה את דעתו לעיקר תקנת חכמינו ז"ל.

אך למעשה הרחיב המג"א את דבריו בהלכות שבועות (סי' תצ"ד), שם כתב: "אלא שמתחלה אין דעתנו לפטור רק ביום ולילה אחד, וכשקם בבוקר קודם עלות השחר, אזי נחשב ליום שאחריו, תדע דהא לרבינו תוס' אין צריך לברך קודם עלות השחר דנפטר בברכה של אתמול עד שיאיר היום, אם כן לדידן נמי יש לומר, כיון שנוהגין לברך כל היום ברכת התורה, אם כן מעיקרא לא היה דעתו לפטור רק ליום ולילה, ולכן צריך לברך ברכת התורה כשיאיר היום, וכן נראה עיקר", וכאן לא הזכיר כלל שהוא יסוד התקנה, אלא שהדבר תלוי בעצם דעת כוונת המברך".

סתירת דברי המגן אברהם

ג. מכלל דברי המג"א האלו מבוואר, כי לכאורה דעתו של המג"א כדעת הפרי חדש שיכול אדם לכוון שלא לפטור בברכתו את כל הנכלל בזה, וזה סותר לדבריו הנזכרים גבי ציצית וסוכה. כך הקשה הח"י אדם (נשמט אדם ח"א כל' ט' ס"ק ג'). לא זו אף זו, אלא שהמגן אברהם עצמו בהלכות ברכות התורה, מצייין בסיום דבריו לעיין בסי' תרל"ט, ולכאורה כוונתו לעורר תמיהה זו, אך אין להוציא מדבריו את כוונתו לתרץ הערה זו שיש בה ממש.

בין ברכות המצוות לברכות הנהנין

תירוץ המנחת שלמה

ד. המנחת שלמה (ח"א סי' י"ח אות ח') כתב ליישב בזה, כי יש לחלק בין ברכת המצוות לברכת הנהנין, והוא כי ברכת המצוות

בלבישה אחת או ישיבה אחת בסוכה, בוודאי שאין מקום לומר שיועיל מוחשבתו שלא תפטרנה ברכתו לגמרי.
אכן גבי ברכות התורה שאני, כי בעצם היה מקום לחייב לברך כל פעם ברכות התורה בבואו ללמוד, אלא שכתבו בזה התוספות (ברכות יא: ב"ד"ה שכ"ב) כי החיוב ללמוד עליו כל שעה ושעה, לכן אין לחייבו לברך בכל שעה, אמנם בכל אופן מעשה הלימוד מעשה חדש הוא בכל פעם, ולכן אינו נחשב כלישה אחת או ישיבה אחת בסוכה, ולכן יש מקום לכוון שלא להוציא הלימוד שלאחר מכן.

חילוק דיניא בין שני היישובים בסתירת המג"א

ח. הנפקא מינה בין ב' תירוצים אלו בדעת המג"א. הוא באופן שיוציא מן הסוכה ונכנס בשנית, כי לפי דברי המנחת שלמה אף בזה מאחר ומדובר בברכת המצות אי אפשר לשבח רק על זמן מסוים, אמנם לפי המבואר הרי זה משום היות הפעולה פעולה נמשכת, ולכן ככל שמדובר בשני פעולות, יכול להיות שיוכל לכוון שלא להוציא בברכתו.

באופן שיעקר דעת המגן אברהם יכול להיות כמו הפרי חדש, אלא שחילוק יש בין שני מעשים לבין מעשה אחד.

הפתרון להלכה אף במחלוקת התבואות שור והפרי חדש לפי הביאור הלכה

ט. מעתה, אף דברי הביאור הלכה יכולים להיות פתרון לפי כל השיטות, והוא כגון כשיש לפנינו עשר תפוחים וכדו', עצתו שיעשה הפסק בין אכילת תפוח אחד למשנהו, ושיהיה ין בדעתו מתחילה, ובזה לא ייחשב עוד כאכילה אחת, ושוב יתכן כי אף לפי התבואות שור יהיה מקום שיכול לברך לאחר מכן לכתחילה, ולא יהיה דובר משום ברכה לבטלה.

ובאמת נראה, כי הדברים מוכרחים בדעת התבואות שור, שכן בדבריו (סי' י"ט ס"ק י"ז) כתב לחלק מה שמצאנו שברכת ההבדלה יכוון שלא להוציא היין שבתוך הסעודה, ובתוך דבריו הזכיר כי מברך המוציא בין ההבדלה לשתיית היין, אף שברכת המוציא אינו נחשב הפסק מעיקר הדין, מכל מקום בכדי להגדיר את הדבר לשני פעולות שיכול לכוון בדעתו שלא להוציאם בברכה אחת, שפיר דמי.

שיטת האליה רבה שאף פעולה אחת מועיל כוונה

י. אלא שיש להוסיף, כי מצאנו שיטה מחודשת ביותר, והוא דעת האליה רבה (סי' תרל"ט ס"ק י"ח) שאחר שהביא את תמיהת המגן אברהם על הב"ח, כתב כי מאן יימר שבציצית אינו יכול לכוון לפטור רק עד חצות, ויכול לברך ברכה נוספת, והיינו שלדעתו אף בפעולה אחת יש מקום לכוון שלא להוציא בברכתו את כולה, והוא שיטה מחודשת ביותר.

סיכום השיטות

א' נחלקו התבואות שור והפרי חדש בדין עשר שחיתות או עשר תפוחים, ובזה לא מצאנו הכרעה ברורה בדעת המשנה ברורה והשו"ע הרב.

ב' נחלקו התאורנים בדין שני מינים אם בזה אף לפי התבואות שור יכול לכוון שלא להוציא בברכתו את המין השני.

ג' באופן שהפסיק בין שני הדברים, כתב השערי תשובה כי אף התבואות שור מודה שיכול לכוון שלא להוציא בברכה את ההמשך, אף שאין מדובר בהפסק שיש לו משמעות בעיקר ההלכה.

ד' בפעולה אחת כלישה אחת או ישיבה אחת בסוכה, דעת המג"א שאי אפשר לכוון שלא להוציא את כל הפעולה בברכתו, ואילו הב"ח והאליה רבה ס"ל שיכול לכוון שלא להוציא את כל הפעולה בברכתו, ובהכרח משום דס"ל כדעת הפרי חדש.

ה' בברכה על מין מסופק, יכול לכוון שלא להוציא את המין המסופק, וכמו שכתב הפר"מ"א, והוא או משום שהעיקר כדעת הפרי חדש, או שבשני מינים מודה התבואות שור.

(השיעור נאמר בישיבה הגדולה טל תורה)

אינו מתיר, אלא שבח בעלמא, וממילא כשמשבח אינו יכול לחלק ולומר שמשבח רק דבר זה ולא דבר אחר, ולכן גבי סוכה וציצית נקט המגן אברהם שאי אפשר לכוון שלא להוציא לאחר זמן, ואילו גבי ברכת הנהנין שהוא מתיר, כי בלא ברכה אסור ליהנות מן העולם הזה (ברכות לה.), וכן בברכות התורה הוא בגדר חיוב ברכת הנהנין כמבואר בגמ' (ברכות לה.), ממילא לכן שייך לומר הוא בא להתיר רק דבר זה ולא דברים אחרים, לכן בזה שייך להגביל את הברכה הן בברכת הנהנין והן בברכת הפירות.

לפי דבריו, מה שהוכיח התבואות שור נגד הפרי חדש לדין ברכת השחיטה מדין ברכת הנהנין, הרי זה בקל וחומר, כי אם בברכת הנהנין שהיה צד לומר שיועיל לכוון שלא להוציא אינו מועיל, אם כן כל שכן בברכת השחיטה שבוה אין הסברא נותנת שיוכל האדם לומר שאינו מוציא דברים הכלולים בברכתו ממילא, שאי אפשר לכוון כן.

ג. יישוב סתירת המגן אברהם בחילוק בין פעולה אחת לשני פעולות

תמיהה בדעת המשנה ברורה שלא הזכיר גידון זה רק באופן מסוים

ה. אמנם נראה כי עוד יש ליישב בפשיטות, בהקדם תמיהה רבתי בכל הגידון, והוא שהמשנה ברורה אינו מזכיר כלל את הגידון לא לגבי ברכות התורה ולא לגבי סוכה, אף שהשערי תשובה הזכירו, מכל מקום המשנה ברורה לא העתיק דברים אלו, ולא כתב את הכרעתו בדבר.

במקום אחד מזכיר המשנה ברורה את הגידון, והוא בביאור הלכה (סי' ח' סעיף י"ד ב"ד"ה אם פשט וב"ד"ה ו"א) בנוגע לחיוב ברכת הציצית אחר שפשטה לאיזה זמן שאין ברור כי מדובר בהפסק לברכת הטלית, שכתב כי היודע שיצטרך להפסיק שיהייה זה, יכוון מתחילה שלא לפטור בברכתו אלא עד זמן שיתעורר לו ספק זה, וממילא יוכל לברך לכתחילה [וכן כתב השבט הלוי (ח"י סי' ב') בדין המוריד טליתו לצורך אכילה לאיזה זמן כשאינו הפסק גמור].

לכאורה דבריו אלו של המשנה ברורה, הינם כדעת הפרי חדש שיכול אדם לכוון בדעתו שלא להוציא חלקים מתוך ברכתו.

דברי השערי תשובה כי בשני פעולות אף התבואות שור מודה שיכול לכוון שלא להוציא הפעולה השנית

ו. אלא שהמשנה ברורה מסיים את דבריו, בהפנייה לעיני דברי השערי תשובה, כאשר בדבריו מבואר (סי' ח' ס"ק י"ב), כי הגידון אינו תלוי כלל במחלוקת הפרי חדש והתבואות שור, אלא הדברים הינם לדברי הכל, והוא כי יתכן לומר שכל מחלוקתם של הפרי חדש והתבואות שור, הוא כאשר לפנינו עשרה בהמות לשחוט או עשרה תפוחים לאכול, אשר כבר מוזמן לפנינו כל חלקי הברכה, ועל כן בזה דעת התבואות שור כי יש דובר משום ברכה לבטלה, כי כבר הועילה ברכתו על כל אשר לפניו, מה שאין כן לענין ברכת הציצית לאחר זמן כשפשט את הציצית, הרי מדובר בלישה חדשה, והגם כי יש מקום להסתפק אם מחויב לברך מעיקר הדין, מכל מקום ברכתו הראשונה יש מקום לומר שלא תוכל לפטור בברכה שלאחר מכן אם יכוון בדעתו שלא להוציא בכלל ברכתו, כי מדובר במעשה לבישה בפני עצמו, וכענין פנים חדשות באו לכאן.

יישוב סתירת המגן אברהם לפי זה

ז. לפי דברים אלו יש מקום ליישב את הסתירה בדעת המגן אברהם, כי ככל שמדובר לעניין ברכה על סוכה בעוד שלא יצא ממנה, וכן כוונה על ברכת הציצית עד חצות, הרי עדיין מדובר בפעולה אחת, כי אין כאן התחלוקת הפעולות, ולכן פשוט שאי אפשר לכוון בדעתו לפטור רק חלק מפעולה זו, ושוב ברכתו השנית היא לבטלה, ואף לדעת הפרי חדש הסובר כי ביש לפנינו עשר בהמות יש מקום לכוון שלא לפטור את כולם בברכתו, זהו כי כל בהמה הוא מעשה שחיטה בפני עצמו, אך ככל שמדובר

במשעורֵי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

אדר ופורים (ב)

ראשית גויים עמלק

תמצית המאמר הקודם: ע"פ הקדמת בעל קדושת לוי. יש ארבעה עניינים - קדושות - ביו"ט פורים. והם - שהנס נעשה בדרך הטבע, קבלת התורה, כוח הצדיקים בתפילתם, ושנתהפך לב אחשוורוש ומעשה המן לטובה. ואפשר שזה מחלוקת התנאים בגמ' מה העיקר ותקופו של אחשוורוש, של מרדכי, של המן ושל אסתר. ובכדי להבין משמעות התרחשות הנס בדרך הטבע, יש להבין מקודם עניינם של המן ועמלק, וכדי שיערבו הדברים לקוראיהם נפתח בתמיהה בדברי ספ"ק. הנה חז"ל ייחסו לאומות הקדמוניות מדות רעות וטענות כפירה שונות, ובספרי החסידות שבזמננו עניינים אלו נמצאים בכל אדם. וידוע מפי ספרים וסופרים הבעש"ט והאר"ק ה' שעמלק הוא קליפת גאוה וכעס כבאמרי פנחס - תנא:

בפסוק תמחה את זכר עמלק וכו'... והנה אמרו בשם הבעש"ט שאומות העולם הם המדות רעות שבאדם וכל אומה יש לה אחיזה במדה רעה אחת וכשאדם מתקן מדותיו אז אין מתירא משום אומה. ואמר בשם ר"ש ז"ל לעמלק הוא מדת הכעס ושאלו ר' גרשון מנא לך הא, והשיב דכתיב כי רגע באפו רג"ע ר"ת ראשית גוים עמלק... והנה א"י בספר שע"ק לר"ח' שכעס הוא ענף מגאווה כי מה שאדם כועס הוא מפני שמתגאה בעצמו, לכן כשאינו נעשה כרצונו הוא כועס. ואיתא בסמ"ג דמנה כל המצוות ולא מנה הגאווה ללא, ואמרו לו בחלום בלילה שכחת העיקר וכו', וחזר וכתב הגאווה מפסוק ורם לבבך ושכחת, וכתוב השמר פן תשכח והשמר לא תעשה, נמצא הגאווה משכח הש"ת, והכעס הוא ענף מהגאווה והוא בחי' עמלק כנ"ל, וזה תמחה את זכר עמלק, היינו כעס וגאווה וע"כ לא תשכח את הש"ת וזה שמסיים לא תשכח, וזה ג"כ פי' הפסוק מלחמה לה' בעמלק מדור דור, ר"ל שיש מלחמה אצל האדם אם שישרה עליו הש"ת או ח"ו להיפך, בחי' עמלק, כי אין אני והוא יכולין לדור וכו' וזה המלחמה מדר דר'...

ולעומת מצונו להיפך שעמלק הוא בחי' הייאוש וההכנעה הרעה ולכן כתוב בו 'ויזנב בך כל הנחשלים' יעוין בשם משמואל פרשת תרומה - וזכור שנת תרפ"ג

"... וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שיעקב ועמלק שניהם בחי' דעת, ודעת היא להיות מכיר את ערכו כמה הוא רחוק, וכמו שמצינו במרע"ה שה' בבחי' דעת, ובמד"ר (פ' ויקרא) שמרע"ה ה' ת"ח שיש בו דעה שהוא עשה את המשכן ומ"מ עמד לו מן הצד ולא נכנס עד שקרא לו, ולעומתו דעת שבקליפת עמלק הוא נמי להיות מכיר פחיתות ערכו, אבל זה כדי להפילו בייאוש הנורא והתקררות..."

ופשוט שדברי תלמידי הבעש"ט בספרי החסידות הקדושים, הם אמת לאמיתם של דברים, ולא דברי דרושים מתהפכים לפי רוח הדורש. ואם כן צריך מאוד להבין, האם קליפת עמלק מרימה את רוח היהודי בגאוה וכעס, או ומכניעתה בייאוש והכנעה רעה.

הכל בידי שמים

כתב הר"ר צדוק הכהן מלוובלין יסוד גדול - שקליפת עמלק היא שני עניינים מנוגדים מחד היא מביא את מידת הגאוה, בחי' ראשית גוים עמלק, ומאידך היא מזנב הנחשלים בייאוש.

"...זכור את אשר עשה לך עמלק, ואמרנו דקאי על ב' עניני עמלק. א, זכור את אשר עשה לך עמלק שמתגרה בגדולים ועל ידי זה יזהרו הגדולים שלא יסמכו על קדושתם ויזהרו מפיתוי היצר הרע ולזה די הזכירה לבד. ב, תמחה את זכר עמלק, לשרש אחר קליפתו שהשליך ייאוש בלב הנחשלים וזה עסק מחיית עמלק בפועל..." (פרי צדיק לפ' זכור את א')

שני הדברים המנוגדים הללו - הגאוה והייאוש - נעשים על ידי עמלק הרוחני באמצעות טענה ותפיסת עולם שלמה. זו לא סתם מידה רעה או תכונה נחשלת. זו שיטה שלמה ותפיסת עולם בחי' 'מחשבת המן בן המדתא' המערערת על כל הצורך ועל כל היכולת של עבודת השם של היהודי. זאת בשל טענה הנראית אמונית כביכול, 'שהכל בידי שמים', הכל ממש, גם יראת שמים, ומה בכלל יכול בשר ודם להועיל או לשנות בעבודתו. טענה זו ייחודית לאנשים המאמינים במציאות ה', והיא הופיעה דווקא אחרי הניסים הגדולים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, בהם נגלה כי אכן הכל בידי שמים. אבל לפי טענת עמלק, הדברים נעשים קבועים ומקובעים, ומי שזכה משמים לדרגות גבוהות, רשאי לסמוך עליהן ועל עצמו, וכך הוא מפתח גאוה ויהירות, ומי שלא זכה ויש לו משברים וקשיים, נופל בייאוש. הראשון ח"ו חושב שאינו זקוק לעבודה ולתפילה, והשני ח"ו חושב שלא תועיל לו עבודה ותפילה. בראיה כזו עבודת ה' נראית ח"ו מיותרת וסותרת את הנהגת ה'עולם כמנהגו נוהג'. בישיבת היום פסח היום' כפי שטען המן, ויוצרת שגאה עצומה מתוך קנאה ואיבה, על המשתמטים מהליכות העולם. לכן זוהי מחשבה ותפיסה שצריך לבטלה בכל עז. ודברים אלו מיוסדם של בעל מי השיילוח (בפרשת בשלה)

"...יש חילוק בין עמלק לשאר אומות. כי שאר אומות אומרים שאין הכל בידי שמים ותולין כל השפעות טובה בכוחותיהם לאמור בחי ועוצם ידי, ולכן במלחמות ישראל נגד מצרים נצטוו להחריש, היינו להראות שהכול בידי שמים וכוזה היו מנצחים... כי הכל בידי שמים, וגם התפלה שהאדם מתפלל ג"כ אינו יכול להתפלל בלתי רצון הש"י, ולכן נאמר ואתם תחרישון. אבל בעמלק שהוא נקרא ישראל מומר כדאיתא בקדושינו והוא תולה כל מעשיו בהש"י ואומר כל הרע שהוא עושה הוא ברצון הש"י כי בלא רצון הש"י לא ה'י יכול לעשות. ונגדו הוא העצה להראות כי יראת שמים הוא בידי האדם והאדם צריך לעבודה ותפילה... ונגדו היא העצה להתפלל..."

השקפה עמלקית כזו מבטלת את ערכם של הרצונות הטובים, של הכוונות הנעלות, ואף את ערך המעשים. מאספת היא את כל הערך הצורך של עבודת ה'. שהרי 'הכל ממש בידי שמים'. במיוחד בעבודת הקדושה, שבה הניגוד היסודי הגדול ביותר בין התביעות של עבודת ה' ולבין תאוות הגוף. לכן עמלק מתנגד לעבודה זו וזורק כלפי מעלה 'ואומר טול מה שבחרת' וגם מזנב בכל הנחשלים לייאוש. וכן אנו רואים וממש במגילה, שכאשר היה המן בשיא גדלותו ובא לזרש אשתו וכל אוהביו' לספר להם 'את אשר גדלו המלך ואשר נשאו על כל השרים' רק 'וכל זה איננו שווה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך'. עודדו אוהבים אלה עוד יותר את 'גדולתו', ב'יעשו עין גבוה... ובבוקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו ובא עם המלך אל המשתה שמוח'. וברגע שהחל קצת להתהפך מעמדו, הפכו אלה ל'חכמיו ורש אשתו' וברוב חכמתם מיאשים אותו לגמרי 'אם מורע היהודים מרדכי... נפול תיפול לפני'. תחת שהיה להם לפעול בידים להיפך. למתן אותו בעת גדלותו, ולחזק אותו בעת שפלותו. אלא שזו מחשבת המן הרעה 'אשר חשב על היהודים'. גאוה לגדולים וייאוש לנחשלים.

חוצפא יסגי

יש להבדיל בין טענת עמלק שהכול בידי שמים ולבין הטענה הכפרנית ששלטה ביותר בדור שלפני פנינו כשנגלו סודות המדע - שהכול בידי הטבע והשתדלות האדם, למרות שמסקנותיה המעשיות כמעט דומות, שכן ישנה למציאות שבו האדם נתון, אין משמעות והוא רך מקרה ביד הטבע, כטענת הטבעיים. או גורל ביד

סיפוקיהם גם אחרי כל הגילויים. כמש"כ באוהב ישראל - פרשת כי תצא

"זכור את אשר עשה לך עמלק... ר"ל, הגם כי האדם הוא בדביקות גדול להשי' ולבו בוהר כאש לעבודתו ית'. עב'ו צריך הוא מאוד לזיחר להשגיח על עצמו בעינא פקחא שלא יתן מקום לחלק הרע שבו כי ניצוץ היצר הוא טמון בלבו של אדם... כמו שמצינו בדור המדבר שהיו דור דעה והיו אז במדרגה גדולה ובוהבה מאוד. וראתה שפחה על הים כי... וקבלו התורה מפני הגבורה ונפסקה מהם זוהמת הנחש רק מחמת שנשו את השי' במה שאמרו (שמות י. ז.) היש ה' בקרבנו אם אין ולא עשו שום דבר עבירה בפועל רק שחטאו במחשבתם שרצו לדעת מאין נמשך להם ההשפעה עליהם של השי' אם ע"י הנהגה שהוא על פי עולמות התחתונים ע"י המידות לפי מעשיהם של הברואים לטוב או כו'. או שהשפע בא להם ע"י הנהגת עולם העליון המכונה בשם און סוף, ויש בכפא שכל עמוק ונפלא במיאר חמא זה כאן מקומו..."

כמו כן בסוף ימי הנביאים אחר חורבן הבית, נוצר ספק גדול האם עדיין ה' בקרבנו, או שאם 'אלוקיהם של אלו ישן הוא', ונוצרה תהיה וספק ח"ו על כל הדרך עד הנה. וכפי שידועים דברי הרמב"ן (שבת פח). שאכן בימי אחשוורוש מסרו מודעא גמורה על קבלת התורה, שכן נסתים כל עניין קבלת התורה וירושת הארץ התלויים אי בזו.

"והא דאמרינן בענין אגדה הא מודעא רבא לאורייתא ומתירין כבר קבלוה בימי אחשוורוש... ונ"ל לומר דמתחלה אף על פי שהיה להם מודעא מ"מ לא נתן להם הארץ אלא כדי שיקיימו התורה כמו שמפורש בתורה בכמה פרישות... והם עצמם מתחלה לא עכבו בדבר כלל ולא אמרו במודעא כלום, אלא ברצון נפשם מעצמם אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ. משגלו מסרו מודעא על הדבר מדרבתי (תוקא"ב ב) והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה לשרת עין ואבן, וכדאמרינן באגדה (סנהדרין ק"ה) רבינו יחזקאל עבד שמכרו רבו כלום יש לו עליו וכו', לפיכך כשבאו לארץ בביאה שניה בימי עזרא עמדו מעצמם וקבלוה ברצון שלא יטענו עוד שום תרעומות, והיינו בימי אחשוורוש שהציאם ממות לחיים והיה זה הטיב עליהם מגאולה של מצרים."

מפוזר ומפורד

מחשבת המון, היא שמפוזרת ומפרידה לגמרי בין יהודים, בין אלה שזוכו ולבין אלה שלא זכו, לבין יהודים גבוהים בעלי מדרגה, ולבין יהודים 'שפלים' ופשוטים'. זהו הקטרוג של המון בגנותם של היהודים ישנו עם אחד מפוזר ומפורד' והלא שהיה מפורתם בכל המדינות ומפוזרים זה מזה עקב הגלות, והלא שמענו שהייתה מחלוקת מיוחדת אצל היהודים במלכות אחשוורוש או בישוון הבירה. אבל זו לא הפרדה של מחלוקת סוערת בעניינים העומדים על הפרק. זו הבדלה פנימית ושקטה ונוקבת כל. שכן היהודי החשוב בייחוס או בממון או בעבודת ה', חושב בליבו - מה לי שזייתי מן השמים למעלות רמות ונשגבות ולמי שלא זכה, וכנראה יש סיבה לכך שאינו ראוי. וגם היהודי הפשוט מתנכר אליו באומרו - מה לי המתירם בשפלויות קשות ובעוני עם ההוא שהתמזל מזלו. וכך כאשר אין מתבוננים על הרצונות הטובים על הכוונות הנעלות שבפנימיות כל יהודי באשר הוא, והמבט הוא רק על המעמד בפועל של אותו יהודי, גובר הפירוד והפיזור הסותר את עצם הקיום של ישראל. כדבריו המפורסמים של בעל אהבת שלום (בראשית ד"ה ויכולו)

"...עיקר היסוד והחיות ומעמד ומצב כל העולמות שיהיו מתאחדים יחד הגבוה והשפל, עני ועשיר יחד, ותאבדים זה לזה ור"ל... וזו היא תוכחת מוסר לבני אדם גם בני איש יחד עשיר ואביון..."

הספק הקל הזה בצדקת הדרך, ההיחלשות באמונה ביכולת של הרצון והכוונה והעבודה של היהודי לשנות משהו, וממילא ההיפרדות הפנימית בלב מיהודים אחרים ומכל שכן ממנהיגי ישראל צדיקי הדור. מעוררת התרשלות וקרידות בעבודת ה', ובעקבותיהם שחכה. שחכה הנופלת באופן טבעי על כל דבר שאינו מוטל על האדם. שכח"ה, ר"ת שכן חובת כל היצורים (ע"פ לקוטי אה"ב) בעקבות שחכה, גם ייאוש ועייצובן המבניים התפרקות בין הרוחני לגשמי ולפגמים רעים וקשים בעבודת ה'. ועל כן המצווה היא זכירת מעשה עמלק, כדי שזכור את התפיסה הנכונה של אמונת ישראל המחיבת אמונה עובדת ה' ותפילה. ועל כך במאמר הבא א"י"ה.

ה' ח"ו מ'עשה עמלק והמן, שאין להסבירו או לתקנו. זו טענת 'אשר קר'א ומעשה ה'פור' שהפיל המון, האומרת שהכל גודל אשר נבקע ללא סיבה ידועה ומחיבת משהו. טענת הטבעיים מכחישה ח"ו את מציאות ה', את ההשגחה, את התורה ואת ימות המשיח. וטוענת כי הכל נתון ומוכרח מראש בשל הטבע הפועל בסיבה ומסובב כמו שעון גלגלים שכל חלקיו נעים בהכרח לפי תכונתם. וכדור שקרא לעצמו 'דור הנאורות' ככל שחכמות המדע והטבע התבהרו יותר, כך נתגברה עוצמת טענתם של הכופרים בטענת - עולם כמנהגו נוהג, כפי שראה בהסתה הנוצר מהבריאה. על עניין זה נסובה עבודת ומצוות ימי הימים הנוראים והזכרת מלכויות זכרונות שופרות, שתכליתה דווקא בימי תחילת הבריאה והטבע לעורר ולהעיד כי 'מלכותו ואמונתו לעד קיימת'. גם אין זו טענה על כוחות אלהות שקה המיוחסת לאלים או כוחות טבע או אנשים ומלכים, המחשיבים את הנהגת ה' שניכרת על עמו ישראל - שעל זה נסובה עבודת ימי הג הפסח ויצאת מצרים, המסכסת בליבו ובלב צאצאיו 'כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים'. אמנם טענת עמלק היא דווקא הפוכה - שהכול ממש בידי שמים, גם היצאת שמים. זו הטענה הכפרנית של זמנינו, לאחר שכבר פחתה אמונת הגויים כהבלי ויומרות המדע לאור האסונות הנוראים שנגרמו ממנו במלחמות העולם הנוראות. מכל מקום מנסים המה לערער את תוקפה של אמונת ישראל כו' ועבודתו המתחיבת מן, בטענה סותרת ומחוצפת מיניה וביה. שאם כדברכים שהכול בידי שמים, מה בצע ומה צורך בעבודתנו. ושמא כל התאוות והרצונות גם הם גורלך מידי שמים. בטענה הזו מתירים הם לאנשים מ'הגוע הנכון' להתפשט בכל תאוותיהם ורשעיותיהם, ולכלות את כל האחרים העומדים בדרך. וכידוע שהמוסר והמצפון של היהודים נקראו בפיהם 'מוסר עבדים' נחשלים שהמציאות בכדי לגונן עליהם בעזרתו. מכאן גזירת 'להשמיד ולהרג ולאבד' קלה עד מאוד. 'ימ'שו."

עמלק גימ' ספק

הנורא מכול הוא, כי הטענה הזו שהכול בידי שמים ואין ח"ו ערך לעבודת האדם, אינה צריכה להיות דווקא כטענה חזקה ומוכחת כשיטה שלמה. די רק אם היא מופיעה כספק קל מאוד וכחשש המתגנב בלב, אפילו אחרי שנים רבות של עבודת ה'. כפי שחורר על כך הרבה פעמים בעל אמרי חיים מוויניץ - עמלק גימטריא ספק. לכן היא אף אצל גדולים בעבודה הבריאה, דווקא עקב אמונתם הכללית בה' ובכל התורה, יכול להיות להם ספק על ההיקף של היכולת של עבודת ה' שלהם. לגבי הסיכויים להצליח ביעד הבא של עבודתם, וכמובן גם אצל חלשים ונחשלים עולה ומקונן כל העת ספק לגבי הסיכוי להצליח שוב ושוב לצלוח את אותה מכשול ובעיה בה הם נאבקים כל העת, שמא כך הוא ברצון השמים הנסתר מהם כביכול. שניהם מסתפקים עד כמה ה' איתם, ומה מבוקשו מהם, ומה יכולתם עצמם. הספק הזה עוצר את ה'עבודת ה', ויוצר פיזור ופירוד ונתק גם ביהודי עצמו בין נשמתו המרוממת של היהודי ולבין כוחות הגוף השפלים, הנראים לו כנתונים ובעובדות שנקבעו בידי שמים שאי אפשר לשנותם.

"...ענין מחיית עמלק מלב האדם הדנה ביציאת מצרים נעשה מבורר לבל העולם שישראל המה בנים למקום. וכן נתגלה לכל באי העולם, כדכתיב שמעו עמים וירגוון. ולאחר כל אלה בא הבן בליעל עמלק ימ"ש... הגם שלא היה יכול להכביש החוש מפני שהיה אז הנהגתו יתברך עם ישראל עין בעין בכל צרכיהם במן ועמוד הענן ונשאם כאב את בנו, רק הכנים בליבם איהו ספק שיש הנהגה שהוא בהסתר מאתם. וזה שנאמר על נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין - ויבא עמלק. והמשילם, רז"ל (שיר 10) למי שרובב על כתפו פבי שאינו רואה את אבא. היינו שאינו שואל אם יש לו אב, כי זה אינו יכול להכביש. רק שהוא שואל אם ראה אותו ומדמה שהוא נסתר מאתו וזה הוא הפיתוי של עמלק..."

(תורת אמת תריכ"ח ד"ה אביו)

היש ה' בקרבנו

ספקות כאלו נוצרות הן בתחילת דרכו של יהודי, והן בסופה. וכמו ישראל בתחילת דרכם אחרי הגילויים הגדולים של קרי"ס ויצאת מצרים כשתתקלו בחסרון המים לא הבינו כיצד יתכן זאת ושאלו 'היש ה' בקרבנו אם אין'. אם אכן ה' בקרבנו פבי שראינו, כיצד חסרים להם צרכיהם, ולא הייתה ההבנה שאף שה' בקרבנו והכל בידי שמים, מכל מקום צריך עדיין עבודה ואמונה ותפילה ובוה תלויים השגחת ה' בכל

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד טד ההוראה מרן ה"קנה בשם" ז"ע
ברשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראגרסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה • ז"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שנקלו על שולחן ההיכל לפני מרינו הרב שליט"א

בין כותלי ההיכל

גליון מה * פרשת תרומה תשפ"ד

אודות מה שעלה לאחרונה על שולחנו של מורינו הרב שליט"א בהיכל הוראה, על ידי אחד מגדולי הסוחרים והיצרנים של כלי כסף שמייצר פמוטות להדלקת נרות לכבוד שבת קודש, וביניהם הוא מייצר פמוטות בנות שבעה קנים כשהפמוט הוא עגול, [יש מהן שהשבעה קנים עצמן הן בעיגול, ויש מהן שששה קנים בעיגול ובאמצעו יש קנה נוסף וסך כל הקנים שבעה], והוא מייצר ומכר אותן כבר שנים ארוכות. ועתה לאחרונה העירו לו שלא יעשה פמוטות בנות שבעה קנים כי דבר זה אסור, וכמו שפסק המחבר בשו"ע יורה דעה (סי קמא סי"ח) שלא יעשה. מנורה של שבעה קנים. וטוען היצרן שכוונת המחבר היא דוקא כששבעת הנרות הן בקו ישר כמו שהיה בבית המקדש אבל כשהן בעיגול הרי אין זה בתבנית שהיתה המנורה בבית המקדש. (עיין מכתב מורינו הרב שליט"א בחדרו הלכה והוראה בישראל).

אמר לו מורינו הרב שליט"א, שבאמת אין הדבר פשוט כל כך, ויש מקום להחמיר גם במנורת שבעה קנים כשהן בעיגול היות והאיסור הוא שלא יעשה כתבנית מנורה שבהיכל ובמנורה שבהיכל בדיעבד גם כשהיא בעיגול כשרה וכל דבר שאינו מעכב במנורה אינו מעכב באיסור עשיית תבניתו (עיין פתחי תשובה יורה סי קמא סק"ד). אולם יש חבל פוסקים שחלקו על זה, עיין דרכי תשובה (סי קמא אות ג) על כן ודאי לכתחילה ודאי שאין לעשות כן אפילו בעיגול ואפילו משאר מיני מתכות, ומה שכבר עשה אין איסור ולקיימו דאפשר לסמוך על דעת הפוסקים שהתירו כל שאינו תבנית היכל ממש, ועל כן מעתה ואילך יקפיד שלא לייצר פמוטות של שבעה קנים ואפילו בעיגול אלא או של ששה ושמונה ותשעה וכו'.

ועוד הוסיף מורינו הרב שליט"א דמה שאין מקפידין בבתי כנסיות לעשות מנורות תלויות של שבעה קנים זה אינו ענין לנ"ד חתא שאין לה ירך ובלא ירך לא איקרר מנורה כמו שכתב התוס' במנחות (כ"ח ע"א ב"ה דהניא) ועוד שאינו כסדר עמידת הקנים (ועיין עוד בשו"ת רבינו חיים הכהן יורה סי כה).

ללמוד מתוך ספר של הכירו בלא נטילת רשות

הלומד בבית המדרש, ויש שם ספרים שבעליהם מביאים לביהמ"ד ללמוד בהם אשר מניחים אותם במקום קבוע בארון הספרים של בית המדרש. הרי שמותר להשתמש בספרים הללו, כיון שהניחיהו בבית המדרש במקום שכל אחד יכול לקחת משם וללמוד בהם, זה מורה שכן דעתם שמי שלומד בבית המדרש יכול לעיין בהם, והרי זה כמניח ספריו בבית המדרש על מנת שילמדו בהם בזמן שהוא עצמו אינו משתמש בהם. אך זהו בתנאי שיחזירם למקומם אחרי שסיים ללמוד בהם.¹

קנה טלית חדשה ורוצה להטיל בה ציצית בלילה

קנה טלית חדשה ורוצה להטיל בה ציצית בלילה מפני שאין לו פנאי לעשותו ביום, הרי אף שנחלקו בזה הפוסקים יש להתיר להטיל בלילה, וכן מקובל ממרן החפץ חיים זצ"ל שאין בזה חשש ומותר לכתחילה.²

אמירת "לשם ייחוד" לפני הנחת תפילין קודם הנחת תפילין דר"ת

הנוהג להניח תפילין דרבינו תם, אין לו לומר ה"לשם ייחוד" קודם שמניח תפילין דרבינו תם, שהרי אם אומר הלשם ייחוד שאומרים שם הנני מכוין בהנחת תפילין לקיים מצות בוראי וכו' וכן אומרים שתהיה חשובה מצות הנחת תפילין לפני הקב"ה כאילו קיימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה וכו' הרי הוא אומר בפירוש שהוא מכוין לקיים מצות תפילין בתפילין של ר"ת, וזה אסור לעשות משום בל תגרע ובל תוסיף.³

1. בתשובה (ח"ב הוראה 1) הוסיף מורינו הרב, כי הנה בשו"ע (או"ח סימן יד סעיף ד) פסק דמות לטול תלית חבירו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת. והוסיף הרמ"א וז"ל: דה"ה בתפילין מותר, אבל אסור ללמוד מספרים של חבירו בלא דעתו, דהיישין שמא יקרע אותם בלימודו, ע"כ. ומעתה היות שספרים אלו בעליהם מניחים אותם בארון הספרים בבית המדרש במקום שמנוחים שאר ספרי בית המדרש אפשר נראה ממעשיהם דלא היישין ולא קפדי שמא יקרע אותם מאן דהוא ובפרט בזמנינו שהספרים מצויים ועל אף שמניחם במקום קבוע אין כוונתו כדי שלא ישתמשו בהם אחרים אלא כדי שבבואו לבית המדרש ימצא הספרים במקומם, ועל כן הנוטל אותם ללמוד בהם ומחזירם למקומם הקבוע בזה גם לדברי הרמ"א מותר ללמוד בהם אף שלא מדעתו.

דיכול ללמוד בספרים אלו כמו שמצינו בשו"ע (ח"מ סימן רצב) דת"ח שהפקידו אצלו ספר שאין לו כיוצא בו מותר לו לקרות בו ולהעתיק ממנו כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו שאם ירצה הנפקד לעיין בו יוכל לעיין בו, וכמו כן נבד"ד כיון שהניחיהו בבית המדרש במקום שכל אחד יכול לקחת משם וללמוד בהם, זה מורה שכן דעתם שמי שלומד בבית המדרש יכול לעיין בהם והרי זה כמניח ספריו בבית המדרש על מנת שילמדו בהם בזמן שהוא עצמו אינו משתמש בהם, וכמוכין שכל זה בתנאי שיחזירם למקומם אחרי שסיים ללמוד בהם.

ואפשר זכזה תתיישב המיניה הפמ"ג שהובא במשנ"ב (סימן ד"ק סו) וז"ל: והעולם נוהגין כשמוציאין סידור תפלה או מחזור בתהי"ש שלוקחין אותו כדי להטיל בלילה, מ"מ כבר כתב בהגהות מהר"ש"ם על הספר אורחות חיים דמותר לדברינו אתי שפיר ידכין והניחום בארון הספרים בבית המדרש אדעתא דהכי הניחום שם שבזמן שאינם משתמשים בהם יוכלו אחרים להתפלל מתוכם.

2. בנימוק הדברים כתב מורינו הרב שליט"א (ח"ב הוראה 2) כי הנה באמת כבר האריכו האחרונים בנידון זה, דאין לומר שיש שם משום תעשה ולא מן העשוי דבלילה הוא פטור מציצית ורק ביום נעשה מחוייב, דאין זה חובת גברא כי אם חובת הבגד. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סימן ת) שכתב להדיא דמותר להטיל ציצית בלילה, ושם הוסיף, שאף שמדברי הפרי מגדים שכתב (סימן י"ח סק"א) דאם הטיל ציצית בלילה כשר ולא הוי תעשה ולא מן העשוי, משמע הא לכתחילה לא יטיל בלילה, מ"מ כבר כתב בהגהות מהר"ש"ם על הספר אורחות חיים דמותר להטיל בלילה, והביאם בספר שיערי המצוינים בהלכה.

ברם למעשה יש להתיר כי כן נקטו רוב הפוסקים, כמו שכתב בערוך השולחן (או"ח סימן יד סעיף ז), וכן פסק מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בשו"ת שלמת חיים (סימן כה) ע"ש. ועיין בתשובות והגהות (ח"ב סימן יג) שכן מקובל ממרן החפץ חיים זצוק"ל שאין שום מניעה והביא עוד שגם החו"א נהג כן לכתחילה.

3. במקור הדין כתב מורינו הרב שליט"א (ח"ב הוראה 1), שהוא על פי המבואר בביאור הלכה בסימן ל"ד (ד"ה יפה של ר"ת) דמבאר שם שהמניח תפילין של ר"ת צריך ליהדר לכוין שאינו עושה כן רק משום ספיקא, ובה לכי"ע לא עבר על כל תוסף ובל תגרע דאם יניח בזה אתם לקיים מ"ע דתפילין הגם דאין בזה משום בל תוסיף דהאי לחודיה קאי וכו' עכ"פ שמא באמת הדין כרש"י ותפילין אלו פסולין וכו' ונמצא דעובר על בל תגרע וכדי שלא יפול לחשש דאורייתא צריך לכוין בפירוש שאינו מניח ורק משום ספיקא, ע"כ. ולפי זה נראה שאף הלשם ייחוד" אסור לומר, כמו שכתב להדיא בביאור הלכה שם שאין לכוין כן ואפילו בסתמא לא מהני אלא אדרבה בשעת הנחת תפילין צריך לכוין בפירוש שאינו מניח ורק משום ספיקא.

מילי דהודאה

אודות מה שמצוי אצל רבים, שבבואם להניח תפילין דר"ת שמים לב שהניחו כבר בטעות תפילין דר"ת ועתה הם צריכים להניח תפילין של רש"י ויש להם עגמת נפש מרובה מזה מחשש ברכה בלבטלה, ציין מורינו הרב שליט"א למה שתהא הברכה כי יוסף (מובא בטעמי המנהגים עמ' טו בק"א) בזה"ל, קבלה מקדושים שהאש הנזרח כל ימיו להניח תפילין דר"ת ולא יחסר לו מיו בשום אונס אזי מוכרח שיאער לו פעם אחת טעות שיברך על תפילין דר"ת הברכות ומתפלל בהם עכ"ל. ולכן פשוט שאין צריכים להיות בעגמת נפש על כך.

ובמה שאותם רבים נבוכים אם צריכים לברך שתי הברכות על תפילין

מי שמטה והניח תפילין דר"ת ובירך עליהן לפני שהניח תפילין של רש"י

דרש"י שמיניחים עכשיו לאחר התפילה, ובאמת כבר נחלקו בזה הפוסקים, אמנם למעשה רגיל מורינו הרב להורות טענת אחר התפילה שהוא מניח תפילין של רש"י יברכו רק על תפילין של יד ימי פוסקים (עין שרת דברי חיים י"ד ח"ב סימן פב) שאין צריך לברך כלל כיון שבירך כבר על תפילין דר"ת, ויש פוסקים דהיינו דעת המחבר (ש"ע א"ח סימן כה ע"ה) שאף על הנחת תפילין של רש"י בכל יום יש לברך רק להניח, ומה שאנו נוהגין לברך על של ראש פנ"ע על מצות תפילין אינו רק מצד המנהג, וכמו שכתב הרמ"א שם, ובדבר שלש שכ"ח לא שייך מנהג, ולכן בנידון דידן נשכח שכתב הברכות על תפילין דר"ת א"כ יברך עכשיו רק ברכת 'להניח' על תפילין של יד.

הלכה והודאה בישראל

מכתב תשובה להלכה ממורינו הרב שליט"א אודות אחד שרצה לבנות בית תבנית היכל והמוזב וכל כליו על פי מודתו ומדייקים בשביל להמחיש להלומדים ולתלמידי תשב"ו שיוכלו לראות ולהבין דברי הנביא יחזקאל אודות בנין בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו

שולחן - אסור לעשות מכל מיני מתכות וגם מעץ אסור אבל אם משנה הצורה והמדות מותר **שאר כלי המקדש** - אם הם כלים שמעבדים זה את זה יש צורך לשנות הצורה והמדות ואם אינם מעבדים צריך לשנות המדות ועצה טובה קמ"ל שאם רצונו להמחיש לתלמידי תשב"ו את כל הנ"ל שיעשה התבנית מבולן מתנחם עיין מה שכתבנו בשו"ת היכל הוראה ח"ד הוראה ס"ב בעניין סוכה שתנחתא אין על זה שם בנין, דכל דבר שעמידתו על ידי נוד תפוח באוויר (בלוין) על חשבון בנין (ועיין שם באריכות).

יעזור הש"ת שלא נכשל בדבר הלכה וזכה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא אכ"ר
משה ברנאנדסדארפער

והעזרה בנין באבנים גדולות, ואם לא מצאו אבנים בנין בלבנים וכו' ואין בנין בו עץ בולט כלל אלא או באבנים או בלבנים וסיד, ואין עושים אכסדרות של עץ בכל העזרה אלא ש אבנים או לבנים, ע"כ. אין מזה הוכחה שהבנין הוא זרקא באבנים גדולות ולא דברים אחרים שהיו השיג שם הראב"ד וכתב דהאיסור הוא מצד לא טעע לך אשה ומעתה מה שאינו עץ אין איסור לבנות מנחת און המקדש ושוב אסור לעשות דוגמתו.

ויש מן הענין להביא כאן מה שכתבו בספר הק' פרי עץ חיים (ר' צ'ט ע"ב) מגורי האר"י הק' זצ"ל: דהרב [האר"י] ה"י נזהר לאכול בשבת על שולחן של ד' רגלים בשבת וימים טובים שהוא דוגמת שולחן בית המקדש. ומשם הרב [האר"י] אמר, שצריך שיהיה אורכו י"ב טפחים ורחבו ו' טפחים וגובהו לא פחות מט' ולא יותר על י' עד כאן מהרב עכ"ל. וכתב על זה הרה"ק ר"ח פלאגי זצ"ל בספרו רוח חיים (סי' ס"א ס"א) וזהו לא פורש באר היטב אם זה השולחן של ד' רגלים היה כדמותו צמלמו של בית המקדש דהיינו אמותים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו כמבואר בכתבים ואי לאת צריכה רבה אם מותר ע"פ הדין לעשות כדבר הזה שהרי קיימא לן דלא יעשה אדם וכו' עכ"ל.

בס"ד, יום משישי אייר תשפ"א
בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
כבוד הרה"ג א"י פעה"ק ירושלים ת"ב
אודות מה ששאל אותך כבוד הרבני הנכבד הר"ח ר' י... שיחי"א בבי"ת ע"ת שלעה בודעתו בברות בית תבנית היכל והמוזב וכל כליו על פי מודתו המדוייקים בשביל להמחיש להלומדים ולתלמידי תשב"ו שיוכלו לראות ולהבין דברי הנביאים ויהיו מצפים לישועה לראות בנין בית הבחייה במקומו וכהלכתו והבנין הזה והכלים יעשו מפלסטיק ושואל אם רשאי לעשות כן.

הנה כבר אמרו בגמ' (עבודה זרה מג א) לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר תבנית עזרה, ושולחן תבנית שולחן, מנורה תבנית מנורה, אבל הוא עושה של ה' ושל ו' ושל ח, ושל ז' לא יעשה אפילו של שאר מיני תבנית, רבי יוסי בר יהודה אמר: אף שעץ לא יעשה, כדוך שעשעו בית השמונאי, ע"כ. ופירש"י (ר"ה בית תבנית היכל) בארכו ורחבו ורומו ושיעור מדת פתחיו אבל אם נשתנה במקצת מותר. עוד כתב שם רש"י ד"ה אבל עושה מנורה דלא עשה של שבעה שהיא כשל מקדש ואפילו של שאר מיני מתכות שאף היא אף על פי שאינה של זהב כשהו במקדש אבל של עץ שרי דאינה כשהו במקדש הדפרט מפורש מתכת, עכ"ל.

ובריט"א שם כתב נקט לשון תבנית לפי שאינו אסור אלא כשעושה כמותו ממש כתבנית בנין ממש ושלא יחסר כלום משעוריו והלכותיו כדמפרש ואזיל. [וי"ע] אם מה שאמרו בדמנורה שרי של עץ כיון שאסור כמותו במקדש, אי היתר לו קא עי' על הבית והאכסדרה דדוקא אם בנינו אותם כמו שהיו בינות במקדש כגון מעצים ואבנים וכדומה נאסרו אבל אם יבנו אותם ממינים אחרים מותר. או דילמא אין נפקא מינה ממה יבנו והעיקר שאם עושים כתבנתים אסורים.

והנה למשון הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"א ה"ו ז"ל): ואסור לבנות שיעשה בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר כנגד העזרה, ושולחן בצורת שולחן, ומנורה בצורת מנורה, אבל עושה היא מנורה של חמשה קנים אם על פי שמונה קנים או מנורה שאינה של מתכת אף על פי שיש לה שבעה קנים, ע"כ. ולגבי תבנית היכל ותבנית האולם לא הזכיר שהאיסור לעשותם הוא מדבר מסויים דוקא.

וגם בשו"ע (י"ד סי' קמא ס"ח) כתב דהאיסור הוא לעשות שיעורו גבוה וארכו ורחבו, אבל לא היכיר שצריך שיהיה בדוקא מדבר מסויים - ואף שבהמשך דבריו כתב הרמב"ם (פ"א ה"ח"ט) כשבנין ההיכל

היכל הוראה
ברכת התורה

משה ברנאנדסדארפער

היכל הוראה

הוצאת תורת אמת

053-33105646

זמני קבלת קהל במרכז 'היכל הוראה' בירושלים ח' ונונפלד 3 ט"ו 02-5322775

מוצאי תשפ"א	שבת י"ט טבת	ד' עשרת ימים	א-ה מהשעה
10:00 לפנה"צ	קודם השקיעה עד	11:00 לפנה"צ	עד 9:00 בבוקר
עד 9:00 בבוקר	רבע שעה קודם	1:00 עד 4:00	דצוף

ע"פ תקנות רבני חרן ה"קה ב"ש" ח"ט שאלות תחופות או שאינה מובנת ד"חי, בבל עת זמני בימים גבולות.

בית חורני הגאב"ד שליט"א
מפעל בנין היכל הוראה
053-3311159 09-527-50333

הרה"ר שמוען עוזר באונדסדארפער שליט"א כבוד דקות מהיכל
רחוב רבינו גרשום 5 [בניסא"א קומה 2] 0527155774

קבלת הגיליון במייל 5322775@gmail.com

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק העונים לשואלים דבר ה' זו הלכה

יחסיים	חופה
בית שמש	קריית ספר
בית	רמב"א
גני בוק	טבריה
טול טסון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
תצור	טף הגליל
תענה	

לב התורה

יו"ל ע"י מפעל 'שונה הלכות' לחיזוק לימוד הלכה לבני הישיבות באר"ק

גלויו סב
שנה ב'
פרשת תרומה
תשפ"ד

שי"ח ה'תשפ"ד הביטויים בבתי ישראל בשבת (י"ב)

שיח ההלכה

האם מותר לקחת רטאלין בשבת

לצורך דעת הסוברים שמותר לקחת תרופה בשבת כי בזמננו לא שכיח שינישה רפואה בעצמו

וכן יש לצרף להקל לקחת רטאלין בשבת ע"פ הידיעה שהבאנו בגליון הקודם שמקילים לקחת תרופות בזמנינו כמו שמצינו לענין טיפוח וריקוד את דברי התוספות (ביצה ל' ד"א) המובא ברמ"א (ס' שיל"ט ס"ג) שבזמן הזה היא מילתא דלא שכיחא שיבוא לתקן כלי שיר לא גזרינן שמא יתקן כלי שיר, ויש שכתבו להקל כדיעה זו בצירוף עוד סיבות להקל, הוא הדין בתרופות וכדורים בזמנינו שרוב התרופות נעשים ע"י רוקחים הממוחים בבתי מרקחת ואין די אדם שמשתמש בהם לא גזרינן בזה שיבוא לידי שחיקת סממנים^[א].

לצורך דעת הסוברים דיש בו משום כבוד הבריות

וכן יש לצדד להקל כיון כשהיה לוקח הריטאלין הוא יותר רגוע ויש בו משום כבוד הבריות, וכתאי גוונא לא גזרו משום שחיקת סממנים, בו משום כבוד הבריות^[ב], וכמו דארמינן בגמרא (עירובין מ"א ע"ב) דמתירין לצאת חוץ לתחום לצורך נקביו, וכן אמרינן בגמרא (ביצה ל"ב ע"ב) ונפסק בשולחן ערוך (ס' ש"כ ס"ג י"א) "אבנים גדולות שמצדידן אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא מותר לצדדן, ואף על גב דבנין עראי הוא לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הבריות"^[א].

אינו מוגדר כחולה

וכן יש לומר שמי שיש לו בעיות בקשב וריכוז אינו מוגדר כחולה ועלולם לא יפול למשכב בגלל ש יש לו חסרונות אלו, ובאמת חו"ל לא גזרו אלא ברפואה ולא בשאר דברים.

במקום מצוה

ובפרט במקום שצריך ללמוד עם בנו או שרוצה שיוכל להתרכז בתפילה, אפשר לצדד להתיר במקום מצוה כמו שהתירו כמה אחרונים באופן כזה במקום מצוה^[א].

תשובה: דנו פוסקים האם מותר לקחת תרופת ריטאלין (המסייעת לאלו שיש להם בעיות בקשב וריכוז) בשבת, והכרעת הרבה פוסקים שמותר לקחתו בשבת, מחמת הטעמים והצירופים שנבאר בס"ד.

הנימוק: הנה בנידון זה יש לזון מכמה אנפי, האם יש לריטאלין שם תרופה שיהא אסורה לקחתה בשבת ככל תרופה שאסור חו"ל משום שחיקת סממנים, או י"ל שאפילו ששם תרופה עלה מכל מקום מותר לקחת את זה בשבת כיון שדינו כחולי כל גופו, או מצד צירופים אחרים, ועיין מה שהארכנו בס"ד להלן.

לצורך דעת הסוברים דאם התחיל רפואה בימות החול מותר להמשיך

ויש לצדד להקל ולקחתה בשבת ע"פ הידוע מה דמרגלא בפומיה דאינשי לומר 'דאם כבר התחיל לעסוק ברפואות קודם השבת מותר לו לעשותה אפילו בשבת, ואם לא התחיל בימות החול אין לו להמשיך בשבת'^[א], וכתב בספר החיים להגרש"ק (ס' ש"ח) לבאר כלל זה דאם התחיל לעשותה כבר מערב שבת מותר להמשיך לקחתה, ע"פ מה שפסק בשו"ע (ס' ש"ח) דאסור להחזיר רטיה ומבואר במגן אברהם (שם ס"ד ק"ח) דליתן לכתחילה הרטיה אסור מטעם שמא יבוא לידי שחיקת סמנים, אבל להחזיר הרטיה אסור להחזירו שוב כיון דאתי למרות, ומשמע שבלאו איסור של 'ממרח' ליכא איסור להחזיר הרטיה בשבת כיון שכבר התחיל שוב אין בו משום שחיקת סממנים, אף הכא כיון שכבר התחיל לקחת התרופה שוב אין בו משום שחיקת סממנים^[א].

לצורך דעת הסוברים שמותר לקחת תרופה בשבת כי אחרי שחיקה צריך לבשלה

ויש לצדד עוד להקל לקחת ריטאלין בשבת שאף אם נחמיר שאין לקחת שום רפואה בשבת אף שכבר התחיל במעוד יום, מכל מקום יש לצדד לצרף הידיעות הסבורות שבזמנינו אין איסור לקחת תרופות בשבת, כי לא אסרינן לאכול ולשתות רק בדבר שרפואתו הוא שלא ע"י בישול רק שמעורב הסממנים ושותהו כן כיון דיש לחוש שאם נתיר לעשותו לשם רפואה יבוא אף לשחוק סממנים, אבל דבר שיתקונו הוא על ידי בישול מותר לו לקחת בשבת, דממ"נ אם יש לחוש לשחיקת סממנים אחר הבישול לזה אין לחוש כיון שדרכו לטחנו ואח"כ לבשלו, ולחוש לשמא ישחוק הסממנים קודם הבישול למה ישחוק אם לא לבשלו היום בוודאי לא יתיר שחיקה שאינו לצורך היום, ולחוש שיבשלו היום זה לא שמענו מעולם דבאיסור חמור כבישול בוודאי לא עבידי שטעה, ומסיים בספר החיים (שם) "ועכ"פ נראה דבהצטרף תרוייהו דכבר התחיל במעוד יום לעשות רפואתו, וגם בישלו במעוד יום ודרך בישול מותר ואף בשבת, וכל וקאי גוינא יש להקל ובפרט במילי דרבנן"^[א].

[א] לשון של ספר החיים (שם).

[ב] ובאמת דנו האחרונים באיזה אופן הולכים אחר כלה זה דאם התחיל לקחת רפואה שוב מותר לו לקחתה, דיש אומרים שרק באופן שאם לא ימשך לקחת יוכל להיות לו נזק (שש"כ פ"ק ל"ד ה"ע ע"ג), ויש אומרים שאם התחיל לקחת התרופות שוב אין צורך להפסיק אם זה גיוסם לו בלבול בתרופה, וכמו שידוע בשם החוון איש (ארוחת רבנו א"ח ע"א ע"ה) "כל רפואה שצריכים לקחתה ברציפות כמה ימים, מותר לקחתה מיד ולהמשיך לקחתה אף בשבת, והטעם דרק במיחוש בעלמא אסור רפואה בשבת משום דיעבור מעצמו אבל במחלה אף שאין בה סכנה לא אסור לקחת תרופות דחול"ל לא אסור במקום מחלה, ואם צריך לקחת תרופות כמה ימים אם כן אין זה מיחוש בעלמא רק בנדר מחלה ומותר", אבל יש שכתבו שהבכין להשתדל שיקח התרופות מערב שבת או במוצאי שבת ובכך ימשך גם לקחת תרופות (ארוחת רבנו א"ח ע"א ע"ה א"ח ה"ז) "תרופה שילוקחים פעם ביום יקח לפני הדיקת נרות בערב ובשבת לאחר ההובלה, ושאלתיו הלא הפסק יותר מעשרים וארבע שעות ואומרים שצריכים לקחת תוך עשרים וארבע שעות, ואמר לי ששעה שעתים יותר לא משנה".

[ג] וכל זה אמור רק בתרופות אבל במיחוש משחה אסור לעשותו בשבת, וכמו שכתב בספר שנות החיים ס' ק"ב אות ד' "הנה לא ראה רום מעלתו גוף ספר החיים כפנים, והנה שם התרתי רק בדברים שדרכן לאכול ולשתות, ואדרבה שם הוכחתי מדברי המגן אברהם מדברי התוספות

לבני רטייה והבאתי דשם מוכח דיש ב' גזירות ברפואה בשבת, אחד מכוח שמא ימרח ואחד משום שחיקת סממנים, וכתבתי בדברים שדרכן לאכול ולשתות לא שייך גזירת שמא ימרח רק גזירת שחיקת סממנים, ובה א"י ידע מרפואה זו קודם השבת שייך שמא יבוא לשחוק סממנים, אבל אם כבר התחיל בה בחול מסתמא יכין לו קודם שבת אם כן לא שייך בזה גזירת שחיקת סממנים ולכן בזה התרתי, אבל כמה שאין דרכן לאכול ולשתות יהיו החשש שמא ימרח בזה בוודאי לא התרתי אף דהתחיל בה בחול, ולכן בשמן בלי איגרוגין אין דרכו לאכול כלל כדמפורש בש"ס דאדר במזיק מיקל ליה ודואי אף דהתחיל בה בחול אסור, לכן לא פירש הש"ס לשול 'לקחתיה' ככ"ל. [ד] ע"י ש"ת רבי עקיבא יוסף שליונר (ח"א ס' קכ"א) "הכי נמי אי אפשר לזמנת בימייהם אשר כל רפואות נעשים מהם ע"כ גזרו משום שחיקת סממנים כיון שהוא בחול אינו מבוזר, משא"כ בזמן הזה אשר רוב רפואות אינם נעשים כ"א ע"י רופאים בבתי רוקח וכמו כלי שיר אשר נעשים ע"י אומנים כלי שיר".

[ה] ע"י שש"כ (פ' ל"ד ותי"ב), ש"ת שבט ה'ת"ר (ח"ח ס' ס"ז, ח"ח ס' פ"ג).
[ו] וע"י בנימין (שם ס"ט) דיש אומרים שמותר לטלטלו אלא אם היו האבנים כבר מוכנים לזה דאי לאו הכי לא הווי אסור מוקצה בשביל זה דלא מצינו שהותרו אלא לקינוח (ע"י ש"ש פ"ח ס' ס"ז ד"ה מתי), וע"י עוד במשנ"ב (שם ס"ק פ"ג) דמה שכתבנו דמותר לצדד האבנים היינו להעמיד הדפנות שמכאן ומכאן, אבל להניח אבן למעלה על שתיוגן אסור משום אוהל אף דאזהרה עראי היא (ע"י מ"א שם ס"ק י"א), אבל ההלכה רבה (שם ס"ק פ"ג), ומאמר מרדכי (שם ס"ק י"א) מותרים גם בזה.

[ז] וע"י ש"ת מנחת יצחק (ע"י ח"א ס' ק"ח אות א') "הנינו בזה בדבר שנמשל מאיש אחד שיש לו מיחוש בלב, ועל כן לפי פקודת הרופאים מוכרח לבלוע אוה"ס כמי רפואה קודם ואחר תשמיש כדי לחקו את מנו שלא יזיק לו התשמיש, ובוה השאלה רפואה ה"ל כבר אמרתי לכת"י לדעתתי שרך אין כת"ה העיר ממה דאיתא בשרי (ח"ח ס' ש"ט ס"ק פ"ג), דאסור לעשות מוציאה בפני אור הנו כ"י שימשע ומוכח שם דאפילו לא הוי ח"י אסור דרבנן אסור, עיין בזה בח"י אדם (ה"ל שבת ל"ל ל"ט ס"ד) ואם כן י"ל דהוא הדין ליקח סמי רפואה אף הדיו רק איסור מדרבנן משום שמא ישחוק סמנים אסור, אבל נאמא אדרבה משם ראייה ליתר, דהרי במבואר בפוסקים דע"י ע"כ"ס שרי מטעם דהוי שבות דשבות במקום מצוה, וכדאיתא בשו"ת חתם סופר (א"ח ס' פ"ג) וע"י ח"י אדם (ל"ל מ"ב ס' מ"ב) ובוה אמינא דכל שכן בנידון דידן על פי המבואר בהשנות הרד"ב (ח"ט ס' תר"ט) בנידון חולה שאין בו סכנה אם מותר לשתות משקה המשלשל בשבת, ובוה האריך להוכיח מהרמב"ן והרשב"א והרב המגיד והר"ן ז"ל, דאם מותר לומר לנכ"י לעשות מלאכה כל שכן שיהיה מותר לשתות סמנים דלית בזה אלא משום שחיקת סמנים דאמייה לנכ"י שבות אוה נמי גזירה דרבנן בעלמא הוא וקילאי טפי מאמייה לנכ"י שבות דרבנן ע"ש, ואם כן אם מותר אמירה לנכ"י שבות דרבנן לענין מצוה כל שכן דהיי ליקח סמנים וכו'".

הלכות טוחן (ב)

האם מותר לחתוך הירקות לחתיכות קטנות סמוך לסעודה • האם מותר לחתוך ירקות לפרוסות דקות • האם מותר לאכול ירקות שחתכם זמן רב קודם הסעודה • האם מותר לרסק תפוח אדמה או גזר קודם הסעודה ע"י מזלג • האם מותר לפרור לחם שרוצה לאכלם זמן רב קודם אכילתו • לרסק קוביית שוקולד או כדור תרופה

דין אינן טוחן אחר טוחן

ט. הקדמה. אחד מגדרי המלאכה שהבאנו בגליון הקודם, היא טוחן אחר טוחן, כלומר דבר שנטחן פעם אחת אף ששוב יתחברו החלקים ביחד אין בו משום טוחן (ורמ"א ס' שכ"א סעי' ז"ב), ולדוגמה להיתר של טוחן אחר טוחן דמותו לעשותו בשבת, כתב הרמ"א (שו"ט) "אבל מותר לפרור לחם לפני התרנגולים, דהואיל וכבר נטחן אין לחוש מזה דאין טוחן אחר טוחן", ולכן מותר לפרור חלה בשבת זמן רב קודם אכילתו ואין בו משום טוחן.

י. דק מקודם. ומכל מקום אין לטחנו יותר דק ממה שהיה מקודם, כיון שסוף סוף הוא טוחן גרגירי שלעולם לא היה כל כך דק (עיי' אגלי טל טוחן סעי' ה' וס"ק ט"ז שו"ב באריכות). יא. [ויש שכתבו שמן הנכון לפרור לחם רק סמוך לסעודה (עיי' בן איש חי שנה שנית משפטים אות 1) וכן כתב בספר מזהב ישראל לבעל חפץ חיים (פרק ח' מלאכת טוחן אות ב') "אבל מותר לפרור לחם אפילו דק דק דאין טחניה אחר טחניה, ומכל מקום גם בזה יזהר לעשות דווקא סמוך לסעודה ורק מזה שצריך לאותה סעודה" (ועיי' במשנה למלך פ"א מהל' חמץ ומצה ה"ק שלדעת הרמב"ם יש משום טוחן אחר טוחן, וכן דעת שו"ת הרשב"א פ"ד ס' ע"א)].

אינו ניכר עליהם שהיו טחונים מקודם וכונן קוביית שוקולד או כדור תרופה

יב. וכתב בספר בשית השבת (בפתחה למלאכת טוחן אות 1) דכל זה שכתבנו הכלל דאין טוחן אחר טוחן היינו באופן שניכר עליהם שהיו טחונים מקודם, אבל בדברים שנתקשו באופן שאינו ניכר עליהם שהיו טחונים מקודם יש להחמיר מלטחנם (כיון דמוקשה הלה זו דאין טוחן אחר טוחן ממה דקיי"ל בשלחן ערוך ס' ט"ב ס"ג ו' שמואל למר הטיט של בגד ויש בו משום טוחן, ועיי' מליון ועיקרא על שריע' שם, ויש אריכות בתירוץ הפוסקים יש בהם נפק"מ להלכה אבל אכילתו).

יג. ירא שמים. ונכון לירא שמים להחמיר מלטחון דברים שכבר נטחנו מקודם, וכגון לרסק קוביית שוקולד או כדור תרופה, שיעשהו רק קודם אכילתו (עיי' תשובות וכתבים לחו"א ח"ט ס"א א'), ויעשהו בשינוי (עיי' בן איש חי ס"ט). יד. כלים המיוחדים. וכתבו האחרונים שאף דקיימא לן דאין טוחן אחר טוחן, מכל מקום לא יטחנם בכלים המיוחדים משום עונדין דחול (שני"ב שם ס"ז).

קודם הסעודה שחיבי חטאת (עיי' שו"ת השולחן ע"ט ס' ט, ובשבת השבת טוחן במתיה ס"ק ה'), ולכן אף שבודאי אסור לעשות כן לכתחילה, אבל מכל מקום אם שגג וחתך הירקות בוודאי המקיל לאכול מאכל זה שפיר יש לו על מי לסמוך (עיי' קצות השולחן ס' קכ"ט בבדי השולחן ס"ק ה' ודמות החיי אדם רק כעשהו כן במידו, ובציוור דעת הגר"א המובא במשנ"ב ס' ש"ח ס"ק 1) דבעת הצורך סמכינו כעשהו שנוגן לדעת רבי מאיר להיתר אכילתו.

דעת החזון איש וירקות כשאוכל מיד

ו. כתב החזון איש (פ"י ד"ה ואגמם) שכל זה שהתיר הרמ"א לחתוך הירקות דק דק כדי לאכול מיד, היא דווקא כשחותך דק דק אבל אם מרסקי יש בו משום טוחן, ולכן אין לרסק בננות או תפוח אדמה ע"י מזלג לפני תינוקות בשבת אפילו אם כוונתו כדי לאוכלם מיד, אלא יחתכם עיי שינוי בדידת הסכין או המזלג (כיון שעיקר החיתוך הוא דרך אכילה, "אבל ירסקו היינו מנישה ממש ואינו דרך אכילה אז יתיקן המאכל על צורת אחרת, ואם כן אין אכילתו מיד פועלת כאן").

ז. דעת האחרונים. ורבים מהפוסקים דנו בדברי החזון איש, כיון שמסתמימת האחרונים משמע דאין לחלק בין חיתוך לכתשה (שו"ת אג"מ ח"ד ס' ע"ד טוחן אות ד', ש"ש פ"ז ה"ג כ"א שמדברי הגר"א משמע דלא חתורא), ומכל מקום אם אפשר לרסק בשינוי ע"י ידית המזלג יעשהו כן, אבל אם הוא דבר קשה לרסק ע"י ידית המזלג מותר לרסק כדרכו במזלג (עיי' שו"ת אג"מ שם ש"ש פ"ז סעי' ה' והנהיג כ"א). יא. ירסק תפ"א וגזר. ולכן יש להימנע מלרסק תפוח אדמה או גזר לתינוקות ע"י המזלג אפילו כדי לאכול מיד אלא באופן שיעשהו ע"י שינוי, ולכן יחתכם בדידת הסכין או המזלג.

לבדעת החזון איש (עיי' ש"ש"ב שם) אין לרסק אף בכף, כיון שהכף הוא גם כלי אכילה כמזלג ואינו שינוי גדול, ולדעת הרבה אחרונים מותר לרסק בכף והוי שינוי. ח. רכים מאוד. ואם הירקות נתבשלו הרבה והם רכים מאוד, באופן שאם מגביה קצת מן הפרי אין נגרר אחריו חלקי הפרי, מותר לרסקו ולחתכו לחתיכות קטנות (עיי' ש"ש"ב פ"ז אות 1' בשם הגרש"א זצ"ל), אפילו זמן רב קודם הסעודה ואין עליו שם 'טוחן' (עיי' תפארת ישראל כלל"ט שבת מלאכת טוחן, תהלה לרוד שם כ"ב, ושביית השבת טוחן בבא"י ס"ק י"א).

לחתוך חתיכות קטנות

א. כתב בשולחן ערוך (ס' שכ"א סעי' י"ב) "המחתך ירק דק דק חייב משום טוחן", ולכן אין לחתוך פירות וירקות דק דק לפני הזקנים (עיי' רמ"א שם), אם לא בתנאים שיתבארו להלן.

וכתב הרמ"א דכל זה שבמחתך ירק דק דק יש בו משום טוחן היינו במופלג מהסעודה, אבל אם חותך הירקות דק דק כדי לאכול מיד שרי, כמו בורר דמותו לברור אוכל מנותן הפסולת כדי לאכול מיד.

ב. דעת האחרונים. והרבה אחרונים דנו בדברי הרמ"א לכאן ולכאן, ולכן הנכון ביותר שיחתוך חתיכות גדולות קצת (לחשש לדעת הבית יוסף המובא במשנ"ב שם ס"ק מ"ה), וכיון שלא נודע לנו שיעור דקותן לכן יחתכם רק סמוך לתחילת הסעודה, (עיי' משנ"ב שם, ועיי' ביאור הלכה ס' ד"ה המחוח" שיעור דקותן לא נודע לנו), ועיי' משנה בירוח שם ס"ק מ"ה ז"מכל מקום הנהגין לחתוך הבעלים והבגין דק דק אין למחות בידם ויש להם על מי שמסמו, ורמ"ב אסור לעשות עני יציאת בית המטבח דבעינן סמוך לסעודה ממש).

וכל זה הדתינו לחתוך היא דווקא בכלי שאינו מיוחד לכך, אבל כשחותכו בכלי המיוחד לכך אסור בכל גונוי כשחותכו דק דק (עיי' משנ"ב שם).

החותך ירקות לפרוסות דקות

ג. יש שכתבו שהחותך ירקות לפרוסות אפילו לדקות מאוד אין בו משום טוחן (עיי' ספר שבת כהלכה פ"ק ס"א סעי' כ"ט), [אבל הסתפק בספר צמח צדק (מס' שבת ס"ז פ"ו 1) באופן שחותך הירקות לרצועות דק דק, ועושה אותו כמין אטריות (לאקשעו) האם יש בו משום טוחן, וכמו שמצוי בסלט גזר שהם כרצועות דקות (עיי' רש"י שבת ע"ב ע"ד ד"ה חייב שהחותך קיים ועשאי דקות מאות שמים או שלוש הרי זה טוחן, ולפ"ו 'אם חותך דק דק בענין סילקא אג"פ שבאורך ישאר כמו שהיה יש לומר לחייב משום טוחן', האחרונים דנו בה הרבה ואכילתו)].

לאכול הירקות קודם הסעודה

ד. וכתב החיי אדם (ח"ב כל"ז י"ז ס"ב) "שהחותכים הבעלים והצנן דק דק שעה או שתיים קודם הסעודה, קרוב הדבר לומר שחיבי חטאת והבעלים אסורים באכילה" (והביאו המשנ"ב שם ס"ק מ"ה). ה. אבל הרבה תמאו על דיעה זו שהחותך הרבה זמן

שו"ת בהלכות המצוינות

בירך 'בורא מיני מזונות' על שאר מאכלים

תשובה: אם בירך ברכת בורא מיני מזונות על שאר מאכלים יצא, ואין צריך לחזור ולברך, מלבד כשבירך ברכת 'בורא מיני מזונות' על מים ומלח דלא יצא (עיי' ביאור הלכה ס' קס"ד ד"ה במקום שמביא מלאכה רבה ס' קס"ט ס"ק ט"ז) וברכת בורא מיני מזונות היא ברבה כוללת כמו שהכל יוצא על כל דבר דמיון זיקן. אבל אינו יוצא אם בירך ברכת 'על המחיה' על שאר מאכלים (עיי' שו"ע ס' ר"ח סעי' ז"א).

ברכת מזל טוב

לידידו העומד בכל עת ועונה למנען המערכת הבה"ח בנשיק כמז' יעקב עקיבא שישא הי"ו מבחירי נבחני 'מפעל הש"ס' לרגל נישואיו למז"ט

וה"ד שיבנה בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה, לתפארת בית אבותיו

נתנדב ע"י ידידנו

הרה"ר ר' אברהם לייב בלום שליט"א דומ"ץ בבית ההוראה של הגרא"צ וואונער שליט"א בעי"ת מאנסי

לרגל הולדת בתו למז"ט

וה"ד שיוכה לגדלה לתורה ולבעל תורה וחופה ולמעש"ט

ברכת מזל טוב

לידידו הרה"ר ר' אברהם פקשר הי"ו לרגל הולדת בנו

ולהבה"ח כמר דוד צוויבל הי"ו בני ברק לרגל נישואיו

וה"ד שירבו לרוב נחת ושמחה כל ימי חייהם בברכת התורה חבוי מפעל חתן כהלכה

הרי זהיר במלאכתך

פרשת תרומה תשפ"ד | עֶלְיוֹן סו

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

דברי חיזוק מאת מרן בעל השבט ה'רי זצ"ל

"אם יתרבה הלימוד בהלכות חמורות אלו, ממילא יתרבו הלומדים, יתרבו השואלים, יתרבו המקשיבים, וממילא יתרומם קרן מצוות אלו!"

הנה יש לנו את הזכיה לעמוד בקרב עם קדוש כדי לחזק שלש מצוות עיקריות של כתיבת ס'ת תפילין ומוזות.

היה זה בחורף שנת תשל"ו, זכיתי לעמוד בראש קהל גדול מאד בברו פארק שבני יורק, כדי לייסד את משמרת ס'ת'ם, ומה והלאה זכינו שהמצוות האלה כתיבת ס'ת ת"מ שרבה מהם ההנחה בעוה"ד – היו ויש עדיין אבל בכל זאת נמנענו מאוד – רבבות מאחזי בני ישראל אין להם את הזכיה והזכות להבוש תפילין כשרות ומוזות או לשמוע קריאת התורה מס'ת כשר.

ראשי משמרת ס'ת'ם פנו אלי בזמנו ושאלו אותי במה עליהם להתרכז, האם בעניינים גשמיים וכספיים כדי לחזק את כותבי ס'ת'ם, או בחיזוק הלימוד בהלכות אלו! – ואמרתי להם בהחלט שעליהם להתרכז ולשים דגש על הלימוד של הלכות ס'ת'ם וטעמי ונימוקי עמי, שאם יתרבה הלימוד בהלכות חמורות אלו, ממילא יתרבו הלומדים, יתרבו השואלים, יתרבו המקשיבים, וממילא יתרומם קרן מצוות אלו.

והנה, גדולי האחרונים שואלים הרי בעוה"ד רואים אנו אנשים שיש להם תפילין ומוזות וכשבודקים אותם כמו שרגילים לבדוק באם קרה מקרה לא טוב מוצאים שהם כשרים ואפילו כתובים באותיות מתודדות כדת וסאלה, א"כ מדוע אין להם את הסגולה להציל בעליהן מן החטא כמו שהבטחנו חז"ל מובטח לו שלא יחטא?

והתירוץ לזה הוא פשוט: נכון הדבר שיש לו תפילין בראשו, אבל התפילין האלו לא נכתבו בקדושה ובהטרה ובכוונה כפי שצריך להיות: הסגולה באה רק מצד הקדושה, והקדושה באה רק מצד הכוונה, והצורה שבה כותב הסופר שבשעת הכתיבה אינו לבוש כראוי ושומע טיפס אין לו את הסגולה להכניס את הקדושה והטהרה לאותם תפילין עד שיציל את הלבוש בהם מן החטא: רק אותו סופר שהוא כותב בקדושה ובטהרה ובכוונה לשמה ומרכז כל כוחות נפשו בשעת כתיבה, הוא יכול להכניס את אותה הקדושה והסגולה שיכולה להציל מן החטא. ומדויק בלשון חז"ל עה"פ רואו כל עמי הארץ וגו' אלו תפילין שבראש, ולא אמרו תפילין שעל ראשו כ"ש גדולי הדורות שסגולת התפילין משפיעה רק אם התפילין הם בתוך הראש, פירוש שלובש את התפילין ומכניסם בתוך ראשו ממש, כמו שאומרים ביה"ד שקודם החתם תפילין שהגשמה שבמחשבו עם שאר חושי וכוחותיו כולם היו משועבדים לעבודתו של היתברך שמו, וזה יתכן אך ורק אם הסופר והמגיה נזהרו בכל מה שצריך להיזהר.

ידוע מהזרז הקדוש שאחד הדברים המעכבים את ביאת משיח צדקנו הם ס'ת הפסולים וכמשי"כ הקסת סופר בראש ספרו, לעצרת גדול עד עשיו נבדקו ע"י משמרת הס'ת'ם 10,000 ספרי תורה לערך ומתוכם נמצאו פסולים מה"ת 8000! כלומר: 80% מכל הס'ת'ם שבעולם הם לעצרת גדול פסולים בחסרות ויתרות, וא"כ מה הפלא שעדיין לא זכינו לביאת המשיח כי המצוה לא פעלת את הסגולה הצריכה להיעשות.

וכל שנרבה ס'ת ת"מ כשרים אנו מודיע את האפשרות לביאת משיח צדקנו, ויהי' שנרבה ליעוד "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" ואז יתקיים שבייתן ושביקין סמאבין דרחיקין, ומכה לגאולה שלמה ברחמי המרובים, אמן.

נאסר בכנס חלוקת העדות לגמיה ס'ת'ם כנולדו כרו תורה בנענת שמואל הסמוכה לבני נגד, ד' מרחשוון תשנ"ד. נישם ע"י הרב הלל ורטהיימר שליט"א ונדפס בקונטרס מבית הלוי, ה' ניסן תשנ"ד.

זעקת אש קודש מפי מרן בעל השבט ה'רי זצ"ל

- בשידורו טלפונו לכנס סופרי ארה"ב - כסלו תשמ"ה -

"השתכננה אבני קודש – אותיות ס'ת'ם – כראש כל חצות"

איכבה אראה ברעה אשר ימצא את עמי בהשתכננה אבני קודש (אותיות ס'ת'ם) בראש כל חצות, שע"י זה נמנע הטוב והרשעה של אריכות ימים ושמידת בתי ישראל.

אליכם אישית אקרא, דעו והבינו את גודל האחריות הרובץ עליכם. אשריכם שזיכיתם לעוסק במלאכת שמים. מלאכת שמים ממש, כי בדבר ה' שמים נעשו. עולמות עליונים מתקיימין ע"י אותיות התורה. התיקון בעולמות עליונים ע"י סתם כשרים עצום מאד אם רק נכתבו כהלכתו ובקדושתו. למען השם, נא ונא להיזהר במשנה זהירות בתיוקן הכתיבה, כי לבד שזה נוגע למצוות שביעני לבין הש"ת, דבר זה נוגע לבין אדם לחבירו. אם יהודי הוציא כספו בתום לב לקנות מצוה של אריכות ימים, ואח"כ מתברר שה'ו קנה לו עבירה ומקטרג...

חובה קדושה שלא לקנות ס'ת'ם אלא מסופרים מומחים ויראי אלוקים, שזה יכול להיות דוקא לאחר שלמדו היטב את ההלכות, ועמדו בנסיון הבחינה וקיבלו כתב קבלה.

לאחר כל ג' שנים צריך לחדש את הכתב-קבלה, ואני מבקש מציבור הסופרים להקציב זמן מתקבל על הדעת להכתוב לבחינת, וה'ו מלהניח הענין, כי בנפשנו הדבר.

כל סופר חייב לחזור על ההלכות תמידין כסדרן עד שיהיו שגורים בפיו, למען דעת את אשר לפניו, שלא יקלקל בעת הכתיבה, שיהיה שואל בדבר ה' לעת הצורך כמובאר בשו"ע י"ד סימן א' ברמ"א לענין שוחטים, שיש לב"ד להקור ולדרוש אחרי הבודקים והשוחטים, ולראות שיהיו "בקיאים ומומחים וכשרים... "בקיאים" היו בהלכה ע"י חזרה תמידית. "מומחים" היינו שיוכלו להפוך לשפת המעשה, שידעו את אשר לפניהם. "כשרים" היינו שיהיו יראת אלוקים נטון על פניהם.

הוא הדין כסופרים ובודקים, שיהיו "בקיאים מומחים וכשרים", והדברים ק"ו, כי עסק השחיטה תמיד חוזר ונשנה, ומעט מאד שאלות נולדות במצוות השחיטה. משי"א במצוות ס'ת'ם, שבשופר כתיבתן מתוערות שאלות משאלות שונות (מפליטת הקולמוס), שאם הסופר אינו רגיל בהם ובתלמודם, הוא נכשל ומכשיל בידועים ובלא יודעים.

וכמו בשוחט שבדקתו נמצא שאינו יודע, כתוב הרמ"א שם, שאם אין לו כתב קבלה, שמטריפין כל הכלים שבישלו משחיטתו. הוא הדין כסופר שנמצא שאינו בקי בתלמודו, יש לפסול למפרע כל מה שכתב, כי אולי נכשל ב"חק תוכת" וב"שאל כסדרן".

צריך לחזק ולהשתתף בשיעורים בהלכות ס'ת'ם המתקיימים בארה"ב ובארצה"ק, שבה' גדלו והצליחו וגם עשו פרי קודש הילולים לה'. חובה להכיר טובה למשמרת ס'ת'ם, שפעלה גדולות ונצורות בארה"ב וכעת בארצה"ק, לחזק בלב, בנפש ובמאד... בלתי שום ספק אצלי, שפעילות משמרת ס'ת'ם במצוה דרבים זו, הוא נדבך גדול לקראת משיח צדקנו בב"א.

וב"ה הצליחו ועשו פרי קדש הילולים ל'ד' והתרבו שעורים בהלכות אלו בכל הפצות הגולה ובפרט באר"ק והתרבו סופרים בקיאים ותרומם ב"ה' קרן שלש מצוות אלו כתבת ספר תורה תפילין ומוזות.

ידוע היסודות של ס'ת ת"מ אינם רק רצועות וסתם כתיבה, כי היא כתיבה קדושה ששמים וארץ תלויים בה, כמו שאמרו בזמני עירובין ו"ג אמר רבי מאיר כשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרת לו לבלל אני, אמר לי בני הוי זהר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת או מיתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו.

המוסיף המורש"א שם, לפי שהתורה באותיותיהם הם שמוות של הקב"ה והוא דרך הנסתר של התורה שיהיה כתיבה לפניו באש שחורה ע"ג אש לבנה ובהם ברא הקב"ה את עולמו ומקומו, ונמצא המחסר אות אחת הרי הוא מחריב את העולם. ומבשר שיר השירים מובאר שכל התורה קודם שנתנה בהו סיני היתה גלו על אותיות וצדופים מצדפים שונים, ואח"כ נתנה כמו שנתנה לישראל.

בכל מצוה ומצוה יש לימוד יש טעם ויש סגולה יש שכחה הרמב"ן בפ' תעא. הסגולה של מצוות תפילין מובאר בחז"ל ודאו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ובמנחות מ"ג כל מי שיש לו תפילין בראשו ותפילין בורועו ומוזהו פתחו מובטח לו שלא יחטא שנאמר חונה מלאך ד' סביב ליראיו ויהלצם.

שאלות שנשאלו

א. ב. אנכי ג. אנכי
ד. אבינדב ה. וכל ו. ובשעריך

תשובות משפטים

ד. צ - בזה אפשר להכשיר לפי שיש ראש בצד שמאל (אם כי יתכן שהוא רק קוץ שאם יסתירו את כל הראש השמאלי באלכסון זה נראה קוץ אך מ"מ באופן פשוט זה נראה ראש).

ה. ז. - קשה להכשיר לפי שיש כמה נקודות סמוכות אחד לשני במקום הרגל של הה"א ויש כאן גם שנוי צורה וגם שיעור אות קטנה

ו. כדברי - אם הסופר שמאלי שמתחיל לכתוב מצד ימין לצד שמאל יש כאן שאלה חמורה כי בתחילת הכתיבה נהפך הדל"ת לה"א ובגמר כתיבת מושב הבי"ת חזר הדל"ת לכשרותו והוא חק תוכות ע"י כתיבה אך אם התחיל בצד שמאל הוא כשר.

א. מצרים - נראה שאפשר להכשיר אף שיש כאן זווית מ"מ הירך הולך בשיפוע קצת כלפי חוץ ויוצא שיש כאן מעט עיגול, אכן יש מהפוסקים שהיו פוסלים ר"ש זה לפי שהזווית ברורה מאוד.

ב. וירא - זה יותר חמור לפי שיש בליטה שיוצא בראשו וזה עושה שהאות אינו עגול ולדינא יש להחמיר

ג. צ - יש להחמיר, לפי שהוא קו משוך בלא ראש (ולדעת המג"א שבנגע קוץ השמאלי דהוי"ד שע"ג האל"ף הוא כשר ה"נ יכול להיות שאפשר להכשיר לתיקון עכ"פ [להרבה פוסקים] ולדעת המקד"מ מהני הוספת ראש כבכל קו משוך).

ההרעני וההרדק

עניי הדיעות באמונת שינוי
והיחסות של המשיחיות
היה חיים לברוך שישא

עניי הפרשה

המצוות, ובלשה"ק "הוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות" וכשיהודי לומד בתורה ומבין ומשיג אותן לאשורה על בוריה ושכלו תופס ומקיף אותה, עי"ז ה"ה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו ית', דהוא וחכמתו חד, והתורה הוא כמו לחם ומזון לנפש כמו לחם הגשמי שמכניס בתוכו ונהפך להיות דם ובשר כבשרו, ואז יחיה, כך בידיעת התורה והשגתה כנ"ל התורה עצמה נעשה ממש מזון לנפש וחיים בקרבה מחי החיים א"ס ב"ה, ולימוד התורה שקול על כל המצוות, דהמצוות הם רק לבושים בחי' מקיפים, אבל התורה נקראת מזון בחי' אור הפנימי, ונמצא דבלימוד התורה יוצא ידי שניהם, דבלימוד עצמה שהוא מצוה יש כאן בחי' הלבוש, וכשמבין אותו בשכלו ונקלט במוחו ישנו גם המזון היינו אור הפנימי.

וזהו הענין של ויקחו לי תרומה, שע"י נדבת הלב והרצון ללמוד ולהידבק בתורתו ולהמשיך את נפשו ולהתאחד כביכול בו ית' ע"י התורה, ואז נעשה היחוד של אורייתא וקוב"ה וישראל חד ע"י התורה והמצוות, ואז ממשיך הקב"ה את שכינתו בתוך כאו"א כפי דרגתו, וזהו תרומת ה' שהקב"ה ממשיך מלמעלה.

וזהו כל התכלית של הקמת המשכן, והיום שביט מקדשינו נחרב בעוונותינו כאו"א חייב לעשות את גופו מוכן למקדש מעט, ומרומז בזה תבנית המשכן וכליו דהמח של האדם הוא הקודש הקדשים, וצריך להכניס שם את הארון והעדויות היינו התורה שישקיע את מוחו בתורה"ק ובעבוד"ה, והלב הוא המזבח ששם אש תמיד נוקד, האש של המדות שיהי' קודש לה', וכל האיברים של האדם הם נגד כלי המקדש והם מצוות ומעש"ט, כגון השולחן מורה על גמ"ח וכו' וכו', וצריך לראות שכל העבודות יהי' לש"ש, ואז יזכה כבזמן שביהמ"ק היה קיים שהקב"ה ימשיך את שכינתו בתוכו וכנ"ל הכל לפי ערך האתערותא דלתתא כך יהיה האתערותא דלעילא.

וכמובא בתניא פ"ג דעי"ז שמקשר דעתו בקשר אמין וחזק מאד, ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת א"ס ב"ה, ואינו מסיח דעתו, דעי"ז נמשכת עליו והאהב ויראה אמיתית, כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה, הנה אם לא יקשור דעתו, ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה, לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונית, ע"כ.

והשי"ת יעזרונו שנזכה לכל זה, ובפרט כשנכנסנו עתה בחודש אדר שמרבין בו בשמחה שמחת ה' בתורתו ובעבודתו, ושמחה הוא הלב שמביא התקרבות לבית"ש אכי"ר.

פרשתינו עוסק בענין הקמת המשכן, וענינו המשכת הקדושה על ידו בתוך בני ישראל, כדכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, היינו בתוך כאו"א.

וכידוע שהמשכת הקדושה אל האדם, תלוי כ"א כפי כמה שהשקיע בזה, לפי כוונתו מוחו ומחשבתו עם נדבתו ותרומתו לשם ה', כך נמשכת עליו הקדושה מלמעלה.

ועי"ז פירש רש"י ז"ל על ויקחו לי תרומה "לי לשמי" (מה שלא מצינו כזה ציווי בכל משפטי התורה אף שגם בכלם צריכה להיות לשמה), דבא ללמד לענינינו, שכמה שהשקיע כוונת הלב באמת, כך הוא משפיע את השראת השכינה עליו, שהכל נמשך ע"י נדבת הלב.

וכמש"כ באוהחה"ק שהעיקר בתרומת המשכן הוא נדבת הלב, ואחרי הלב הן הן הדברים עצמן, וכמו שמפרט רק לאחמ"כ וזאת התורה וכו' זהו וכסף וכו' לפרטי פרטיה, ובלשונו הזהב "ויחפוץ ה' שכל נדבה תהיה מלב ולא תהיה הנתינה עד שתיקדם הנדבה שבלב".

ועוד כ' באוהחה"ק דנפש אדם מיישראל נקרא תרומה, כמ"ש קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, ותרומה נקרא ראשית, וכשכל אחד נותן את תרומתו "לי לשמי" מצד הנשמה, שיכוין כל אחד לידבק בה' בחי' נפשו הנקראת תרומה, בזה ממשיך על עצמו השראת שכינתו ית', וזהו תקחו את "תרומתי", שהקב"ה ממשיך את תרומתו היינו השכינה מלמעלה, לבני ישראל כפי שהמשיכו זאת למטה עם כוונתם לשמים.

ועד"ז כ' בבעל הטורים ובס"ח ד"תרומה" אותיות מ"ם תורה, שהתורה ניתנה למ' יום, ונרמז בזה שצריך האדם להכניס א"ע בתורה ולהכניס את התורה בתוך מוחו ולבו, ואז יתקיים "ויקחו לי" שע"י התורה הוא ממשיך ומכניס בעצמו את השראת השכינה שכל מי שעוסק בתורה כאילו לוקח לי, דאין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה בלבד.

וכמ"ש בזוה"ק על ויקחו לי "אותי אתם לוקחים", אני נמשך אליכם בתוכם, ע"י שאתם לומדים את התורה ומכניסים ד"ת לתוך מוחכם ולבכם עי"ז אני נמשך אליכם ואני שורה בתוכם וזהו ויקחו לי תרומה, ע"י המצוות והרצון והוא נדבת הלב עי"ז לוקחים אותי ועי"ז ממשיך את השכינה הק' בתוכם.

וכידוע מ"ש בתניא פ"ה שהיחוד שנעשה ע"י לימוד התורה הוא יחוד גדול מאד, הרבה יותר מהיחוד שנעשה ע"י קיום

החסיד רבי משה יצחק מיאס זצ"ל

הגה"ח ר' משה יצחק מיאס זצ"ל היה מצעירי החסידים של האדמו"ר הוקן בעל התיני זי"ע ואחרי אצל בנו האדמו"ר האמצעי זי"ע שהיה מקושר אליו מאוד וגם אדמו"ר האמצעי מצידו חיבבו מאוד. (בשנת תר"ט הדפיס ר' משה יצחק בעירו את הספר דרך חיים של האדמו"ר האמצעי).

רבי משה יצחק היה אחד מהשלושה שעליהם אמר האדמו"ר האמצעי כי עמם הוא פעל (האט אויסגעפירט) את הכוונה הרצויה. לאחר הסתלקות האדמו"ר האמצעי התקשר להאדמו"ר הצמח צדק זי"ע והיה חשוב מאוד בעיניו והצמח צדק היה אומר לפניו מאמרי דא"ח ביחידות. (בית דבי) הגה"ח ר' משה יצחק היה אחד המשפיעים בזמנו וגם שימש מורה הוראה ורב לחסידים בכל האזור.

סיפר האדמו"ר הרי"צ זצ"ל שעבודתו של האדמו"ר הוקן בעל התיניא בענין התפשטות החסידות חסרת בדרך הפלאה בהכמה גדולה והיה תלמודו. היה שלוח שליחים בסתר לעורר לנשות ולתלמידים לדרכי החסידות והיה שולח את תלמידיו גם למדינות רחוקות. את תלמידו רבי משה ווילנעקער שלח למחוז בסרביה ואמר לו שלא יחזור אליו עד יסיים את המשמיה שהוטלה עליו. התעסקותו שם ארכה לו חודשים ופירותיו הם החסיד רבי יצחק מיאס, חסידי קאלאראש ועוד.

כשהיה ר' משה יצחק כפצע הארשונה ביחידות אצל האדמו"ר הוקן מורה לו רבו ורבו עמו עד מדי שבוע בליל שיש, וקיים את הוראה הזו כל ימי חייו. (שמועות וסיפורים ח"ב)

בשנת תקנ"ו שלח הבעל התיניא זי"ע את החסיד ר' משה יצחק עם ערוד שני חסידים מוילנעקער ור' פינחס רייזעס משקלוב, אל שני הצדיקים מתלמידי המגיד ממעזריטש. הרבי ר' זישא מאניפולר ורבי יהודה לייב הכהן מאניפולר, זי"ע, כדי להתיעץ עמהם בענין הדפסת ספר התיניא והם שני המסכמים על הספק תניא.

סיפר המשפיע הרה"ח ר' מנענדל פוטערפאס ז"ל, כשאסרו את האדמו"ר הוקן, וכל החסידים פעלו כדי להביא לגאולתו מי על ידי הפצת תורת החסידות מי על ידי שתדלנות ואסיפת כספים ומי על ידי פעילות בדרך הטבע וכו', היה הגה"ח ר' משה יצחק מיאס שנהג בצורה מיוחדת, הוא קנה הרבה תפארה ואזמרה והחל לעסוק בייצור 'משקה' מהם, כשהוא מסביר לחבריו וידידיו שהרי בוודאי של שום ספק וכיסי עבדו, כי חששו שהמרוחק החם הדיק לו, ושאלו אותו אם להצטער רופא, ענה ר' משה יצחק, אין צורך, הניחו לי. הוא ישב כך כחצי שנה כשראושו נשען על מטהו ועיניו עצומות, אחר כך הביט למרום והמשיך בדרכו ואין איתנו יודע עד מה בסוד הדברים - סיים הבן את סיפורו.

הגאולה. (ר' מנענדל) פעם שאל הגה"ח ה'צמח צדק' את בנו של ר' משה יצחק האם זכור לו סיפור מאביו. לאחר שהרהר זמן מה ענה שהוא יכול לספר סיפור, אך הוא אינו יודע את פירו. ולכן יספר רק את הדברים החיוניים. וכך סיפר: פעם בסוף ימי חוד רבא ר' משה יצחק מבית המרוחק פתע שבת, וכשעבר בדרך השוק ביאס נשא את עיניו למרום והתבונן, ונתעב זעק וביקש שיביאו לו כיסא כדי לשבת עליו. מיד רצו והביאו מחנות סמוכה לכיסא עבדו, כי חששו שהמרוחק החם הדיק לו, ושאלו אותו אם להצטער רופא, ענה ר' משה יצחק, אין צורך, הניחו לי. הוא ישב כך כחצי שנה כשראושו נשען על מטהו ועיניו עצומות, אחר כך הביט למרום והמשיך בדרכו ואין איתנו יודע עד מה בסוד הדברים - סיים הבן את סיפורו.

לשאלת הצמח צדק מתי בדיוק איירע הדבר, נקב הבן במדע, ואז צחק ה'צמח צדק' ואמר: הרי באותה שעה התקיימה החופה בזלובין במעמד המתחננים הנוטאים האדמו"ר הוקן בעל התיניא והרה"ק רבי לו יצחק מברדיטשוב, ותחת החופה עמד האדמו"ר הוקן ואמר ר' משה יצחק דא"ח 'כי על כל כבוד חופה', ואז התקבצו כל המלאכים במזמוטי חתן וכלה, ואף אבין זכה ללמעות את המאמר.

בעיד יאסי התגוררו חסידי אפסא שלא היו בשוה עם ר' משה יצחק. פעם הגיע הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע וקייב את ר' משה יצחק. הדבר היה פלא בעיני חסידי אפסא, ובמענה נשאלתם אמר להם הרה"ק מרוזין: כשנשמעו שאת הבעש"ט זי"ע עלתה להילכ המשיח ושאלה אימתי קאתי מר, ענו לו כשיפוצו מעיינותיך חוצה. והזיל הבעש"ט דמעות מעינו.

ובכן הרה"ק רבי ברוך ממזיבו"ח זי"ע דואע על דמעותיו של זקנו הבעש"ט, ולכן לדעתו אין לגלות את תורת הבעש"ט ולהפיצה חוצה. אבל להרב האדמו"ר הוקן לא איכפת מדמעותיו של הבעש"ט, מאחר שנאלתם של ישראל תלויה בכך, ולכן אין להתירם על כך שהוא מגלה את תורתו של הבעש"ט זי"ע. (שמועות וסיפורים ח"ב)

מאמרים בעניני מצוות קריאת שמע | אהדת ה' | ה"ה

אחדות ה' עפ"י הרמב"ם, עפ"י הזהר"ק, עפ"י יסוד הבעש"ט

הנהגה בבנין מצוות אחדות ה', שהקב"ה אחד גם לאחר שנבראו העולמות, יש שלשה ביאורים, א. ביאור הרמב"ם עפ"י פשט ונגלה דתורה, ב. ביאור הקבלה עפ"י דברי הזהר"ק, ג. ביאור עפ"י יסוד הבעש"ט, כמבואר בספר דרך מצותיך (מצות אחדות ה').

פ. א. ששת הרמב"ם: הצינו על אחדות ה' בא לומר שהקב"ה הוא השליט היחיד של העולם, הוא לבדו בורא את העולם ומנהיגו, ואין לו כל שותפים ועוזרים המסייעים לו בבוראו ולנהיגו את העולם, כי יש ידעות שונות הטוענות שהקב"ה מרוסם ובלוי גבול, ואינו יכול לרדת ולברוא עולם שפל ומוגבל, ולשם כך יש ממוצעים בינו להעולמות העזרים ומסייעים לו בבריאת העולמות, לכן בא הצינו ה' אחד, לשלול את ההעלמות הללו, ולקבוע שהקב"ה הוא השליט היחיד, על כל העולמות, והוא לבדו בורא ומנהיג את העולם כלו כממוצעים ושותפים.

ענין שם הוי', שם אלקים, - בחי' סוכ"ע, בחי' ממכ"ע

ב. עפ"י הזהר"ק, ה"ו לומר שיש כוחות חזק מאלקות, ואי"צ לשלול כוחות השותפים להקב"ה, אלא שאחדות ה' באה לומר ש"היה"ו ואלקים כולא חד, (זוהר ח"ב סק"א, א) ביאור הענין הוא, כידיע שיש להקב"ה מספר שמות, יש שם הוי', ויש שם אלקים, שם הוי'ה פ"ה הקב"ה כמו שהוא בעצמו בלי גבול, והוא כולל כל השמות כידיע מספר"ה ולכשון הזהר"ק "סובב כל עלמין", פ"ה שהקב"ה נקרא בשם הוי'ה ע"ש שהוא הבריאת האמיתי של העולמות וכל הנבראים שבכל העולמות, שהוא אין סוף ואין קץ, כמ"ש ה"ש מספר לגודי מעלה, ואין כל העולמות והנבראים שבהם תופסים מקום אצלו ית', מפני שהוא הוא המיקימם מהוה ומציאם אמון המוחלט והמקיים העולמות היותם ליש ודבר בפני"ע, מפני שהוא הוא המהוה ומקיים כולם הרי הם תופסים במציאותם במהותו ועצמותו ית', שהוא מקיים ויוצרת האמיתי, ולכן אין לפניו ית' שום השתנות, ושם שניו מקום ושניו זמן, כי הוא ית' למעלה ממקום ומזמן לאין אין סוף, ולפניו כול שיום אצלו ית' כחשיכה כאורה, יום לילתי, קור וחום, והוה השוה ומשוה קטן וגדול, וכו', והוה הפי' "סובב כל עלמין", שהוא כמשל היניגול ששוה מעלה ומטה, והוא הנמצא האמיתי בין תוך העולמות ובין תוך העולמות, ואצלו ית' כולם אחד, סוקר הכל ברעג א', וסובל הכל, ואצלו היה הוה והיה ברעג אחת, וכמוהו שדבר זה א"א לישום נברא להבינו, מפני שאין נברא מסוגל להכין הבורא, כי הוא מוגבל בתוך העולמות, ואין בעל גבול מסוגל להשיג הבלי גבול, ושם אצלו בתוך הקב"ה כפי שמצמצם ומשפיל עצמו בתוך העולמות, הוא כח הגבול של הקב"ה, והוא הנקרא בלשון הקבלה, "מלא כל עלמין", ר"ל שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו, והוא כפי המבואר בספר"ק, שהוא מדת המלכות של

וביאר זוה"ק במצות אחדות ה', ששני השמות והבחינות האלו, הם כולא חד, כלומר ששניהם כלולים ז"ו, ואין הם שני דגות באלקות, אלא ה' הקב"ה כביכול מתחלף משם הוי'ה לשם אלקים לצורך העולמות והעולמות מבחי' בלי גבול לבחי' גבול, אלא ששניהם הוי'ה ואלקים כולא חד, פ"ה שהיה"ו הוא האלקים, שגם אחר שמצמצם הקב"ה א"ע בגבול, במשך אצלו, הוא נשאר אמון כפי ששם הוי'ה א"ס ובלוי גבול, כמו שהיה לפני הצמצום, כי לגבי הקב"ה אין שום שניו בין קודם בריאת העולם, ובין אחר שנברא העולם, ושני השמות והבחינות האלו נחוצים להתהוות העולמות, כי בריאת העולם באופן של שני מאין יכולה להיות רק מצד הגדולה של הקב"ה, כח הבלי גבול שלו, שהוא בחי' שם הוי'ה, והיינו מדרגת האלקים הנקרא "סובב כל עלמין", ומאחר א' קריאים שתי בחי' בשם "קוב"ה ושכנתיה", וקוב"ה היינו אור האלקים שלמעלה מהעולמות, שהיה באופן שלפניו שוה ומשוה וכו', ושכנתיה, פ"ה אור האלקים הממלא תוך העולמות להחיותם ולקיים, והוא פ"ה "חוד קוב"ה ושכנתיה", והיינו שתלית בריאת העולמות הוא שתיחיד האור של קוב"ה שהוא אור הסוכ"ע, עם האור האמצעי הנקרא שכנתיה שהוא האור המתמצם בתוך העולמות הממכ"ע, ע"י קיום התו"מ כמבואר ומלא בכל הספה"ק.

פניני הלכה ומנהג

פגונים משיעורו השבועי של הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א
רב החסידי אמיטיב בעיה"ק ודושלים

פניני הלכה

קדושת בית הכנסת

בית הכנסת כבית המקדש

מותרים לאכול ולשתות בהם מדוחק עיי"ש כ"כ פרטים.

בגמ' (סנהדרין פב) 'ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו - מכאן שאין נכנסים בכלי זיין לבית המדרש, ומע"ז בשו"ע (שם סעיף ה) שאין להכנס עם סכין מגולה לביהכ"ס, וכמו"כ שאר כלי נשק שאסור להכנס עמם לביהכ"ס (ובמקום חשש סכנה או צורך הוצגה לפחדים. עישה שאלת חכם).

קרן ושכר

כשראה אדמו"ר ז"ל אחד המנקה את בית המדרש, חזר על מש"כ במגן אברהם (סי קכ"א ס"ק ה) בשם ספר חסידים (אות קכ"ח) שרבינו יעקב ברי יקר (רבו של רש"י) כמ"ש בשם הגדולים (מסכת ש" אות ל"ה) מות"ם שאנן כתי" (גטין מז). היה מכבד את הקרקע שלפני ארון הקודש באמצעות זקנו, שלא רצה לביאטא ע"י הארון קודש עם מטאטא משום כבוד ארון הקודש, והיה ממכופף לכבד ולהדר את בית הכנסת באמצעות זקנו הארוך שירד על פי מידותיו. והוסף במליצה 'אויף קערן איז דא שכר', ש'קרן' משמש בב' לשונות, בלש"ה קמ"ש 'פירותיהן בעוה"ב והקרן קיימת לו בעוה"ז', ובל"א 'קערן' הוא לכבוד הבית, ועל מצוה זו יש שכר.

שיחת חולין בבית הכנסת

בזוה"ק בפרשת (ח"ב קלא): 'ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול ווי ליה דאחזי פרוזא ווי ליה גרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלאה דישראל, דאחזי דהא לית אלהא, ולא אשתבח תמן (ולית ליה חולקא ביה) ולא דחיל מניה, ואנהי' קלטא בתקונא (ס"א בתקפא) עלאה דלעילא,

תרגום לשון הקודש: ומי שמדבר בבית הכנסת דברי חול, אוי לו שמראה פירוד, אוי לו שגורע האמונה, אוי לו שחל על חלק באלקי ישראל, ואי מראה בזה, שאין אלוקים, ואינו נמצא שם, (ואי) לו חלק בו) ואינו מפחד ממנו, ונוהג בזיון בתקון העליון של מעלה.

סעודות מצוה

כמה קולמוסים נשתברו לבאר מנהג ישראל קדושים, ובפרט בהילכות הצדיקים ראשי אש"י ישראל, שמקדמת דנא ערכו סעודות מצוה בהילכי בני המדרש, וגם סעודות שיש בהם שכרות ושמחה יתירה כסעודות פורים ושמחת נישואין.

בתי מדרשם של צדיקי הדורות

מפורסמים דברי הרה"ק מצאנז זצ"ל בשו"ת דברי חיים (ח"ב סי' ל"ב) 'נראה בפשיטות דהבתי מדרשים של צדיקי הדור שמיחידים בביתם, אין להם דין בית המדרש להיות עליו קדושת בית הכנסת, שהרי אין גוראים שמשמשים בו דברים שאין רשאים להשתמש בבית המדרש סתם אפילו ע"י תנאי במקומו, שעושים סעודות נשואין ושוחקין בשמחת מצוה כנהוג, אשר אין רשאים לעשות

פניני הלכה

י"א אדר א'

הרה"ק בעל אבני נזר מסוכטשוב זצ"ל

שמחה ותשוקה בלימוד

הקדמתו של האבני נזר לספרו אגלי טל ידועה ומפורסמת בהילכי התורה והחסידות, בחשיבות השמחה והתענוג בעסק דברי תורה, שהם חלק ממצות תלמוד תורה להיות דברי התורה נבלעים בדמו, ובצורה זו דייקא היו תורה לשמה, ולא כטעות המפורסמת בענין, (והעמיד דבריו בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' ט) עיי"ש.

שמחה זו שדיבר עליה האגלי טל היא לפי גודל התשוקה לתורה כמבואר בקובץ שיחות (עמ' ע"ה), ויחד עם היראה העממיה ומקיימת את הלימוד כמ"ש (ישעי' ל"ג, ה) 'יראת ה' היא אוצר', וכדרשת הגמ' (שבת לא), ועל ידם נכנסים ונבלעים דברי התורה ע"י הלומד, (עיי"ש בקובץ שיחות).
וכלשונו האגלי טל 'אבל הלומד לשם מצוה, ומתענג בלימוד, הרי זה לימוד לשמה, וכולו קודש, כי גם התענוג מצוה.'

דרך הלימוד - קבלתו מזהרה"ק מקאצק זצ"ל

בתו"ד הקדמתו כותב האבני נזר 'יען אברהם ויאמר הפעם אודה ה' אשר מיושבי ביהמ"ד שם חלקי, ומעודי ממבטי חכמת התורה הייתי, ועוד כד הוינא טליתא למיני אדאמו"ז זצ"ל דריכ פלוגא, וכד הוינא כבר עשר חדשים חדשת, אח"כ נכנסתי לפני ולפנים לבית חמי אדמו"ר זצ"ל מקאצק מקור החכמה והתבונה, ממנו דרכי תורה למדתי, ממנו נתרדעתי ועל יקרא חודשי שיעור באמת, כי אל כל הפלפולים חודשים המה, ולא יאומן כי יסופר השגחה הגדולה אשר השיג עלי בעינא פקחא גם בענין סדר הלימוד וחדושים'.

אע"פ שמשטחיות דבריו נראה שלמד מחותנו דרך מסוימת בלימוד העיון [עד שרבים בקראם דברים אלו מחפשים לישוא בספרי האבני נזר סברות וחיודשים מחותנו הרה"ק מקאצק, וכל הפעמים שהזכיר בתשובותיו את חותנו הם במעלת ספרים וכיו"ב, ולא חיודשים לדינא ולפלפולא], מ"מ מדברי בנו ותלמידיו נראה שעיקר כוונתו שלמד מחותנו דרך בעבודת השי"ת שממנה חסיק גם לדרכי הלימוד בסוגיות העמוקות שבש"ס.

חכמת התורה כפי הברלתו מהחומר

כמ"ש בנו בספר שם משמואל (פרשת תצוה ויחור התיב' ז') 'לכמת התורה היא בשלל לבד, והשכל שיהי ראוי לחכמת התורה צריך להיות נבדל לגמרי מהחומר, כמ"ש המהר"ל כמה פעמים. והדבר מובן, שהרי חכמה היא דבר ברור כמו שאמרו ז"ל (שבת קס"ה) בפסוק אמור לחכמה אחתי את, אם ברור לך הדבר כאחותך וכו', והחומר הוא מעורב את השכל ואינו יוצא כ"כ ברור. וע"כ כל איש לפי ערך הבדלת נפשו מחומר, כן היא ברורה חכמת תורתו. וע"כ תמצא דורות ראשונים שהי' שכלם נבדל לגמרי לא היתה שום מחלוקת בישראל בדיני התורה, והמחלוקת הראשונה שהיתה בחכמי ישראל היתה בימי יוסי בן יעזר שהי' בימי מלכות יון שהחשיכו עיניהם

בפרשתן (שמות כ"ה ח') 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

בזוה"ק פרשת נשא (ח"ג ס"ב) 'פמה תביבין אינן ישראל קמי קוב', דבכל אתר דאינון שריין, קוב"ה אשתתב בייניה, פגין דלא אעדי רחמינותא דליה מנהון, מה פתיב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועשו לי מקדש סתם, דכל בי פנישתא דעלמא מקדש אקרי. והא אוקמה. ושכנתי אקדמית לבי פנישתא.

תרגום לשון הקודש: כמה אוהבים הם ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום שהם שורים הקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם, משום שאינם מסירי מהם האהבה שלו. מה כתוב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועשו לי מקדש, הוא סתם מקדש, כי כל בית הכנסת שבעולם נקרא מקדש. וכבר העמידהו. ושכנתי בתוכם, כי השכינה מקדמת לבית הכנסת'.

מצות עשה מדאורייתא או מדרבנן

יש מן הפוסקים שהביאו שדעת הרה"ק הלכה ולמעשה שבבית הכנסת היא מצות עשה מדאורייתא מהכתוב 'ועשו לי מקדש'. מאידך רבים מהפוסקים סבורים כי בבית הכנסת היא מצוה מדרבנן, או אפ"ל רק הכשר מצוה להתפלל בצידור וכיו"ב (עיי' מגן אברהם סי' רע"ו ס"ק ח').

שיטת רש"י בקהלת

מקור מענין הביא האבני נזר (א"ח סי' מ"ב אות ה' בהגהה) מדברי רש"י בפירושו לקהלת (ה' ט') שכתב בתו"ד 'מצוה מסוימת וניכרת, כגון בנין בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה נהגה, ודייק האבני נזר דמשמע שבנין בית הכנסת הוא גוף המצוה, כאשר הדוגמאות שהביא רש"י כבנין בית המקדש וכתובת ספר תורה שהם 'לכו'ע מדאורייתא. עיי"ש מה שצידד מהו לענין אמירה לעכ"ם בבניית בית הכנסת בשבת, עיי"ש.

ועיי' בשו"ת אבני נזר (יורד סי' תס"ד) מש"כ בתקנת אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב דוד ז"ל על הצואות הביהמ"ד שיהי' על חוכר המשקאות, האם אפשר להיתרם בהסכמת בני העיר, עיי"ש.

החירות בהלכות קדושת בית הכנסת

בחנות בית החסידים 'בית ישעיה שלמה' בבתי עילית ביקש אדם לפתוח המעמד כסדר או שיעור הלכתי בהלכות קדושת בית הכנסת, ואף השתתף בשיעור. ובמשך השנים נעשו כמה נסיונות להמנע לכתחילה - ככל האפשר - מאכילה ושתיה בבתי החסידים אפ"ל בסעודות מצוה.

הלכות וברות נאמרו בקדושת בית הכנסת, כמ"ש בשו"ת (א"ח סי' קכ"א סעיף א') 'בתי כנסיות וכו' מדרשות, אין נהוגים בהם קלות ראש כגון: שחוק והתול ושיחה בטילה, ואין אוכלים ושותים בהם, ולא מתקשטין בהם, ולא מטיילין בהם, ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ותלמידי חכמים ותלמידיהם

כן בבית המדרש אחר, וגם שינים הרבה בתי מדרשים של צדיקים שינת קבע דאסור על פי הדין, ועוד כמה תשמשים כידוע.
אך הטעם, דצדיקים בונים רק לשם בית ועוד תלמידי חכמים, להקהל יחד ולשמוח באהבה בכל המצטרף לשמחת מצוה, וגם להשתמש לצרכי האורחים בכל מה שיצטרכו, ורק שיתפללו בו ג"כ לא שיהי' קדושת בית הכנסת עליהם.

וכן שמעתי בפירוש שצדיק אחד אמר בפירוש בשעת בניית בית המדרש בביתו אמר בננותו שמתנה בפירוש שבונה בית ועד אבל לא שיהא קדושת בית המדרש עליו, ובה בודאי רשאי להשתמש אפילו בעודו קיים ולא נחרב, ולא נקרא עליו מעולם שם קדושת בית הכנסת, ומסתמא כן נוהגים כל הצדיקים.

ונהי שמקדשים הבית בקדושה, היינו כמו שמקדשים כל הבנינים לצרכם כל אחד כפי מה דמשער בלבו מקדש לשם מצוה, אבל לא לקדושת בית תפלה, והיו רק תשמישי מצוה, והיו דין תשמישי מצוה הנתפלה הוא טפל ולא חל עליו אפילו קדושה כל הדואג, כמו שכתבו הרמב"ן והר"ן ז"ל (מגילה כו. ד"ה מאן דשרי) דזה מקרי רק בונה סתם לצרכו, ורק שהצדיק עושה כל צרכיו בקדושה אבל לא נקרא על הבית המדרש קדושת בית הכנסת דלא תניסד כלל לבית הכנסת, ונהי דבפי העולם נקרא מקום קדוש דאפילו במקום שמתפללין דרך ארעי בבתי צדיקים לא בית המדרש נקרא גם כן מקום קדוש.

חזקה לשימושים קודמים

בשו"ת ואשיבה דברי (ה"ב בתנ"י) קדושת הגרי"ש מוחזק שליט"א מאד"ש שבענין קדושת מבואות בית הכנסת שמתפללים בהם בקביעות במבואות החול, ומשמשים כמעבר למקה ולחדר אוכל וכי"ב הנמצאים בקומה התחתונה, האם מבואות אלו קדושים בקדושת בית הכנסת, לענין איסור

קפנדריא וקלות ראש וכד' האסורים בבית הכנסת, [כגון המעברים המשמשים לשיטבאלך בקומת הקרקע שבבנין ישיבת שם עולם בבית [גון].

צדדי השאלה, האם יש סברא לומר שמכיון שבשעת בנין המקום נועדו המבואות הללו לשימושים מסויימים כמעבר וכד', וע"כ א"א להחיל עליהם קדושת ביהכ"ס א"ע"פ שמתפללים שם מניינים קבועים להשחית ולמעירי בימות החול, משום שהמקום מוחזק בשימושים קודמים.

[ושמא ה"ה לבית מגורים פרטי שברבות הימים קבעו בו תפילות ומניינים לדברים שבקדושה, שיתכן שלא חל עליו קדושת בית הכנסת מאחר ועיקרו של הבית נבנה והוכן לתשמישי דירה, ואין חל קדושת ביהכ"ס להפקיעו מעיקר תשמישו]

כאדם שמתפלל בתוך ביתו

בת"ד מובא שם ששבשאלתו צידד אד"ש שמא יש לומר שמכיון שמשמשים במקום למעבר, הרי זה מעכב את קדושת בית הכנסת מלחלו, וכשם שאדם העושה בית הכנסת בתוך ביתו וממשיך לגור בו, מפורש בפוסקים שבכ"ג אין בו שום קדושה, כמש"כ במשנ"ב (סי ק"ד ס"ק ב) בשם שו"ת חוות יאיר (סי י"ט), והובא ברב"ק יוסף (סי ק"ג) וז"ל 'אם מתקבצין להתפלל בבית שדרין ובמשמשים בו צרכיהם, בודאי אין ע"ז שם בית כנסת אפילו מתפללין שם תדיר, כיון שאינו מיוחד לתפלה בלבד'.

וכן משמעות לשון הרמב"ם (הל' תפלה פ"א ה"א) שכתב 'הרי זה כאדם שמתפלל תוך ביתו, ומשמע שאין בו שום קדושה גם בעת שמתפללים שם, כיון שממשיך לאכול ולשתות במקום, והם תשמישים האסורים בבית כנסת כמש"כ בשו"ע (סי ק"א סיפ"א) שאין אוכלים ושותים בבתי כנסיות, הרי זה מונע מלחלו

קדושת בית הכנסת, וכ"כ בשו"ת מהרי"ט צלחון (סי קצ"ח) שאין באותו בית שום קדושה, ומשמע שגם בשעת שמתפללים בה אין בו קדושה, וע"כ כתב שם שיכול לאסור על אחד מלהכנס לביתו, שאין בו דין בית כנסת שהחריש רגמ"ה שמי שהשאל ביתו לבית הכנסת אינו יכול לאסור על אחד מליכנס בה. א"כ ה"ה שיש לומר בנידון דידן שתשמיש קפנדריא, היינו המעבר ממקום למקום, האסור בבית הכנסת, כמבואר בשו"ע (שם סיפ"א ה'), מעכב ומפקיע חלות קדושת בית הכנסת, על מקום זה.

חילוק בין מעבר בכנין ביהכ"ס לביהמ"ד בבית מגורים

אחר אריכות בצדדי השאלה ומו"מ דבריי הפוסקים קמאי ובתראי (שאכמ"ל ב'), הסיק שם בשו"ת ואשיבה דברי: 'תבנא לדינא, שיש לנהוג קדושה הנהוגה בשיטבאלך דידן וגם באותם מעברים המשמשים בשיטבאלך קבוע יום ביומם.

אבל, פשיטא לן שמי שמקיים מנין בסלון ביתו אפילו מדי יום בימיו, אין בו קדושת בית הכנסת, כמבואר במשנ"ב בשם החוות יאיר, וכן העיד בעל מטה יהודה הגאון רבי יהודה עייאש בספרו גני יהודה, שיש גבירה המתעורר לבא בבית הכנסת ומתפללים בביתם, ולית דחש שיחול על חדרם קדושת בית כנסת. והיינו כשלא הקדיש מקום הדיא שאז נתפסת קדושת בית הכנסת ואסור להמשיך לאכול בסלון אלא כדרך שנוהגים להקל בכל בתי מדרשות דידן, כמש"כ בפוסקים (סי ק"א סיפ"א א').

אבל קושטא דמלתא, נדראה פשוט וברור שהיינו סלון התפלל בו אפילו באופן קבוע אין כוונתו בסתמו לבטל תשמיש הקודש, ומותר לו להשתמש בה כרצונו גם לדברי חול, אפילו לצדיק גדול מוקדק מאד בכל הידור וחומרא שבהלכה, כנלע"ז.

שהכינו את הסוגיא, ולא במראי מקומות שאינם שייכים לבניית הסוגיא המקומה, בהבנת דברי הגפ"ת, ובישיבות שדרך הלימוד שונה (כנהו בכמה מקומות בזמנינו) פי' להוסיף שיעור שבועי רכ"ו ללימוד מעמיק של הגפ"ת בהבנה ברורה ומעמיקה.

איני קברות יודל

כתוב בספר אביר הרועים (תולדות האבני נור שנכתבו ע"י תלמידי הרב מאמולק, ח"ב אות ס"ג) שבדיות האבני נור בעיר אסטוואק בימי הקיץ לצרכי בריאותו, בא אליו הרועים וראב עבדו בונם מווארקא (מאורקא) ובעבור ימיו בעיה"ק (טבריה) צ"ל, להפדר ממנו לקראת נסיעתו לעיר פשיסחא ל"א ע"ל של אדמו"ר הרה"ק רש"ב מפשיסחא ז"ל ע"ב אלול, ואמר לו האבני נור הריעונו אף מ שעולה על קבר רש"ב" היה טוב לרעותו ובעבורו שילמד בביתו דף זוה"ק אף שלא יבין מה שלומד, מאשר לנסוע על ציונו, וסיפר אשר בי"א ע"ל הראשון של הרה"ב התאספו תלמידי בעיר פשיסחא, ואמר חובנו הרה"ק מקאצק לדאמרו"ה הרה"ק מווארקא בזה"ל 'הלא יעתם שאיני קברות יודל, ולא באתי הנה אלא לראות עצמי עומם', ע"כ.

בספר אביר הרועים ע"ל מבואר מה רצה הרה"ק מקאצק מהרה"ק מווארקא בהתראתו עמו, אך בספר אמת ואמונה (אות תתנ"ה) הובא השלמת הדברים שהרה"ק מקאצק אמר להרה"ק 'הלא אתם מכירים אותי איני נוסע בכדי לצעוק על הקברים, אבל באתי בעבורכם להציע לפניכם [ה'] ססק' -] דהיינו להשתנות בענין דרכיהם בעבודת ה', ואמר לו הרה"ק מווארקא 'איני דואג פאר דעם באנק קנייטשער ישיבה ישיב"מ, אני דואג עבור יהודי מן השוק'.

לדעת שלא פטורים מהם, דברים שיודעים שהם לא מוסיפים כח לעבוד את הרבש"ע, באמת אין שום מקום לאכול אותם. זו לכאורה ההכנה הגשמית הראשונה בשביל שתיהי קצת שייכות לתורה ומכאן זה למצוות והלאה'.

להבין ולא לרחף

בסוף ספר ראשית בכורים (עמ"ס בכורות, מהגאון רבי אברהם ויינבג הי"ד 'העלוי מסטושיש', תלמידי הגאון), נדפס מאמר לזכר המחבר משריד תלמידיו, בת"ד כתב 'מה היה החידוש שבשיטת הלימוד שבסוכטשוב? שיטת הלימוד ביישבתו של האדמו"ר בעל אבני נור היתה שונה משיטת הלימוד הנהוגה על פי רוב בפולין, במקום הפלפול היחיד וההברזני, עמלו בסוכטשוב לדרת העמקה של הסוגיא, ולבן דברי הראשונים כל אחד לפי שיטתו עד השרוש, בסוכטשוב רצו להבין את הסוגיא ולא לרחף סביבה, את שיטת החסידות של האדמו"ר מקאצק צ"ל קיבל תנו ותרומה ובינו הוקן מסוכטשוב כשיטת לימוד, כפי שכתב הקדמת ספרו אגלי טל'.

בישיבות לבח' העולים ליישוב גדולה (וביותר בשנת תשפ"א) התבאר שיעקר לימוד העיון צריך להיות בלימוד הגמרא פיש"א ותוס' עם המפרשים הראשונים, מהרש"א, לדעתם היטב, ולהתעורר בנקודות הקשות שבדבריהם, כמו"כ כאשר לומדים סוגיא השייכת לדברים ממקום אחר ללמדה היטב. בת"ד התבאר שיעקר שיעורי העיון אמורים להתייחס לגפ"ת, ולעמוד על הקודות הקשות שבהם, באופן שכאשר לומדים אה"כ את דברי הגפ"ת מקבלים הבנה אחרת, מהפעם הראשונה

של ישראל בגזירתם, והיתה להם אחיזה בחכמה כזו, עד שהמור"ל בספר נו מצוה, וכמו כן דור אחר נדע הדורות האחרונים, שנתמטעו הלבבות ממחמת שאין השכל נבדל כ"כ מהחומר.

והדבר ידוע שלעומת הבדלת האדם מעניני החומר ותכונותיו בה במדה הוא זוכה לחכמת התורה, וזולת זה אין לו חכמת התורה ומאור התורה אלא כשאר מניי חכמות, ויכול לטהר השרץ במ"ט פנים. וזה שרמז כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ל בהקדמתו לספר אגלי טל על מה שלמד מכ"ק יקניי זצלה"ל אדמו"ר מקאצק עיין שם.

... הנה להיות השכל נבדל מהחומר אין זה מתולדה כי (איוב י"א) עיר פרא אדם יולד, אלא ע"י חשבון הנפש בחשבון צדק כאמרו ז"ל (ב"ב ע"ה) בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם וכו', ולאט לאט הוא הולך ומתקדש ומתגמק מהפסולת והשכל נעשה בכל עת יותר מובדל מהחומר. עי"ש באריכות.

ועליי שיהיה לבר מצוה (י"ג כסלו תשמ"ו) ע"ד תוס' (כתובת קה. ד"ה לא) בשם המדרש, 'עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך מעיו, יתפלל שכלי ושתייה יתרים שלא יכנסו לתוך מעיו, שכלי להתעדן מעט בענינים של אכילה, לא שייך כלל לבקש מהרביש"ע שתיהי אכילות מהפסולת לתורה, ולבד בודאי שלא יכילים להגיע לזה - לתורה, ללא עבודה על התעדנות בענינים של אכילה.

וביאר דבריו למעשה 'איני מתכוון חס ושולום למעט באכילת מה שצריך, הדורות הם חלשים, ושלא יחשבו על זה. אבל שאוכל יהיה באמת על מנת לחזק את הגוף ולהעמיד אותו במצב שיהיה כח לעבוד את הרבש"ע, כל אחד כפי יכולתו, אבל

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הר"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת תרומה

פניני הכהן

|| פרי צדיק את ב' ||

אשר ידבנו לבו דיתרעי ביה קודשא בריך הוא כמה דאת אמר לך אמר לבי צור לבבי וגו' כולחו בקודשא בריך הוא קאמר וכן אמרו במדרש (שיר השירים רבה ה' ב') שהקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכתיב (תהלים ע"ג, כ"ו) צור לבבי וחלקי אלהים לעולם.

ועיקר הדברי תורה להאיר הלב כמו שאומרים והאר עינינו בתורתך ולזכות לתורה ואורו צריך להיות גם כן במחיר שאין זוכין לה רק על ידי אהבה ויראה כמו שזכו לה במתן תורה על ידי החשק. אך כשזכו לתורה אז אשתדלותא דאורייתא בלא כסף ובלא מחיר. אבל כתר נעשה שמורה להיות קדושה גם בגוף. צריך יראה ואהבה. ואחר כך מבקשים ויחד לבבנו לאהבה וליראה וכו' שמצד ה' יתברך בא מקודם האהבה ואחר כך היראה כסדר אנכי ולא יהיה (ונתבאר כמה פעמים) וזה שאמר ויקחו לי וגו' לקנות כביכול לה' יתברך שישכונן בתוך בני ישראל צריך מאת כל איש שיתגבר על יצרו שהוא בחינת היראה ויהיה בלבו נדבות לב ואהבה לה' יתברך שכן הסדר מצד האדם יראה ואחר כך אהבה. ואז קודשא בריך הוא אתרעי ביה ושוי מדוריה ביה כמו שמובא בזהר הקדוש וכו'.

|| פרי צדיק - למוצש"ק אחר הבדלה ||

להבין ענין הבדלה על היין דשבחוהו רבנן ז"ל (שבועות י"ח ב') ובשלמא בכניסתו זוכרהו על היין ששמח בקבלת שבת אבל ביציאתו שנסתלק יום הקדוש לכאורה היה צריך להיות להיפך ולשמחה מה זו עושה. אך הענין דבאמת קדושת השבת קביעא וקימא שה' יתברך מקדשו ואם כן מה יתרון להאדם בקדושת שבת דאטו יש יתרון למלאכים אשר ה' יתברך נותן בהם קדושה. רק דקדושת שבת הוא כעין הקדמה לימי המעשה שעל ידי זה נמשך הקדושה לששה ימים שאחריו וכמו דאיתא בספרים הקדושים המשל לאב שניסה בנו באיזה חידה שאומר לו כל ההקדמות השייכים לפתרון החידה כדי שיגידה ואף שהבן אינו מחדש כלל מכל מקום נקרא ההגדה על שמו.

וכן בקדושת השבת שה' יתברך מקדשו כדי שישראל ידיקו ימי המעשה לקדושת השבת. ועל זה אנו מתפללין החל עלינו הימים וכו' ומדובקים ביראתך והגם דבלא התפילה גם כן נמשך קדושת השבת לימי המעשה מכל מקום צריך איזה תפילה לזה כעין אמירת יהי רצון כאילו הקרבתי וכו' אף דבלאו הכי ונשלמה פרים שפתינו. ועל ידי כן נקרא הקדושה על שם ישראל וזה ענין היין להבדלה להמשיך היראה דשבת שאמר (ירושלמי דמאי פרק ד' הלכה א') אימת שבת על עם הארץ וכל ישראל נקרא בשבת יראי שמי (תענית ח' ב') וצריך להמשיך היראה לימי המעשה.

ואיתא (תנא דבי אליהו רבה פרק ג') שמחתי מתוך יראתי שזהו

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו'. במדרש רבה (פרשה זו ל"ג, א') הדא הוא דכתיב (משלי ד' ב') כי לקח טוב נתתי לכם וגו' כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי וכו' התורה נקראת לקח טוב וכמו שאמר (תנחומא עקב ה') בני אם תקח אמרי אם יש לך זכות וכו' למה הדבר דומה לאדם שיש לו בת בוגרת וכו' אין תורתו כן אלא אם יהיה לך זכות תזכה לה וכו'. וכן במתן תורה מקודם אמרו ישראל נעשה ונשמע שהוא מורה שיזכו להדברי תורה על ידי החשק ורוב אהבה שיש להם (כמו שנתבאר שקלים מאמר א' ד"ה ולפי זה) ועל ידי זה זכו לתורה ונקרא לקח טוב ודרשו ויקחו לי שכביכול נמכרתי עמה.

והוא שלזכות שיהיה ה' יתברך שוכן בתוך בני ישראל צריך להיות במחיר והוא על פי מה שמובא בזה"ק פרשה זו (קכ"ח סוף ע"א) מאת כל איש מההוא דאיקרי איש דאתגבר על יצריה וכל מאן דאתגבר על יצריה איקרי איש. דאיש היינו שר כמו שקראו אנטיגנוס איש סוכו יוסי בן יעזר איש צרדה וכהאי גוונא (וכמו שכתב תוס' יום טוב) אדון למקום סוכו וכדומה. ונדרש (סוכה נ"ב ב') מפנק מנוער עבדו וגו' על היצר הרע דכבר אמרנו דיצר היינו חשק כמו שנאמר (דברי הימים - א כ"ט, י"ח) ליצר מחשבות לבב עמך ונברא להיות חשק לחדוותא דשמעתא כמו שיושאר ממנו גם לעתיד (זהר ח"א קל"ח א') והנחש נברא לשמש לאדם לעשות מלאכתו (סנהדרין ג"ט ב') ונברא להיות עבדו. וכל המתגבר על היצר הרע נקרא איש ואדון לו.

וכמו שמובא בזה"ק למעלה (פרשה זו קכ"ח א') על מה שנאמר (ישעיה נ"ה, א') ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר וגו' אשתדלותא דאורייתא מאן דבעי זכי בה וכו' אבל אשתדלותא דקודשא בריך הוא דקימא בעובדא אסיר לנטלא ליה למגנא וכו' אלא באגר שלים. והיינו להשתדלות מצוות צריך להיות במחיר. מצוות עשה יש דשייך בו מחיר כסף כפשוטו. ופרישות ממצוות לא תעשה הוא על ידי מחיר שיבטל חשקו ותאוותו לכבוד ה' יתברך. וכן במצוות הנקנים בכסף העיקר לכוף תאות וחשק הממון לכבודו יתברך.

וזה שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו שבדאי לא רצה ה' יתברך בנדבות המשכן כדי לבנותו דהא כתיב (חגי ב' ח') לי הכסף ולי הזהב ואף ברבי שמעון בן יוחאי מצינו (שמות רבה נ"ב, ג') שאמר בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב והתחילה מושכת דינרי זהב לפניו. וכן איתא במדרש רבה פרשה זו (ל"ג, ח') ובגמרא (יזמא ע"ה א') שירדו אבנים טובות ומרגליות עם המן ולא נחסר לו יתברך חס ושולם נדבתם. רק העיקר היה נדבות לב ישראל מאת כל איש דאתגבר על יצריה היינו מה שנתנו בחשק ואהבה מזה נבנה המשכן שישכנו ה' יתברך בלב ישראל ועל זה איתא בזה"ק מאי

ש יות היראה שבא ממנה לשמחה וזה ענין היין ההבדלה שמורה על שמחה והוא להמשיך בחינת היראה דשבת לחול וכענין סעודת מלוה מלכה שאמרנו שהוא מלשון הפעם 'ליוה וגו' שהיא לחבר קדושת השבת לימי החול. והוא כעין מה שאמרנו (ברכות ל"א א) אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרה ועושה פעולה בשעה שנפטר מחבירו כדי שיזכרהו. וכן ענין קדושת שבת מתוך ההבדלה על היין זוכרהו. ועיקר ההבדלה ההבחנה להבדיל בין הקודש ובין החול. וזוהו דעת הישראל מתפיסת ונוחה במוצאי שבת.

שכבר אמרנו בשם רב קדוש אחד שאמר שבמוצאי שבת הישראל כנופל מאיגרא רם לבריא עמיקתא (ונתבאר מוצאי שבת קודש פרשת בא) והיה הישראל בעצב מאד מהעדד מעלת השבת ועיקר מה שנתפייס דעתו על ידי שזכה להבחין ההבדלות שעל זה אמרו (ירושלמי ברכות פרק ה' הלכה ב') אם אין דעה הבדלה מנין שזה שהאדם מבחין להבדיל הוא מבחינת דעת שבאמת אין ניכר על הגוון שום הבדל בין יום השבת ליום חול וכן ענין ההבדל בין ישראל לעמים גם בתינוק בן יומו אף שלא נימול עדיין ומכל מקום ה' יתברך מבדיל בין וכו' והישראל שמרגיש ומבחין זה הוא בחינת דעת (ונתבאר מוצאי שבת קודש ויחי). וכן גם כן ההבדל בין אור לחושך אף דוזה נראה בחוש. הוא רק באור של יום רביעי שנתלו המאורות. אבל אור הראשון של יום ראשון במאמר יהי אור זה לא נראה בחוש והישראל שמבחין ההבדלה בין אור לחושך שבימי המעשה הוא מבחינת דעת וזוהו דעתו של הישראל נחה עליו. ומההבדלה ממשיך שמחה לימי המעשה שלא יהיה עצב רק לקיים שמחתי מתוך יראתי כנ"ל:

צדקת הצדיק את רנ"א

על ידי החשק הוא כלי קיבול להשראת שכירת השם יתברך בקרב לבו. וזהו תרומת המשכן (שמות כ"ה ב') מאת כל איש אשר ידבנו לבו דנדיבות הלב דבני ישראל על ידי זה הוא בנין המשכן דשכינת השם יתברך בתחתונים ובוה הוא כל חד לפום מה דמשער בלביה שאינו דומה הרגשת אחד משכן השם יתברך בלבו לחבירו. כי כפי נדיבת לבבו בתגבורת חשקו להשיג כך הוא שכירת השם יתברך. ויש עוד תרומת האדנים ודקרבנות שנאמר בה (שם ל" ט"ו) העשיר לא ירבה וגו' שבין העשיר בדעת ובהרגשת הלב ותגבורת החשק ובין העני שוים בחלקים כי הוא לכפר על נפשותים כמפורש בכתוב וכמו שאמרנו ז"ל (ירושלמי שקלים פרק א' הלכה א') דלכפר אעגל. פירוש לקנח ללכוך דחשקות רעות מן הלב:

וכן בקרבנות ציבור אמרו ז"ל (במדבר רבה פנחס כ"א כ"א) תמיד של שחר מכפר וכו' וכענין הרחקה מן הרע על ישראל שוים שכולם יוכלו לינקות מן הרע בתכלית רק חילוק המדרגות הוא בהשגת הטוב. וגם דמצד הנקיון מהרע באמת מגיעים למדרגה דשזה ומשוה קטן וגדול. כידוע דיש עיגולים ויושר וחילוק המדרגות מעלה מטה הוא מצד היושר מה שאין כן בעיגול הכל שוה. וידוע דהרע עומד בין עיגולים ליושר ולעתידי כשיבוער הרע אז תשמה בתולה במחול (ירמיה ל"א י"ב) שהוא המחול לצדיקים מצד העיגולים שיהיה נגלה אז דהכל שוים.

ולפי שבעולם הזה אנכי קודם לא יהיה לך דעדיין לא ניתקו מרע לגמרי ועם כל זה משיגים קדושת השם יתברך ולכן הוא חלוק לשיעורים. ומאחר דנקיון הרע כח זה שוה באמת בכל. אחר שיגמרו פעולת אותו כח כראוי בשלימות אז יהיה השגת אנכי הבא אחר לא יהיה לך גם כן בהשתוות. וזהו השוה בעצמו הוא מצד כח דלא יהיה לך ומשוה מצד אנכי. וזהו בכוחות דבני ישראל וגם בהשפעת השם יתברך הוא שוה באמת מצידו מוכן להשפיע לכל אחד בשוה: וזה ענין במן גם כן לא העדיף המרבה וגו' (שמות ט"ז י"ח) מצד נתינת השם יתברך היה שוה. רק החילוק היה בהרגשת הטעמים

שכל אחד היה טועם כפי מה שרוצה כמו שאמרנו ז"ל (יומא ע"ה א) בזה ודאי היה חילוק כל אחד איזה טעם היה מרגיש דבהרגשת הטעם אין השתוות. וכן נתינת התורה שבכתב ומצוות שוה לכל רק הרגשת הטעמים ורזי תורה יש חילוקים והוא הנקרא תורה שבעל פה שעל זה נאמר לעתיד (ירמיה ל"א ל"ג) ולא ילמדו עוד וגו' כי הוא גם כן משוה את המקבלים כמו שהוא שוה מצד עצמו:

וזה ענין תרומת אדנים כי תורה שבכתב הוא העמידה לתורה שבעל פה דלכן פתיחת הש"ס תנא אקרא קאי פירוש שהיסוד הוא המקרא ועל זה הוא עמידת המשנה וזהו אדנים למשכן גם כן הוא היסוד משפע השם יתברך מצד ההשתוות כשאינו מתחלק עדיין להשגת לבות בני ישראל. וגם זה הוא מצד הכנת בני ישראל בכלל בשוה באמירת נעשה ונשמע בזה העשיר לא ירבה וגו' שעל זה נבנה גוף המשכן דשכינת השם יתברך בפרטי לבבות דבני ישראל. וגם היסוד הוא על ידי הסור מרע כמו שאמרנו ז"ל (שיר השירים רבה א' כ"א) יצא טיפה של ליצנות כנס טיפה של תורה:

ועל זה הוא יציאת מצרים וימי הספירה קודם מתן תורה הגם דאינו נקיון גמור שלא יסאר כלל רושם פסולת שזוהו דיבור לא יהיה לך שבעת הדיבור דהשם יתברך היה ביטול כח הרע באמת באותו רגע. כי דיבור השם יתברך עצמו פועל בכל העולמות ובדבר וגו' נעשו גם בגמר מעשה דעולם העשיה. וזה יהיה כן לעתיד בגמר מעשה דעולם הזה. רק מכל מקום להכנה לאנכי צריך גם כן השתדלות בכח אדם בסור מרע שהוא הכנה לעשה טוב:

צדקת הצדיק את קע"ה

צריך לזוהר מלגורם צער לשום בריה אפילו לצורך מצוה כמו שאמרנו (בבא בתרא ח' ב) על כל לחוציז (ירמיה ל' ב') אפילו גבאי צדקה. ואדונירם על המס דשלמה המלך ע"ה לחצוב אבנים לבנין בית המקדש דאין לך מצוה גדולה מזו נענש מדה כנגד מדה רגמו בו אבן. והיינו דמס נקרא מה שיותר לפי הכח וכמו שנאמר (מלכים א - י"ב י') אביך הכביד וגו' וכמו שאמרנו (מגילה י"א א) באחשורוש הכל נעשו רשים שנאמר (אסתר י' א') וישם מס. והוא מקרא דשרי מסים (שמות א' י"א) למען ענותו דהוראת מס היינו כשהוא בהכבדה לענות נפש. ועל זה נענשים גם שהוא למצוה:

ואמרנו ז"ל בתנא דבי אליהו (רבה פרק כ"ד) אפילו אבן שנסקל ועץ שנצלב עתיד ליתן הדין. והיינו אפילו במחוייבי מיתת בית דין ולכן היו הסנהדרין מתענין אותו יום (סנהדרין ס"ג א) לכפר על נפשותם וסנהדרין הורגת וכו' נקרא חובלנית (מכות ז' א) אף על פי שהוא בדין נענש דגם כל שחבירו נענש על ידו וכו' (שבת קמ"ט ב) וההורג שוגג חייב גלות אף על פי שהלה מחויב מיתה כמו שאמרנו ז"ל (מכות י' ב) דמגלגלין וכו' ואף על פי שהוא מצוה ובערת הרע מכל מקום הרי גורם צער למעלה חס ושלום כמו שאמרנו (מגילה י' ב) שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתו של רשעים ואיתא (סנהדרין מ"א א) שכינוהו מה אומרת וכו'. וכל שכן בצערן של צדיקים אפילו שהוא כפייה לדבר מצוה:

[אמנם מדת מלכות הוא דייקא להיפך כמו שאמרנו ז"ל אודך המלך ע"ה (בראשית רבה א' ט"ו) ידיך חדות וחרוצות לרדות בהן עולמי. ונאמר בו אדמוני כבעשו רק עם יפה עינים מדעת סנהדרין (שם ס"ג ח') לכך זכה למלכות. ושאלו נסתלק מפני שנעשה רחמן על האזכרים כנודע דמדת מלכות היא מדת הדין הקשה ונאמר (משלי ח' ט"ו) בי מלכים ימלוכו כי אורייתא נפקא מגבורה כדאיתא בזוהר (מכ"ג פ' סוף ע"ב) ועל ידה זכה משה למלכות אף על פי שהיה עניו מכל האדם אמר לו קרח מתנשא. כי כל התנשאות מצד דברי משה מפי הגבורה ובקרח עצמו גם כן פגעה מדת הדין ונתנשא יותר. וכן השם יתברך מתנשא כשעושה מדת הדין ברשעים כמו שאמרנו ז"ל (ויקרא רבה כ"ד א'):]

ניבוח אב ואם

פרשת תרומה תשפ"ד

עובדות מצדיקי הדורות

אביו לדבריו ואפי' במקרים שאביו רק ציטט דברי רש"י היה אומר שאביו אמר שרש"י אמר. (הובא בספר בינו נאווה קודש חדש עמ' ט"ז)

ואף בהוראות אביו בעניינים שנראים פשוטים הקפיד מאד מאד בפי שמתואר להלן מנהג היה בבית אביו הר"ק רבי ישכר דב זצ"ל שהיו מתכנסים כל יוצ"ח אחרי הטיש בליל שבת ושוחחו בצותא חדא כאשר ביקש המהר"י לסיים את ההתכנסות היה נתן סימן לעזוב את החדר בנו מרן מהר"א ז"ע עמד כל העת ליד קצה השולחן של אביו הקדוש ביאת הרוממות שאין לתארה כאשר נתן אביו הסימן מטעם הדברים נשאר הצאצאים עוד זמן מה והמשיכו בשיחות הקודש לא כן מרן הק' שתיקף ומיד רץ החוצה ללא עיכוב לקיים כהרף עין את מצות אביו באימה וביראה. (שם עמ' ט"ז)

סיפר כ"ק מרן הר"ק מקלויזנובוג ז"ע שכשהיה אצל הר"ק רבי ישכר דב מבעלזא זצ"ל בעיר האלשיץ ראה כיצד היה בנו מרן מהר"א ז"ע עומד לפני אביו באימה וביראה וזיכה למוצא פיו בחיל וברעדה וכשהיה מזכיר את אביו היו כל אבריו מרתתים וקיים איש אביו ואמו תיראו במצוותה באופן שלא יתוארו. (הופיע בירחון צאנו תמוז תש"ה)

כבן תשע היה הצדיק רבי שלמן מוצפי זצ"ל כאשר השתתף בהלוויה הגדולה של נר ישראל הבן איש חי זצ"ל באותו מעמד קיבל על עצמו ללמוד תורה בהתמדה גדולה מתוך פרישות מכל עניני העולם הזה, הוא ביקש מאביו שיעירו בחצות הלילה כדי להתלוות אליו לבית המדרש אביו שחשש לבריאותו סרב למלא בקשתו. קשה היה לילד הצעיר להשלים עם דברי אביו אך לצער את הוריו לא רצה, לאחר מחשבה מצא עצה מידי לילה היה משלשל חבל דרך החלון החוצה, ואת קצה החבל קשר לידו חברו שהיה מתמיד כמוהו, היה מושך בחצות הלילה את החבל ומעירו ויחד מיהרו לבית המדרש

(ספר נתיבות ישר אשדוד תש"ה)

נוהג היה מרן רבי חיים סולוביצ'יק מברסקי זצ"ל ללמוד בחדר הכניסה שבביתו כך שכל הכנסת לבית עבר לידו כיון שהענין מאד את גדולת בנו מרן הגרי"י זצ"ל היה קם מפניו בעברו לידו דבר שציער מאד את רבי זאב הוא הפציץ באביו שיחזל מכך אך אביו המשיך לקום מפניו בהכנסו לבית חשב רבי זאב ומצא עצה במקום להכנס דרך הדלת היה מטפס על אדן החלון ומשם קפץ פנימה אל הבית ובלבד שלא יטריח את אביו לקום לכבודו. (שם)

דברי חכמים

גודל שכרה של מצות כבוד אב ואם

אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקורן קיימת לו לעוה"ב ואלו הם כבוד אב ואם:

אמר רבי שמעיה: לומר שאם היתה שקולה מכל מעשרת כלומר מי שזוכייתו וחובותיו שקולים אם בין מצותיו ישנה גם מצות כיבוד אב ואם מצוה זו מכלתת אותה לכך זכות, ומובא בתוספות שע"י כך נחשב לצדיק גמור (קידושין ל"ב ב')

זכור את יום השבת לקדשו וכבו את אביך ואת אמך וכי מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך שכל זמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אין חטא על חילול שבת ולא שאר שום חטא בא על ידו.

(תנא דבי אליהו רבה כ"ו)

כבד וזכור מה ענין זה אצל זה ללמד שכל המכבד אבותיו הקב"ה וזכרו לטובה אינו שוחחו לעולם.

(ספר מאה שערים לרבנו אליהו

ב"ר אלקנה קפשאלי שער ט')

אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי שמעון כן לקיש בוא וראה כמה גדולה היא זכותו של המכבד אבותיו של המכבד אבותיו עומדים לו ולא עוד שהוא מקרב גדולה גאולה לישראל שנאמר הנה אנוכי שלוח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות.

(מדרש המובא בספר מאה שערים לרבנו אליהו ב"ר אלקנה קפשאלי שער ט')

על הר"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע ועכ"ל"א סופר שבהיותו צעיר נצטווה ע"י אביו לשלל הפחות בהיותו בעיר המרפא לגשת סמוך לחלון ולשאוף אויר צח כדי להחיות את גופו החלש כאשר נצטווה כן עשה ומדי יום כאשר ניגש לחלון לשאוף אויר צח הקדים ואמר שהוא עושה זאת לקיים מצות כבוד את אביך ואת אמך, ומסופר שהמשיך לגשת לחלון ולנשום אויר כמצות אביו לאורך השנים.

ולא עוד אלא כל דבר קטן או גדול ששמע מאביו חרד לקיים בדחילו ורחימו והיה מקפיד בעת אמירת דברי התורה בשולחנותיו להקדים דברי

פניני הלכה

בענין אל ישב במקומו

שאלה: אב שגקה מקום קבוע בבית הכנסת עבור תפילה וכיון בשעת הקניה שאם הוא לא יגיע לבית הכנסת הוא רוצה שבנו ישב עם האם מותר לו לשבת שם ולהתפלל.

תשובה הגר"א נבנצל שליט"א: איני יודע.

תשובת הגר"י שוב שליט"א: מותר אם נתן רשות ע"י ערה"ש.

תשובת הגר"י שוב שליט"א: שמעתי מהגאון רבי עזריאל אייערבאך שליט"א דהאב יכול למחול על כבודו שהבן יישב על מקומו וע"י בערוך השלחן סימן ר"מ סעיף ט' שכתב וכמדומי שעכשיו הבנים עומדים במקום אביהם בבית הכנסת כשהאב אינו שם והטעם שכך נהגו דהוי כאילו נתן לו רשות ואין האב מקפיד על כך.

שאלה: אברך שלומד בכולל שנתמכת בעזרת נשים של בית הכנסת ושם האמא שלו מתפללת בשבתות האם מותר לו לשבת בכסא שלה בימי החול כשלוכל בכולל שם.

תשובת הגר"א נבנצל שליט"א: לא.

שאלה: בחג הסוכות לפי הענין כל שנה האבא יושב בכסא אחרת שלפי האורחים וכדומה האם מותר לבן לשבת בכסא שאבא שלו ישב שם בימי החג באותו השנה או זה נחשב כסא קבוע.

תשובת הגר"א נבנצל שליט"א: אחרי החג מותר.

שאלה: מצוי שנכד מבקר הסבא שלו לשבת קודש ושם הבית שאבא שלו גדל ואכל וישן האם מותר לילד הזה לשבת בכסא שאביו היה יושב עליו כשהוא היה ילד או בחור משך כל חייו כשהיה בבית הסבא.

תשובת הגר"א נבנצל שליט"א: כן.

שאלה: בבית הכנסת בשבת שיש הרבה אורחים ואביו עוד לא הגיע לבית הכנסת והבן חושש שמישהו יקח את הכסא האם מותר לו לשבת על הכסא עד שאביו מגיע.

תשובת הגר"א נבנצל שליט"א: ישים על הכסא מעיל או כובע.

שאלה: האם מותר לבן לשבת או לישן במטת אביו.

תשובת הגר"א קניבסקי זצ"ל: אם מרשה

תשובת הגר"א נבנצל שליט"א: לא.

תשובת הגר"י שוב שליט"א: מותר.

תשובת הגר"י שוב שליט"א: שמעתי מהגה"צ רבי שריה דבליצקי זצוק"ל והגאון רבי עזריאל אייערבאך שליט"א שנתן לבן לשבת על מיטת אביו או אמו.

